

ศึกษาวงกลองปี่จ่า ในจังหวัดลำพูน

บทคัดย่อ

ของ

จิระวัฒน์ บุญล้ำ

อ

786.09593

จ569ค

เสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาศิลปกรรมศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชามานุษยวิทยามหิดล

ธันวาคม 2551

จิระวัฒน์ บุญล้ำ. (2551). *ศึกษาวงกลองปี่จ่า ในจังหวัดลำพูน*. ปริญญาโท ศป.ม.

(มานุษยวิทยามหาวิทยาลัย). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

คณะกรรมการควบคุม : รองศาสตราจารย์กาญจนา อินทรสุนานนท์,

รองศาสตราจารย์ ดร.มานพ วิสุทธิแพทย์.

ศึกษาวงกลองปี่จ่า ในจังหวัดลำพูน มีความมุ่งหมายของการค้นคว้าวิจัยคือ

1. เพื่อศึกษาวงกลองปี่จ่า ในเขตจังหวัดลำพูน

2. เพื่อศึกษาความเข้มแข็งทางวัฒนธรรมของวงกลองปี่จ่า ในเขตจังหวัดลำพูน

จากการศึกษาค้นคว้า โดยการรวบรวมเอกสารตำราวิชาการที่เกี่ยวข้องและการสัมภาษณ์
ได้ผลสรุป ดังนี้

กลองปี่จ่า หรือ กลองบูชา เป็นกลองที่มีความสำคัญในสังคม วิถีชีวิตของชาวล้านนา มาตั้งแต่สมัยอดีต กลองปี่จ่าในอดีตจะใช้ตีเฉพาะประกอบศาสนาพิธี ตามความเชื่อที่ใช้กลองตีเพื่อถวายเป็นพุทธบูชา และใช้เป็นสัญญาณเตือนเหตุการณ์สำคัญต่าง ๆ แก่ชุมชน กลองปี่จ่าถือได้ว่าเป็นสื่อกลางระหว่างวัดกับชุมชน จะพบกลองประเภทนี้ในกลุ่มคนเชื้อสายลาว และพบมากบริเวณจังหวัดเชียงใหม่ เชียงราย แพร่ พะเยา น่าน ลำพูน ลำปาง และแถบภาคอีสาน วงกลองปี่จ่าประกอบด้วย 1. กลองปี่จ่า 2. กลองลูกตุ้ม 3. กลองตะหลดปด 4. ซ้องอู้ย 5. ซ้องโหย่ง 6. สว่า กลองปี่จ่าทำด้วยไม้เนื้อแข็งยาวประมาณ 120 นิ้ว เส้นผ่านศูนย์กลางประมาณ 24 – 26 นิ้ว จะขึ้นหน้าด้วยหนังวัว ส่วนใบเล็กมีความยาวประมาณ 20 นิ้ว เส้นผ่านศูนย์กลาง 10 – 14 นิ้ว หุ้มหน้ากลองด้วยหนังวัวเพียงหน้าเดียว วงกลองปี่จ่าจะมีโรงเก็บ หรือ หอกลอง เพื่อใช้เก็บรักษาวงกลองปี่จ่า โดยจะแขวนกลองปี่จ่า หรือทำขาตั้งวางกลอง ในระดับเดียวกับผู้บรรเลง จะมีกลองลูกตุ้ม จะผูก หรือตรึงอยู่ข้างกลองปี่จ่า ไม้ที่ใช้ตีกลองปี่จ่าปลายไม้จะหุ้ม หรือพันด้วยผ้า เพื่อใช้เป็นหัวไม้ ขนาดของไม้ตีจะลดหลั่นกันไปตามขนาดของกลอง โดยจะใช้คนตีตั้งแต่ 2 คนขึ้นไป บทเพลง หรือทำนองเพลงที่ใช้บรรเลง คือ 1. ทำนองเลื้อยขลุ่ย 2. ทำนองสาวหลับเต๊ะ 3. ทำนองล่องน่าน 4. ทำนองตั้งหยั่งหรือบูชา

การสร้างกลองปี่จ่า จะเลือกใช้ไม้ที่ผูกโกลกกับวัด และตั้งอยู่ในทิศที่เป็นมงคลกับวัด ตามตำราภูมินามทักษกษา โดยจะพิจารณาจากนามวัด วัน หรือปีที่สร้างวัด เพื่อให้ได้กลองปี่จ่าที่เป็นมงคล การสร้างกลองปี่จ่ามีวัสดุดังนี้ 1. ไม้เนื้อแข็ง เช่น ไม้ประดู่ ไม้แดง ไม้เต็งรัง 2. หนังหน้ากลอง ได้แก่ หนังวัว เพราะมีความยืดหยุ่น และเหนียวกว่าหนังชนิดอื่น 3. เครื่องมือส่วนใหญ่ เป็นเครื่องมือช่างทั่วไป การสร้างกลองปี่จ่ามีวิธีการ ดังนี้

1. การขึ้นรูป จะใช้ขวานฉาบท่อนไม้ให้ได้หุ่นกลองแบบหยาบ ๆ
2. การกลึง จะใช้กลึงสำหรับกลองลูกต๊อบที่มีขนาดเล็กเข้าเครื่องกลึงได้
3. การคว้านภายในกลอง โดยใช้ สิว ขวาน ค้อน เจาะกลองให้กลวงโดยให้ได้ความหนา ประมาณ 4-5 นิ้ว สำหรับใส่หนัง เพื่อใช้แขวนกลอง
4. เจาะรูระบายอากาศ โดยเจาะรู ให้มีเส้นผ่านศูนย์กลางประมาณ 3 นิ้ว แล้วตัดแผ่นทองเหลืองปรุ เพื่อใช้เป็นที่ระบายอากาศในกลอง
5. หัวใจกลอง ใช้บรรจุเครื่องราง ของขลัง เอาไว้ในผลลูกมะตูมเอาแขวนไว้ในกลอง
6. การขึ้นหน้ากลอง หนังหน้ากลองนิยมใช้หนังวัว หนังควาย เนื่องจากมีขนาดใหญ่ และมีความทนทาน โดยเอาหนังมาล้างให้สะอาด นำไปพริก และฆ่า มาตามสมกันเอาหนังแช่ไว้ 1 คืน แล้วนำหนังมาหุ้ม ใช้ค้อนตีจนหนังอยู่ตัว ใช้เวลา 1 ถึง 2 เดือน จากนั้นจึงลงหมุดกลอง เมื่อหนังกลองตั้งตามที่ต้องการแล้วก็นำตะปูมาตอกตรึง และตกแต่งเก็บรายละเอียด

การสืบทอดทางด้านการตีกลองปฐาทางโรงเรียนก็ได้เชิญผู้เชี่ยวชาญมาฝึกสอน หรือบางในหมู่บ้านก็จะเป็นพระ หรือคนในหมู่บ้านที่ตีกลองปฐาเป็นผู้สอนการตีกลอง ในการอนุรักษ์ทางจังหวัดลำพูนได้มีการส่งเสริม อนุรักษ์ และเผยแพร่ความรู้เกี่ยวกับกลองปฐา จึงได้มีการจัดกิจกรรมเกี่ยวกับกลองปฐา มีการจัดแข่งขันประกวดการตีกลองปฐา ทั้งในจังหวัดลำพูน และจังหวัดใกล้เคียง เพื่อเป็นแนวทางในการอนุรักษ์ และสืบทอด วัฒนธรรมต่อไป

จากคุณลักษณะ 8 ประการ ซึ่งประกอบด้วย อยู่อย่างไทย ใฝ่ใจศึกษา เสาะหาความรู้ เข้าสู่ค่านิยม สร้างสมอุดมการณ์ สืบสานวัฒนธรรม จดจำประเพณี และของดีศาสนา ถือเป็นปัจจัยสำคัญที่มีบทบาทต่อการศึกษาวិเคราะห์ความเข้มแข็งทางวัฒนธรรมการตีกลองปฐาในจังหวัดลำพูน จากการวิเคราะห์สรุปได้ว่า ความเข้มแข็งทางวัฒนธรรมของชาวลำพูน และชาวล้านนานั้น ยังคงมีอยู่ครบถ้วน อาจไม่สมบูรณ์แบบดังวัฒนธรรมเดิม แต่ยังคงยึดถือปฏิบัติวัฒนธรรมที่ได้สืบทอดต่อกันมา จากบรรพบุรุษ วัฒนธรรมบางอย่างก็ได้มีการปรับให้เข้ากับสังคม และวิถีชีวิตชาวล้านนาในปัจจุบัน เช่นเดียวกับ วงกลองปฐาในจังหวัดลำพูนก็ยังมีส่วน สร้างเสริม ความเชื่อ ความศรัทธาแก่ชาวลำพูน และชาวล้านนาในภาคเหนือ ที่มีต่อพระพุทธศาสนา ถึงแม้ในปัจจุบันได้มีเทคโนโลยีสมัยใหม่ ที่ได้เปลี่ยนแปลง บทบาท และหน้าที่ของวงกลองปฐาลดลง ส่งผลทำให้ชาวล้านนาในจังหวัดลำพูน ตลอดจนชาวล้านนาในภาคเหนือ ร่วมกันปรับปรุง พัฒนา ส่งเสริม อนุรักษ์ และเผยแพร่ศิลปวัฒนธรรมการตีกลองปฐา และวงกลองปฐาให้เป็นที่รู้จักแก่บุคคลทั่วไป โดยปรับเปลี่ยน บทบาท และหน้าที่ของวงกลองปฐาให้เหมาะสมกับสถานการณ์ และสังคมชาวล้านนาในปัจจุบัน เพื่อรักษาศิลปวัฒนธรรมขนบธรรมเนียม ประเพณี ที่เป็นมรดกตกทอดกันมา ถือเป็นเอกลักษณ์เฉพาะของล้านนาไทย ให้สืบทอดต่อไปยังชนรุ่นหลัง และดำรงอยู่คู่วิถีชีวิต วัฒนธรรมของล้านนาสืบไป

A STUDY OF KLONG PUJA ENSEMBLE IN LAMPHUN PROVINCE

AN ABSTRACT

BY

JEERAVAT BOONLUM

Presented in Partial Fulfillment of the Requirements for the

Master of Fine Arts Degree in Ethnomusicology

at Srinakharinwirot University

December 2008

Jeeravat Boonlum. (2008). *A Study of Klong Puja Ensemble in Lamphun Province*.

Master thesis, M.F.A. (Ethnomusicology). Bangkok: Graduate School,
Srinakharinwirot University. Advisor Committee: Assoc. Prof. Kanchana Intrarasunanon,
Assoc. Prof. Dr. Manop Wisuttiapat.

The study of Klong Puja Ensemble in Lamphun Province had 2 purposes.

1. To study Klong Puja Ensembles in Lamphun Province.
2. To study the cultural strengths of Klong Puja Ensembles in Lamphun Province.

The study was implemented by collecting related academic documents and interviews which could be concluded as follow.

Klong Puja or Klong Pu Cha has been an important drum in social way of life of the Lanna people since the old days. In the past, Klong Pu Cha beatings were performed only in religious ceremonies as offerings to Buddha, and as warning signals of important events to the community. Klong Puja can be counted as the medium between Wat and community. This kind of Klong is found in Laotian descents, especially in the provinces: Chiang Mai, Chiang Rai, Prae, Phayao, Nan, Lamphun, Lampang, and those in the Northern region. The Klong Puja Ensemble consists of 1. Klong Puja, 2. Klong-luk-toop, 3. Klong-talodpod (cylindrical drum), 4. Gong-ui (large gong), 5. Gong-yong (middle gong), 6. S-wa (large cymbals). Klong Puja was made of hard wood, about 120 inch long and 24-26 inch diameter, with cow skin heads. The small Klong is about 20 inch long and 10-14 inch diameter with only one cow skin head. The Klong Puja Ensemble has Ho Klong (Drum tower) where Klongs are hanged or put on the stands at the same height of the beaters. Klong Luk Toop are bound beside Klong Puja. The head of the drum stick is covered or wound with cloth. The size of the drum sticks varies according to the size of Klong. Two or more beaters performed Klong beating. The songs or melodies performed include 1. Suer-kob-tu (tiger biting a monk), 2. Sao-lab-ter, 3. Long-nan, 4. Tueng-yang (Puja).

In building Klong Puja, the wood which gets along well and stands in the favorable direction with the Wat will be chosen based on the Phum-nam-takka legend. The name of the Wat, date or year of Wat construction will also be taken into account in order to get favorable Klong Puja. The materials for building Klong Puja consist of: 1. Hard wood such as

rose wood, red wood, sharea obtusa wood. 2. Skin for drum heads such as cow skin as it is more flexible and durable than other kinds of skin. 3. Instrument, most are general carpenter instrument. Procedures for Klong Puja building are as follow.

1. Lofting. An axe is used to blaze the wood to get a rough drum model.
2. Lathing. Lathing is used in making Klong Luk Toop which is small enough to work with.
3. Reaming internal drum body. Chisel, axe, hammer, are used to make the hollow body of about 4-5 inch thickness for putting a ring for the drum hanging.
4. Punching an air hole of about 3 inch diameter covered with perforated copper sheet for internal air ventilation of the drum.
5. Klong heart in which hanged bael fruit containing amulet.
6. Making drumhead. Cow or buffalo skin are popular for drumhead because of its large size and durability. The skin is washed clean and soaked overnight in ground mixtures of chilly leaves and greater galangal. Then the skin is wound on the head and hammered until it fits which takes about 1 – 2 months. The skin will be pinned until it is as tight as needed and then nailed and detail decorated.

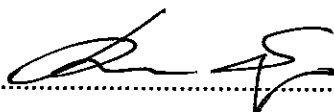
According to the transfer of Klong Puja beating, schools invite experts to teach. In some villages the experts are monks or the villagers who are able to beat the drum. In the conservation side, Lamphun Province had implemented promotions, conservations, and knowledge distribution on Klong Puja. Accordingly, activities regarding Klong Puja were managed; Klong Puja beating competitions were arranged both in Lamphun Province and nearby provinces in order to be guidelines for further conservations and cultural transfers.

The 8 characteristics which include Thai living, love studying, seeking knowledge, forming values, accumulating ideals, culture inheritance, remembrance of customs, and good religious things are counted to be important factors of the roles on the analytical study of the cultural strengths of Klong Puja beating in Lamphun Province. The analyses could be concluded that the cultural strengths of Lamphun and Lanna people still exist perfectly. It might not be as perfect as the original culture but has been continuously practiced according to the inheritance from their ancestors. Some cultures have been adapted to fit the present social and Lanna way of life. Also, Klong Puja in Lamphun Province has taken

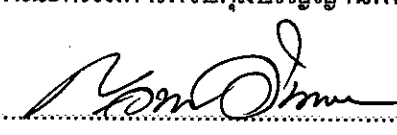
part in promoting Buddhism beliefs and faith of Lamphun and Lanna people in the Northern region. Although modern technologies have changed and reduced the roles and functions of Klong Puja , the Lanna people in Lamphun Province and in the Northern Region jointly improved, developed, promoted, conserved, and distributed Klong Puja beating culture and Klong Puja Ensembles so that it is well-known to the people at large. The roles and functions of Klong Puja Ensembles have been adapted to fit the present conditions and Lanna society. That preserves the art and culture and customs which have been inherited as the identity of Thai Lanna to the next generations and maintain with the cultural way of life of Lanna.

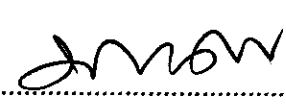
ปริญญานิพนธ์
เรื่อง
การศึกษางานกลองปี่จ่า ในจังหวัดลำพูน
ของ
จิระวัฒน์ บุญล้ำ

ได้รับอนุมัติจากบัณฑิตวิทยาลัยให้นับเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร
ปริญญาศิลปกรรมศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชามานุษยวิทยา
ของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

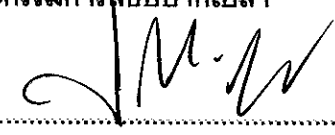

.....คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย
(รองศาสตราจารย์ ดร.สมชาย สันติวัฒนกุล)
วันที่ 19 เดือน ธันวาคม พ.ศ. 2551

คณะกรรมการควบคุมปริญญานิพนธ์

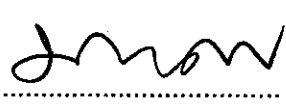

.....ประธาน
(รองศาสตราจารย์กาญจนา อินทรสุนานนท์)

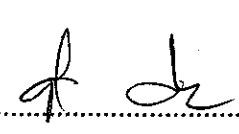

.....กรรมการ
(รองศาสตราจารย์ ดร.มานพ วิสุทธิแพทย์)

คณะกรรมการสอบปากเปล่า

.....ประธาน
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ประทีป เล้ารัตนอารีย์)

.....กรรมการ
(รองศาสตราจารย์กาญจนา อินทรสุนานนท์)

.....กรรมการ
(รองศาสตราจารย์ ดร.มานพ วิสุทธิแพทย์)

.....กรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์รุจี ศรีสมบัติ)

ประกาศคุณูปการ

ปริญญานิพนธ์ฉบับนี้เสร็จสมบูรณ์ได้ด้วยดี เพราะผู้วิจัยได้รับความกรุณาอย่างสูงจากบุคคลหลายแขนง จนปริญญานิพนธ์ฉบับนี้เสร็จสมบูรณ์

ขอขอบพระคุณ รองศาสตราจารย์กาญจนา อินทรสุนานนท์ ประธานควบคุมปริญญานิพนธ์ รองศาสตราจารย์ ดร. มานพ วิสุทธิแพทย์ กรรมการควบคุมปริญญานิพนธ์ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ประทีป เล้ารัตนอารีย์ และผู้ช่วยศาสตราจารย์รุจี ศรีสมบัติ กรรมการสอบแต่งตั้งเพิ่ม ได้ให้คำปรึกษา คำแนะนำ และตรวจทาน แก้ไขข้อบกพร่องต่าง ๆ จนปริญญานิพนธ์ฉบับนี้สมบูรณ์ ตลอดจนคณาจารย์ทุกท่าน ที่ให้ความรู้ในการศึกษาตามหลักสูตรศิลปกรรมศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชา มานุษยวิทยา มหาวชิราวุธวิทยาลัยครีนครินทรวโรดม

ขอขอบพระคุณ คณะวงกลองปี่จ่าในอำเภอป่าซาง จังหวัดลำพูน สล่าปี สิทธิมา พร้อมครอบครัว คณะสงฆ์จังหวัดเชียงใหม่ และจังหวัดลำพูน ที่ให้ความอนุเคราะห์ด้านข้อมูลเกี่ยวกับกลองปี่จ่าเป็นอย่างดี จนปริญญานิพนธ์ฉบับนี้สมบูรณ์

ขอขอบพระคุณ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ประสิทธิ์ เลี้ยวศิริพงษ์ และผู้ช่วยศาสตราจารย์ รณชิต แม้นมาลัย ที่ให้คำปรึกษาแนะนำการทำปริญญานิพนธ์ และบูรพาคณาจารย์ทั้งในสถานศึกษา และนอกสถานศึกษา ที่ได้ประสิทธิ์ประสาทวิชาความรู้แขนงวิชาต่าง ๆ ให้แก่ผู้วิจัย

ขอขอบพระคุณ คุณพ่อวิชัย คุณแม่จุฑารัตน์ บุญล้ำ และพี่สาวของผู้วิจัย ที่ได้เป็นกำลังสำคัญ คอยอบรม เลี้ยงดู เป็นกำลังใจ ให้โอกาสทางการศึกษา และคอยให้คำปรึกษาแนะนำแก่ผู้วิจัยในทุกเรื่องตลอดมา จนทำให้ผู้วิจัยได้ประสบความสำเร็จอย่างในทุกวันนี้

ขอขอบคุณอาจารย์บุญยิ่ง กันทะวงศ์ คุณพรชัย ดุ้ยดง คุณชนิดาภา แสนคำอ้าย อาจารย์ภาณุภักดิ์ โมกขศักดิ์ อาจารย์ปรภากร เกระงาม อาจารย์จักรพงษ์ กลิ่นแก้ว และอาจารย์อินทรา โพธิ์ใบ ที่คอยช่วยเหลือเป็นอย่างดี ในการเก็บข้อมูล ตลอดจนให้คำแนะนำ คำปรึกษาจนปริญญานิพนธ์ฉบับนี้เสร็จสมบูรณ์

ขอขอบคุณตัวผู้วิจัยเอง ที่ได้ตั้งใจ อุตสาหะ เพียรพยายามศึกษา ค้นคว้า หาความรู้ เก็บข้อมูล ในการทำปริญญานิพนธ์ฉบับนี้จนเสร็จสมบูรณ์

สุดท้ายนี้ คุณประโยชน์ที่ได้จากปริญญานิพนธ์ฉบับนี้ ขอมอบแด่บิดามารดา บูรพาจารย์ที่ได้ประสิทธิ์ ประสาทวิชาความรู้แขนงวิชาต่าง ๆ แก่ผู้วิจัย ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการทำปริญญานิพนธ์ฉบับนี้จนเสร็จสมบูรณ์

จิระวัฒน์ บุญล้ำ

สารบัญ

บทที่	หน้า
1 บทนำ.....	1
ภูมิหลัง.....	1
จุดมุ่งหมายการวิจัย.....	6
ความสำคัญของการวิจัย.....	6
ขอบเขตการศึกษา.....	6
ข้อตกลงเบื้องต้น.....	7
นิยามศัพท์เฉพาะ.....	7
กรอบแนวคิดในการวิจัย.....	9
2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	10
เอกสารและงานวิจัย.....	10
เอกสารที่เกี่ยวข้องกับล้านนา.....	10
เอกสารที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรม.....	10
เอกสารที่เกี่ยวข้องกับการสืบทอด.....	13
เอกสารที่เกี่ยวข้องกับกลอง จากวรรณกรรมโบราณ.....	14
เอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับกลอง.....	15
3 วิธีดำเนินการวิจัย.....	19
การศึกษาค้นคว้า.....	19
การรวบรวมข้อมูล.....	19
วิธีการดำเนินการรวบรวมข้อมูลภาคสนาม.....	20
อุปกรณ์และเครื่องมือในการเก็บข้อมูล.....	20
การจำแนกและจัดทำข้อมูล.....	20
การจัดลำดับและตรวจสอบข้อมูล.....	20
การวิเคราะห์ข้อมูล.....	20

สารบัญ (ต่อ)

บทที่	หน้า
4 การวิเคราะห์ข้อมูล.....	23
ศึกษาวงกลองปี่จ่า.....	24
ประวัติความเป็นมาของวงกลองปี่จ่า.....	24
ประวัติวงกลองปี่จ่า.....	25
พัฒนาการของวงกลองปี่จ่า.....	30
เครื่องดนตรีในวงกลองปี่จ่า.....	37
การสร้างกลองปี่จ่า.....	40
กรรมวิธีการเลือกวัสดุ.....	42
วิธีการสร้างกลองปี่จ่า.....	59
การสร้างหอกกลองปี่จ่า.....	70
การนำกลองปี่จ่าเข้าวัด.....	71
การสืบทอดของสลำทำกลอง.....	72
หลักในการบรรเลงวงกลองปี่จ่า.....	79
วิธีการบรรเลง.....	79
บทเพลง.....	80
โอกาสในการบรรเลงกลองปี่จ่า.....	85
การอนุรักษ์ และการเผยแพร่วงกลองปี่จ่า ในจังหวัดลำพูน.....	86
รูปแบบของกลองปี่จ่า.....	87
นักดนตรี.....	90
การอนุรักษ์ และ การสืบทอด.....	92
ข้อมูลที่ได้จากการวิเคราะห์หาความเข้มแข็งทางวัฒนธรรม.....	94
อยู่อย่างไทย (แบบล้านนา).....	94
ใส่ใจศึกษา.....	96
เสาะหาความรู้.....	98

สารบัญ (ต่อ)

บทที่	หน้า
4 (ต่อ)	
เข้าสู่ค่านิยม.....	100
สร้างสมอุดมการณ์.....	101
สืบสานวัฒนธรรม.....	103
จดจำประเพณี.....	105
ของดีศาสนา.....	106
5 สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ.....	110
ความมุ่งหมายของการศึกษาค้นคว้า.....	110
ความสำคัญของการวิจัย.....	110
การศึกษาค้นคว้า.....	110
สรุปผลการวิจัย.....	112
อภิปรายผล.....	125
ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยต่อไป.....	126
บรรณานุกรม.....	127
ภาคผนวก.....	130
ภาคผนวก ก บทสวดอัญเชิญเทวดา และ ขีด : ข้อห้ามของชาวล้านนา.....	131
ภาคผนวก ข ใบลานเกี่ยวกับพิธีกรรมการตัดไม้ และคัดเลือกไม้ ทำกลองหลวง และประเพณีสิบสองเดือน.....	134
ภาคผนวก ค โฉนดเพลงจากวงกลองปู่ที่บ้านโสง และบ้านสันกำแพง.....	139
ภาคผนวก ง ประมวลภาพ ในการเก็บข้อมูลภาคสนาม.....	143
ประวัติย่อผู้วิจัย.....	159

ภาพประกอบ

ภาพประกอบ	หน้า
1 กลองปฐา.....	24
2 การตีกลองปฐา.....	27
3 วงกลองจ้อยมะมกค.....	30
4 วงกลองปฐา.....	32
5 วงกลองสะบัดชัยโบราณ.....	33
6 กลองสะบัดชัยประยุกต์.....	34
7 กลองปฐา.....	37
8 กลองลูกตุ้ม.....	38
9 กลองตะหลดปด.....	38
10 หม้องอ้อย.....	38
11 หม้องโหยง.....	39
12 สว่า.....	40
13 ท่อนไม้เตรียมทำกลองปฐา.....	42
14 ขันตั้งสล่ากลอง.....	46
15 หน้งว้ว.....	49
16 ขวานขนาดต่าง ๆ.....	50
17 เครื่องกลึงกลอง.....	51
18 เหล็กเคียนขนาดต่าง ๆ.....	52
19 เครื่องขัดไฟฟ้า.....	53
20 สว่านไฟฟ้า.....	53
21 กบไม้ต่อด้าม.....	54
22 กบไฟฟ้า.....	54
23 เลื่อยไฟฟ้า.....	55
24 เลื่อยมือ.....	55
25 เหล็กเส้นแบน.....	56
26 คีม และเหล็กตะขอ.....	56
27 มีดขนาดต่าง ๆ.....	57

ภาพประกอบ (ต่อ)

ภาพประกอบ	หน้า
28 ค้อน.....	57
29 เหล็กชุด.....	57
30 เวอร์เนีย.....	58
31 อุปกรณ์อื่น ๆ.....	59
32 ฟันกลองปู่จา และกลองลูกตุ้ม.....	60
33 กลองลูกตุ้ม.....	61
34 การคว้านภายในไหกลอง.....	61
35 รูระบายอากาศ.....	62
36 หัวใจกลอง.....	62
37 ตัวอักษรภาษาล้านนา.....	63
38 ยันต์หน้ากลอง.....	63
39 พระสงฆ์ขณะจารหัวใจกลอง.....	64
40 แผ่นยันต์ในหัวใจกลอง.....	64
41 การตากแผ่นหนัง.....	65
42 การขึ้น และหุ้มหนังกลอง.....	66
43 การทุบหนังกลอง.....	67
44 สลัก หรือ หมุดกลอง.....	67
45 หอกกลองปู่จา.....	71
46 ด้านบนหอกกลอง.....	70
47 สล่ำปี่ สิทธิมา.....	73
48 เกียรติบัตรของ สล่ำปี่ สิทธิมา.....	76
49 กลองปู่ที่ใช้ในจังหวัดลำพูน.....	79
50 การแข่งขันตีกลองปู่จาระดับเยาวชน.....	86
51 กลองปู่จาลูกตุ้ม 1 ใบ ด้านข้าง.....	87
52 กลองปู่จาลูกตุ้ม 2 ใบ ด้านบน.....	88
53 กลองปู่จาลูกตุ้ม 2 ใบ ด้านข้าง แนวตั้ง.....	88
54 กลองปู่จาลูกตุ้ม 3 ใบ ด้านข้างแนวตั้ง.....	88

ภาพประกอบ (ต่อ)

ภาพประกอบ	หน้า
55 กลองปี่จาลูกต๊ับ 3 ใบ ด้านข้างวางซ้อนกันรูปสามเหลี่ยม.....	89
56 กลองปี่จาลูกต๊ับ 3 ใบ ด้านข้างแนวนอน.....	89
57 กลองปี่จาลูกต๊ับ 3 ใบ ด้านล่างแนวนอน.....	89
58 คณะวงกลองปี่จาด้านล่าง.....	90
59 คณะวงกลองปี่จาด้านบน.....	91
60 คณะวงกลองปี่จาด้านกลาง.....	92
61 ผู้เฒ่าประชันรำวงม้งให้พระแก้วมรกตดู.....	95
62 ผู้เฒ่าประชันรำวงม้งให้พระแก้วมรกตดู.....	96
63 ท่านพระครู ถ่ายทอดการตีกลองปี่จาด้านบน.....	97
64 กลุ่มเยาวชนฝึกซ้อมตีกลองปี่จา.....	98
65 วงกลองปี่จาเข้าร่วมในขบวนพาเรด.....	97
66 กลุ่มเยาวชนกำลังเขียนศิลปะพื้นบ้าน.....	98
67 ชนครู ในพิธียกครู หรือไหว้ครู.....	100
68 นักดนตรีไหว้ครูกลอง ก่อนบรรเลง.....	101
69 งานประกวดตีกลองปี่จา.....	102
70 คณะวงกลองปี่จาที่ชนะการแข่งขันตีกลองปี่จา.....	102
71 พิธีสืบชะตาของชาวล้านนา.....	103
72 วงกลองปี่จาระดับเยาวชนในจังหวัดลำพูน.....	104
73 ประเพณีสงกรานต์พระครูมิ่งขวัญ จังหวัดลำพูน.....	105
74 ชาวบ้านร่วมกันทำบุญในพิธียกขอฟ้า.....	106
75 พิธีอุปสมบทสามเณร.....	107
76 พระสงฆ์เทศนาธรรมในคืนก่อนพิธียกขอฟ้า.....	107
77 กลองปี่จาในวัดพระธาตุหริภุญชัย จังหวัดลำพูน.....	108
78 เยาวชนแสดงโชว์ตีกลองปี่จาในประเพณีสงกรานต์พระธาตุหริภุญชัย.....	109

บทที่ 1

บทนำ

ภูมิหลัง

ล้านนา หมายถึง ดินแดนที่มีนาจำนวนมาก ในคัมภีร์ใบลานหลายฉบับให้ชื่ออาณาจักรนี้เป็นภาษาบาลีว่า ทสลกขเขตตนคร ซึ่งแปลว่า นครที่มีนาจำนวนมาก อาณาจักรนี้ตั้งอยู่ในเขตภาคเหนือของประเทศไทย แบ่งตามสภาพภูมิศาสตร์ออกเป็นสองกลุ่ม คือ เขตล้านนาตะวันตก ซึ่งมีเมืองสำคัญคือ จังหวัดเชียงราย เชียงใหม่ พะเยา ลำพูน ลำปาง เมืองเหล่านี้ได้ถูกผนวกเข้าด้วยกันมาตั้งแต่สมัยราชวงศ์มังรายตอนต้นจนถึงสมัยรัตนโกสินทร์ กลุ่มที่สอง คือ เขตล้านนาตะวันออก ซึ่งมีจังหวัดแพร่ และน่าน กลุ่มที่สองนี้ในยุคแรกเริ่ม ต่างก็มีฐานะเป็นรัฐอิสระ และใกล้ชิดกับสุโขทัย กว่าจะสามารถผนวกดินแดนเข้ารวมกันทั้งหมด ก็ต่อมาจนถึงในสมัยพระยาติโลกราช (พ.ศ. ๑๙๘๕ - ๒๐๓๐) ในปัจจุบันดินแดนทางภาคเหนือตอนบน คือ เชียงราย เชียงใหม่ พะเยา แพร่ น่าน ลำพูน ลำปาง และแม่ฮ่องสอน ดังที่ปรากฏในตำนานพื้นเมืองเชียงใหม่ว่า "แผ่นน้ำหนังดินล้านนา ๕๗ หัวเมือง" เนื้อที่ส่วนใหญ่เป็นภูเขา มีที่ราบเพียงหนึ่งในสี่ของพื้นที่ทั้งหมด ถิ่นฐานที่อาศัยตั้งอยู่ตามลุ่มแม่น้ำในที่ราบระหว่างภูเขาโดยมีเชียงใหม่เป็นศูนย์กลาง

ขณะที่เมืองเชียงใหม่เป็นราชธานีแห่งแคว้นล้านนา เมืองลำพูนยังคงเป็นศูนย์กลางทางพุทธศาสนา ลัทธิลังกาวงศ์นิกายรามัญ โดยได้รับอิทธิพลมาจากเมืองพุกาม ต่อมาในสมัยพระเจ้ากือนาแห่งเมืองเชียงใหม่ ทรงทูลขอต่อพญาลิไทแห่งกรุงสุโขทัย เพื่อทรงอนุญาตให้พระสุมนเถระขึ้นไปเผยแผ่พุทธศาสนา ลัทธิเถรวาทที่เมืองเชียงใหม่ ในรัชกาลของพระเจ้าติโลกราช พระพุทธศาสนาได้เจริญรุ่งเรืองควบคู่กับความเจริญทางด้านอื่น ๆ เช่น ศิลปกรรม งานปฏิสังขรณ์ และทรงโปรดให้มีการสังคายนาพระไตรปิฎก ซึ่งนับเป็นครั้งที่ 8 ในประวัติพุทธศาสนา (สันติ เล็กสุขุม. 2538: 64-65)

เนื่องจากอาณาจักรนี้เป็นอาณาจักรที่มีอารยธรรมสืบเนื่องมาจนถึงปัจจุบัน โดยเฉพาะมีข้อมูลซึ่งเป็นภูมิปัญญาทางด้านวัฒนธรรมและวรรณกรรมเป็นอันมาก แต่เนื่องจากวรรณกรรมที่เกิดขึ้นในเขตล้านนานี้ขึ้นอยู่กับอิทธิพลของทั้งฝ่ายพุทธจักรและ อาณาจักร เนื่องจากเชียงใหม่เป็นทั้งศูนย์กลางของพุทธศาสนา และอำนาจในล้านนา ชาวล้านนาได้สร้างสมวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมของตนเองขึ้นมา และได้สืบมาเช่นกันนี้ คนแล้วคนเล่าตั้งนั้นชีวิตความเป็นอยู่ของชาวล้านนาเหนือจึงได้มีระเบียบแบบแผน มีกรอบชีวิต และวิธีการดำเนินชีวิตแบบชาวบ้านของตน ซึ่งชาวล้านนานอกจากมีความเชื่อในทางพุทธศาสนาแล้ว ยังมีความเชื่ออื่น ๆ อีก โดยอาจเกิดจากความเชื่อที่ได้รับสืบทอดกัน

มาจากบรรพบุรุษ หรือเกิดจากการผสมความเชื่อในศาสนาพราหมณ์ที่แผ่อิทธิพลมายังดินแดนแถบนี้ ซึ่งในปัจจุบันยังพอมองเห็นอยู่บ้าง เช่น การบูชาศิวลึงค์ ที่ ดอยนางแก้ว เขตติดต่อระหว่างจังหวัด เชียงราย และ เชียงใหม่ ผู้ผ่านทางไปมาต้องบูชาด้วยเครื่องเพศของผู้ชาย โดยนำไม้มาทำเป็น องค์ชานขนาดต่างๆ เพื่อมาบวงสรวง ขอความสวัสดิ์ ความเชื่อท้องถิ่นที่สืบทอดมาตั้งแต่บรรพบุรุษ

ในอดีตวิถีชีวิตของคนล้านนาได้สัมพันธ์กับความเชื่อเรื่อง ชีต อย่างมาก ความเชื่อเรื่อง ชีต จะเป็นส่วนสำคัญส่วนหนึ่งของจารีตประเพณีเมือง คติคำสอน และสอดแทรกอยู่ในกฎหมายล้านนาโบราณ " ชีต " จะเป็นหลักสำหรับผู้ปกครอง และราษฎรให้กระทำในสิ่งที่เหมาะสม ครอบคลุมตั้งแต่ การปฏิบัติตน ในชีวิตประจำวัน เช่น ชีตเกี่ยวกับการปลูกสร้างบ้านเรือน การเลือกคู่ครอง การแต่งงาน ข้อปฏิบัติตน ของสามี-ภรรยา หญิงมีครรภ์ การจัดพิธีศพ ชีตเกี่ยวกับกิริยามารยาท หรือพฤติกรรมต่างๆ เช่น การ กินอยู่ การนั่ง การนอน การตัก การตาก ฯลฯ นอกจากนั้นยังมี ชีตเกี่ยวกับเมือง และองค์ประกอบ ของบ้านเมือง เช่น การตั้งเมือง หลักเมือง และสิ่งศักดิ์สิทธิ์ประจำเมือง เขตแดน กำแพงเมือง คูเมือง ภาค (ตลาด) และการค้าของเมือง ชีตเกี่ยวกับศาสนสถาน เช่น การสร้างวัด กุฏิ ชีตเกี่ยวกับการเลือก พื้นที่ทำกิน เช่น ที่นา ที่สวน ที่ไร่ ชีตเกี่ยวกับพื้นที่สาธารณะ เช่น แหล่งน้ำ ภูเขา ถ้ำ ถนน ชีต เกี่ยวกับการตัดต้นไม้ เป็นต้น "ชีต" จึงเป็นกฎเกณฑ์ทางสังคมอย่างหนึ่งที่คนล้านนาใช้เพื่อควบคุม พฤติกรรมของคนในสังคม (ชยันต์ วรรณะภุติ. 2540)

ดนตรีเป็นสิ่งที่อยู่คู่กับมนุษย์มาตั้งแต่สมัยดึกดำบรรพ์ โดยเริ่มจากดนตรีที่มีรูปแบบอย่างง่าย เช่น การปรบมือ การเคาะไม้ การผิวปาก การเป่าใบไม้ เป็นต้น และได้รับการพัฒนาเป็นลำดับจนดนตรี เกิดความเจริญก้าวหน้า เสียงดนตรีมีผลต่ออารมณ์ และความรู้สึกของมนุษย์ ดนตรียังมีบทบาทใน ชีวิตประจำวันของมนุษย์อย่างเห็นได้ชัด เช่น ดนตรีในพิธีกรรม ดนตรีในงานรื่นเริง ดนตรีในด้านการ บำบัด เป็นต้น และดนตรียังเป็นส่วนหนึ่งที่สะท้อนถึงความเจริญ รุ่งเรือง ทางด้านสังคม ทางด้าน วัฒนธรรม ความเป็นอยู่ ของคนแต่ละชาติ ดนตรีของแต่ละชนชาติก็มีความแตกต่างกันออกไป ขึ้นอยู่ กับสภาพแวดล้อม วัฒนธรรม ประเพณีความเชื่อ ภาษา ของแต่ละชนชาติ เรียกว่า ดนตรีประจำถิ่น หรือดนตรีพื้นเมือง (อังคณา ใจเหิม. 2538: 4)

ล้านนาโบราณมีอาณาเขตเลยเข้าไปถึงตอนใต้ของประเทศจีน และตะวันออกเฉียงเหนือของ พม่าในปัจจุบัน ล้านนาในเขตประเทศไทยซึ่งนิยมเรียกว่า "ล้านนาไทย" จึงมีวัฒนธรรมทางดนตรี ใกล้เคียงกับดนตรีภูมิภาคเหล่านั้น แต่มีแบบแผนเฉพาะของตัวเองมากขึ้น ส่วนล้านช้างก็คือ บริเวณ ที่เป็นประเทศลาวในปัจจุบัน ซึ่งมีวัฒนธรรมเดียวกันกับภูมิภาคทางตะวันออกเฉียงเหนือของไทย เมื่อ พิจารณาจากภาพรวมในปัจจุบันจะเห็นได้ว่าเครื่องดนตรีที่เป็นหลักของภูมิภาคนี้จำแนกตามประเภท มีดังนี้ คือ

เครื่องเป่าลิ้นอิสระ (Free reed aerophone) ได้แก่ แคน นานาชนิด เช่น แคนแบบมาตรฐานของลาวและไทย แคนเต้ายาว ของชนกลุ่มน้อย เช่น เติ้ง ของเผ่าอีเก้อ รวมทั้งปี่จุม ของล้านนา ปี่จุมจะมีหลายขนาด ใช้ไม้รวกตัดเป็นท่อน ๆ ปลายของแต่ละท่อน จะทิ้งข้อไว้ อีกด้านหนึ่งข้อจะถูกทะลวงให้ทะลุ ปลายด้านที่มีข้อเจาะรูสี่เหลี่ยมแคบ ๆ ยาว ๆ เพื่อปิดด้วยลิ้นโลหะผสม ซึ่งมีทองเหลืองเป็นหลัก เจาะรูนี้เรียงกัน 7 รู และปลุกแคน ของภาคอีสานด้วย เครื่องเป่าลิ้นอิสระพบทั่วไปในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ในรูปลักษณะต่าง ๆ กันของโบราณ ในภาคกลางของไทยเรียกว่า เไร ใช้ไม้ขางคู่หนึ่ง ตัดลิ้นโลหะเสียบเข้าไปในลูกน้ำเต้าใช้เป่าเป็นอาณัติสัญญาณเช่นเวลาพระสงฆ์โบสถ์ เป็นต้น

เครื่องเป่าลิ้นคู่ (Double reed aerophone) เครื่องดนตรีชนิดนี้มีเฉพาะแถบล้านนาไทย เพราะได้รับอิทธิพลมาจากพม่า ได้แก่ แเน หรือ ปี่แน (พม่าเรียกว่า เน Hne) มี 2 ขนาด คือ แนน้อย (ขนาดเล็ก) และ แนหลวง (ขนาดใหญ่) ซึ่งนิยมบรรเลงร่วมกับวงพาทย์เมือง ใช้ในงานเฉลิมฉลองงานสมโภช กระบวนแห่ ประกอบการฟ้อน และงานอวมงคล

เครื่องดีด (Plucked Lute) ได้แก่ ซึง ของล้านนา และพิน ของอีสานเป็นหลัก นอกจากนั้นยังมี พิณคันทวนยาวที่ไม่มีนม (Fret) ของชาวไทยภูเขา ที่เรียกว่า ซือบือ อีกด้วย พิณพื้นเมืองที่สำคัญอีกชนิดหนึ่งก็คือ เพี้ย หรือ เปี้ยะ (มีหลายสาย) ของล้านนา และพินน้ำเต้า (มีสายเดียว) ซึ่งเล่นด้วยเทคนิคการใช้ฮาร์โมนิก (Harmonic) ในหนังสือมหาชาติของล้านนามีการกล่าวถึงพิณ ประเภทฮาร์ปรูปต่าง ๆ เช่น รูปนกยูง รูปหงส์ รูปนาค เป็นต้น แสดงถึงอิทธิพลที่ติดมาจากทางศาสนา แต่ไม่ปรากฏว่ามีเครื่องดนตรีประเภทนี้ในประเทศไทย ในภูมิภาคแหลมทองมีพิณชนิดนี้ในปัจจุบันพบที่ประเทศพม่าเพียงแห่งเดียวเท่านั้น มีภาพเครื่องดนตรีแบบนี้ในศิลาจำหลักนครวัดด้วย

เครื่องสี (Fiddle) ได้แก่ สะล้อ ของล้านนา มี 2 สาย นิยมใช้สายที่เป็นโลหะ มี 2 แบบ คือ แบบที่ไม่มีนมอย่างซอธรรมดาพบกันทั่วไปในภูมิภาคนี้ และแบบที่มีนมคล้ายพิณ แต่ใช้สี (อาจจะเรียกว่า พิณสีก็ได้) พบเฉพาะที่จังหวัดน่าน บางทีเรียกว่า สะล้อเมืองน่าน

เครื่องตีกระทบ (Idiophone) ได้แก่ เครื่องดนตรีประเภทฆ้อง และฉิ่งฉาบ ฆ้องมีทั้งชนิดที่มีปี่ม และ ไม่มีปี่ม ฆ้องมีปี่ม (Boss Gong) มีอยู่ทั่วไปในเขตล้านนา – ล้านช้าง รวมทั้งในหมู่ชาวไตทางตอนใต้ของประเทศจีน และไตลื้อในประเทศเวียดนาม ฆ้องไม่มีปี่ม (Flat Gong) พบเพียงบางแห่งเท่านั้น ได้แก่ ผางฮาด หรือ ฟังฮาด ของชาวภูไท และพาน หรือ ปานของล้านนา

เครื่องหนัง (Membranophone) ได้แก่ กลองนานาชนิดที่เชื่อว่าเป็นวัฒนธรรมดั้งเดิม ได้แก่ กลองหลวง กลองตี่โนง กลองปู่จา ตะหลดปด กลองเต่งทึง กลองป่งปึง และกลองสะบัดไชย ของล้านนาไทย กลองปู่เจ้า กลองมองเซิง ของชาวไทยใหญ่ กลองตุ้ม กลองหาง และกลองเล็งของอีสาน

ดนตรีล้านนาได้รับอิทธิพลสืบเนื่องมาจากดนตรีมอญโบราณ เช่น กลองเต่งถึง (ตะโพนมอญ) ปี่แน (ปี่มอญ) ใช้ประกอบพิธีกรรมบางอย่าง และใช้ประกอบ เพื่อเฉลิมฉลอง ครั้นเวลาผ่านไปนานเข้าชนชาวล้านนามีภูมิปัญญามากขึ้น จึงเริ่มนำดนตรีมาเกี่ยวข้องกับชีวิตประจำวันกลายเป็นส่วนหนึ่งของศาสนาและสังคม โดยเกิดขึ้นตามแรงศรัทธาและความจำเป็นอันเป็น "จารีต" ที่ปฏิบัติสืบต่อกันมา โดยนำเอาวัสดุอุปกรณ์ที่หาได้ในท้องถิ่นมาประดิษฐ์เป็นเครื่องดนตรีประจำท้องถิ่นของตน ดังปรากฏในศิลาจารึกวัดพระยืน ที่ได้จารึกเมื่อพ.ศ. 1913 บันทึกเหตุการณ์ครั้งที่พระสุมนเถระนำพุทธศาสนาจากสุโขทัยมาสู่ล้านนาตามคำอาราธนาของพญากือนาแห่งเชียงใหม่ ลักษณะเป็นหินดินดานกว้าง 55 เซนติเมตร จารึกด้วยอักษรไทยสุโขทัย พบที่วัดพระยืน อำเภอเมือง จังหวัดลำพูน มีใจความว่า

20 เมื่อท่านเป็นเจ้านั้น ในปีระกาเดือนเจียง

21 วันศุกร์ วันท่านเป็นเจ้าจักถึงวันนั้น ตนท่านพ -

22 ระญาธรรมิกราชบริพัตรด้วยผู้ราชโยธามหาชนพลสุ -

23 กเจ้าลูกขุนมนตรีทั้งหลายยกกัน ให้ถือช่องทางเข้าตอกดอ -

24 กไม่ได้เทียบ ดีพาทยังพิณค้องกลองปี่สรในพิณณไชยพะ -

25 เทียดกาหลแตรสังข์มานกัสดาลมรทงเดียด เสียงเลิศ

26 เสียงก้อง อีกทั้งคนร้องให้อื้อดาสระท้านทั่วทั้งนครหริปุ -

27 ณไชยแล จึงไปรับพระมหาเถระเป็นเจ้าอัญเชิญเข้ามา

28 ในพระวิหาร โอยทาน เวทังกุฎสถานอาวาสนี้แก่พระ

29 มหาเถระเป็นเจ้านั้น แล้วจึงบำเรอแก่พระมหาเถระเป็น

จากข้อความของศิลาจารึกแสดงถึงการประกอบดุริยดนตรี เพื่อเฉลิมฉลองการมาของพระสุมนเถระด้วยเครื่องดนตรีอันหลากหลาย ดังนั้นกลองจึงมีบทบาทอันสำคัญยิ่งตั้งแต่ในอดีต (อุดม รุ่งเรืองศรี. 2546: 294-295)

การตีกลองเพื่อเป็นสัญญาณนั้น โดยทั่วไปจะเห็นตามวัดวาอาราม และตามปูชนียสถานที่สำคัญต่าง ๆ ซึ่งจะมีหลายขนาดแตกต่างกันออกไป มีทั้งลูกขนาดใหญ่โตมโหฬาร จนถึงลูกขนาดเล็กที่สามารถวางนอนตีบนขาได้ แขนวไว้เพื่อตีได้ทั้งสองหน้าก็มี วางบนขาหยั่งก็มี และกลองที่นำมาใช้นี้บัญญัติชื่อลงท้ายด้วย คำว่า "เกร์" หรือ "ไกร์" ก็มีมาก เช่น วินัจฉัยเกร์ อิทรเกร์ (อุดม อรุณรัตน์. 2526: 84-85)

ในกฎมณเฑียรบาล ตอนที่กล่าวถึงพระราชพิธีสิบสองเดือน มีกล่าวว่า "งานสมโภชสมุทหะ ประธานทูลแพนไชยศรี ญาณประกาศถวายโคลง อิศรรักษาถวายพร อินทโรตี อินทเกร์ ศรีเกดดีฆ้องไชย ขุนดนตรีตี หรทิก"

ในพระราชพิธีตุลาการ เดือนเก้า มีข้อความว่า "...ตั้งในมังคลาพิเศก ตั้งตราชุกกลางพระโรง เบื้องซ้ายใส่สรพทริพย์ เบื้องขวาพระองค์แลสมเด็จพะอัคมเหสี เสติจถิ ข้างล่างชาววังนั่งนอกมาน ในม่านพระครูทั้ง 4 แลสมุหประธานพระศรีอัครราชถือพระขรรค์ พลเทพถือพิณ วังถือดอกหมาก พระยายมราชถือแพนไชย ขุนศรีสังกรเป่าสังข์ พระอินทริโรตีอินทเกร์ พระนนทิกษติ ฆ้องไชย ขุนดนตรีตีหรทิก..."

จากข้อความที่ยกมาข้างนี้ ก็ย่อมแสดงให้เห็นว่าเครื่องดนตรีที่ใช้ในราชสำนัก อันได้แก่ สังข์ อินทเทรี ม้องไชย และมหรทีก ใช้ตีร่วมกันในพระราชพิธี หรือโอกาสที่เกี่ยวข้องกับความศักดิ์สิทธิ์ หาได้เป็นเครื่องดนตรีที่เล่นกันในเวลาธรรมดาไม่ (ศรีศักร วัลลิโภดม และคณะ. 2535: 7)

เสถียร โกเศศ (ยง อนุมานราชชน) กล่าวถึง "หอกลอง" ในหนังสือพื้นความหลัง เล่ม 1 หน้า 9-10 ว่า รื้อหอกลองเมื่อเลิกประเพณีตีกลอง เมื่อรื้อแล้วก็เอากลองไปเก็บไว้ที่พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ กลองที่ใช้เป็นกลองสามใบเถามีลักษณะอย่างกลองทัด หรือ กลองสองหน้า มีชื่อคล้องจองกันว่า ย่ำพระสุริยศรี-อัคคีพินาศ-พิฆาตเกรี ส่วน ส. พลายน้อย พูดถึง "หอกลอง" ในหนังสือ เล่าเรื่องบางกอก บทที่ 10 ว่าการสร้างหอกลองเป็นประเพณีสืบเนื่องมาจากครั้งกรุงศรีอยุธยา เพราะในจดหมายเหตุ เรื่องภูมิสถานกรุงศรีอยุธยา มีกล่าวตอนหนึ่งว่า ที่ตะเลงแกง มีหอกลองสูง 3 ชั้น ชั้นยอดไว้ตีบอกเหตุเข้าศึก ชั้นกลางไว้ตีบอกเหตุเพลิงไหม้ ชั้นล่างไว้ตีบอกเวลา ผู้ดูแลกลองนั้น เลี้ยงแมวไว้คอยระวังหนู โดยเก็บเบี้ยร้านตลาดหน้าคุก มาซื้อปลาอย่างให้แมวกินทุกวัน เมื่อถึงสมัยกรุงเทพฯ ก็ได้สร้างหอกลองไว้เหมือนสมัยกรุงศรีอยุธยา

กัณฑ์มหาราช กล่าวถึง นันทเทรี ในตอนที่พระเจ้ากรุงสุโขทัย ยกพยุหแสนยากร ไปรบพระเวสสันดร พระชาติเป็นมคฺคเทศก์ นำไปยังเขาวงกต ในระหว่างที่พระองค์เสด็จไปนั้น ไฟฟ้าผ่าแผ่นดินก็ประกอบประชันกันด้วยดุริยางคดนตรี อีกทั้งมีการขับรำสรวลวงววยโศกกันทั่วหน้า ว่า ".....แต่สังข์สำนวนนันทเทรีเสียดึง ก้องปรีดีเปรมใจ....." นครกัณฑ์ ตอนที่พระเจ้ากรุงสุโขทัยทรงอภิเษกสองกษัตริย์ให้ครองกรุง สืพีว่า "...ไสรนนกลอง ลำนองนันทเทรีลั่นแล ในนาภิศัขรวิงกฎ....." จากเค้ามูลที่ได้กล่าวมานี้ กล่าวได้ว่า นันทเทรีนั้น แต่ครั้งโบราณมาคงจะใช้ตีอยู่เป็นสามัญ ทั้งระดับชาวบ้าน และข้าฯ ในราชสำนักคงจะมีรูปร่าง และขนาดแตกต่างกันไปแล้วแต่ใครจะเห็นสวยเห็นงาม เพื่อความสนุกสนานรื่นเริง หรือเพื่อประกอบพิธีกรรมทางศาสนา (อุดม อรุณรัตน์. 2526: 58-59)

กลองปู้จ่าถือว่าเป็นเครื่องดนตรีที่มีความสำคัญต่อความเชื่อทางพระพุทธศาสนา วิถีชีวิต วัฒนธรรมประเพณี ของชาวล้านนาอย่างยิ่ง ในวันสำคัญทางศาสนา ตามประเพณี 12 เดือน อาทิเช่น วันวิสาขบูชา วันมาฆบูชา วันเข้าพรรษา วันออกพรรษา วันธรรมสวนะ หรือแม้แต่ ประเพณีตั้งธรรมหลวง ในวันเพ็ญเดือนยี่ (เดือน 12) งานปอยหลวงทำบุญหยาดน้ำอุทิศถวายถาวรวัตถุ ประเพณีสงน้ำ พระธาตุต่าง ๆ ก็มีการตีกลองปู้จ่า เพื่อถวายเป็นพุทธบูชา เช่นกัน นอกจากนี้กลองปู้จ่ายังมีบทบาทในการตีเพื่อบอกเหตุการณ์สำคัญที่เกิดขึ้นในบ้านเมือง และชุมชน อาทิเช่น เกิดสุริยุปราคา จันทรุปราคา หรือชาวพื้นเมืองเรียกว่า "กบกินตะวัน" และ "กบกินเดือน" ตีเพื่อเตือนภัยต่าง ๆ เช่น เกิดอัคคีภัย อุทกภัย หรือ มีโจรผู้ร้าย ก็มีการตีกลองปู้จ่า เพื่อบอกเหตุ ประโยชน์อีกด้านหนึ่งของกลองปู้จ่า คือ เป็นอาณัติสัญญาณว่าจะมีการประชุมตอนไหนเวลาใด ผู้นำชุมชน หรือพระสงฆ์ ก็จะตีบอกกล่าวให้

ชาวบ้านมาประชุม โดยทั่วกันในเวลานั้น แม้นยามศึกสงครามก็ดีเพื่อบอกเหตุร้าย จากหมู่บ้านหนึ่ง ถึงอีกหมู่บ้านหนึ่ง โดยใช้ทำนองออกศึกให้รู้ทั่วถึงกัน กล่าวได้ว่า กลองปู่จา เป็นวัฒนธรรมอันยึดเหนี่ยว และจรรโลงใจ แก่ชาวล้านนา ถือปฏิบัติสืบกันมาอย่างช้านาน

ปัจจุบันเนื่องจากวิวัฒนาการทางด้านเทคโนโลยีอันทันสมัยมีเครื่องกระจายเสียงเพื่อถ่ายทอดข่าวสาร และบอกกล่าวเหตุการณ์ต่าง ๆ ในหมู่บ้าน และชุมชนมีปฏิทินบอกวัน เวลา ที่สามารถ หา ดูได้ง่าย หรือแม้แต่เครื่องดนตรีสากลซึ่งมีเสียงดังเร้าอารมณ์สนุกสนานได้เข้ามาสู่สังคม และวัฒนธรรมชาวล้านนา แทนที่การตีกลองปู่จาให้เป็นที่น่าพอใจต่าง ๆ ซึ่งมีความละเอียดอ่อน ตลอดจนผู้ที่มีความสามารถตีกลองปู่จานั้นลดลง เป็นเหตุให้เยาวชนซึ่งเกิดมาในยุคสมัยนี้ ไม่เข้าใจถึงรสแห่งดนตรีอันสุนทรีย์ ซึ่งถ่ายทอดมาจากแรงศรัทธาของบรรพบุรุษ กลองปู่จาจึงลดบทบาทหน้าที่มาเขว่นไว้ เพื่อเป็นสัญลักษณ์ของความเชื่อในอดีต น้อยครั้งนักจะถูกนำมาตีประกอบพิธีกรรมสำคัญทางศาสนา หรือจะมีอยู่บ้างก็เป็นหมู่บ้านที่ห่างไกลตามชนบทที่ยังถือปฏิบัติกันอยู่ แต่ก็เริ่มเลือนหายไปตามกาลเวลาเช่นกัน

เนื่องจากปัจจัยต่าง ๆ ที่กล่าวมาข้างต้น ผู้วิจัยเล็งเห็นแล้วว่า "วงกลองปู่จาเป็นมรดกทางวัฒนธรรมของชาวล้านนา" ที่ไม่ได้รับการศึกษา บำรุงรักษา และส่งเสริม อย่างต่อเนื่องจึงควรมีการศึกษาค้นคว้าข้อมูลของวงกลองปู่จา ให้เป็นที่รู้จักโดยกว้างขวางเพื่อเป็นแนวทางในการอนุรักษ์ ตระหนักในคุณค่า ศิลปะ วัฒนธรรม ประเพณี และวิถีชีวิตอันดีงามของชาวล้านนาอันเป็นสมบัติที่ทรงคุณค่าของประเทศไทยสืบไป

จุดมุ่งหมายของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาวงกลองปู่จา ในจังหวัดลำพูน
2. เพื่อศึกษาความเข้มแข็งทางวัฒนธรรมของวงกลองปู่จา ในจังหวัดลำพูน

ความสำคัญของการวิจัย

1. ทำให้ทราบถึงประวัติความเป็นมาของวงกลองปู่จา
2. ทำให้ทราบถึงลักษณะขั้นตอนการสร้างกลองปู่จา พิธีกรรม กรรมวิธี ความเชื่อ ในการสร้างกลองปู่จา
3. ทำให้ทราบถึงลักษณะ จังหวะ ทำนองการบรรเลงของวงกลองปู่จา และองค์ประกอบทางดนตรีของวงกลองปู่จา
4. ทำให้ทราบถึงผลการศึกษาวิเคราะห์ ความเข้มแข็งทางวัฒนธรรมของวงกลองปู่จา
5. ทำให้ทราบถึงการดำรงอนุรักษ์สืบทอด และเผยแพร่วงกลองปู่จาในเขตจังหวัดลำพูน

ขอบเขตการศึกษา

งานวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตการศึกษาวงกลองปู่จาเฉพาะในเขตพื้นที่จังหวัดลำพูน

ข้อตกลงเบื้องต้น

1. การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ใช้ภาษาไทยพหุสำนวนเป็นภาษาหลักในการประกอบการวิจัย
2. ผู้วิจัยถือว่าคำสัมภาษณ์ที่ได้รับจากหัวหน้าคณะ นักดนตรี และผู้เกี่ยวข้อง เป็นข้อมูลที่เกี่ยวข้อง และเชื่อถือได้
3. ผู้วิจัยทำการบันทึกโน้ตทำนองเพลงของวงกลองปู้จาบ้านโง้ง และบ้านสันกำแพง ในจังหวัดลำพูน

นิยามศัพท์เฉพาะ

ปู้จา	หมายถึง	บูชา (ปู้จา เป็นสำเนียงพหุ) การแสดงออกถึงความเคารพ นับถือ ความศรัทธา ที่มีต่อบุคคล หรือสิ่งศักดิ์สิทธิ์ หรือการทำพิธีกรรม พิธีบวงสรวง ต่อเทพเจ้า สิ่งศักดิ์ที่นับถือ
ตุ้เจ้า	หมายถึง	พระสงฆ์ หรือบางครั้งก็เรียกว่า ตุ้ สั้น ๆ เท่านั้น
คณะศรัทธา	หมายถึง	กลุ่มพุทธศาสนิกชนที่ไปทำบุญในวัด ของหมู่บ้าน ที่ตนได้อาศัยอยู่ เช่น คณะศรัทธา วัดเกาะกลางเชียงใหม่
ซิด	หมายถึง	ความอับมงคล หรือสิ่งที่ไม่ควรกระทำ เพราะจะนำมาซึ่งเหตุเภทภัยที่ไม่ดีต่าง ๆ
ปี่จุม	หมายถึง	เครื่องดนตรีประเภทเครื่องเป่า ของทางภาคเหนือ ทำจากลำไม้รวกแดง หรือ ไม้ไผ่ มีหลายขนาด ตามระดับเสียงที่ต้องการ เล่นเป็นลำรับ หรือเป็นชุด
แน	หมายถึง	เครื่องดนตรีประเภทเครื่องเป่า ประเภทลิ้นคู่ ของทางภาคเหนือ มีลักษณะคล้ายปี่ไฉน แต่มีขนาดใหญ่กว่า
แนน้อย	หมายถึง	แนที่มีขนาดเล็ก (ทางภาคเหนือ เรียกว่า แนน้อย)
แนหลวง	หมายถึง	แนที่มีขนาดใหญ่
เดือนยี่	หมายถึง	เดือนสอง ของทางภาคเหนือ ตรงกับเดือนสิบสองของภาคกลาง อยู่ในช่วงเดือนพฤศจิกายน
ปอยหลวง	หมายถึง	งานฉลองสมโภช ศาสนสถาน หรือสิ่งก่อสร้าง ที่สร้างเพื่อเป็นสาธารณะประโยชน์แก่ส่วนรวม เช่น วิหาร อุโบสถ ศาลา หรือ อาคารเรียน เป็นต้น
ขบ	หมายถึง	ลักษณะของอาการกัศ
ฮีต	หมายถึง	จารีต ขนบธรรมเนียม ประเพณีที่ดีงาม ที่ยึดถือและปฏิบัติสืบต่อกันมาอย่างเคร่งครัด

พ่อน้อย หมายถึง คำนำหน้าชื่อ ใช้เรียกผู้ชายที่ได้ผ่านการบรรพชาแล้ว เช่น หลุน้อยหนวด หรือ หลุน้อยหนวด (ลำเหนียงทางภาคเหนือ ว่า ป่อน้อยหรือป้อน้อย)

พ่อนาน หมายถึง คำนำหน้าชื่อ ใช้เรียกผู้ชายที่ได้ผ่านการอุปมาชย์แล้ว เช่น พ่อนานดำรงค์ หรือ ป่อนานดำรงค์ (ลำเหนียงทางภาคเหนือ ว่า ป่อนานดำรงค์)

ป่าเหว หมายถึง สุสาน

ฟาดแล้ หมายถึง การตีไม้ไผ่ที่ผ่าปลายด้านหนึ่งออกเป็น 3-4 เส้น มักจะเอาไว้ตีกับกลองปู้จา ในงานถวายสลากภัตต์

ครูแก้ว หมายถึง ครูผู้เป็นเจ้าของวิชาทั้งผู้ลงลับ หรือ ยังมีชีวิตอยู่

มอก หมายถึง สัดส่วน ขนาด ต่าง ๆ

สล่า หมายถึง ผู้เชี่ยวชาญ หรือ ช่างฝีมือ

ขันตั้ง หมายถึง เป็นภาชนะที่ใช้สำหรับใส่เครื่องค่านับ บูชาครู เช่น หมากพลู ดอกไม้ ธูป เทียน เป็นต้น สำหรับขอฝากตัวเป็นลูกศิษย์ ขอรับเรียนวิชาความรู้ จากครู หรือ ก่อนทำกิจกรรมต่าง เช่น ก่อสร้าง บรรเลงดนตรี

ขวัค หมายถึง การขุด หรือเจาะให้เป็นโพรง โดยจะใช้มือทำ

เคียน หมายถึง การทำให้เรียบ เป็นรูปทรงสวยงาม

ลูกตูป หมายถึง กลองใบเล็ก ๆ ที่แขวนไว้ข้างกลองปู้จา มีทั้งหุ้ม

หน้าเดียว และหุ้มสองหน้า

ไม้ค้อน หมายถึง ไม้ที่ใช้ผ้าพันเป็นหัวค้อน ใช้ในการตีกลองปู้จา

สรวย หมายถึง กรวย หรือ นำเอาวัสดุที่ทำเป็นรูปทรงกรวย

ม้าขี่ หมายถึง ผู้ที่เป็นคนทรงเจ้า หรือ ร่างทรง ผีของทางเหนือ จะ

มี 4 ประเภทใหญ่ ผีเจ้านาย ผีปู่ย่า ผีมด และผีเม็ง ชาวล้านนามีการนับถือผีมาตั้งแต่สมัยโบราณ จนถึงในปัจจุบัน ตามความเชื่อที่ว่า คักดีลิลท์ ควรเคารพ นับถือ และ คอยปกป้อง ดูแลรักษาหมู่บ้าน หรือชุมชน และครอบครัวของตน

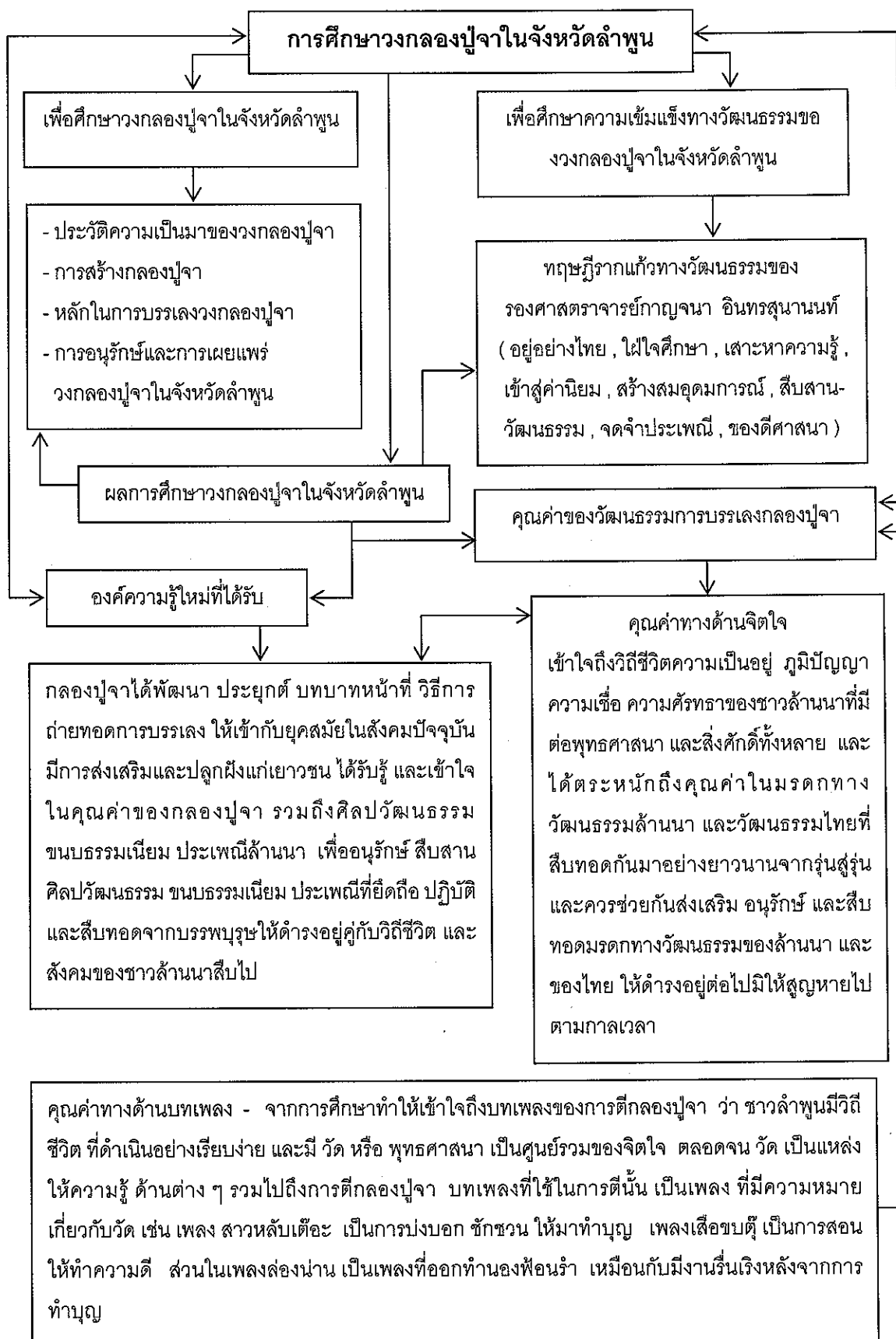
กลองตะหลดปด หมายถึง กลองสองหน้าที่มีลักษณะยาว คล้ายกลองแขก ทำจากไม้เนื้อแข็ง หน้าหนึ่งจะใหญ่ อีกหน้าหนึ่งจะเล็ก ใช้บรรเลงในวงกลองปู้จา กลองตึงโงม และกลองแอม

สว่า หมายถึง ฉาบใหญ่ มีเส้นผ่านศูนย์กลางตั้งแต่ 10 ขึ้นไป

ฆ้องโหย่ง หมายถึง ฆ้องขนาดเส้นผ่านศูนย์กลางตั้งแต่ 16 -18 นิ้ว

ฆ้องอ้อย หมายถึง ฆ้องขนาดเส้นผ่านศูนย์กลางประมาณ 20-25 นิ้ว

กรอบแนวคิดในการวิจัย

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

เอกสารและงานวิจัย

ข้อมูลต่าง ๆ จัดว่ามีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการศึกษาค้นคว้า ในการวิจัยซึ่งต้องอาศัยข้อมูลจากแหล่งข้อมูลต่าง ๆ จากหนังสือเอกสารงานวิชาการ ตำรา บทความ ตลอดจนเอกสารงานวิจัยต่าง ๆ เพื่อนำมาเป็นประเด็นในการศึกษาประกอบงานวิจัย โดยผู้วิจัยได้แบ่งเป็นหัวข้อ ต่อไปนี้

เอกสารที่เกี่ยวข้องกับล้านนา

บุรีรัตน์ สามีตติยะ (2541: 2) ได้จัดทำหนังสือชุด “รู้เรื่องเมืองไทย” ภาคเหนือกล่าวเกี่ยวกับล้านนาไว้ว่า อาณาจักรล้านนาประกอบด้วยบริเวณจังหวัดเชียงใหม่ เชียงราย ลำปาง ลำพูนแม่ฮ่องสอนแพร่ และน่าน เริ่มก่อตั้งเมื่อประมาณ พ.ศ. 1801 โดยพระเจ้าเม็งรายเป็นต้นราชวงศ์ มีราชธานีอยู่ที่เวียงภูกามยาว จากนั้นจึงย้ายเมืองหลวงไปที่จังหวัดเชียงใหม่แล้วขนานนามว่า นพบุรีศรีนครพิงค์เชียงใหม่ แต่เมื่อสิ้นรัชสมัยพระเจ้าเม็งราย กษัตริย์องค์ต่อ ๆ มา ก็ย้ายราชธานีอยู่หลายครั้ง จนกระทั่งเสียเอกราชให้พระเจ้าบุเรงนอง กษัตริย์พม่าเมื่อ พ.ศ. 2101 อาณาจักรรุ่งเรืองนี้ได้ล่มสลายนานหลายสิบปี ต่อมาเจ้ากาวิละตั้งเมืองเชียงใหม่อีกครั้ง และเป็นต้นราชวงศ์กาวิละจนกระทั่งวันที่ 3 มิถุนายน พ.ศ. 2482 ทางราชการได้เปลี่ยนแปลงการปกครอง โดยยกเลิกเจ้าผู้ครองนคร อาณาจักรล้านนาจึงเป็นส่วนหนึ่งของราชอาณาจักรไทย ที่มีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข นับตั้งแต่นั้นมา

อาณาจักรล้านนามีความเจริญรุ่งเรืองมาเป็นเวลานาน มีความหลากหลายทางวัฒนธรรม ประเพณี และชาติพันธุ์ ซึ่ง ธีรยุทธ ขวรงค์ (2529: 58) ได้กล่าวถึง อาณาจักรล้านนาในหนังสือดนตรีไทยอุดมศึกษาครั้งที่ 17 ในบทความศิลปะการขับร้อง , ฟ้อนรำ , ดนตรีล้านนา ไว้ว่า “อาณาจักรล้านนา” ได้รับอารยธรรม วัฒนธรรม ขนบธรรมเนียม ประเพณี มาจากหลายแห่ง หลายรูปแบบ อาทิ จาก มอญ พม่า อินเดีย และสุโขทัย ก็ถูกถ่ายทอดออกมากลายเป็นเอกลักษณ์เฉพาะของล้านนาทุกวันนี้

เอกสารที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรม

เอกสารที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมสำหรับการศึกษาค้นคว้าในครั้งนี้ มีนักวิชาการหลายท่านได้ให้ความหมาย ความสำคัญและลักษณะของวัฒนธรรม ไว้ดังนี้

ราชบัณฑิตยสถาน (2538: 757) ให้ความหมายของ “วัฒนธรรม” ไว้ว่า วัฒนธรรม หมายถึง สิ่งที่ทำให้เกิดความเจริญงอกงามแก่หมู่คณะ และในพระราชบัญญัติวัฒนธรรมแห่งชาติ (2537: 9) หมายถึง ลักษณะที่แสดงถึงความเจริญงอกงาม ความเป็นระเบียบเรียบร้อย ความกลมเกลียวก้าวหน้า

ของชาติ และศีลธรรมอันดีงามของประชาชน นอกจากนี้ พระยาอนุมานราชธน (2513: 2) ให้ความหมายของคำว่า "วัฒนธรรม" ในฐานะของนักมานุษยวิทยาว่า "วัฒนธรรม" หมายถึง สิ่งที่มีมนุษย์สร้างขึ้นโดยอาศัยการเรียนรู้จากกัน และสืบทอดเนื่องเป็นความเจริญก้าวหน้า หรืออาจจะกล่าวได้ว่า วัฒนธรรมเป็นคำสมาส คือ การรวมคำ 2 คำเข้าไว้ด้วยกัน ได้แก่ "วัฒนธรรม" หมายถึง ความเจริญงอกงามรุ่งเรือง และ "ธรรม" หมายถึง กฎ ระเบียบ ข้อปฏิบัติ เมื่อรวมกันแล้ว วัฒนธรรม จึงหมายถึง ความเป็นระเบียบ ความมีวินัย ซึ่งสอดคล้องกับ รัชนิกร เศรษฐ (2532: 119-120) กล่าวว่า วัฒนธรรม หมายถึง ขนบธรรมเนียมประเพณี วิธีการ และผลงานสร้างสรรค์ต่าง ๆ ที่เป็นมรดกตกทอดกันมาในสังคมไทยทุกเรื่อง และไม่จำกัดว่าต้องมีกฎหมายกำหนดไว้ หรือเป็นกิจกรรมที่ "เจริญ" ตามเกณฑ์ของชนชั้นปกครองของสังคมเท่านั้น แต่รวมถึงชาวบ้านด้วย "วัฒนธรรม" ในความหมายนี้เน้นเรื่อง "อดีต" และ "เอกลักษณ์" ของชาติ

อมรา พงศาพิชญ์ (2525: 76) ได้กล่าวถึงความสำคัญของวัฒนธรรมว่า วัฒนธรรมเป็นเรื่องที่เกี่ยวกับมนุษย์ โดยที่มนุษย์เป็นผู้สร้างเพื่อความเป็นรูปแบบของสังคมที่มีเสถียรภาพอันแสดงถึงความเจริญงอกงามให้กับสังคม และกลุ่มบุคคลในสังคมหากขาดวัฒนธรรมแล้วสังคมก็ย่อมขาดเอกภาพ นั้นหมายถึงสังคมจะรวมกันเป็นสุขไม่ได้ วัฒนธรรมจึงเป็นปัจจัยที่มีลักษณะผสมผสานในเนื้อเดียวกัน ซึ่งทำหน้าที่สร้างสรรค์และกำหนดรูปแบบของสมาชิกในสังคม ได้อย่างมีแบบแผนเพราะได้ผู้มีภาวะทางจิตใจของสมาชิกในสังคมส่งผลให้สังคมมีเอกภาพ ส่วน ยศ สันตสมบัติ (2537: 11) ได้กล่าวถึง ความสำคัญของวัฒนธรรมในแง่ของสังคมวิทยาไว้ว่า สังคมมนุษย์ในแต่ละสังคมนั้นมีความแตกต่างกันในแทบทุกด้านไม่ว่าจะเป็นรูปแบบการเมือง เศรษฐกิจ ศาสนาและค่านิยมต่าง ๆ แต่ภายในความแตกต่างเหล่านี้ สังคมทุกแห่งทั่วโลก มีลักษณะพื้นฐานที่เหมือนกันอยู่ประการหนึ่ง คือ สังคมเป็นการรวมตัวกันเพื่อความอยู่รอดของสมาชิกที่สังคมจะดำเนินไปได้ด้วยดีนั้นพฤติกรรมของสมาชิกแต่ละคนต้องเป็นสิ่งที่คาดคะเนได้ (Predictable) สมาชิกทุกคนจะต้องคาดคะเนได้ว่าคนอื่นมีพฤติกรรมเช่นไรในสถานการณ์ต่าง ๆ ในสังคมมนุษย์ความสามารถคาดคะเนพฤติกรรมของคนอื่นได้อย่างถูกต้องเป็นผลมาจากการเรียนรู้ด้านวัฒนธรรม

พระยาอนุมานราชธน (2515: 78) ได้กล่าวถึงลักษณะของวัฒนธรรมไว้ 4 ประการ คือ

1. มีการสะสม หมายถึง จะต้องมียุคเดิมอยู่ก่อนแล้ว และสะสมทุนนั้นให้เพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ
2. มีวัฒนธรรมต้องมีการปรับปรุง หมายถึง ต้องรู้จักดัดแปลงและปรับปรุงส่วนที่บกพร่องอยู่ให้เหมาะสมและถูกต้อง
3. จะต้องมีการถ่ายทอด คือทำให้วัฒนธรรมนั้น ๆ แพร่หลายในวงกว้าง
4. มีการอบรมสั่งสอนให้ผู้อื่นหรือชุมชนรุ่นหลังได้สืบทอดต่อไป

สุพัตรา สุภาพ (2518: 68) ได้กล่าวถึงลักษณะวัฒนธรรมไว้ดังนี้

1. เป็นสิ่งที่ได้มาโดยการเรียนรู้ เป็นการเรียนรู้จากมนุษย์ด้วยกัน เช่น รูปแบบการแต่งกาย การละเล่น การขับร้อง

2. เป็นมรดกทางสังคม วัฒนธรรมเกิดจากการเรียนรู้ซึ่งสามารถถ่ายทอดจากคนรุ่นหนึ่งไปยังอีกคนรุ่นหนึ่ง บุคคลเกิดในสังคมใดก็เรียนรู้วัฒนธรรมจากบุคคลในสังคมนั้นเกิดการถ่ายทอดเป็นมรดกทางสังคม

3. เป็นวิถีชีวิตหรือแบบการดำรงชีวิต วัฒนธรรมให้ความจำแนกความแตกต่างของสังคมแต่ละสังคมได้ บุคคลเกิดในสังคมใดก็เรียนรู้วัฒนธรรมจากบุคคลในสังคมนั้น

4. วัฒนธรรมเป็นสิ่งที่ไม่คงที่ มนุษย์มีการคิดค้นสิ่งใหม่ ๆ รับเอารูปแบบของการดำเนินชีวิตของบุคคลที่มีอยู่เดิม และปรับปรุงของเดิมให้เหมาะสมกับสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไป

ศาสตราจารย์นายแพทย์ประเวศ วะสี (2532: 1-22) ได้กล่าวถึงวัฒนธรรมในหนังสือวัฒนธรรมกับการพัฒนามีเนื้อหาพอสรุปได้ว่า วัฒนธรรม คือพลังของปัญญา ซึ่งเป็นรากฐานของสังคม เศรษฐกิจ การเมืองของชุมชน ซึ่งได้มาจากการเลือกสรร การกลั่นกรอง ทดลองใช้ และถ่ายทอดด้วยการปฏิบัติ สืบทอดต่อเนื่องกันมา วัฒนธรรมเป็นเครื่องมือสำคัญที่ทำให้สังคม เข้มแข็งซึ่งมีคุณลักษณะที่สำคัญ 8 ประการ ดังนี้

1. มีความหลากหลาย กระจายอำนาจ จึงส่งเสริมการเมืองระบอบประชาธิปไตย
2. กระจายรายได้ และสร้างความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจ
3. ส่งเสริมศักดิ์ศรีของชุมชนท้องถิ่น
4. มีความบูรณาการ
5. สร้างความประสานสอดคล้อง และความสมดุลที่ยั่งยืน
6. มีการพัฒนาจิตใจ และจิตวิญญาณอันลึกซึ้ง
7. ส่งเสริมความเข้มแข็งของสังคม
8. เป็นการผดุงศีลธรรมของสังคม

ในทำนองเดียวกัน กาญจนา อินทรสุนานนท์ (2543: 45-46) ได้กล่าวถึงความเข้มแข็งทางวัฒนธรรมไว้ในบทความเรื่องอิหร่าน : ภูมิลักษณะประชาชนและวัฒนธรรมว่า ชุมชนที่อยู่ ร่วมกันแต่ละคน ในชุมชนมีจุดหมายในชีวิตที่แตกต่างกัน แต่ทุกคนในชุมชนจะต้องมีอุดมการณ์ร่วมกันซึ่งน่าจะเป็นรากแก้วของชุมชนทำให้เกิดทฤษฎีหนึ่ง คือ ทฤษฎีรากแก้วทางวัฒนธรรม ได้แก่

1. อยู่อย่างไทย
2. ใฝ่ใจศึกษา
3. เสาะหาความรู้
4. เข้าสู่ค่านิยม

5. สร้างสมอุดมการณ์
6. ประสานวัฒนธรรม
7. จัดจำประเพณี
8. ของดีศาสนา

ทั้งนี้ผู้วิจัยเห็นว่าจากทฤษฎีต่าง ๆ ดังกล่าวข้างต้นสามารถ ที่จะนำมาใช้วิเคราะห์ชุมชนเพื่อ สืบหาความเข้มแข็งของวัฒนธรรมดนตรีและกระแสวัฒนธรรมด้านอื่น เพื่อที่จะได้ศึกษาให้ทราบถึง การดำรงอยู่ของวงกลองปี่จ่า

เอกสารที่เกี่ยวข้องกับการสืบทอด

สุริวงศ์ พงศ์ไพบูลย์ (2545: 21) ได้เขียนบทความเรื่อง วัฒนธรรมการเรียนรู้ของคนไทย ไว้ ในหนังสือ วัฒนธรรมแห่งการเรียนรู้ของคนไทย เกี่ยวกับกระบวนการเรียนรู้ แบบจำได้หมายความว่า เป็น กระบวนการให้ผู้เรียนจำ แบบเลียนแบบ และยึดต้นแบบเป็นหลัก เนื้อหาและวิธีการที่ได้จากต้นแบบ คือจุดหมายปลายทาง หรือ อวสานต์ จึงต่างกับวัฒนธรรมการเรียนรู้ แบบให้กำหนดได้หมายความว่า ที่ ผู้เรียนต้องใช้สติ และปัญญาเฉพาะตัว พัฒนาสติปัญญาให้ยิ่ง ๆ ขึ้นไป ซึ่งเป็นกระบวนการเรียนรู้ อย่างเดียวกับกระบวนการวิจัย กระบวนการเรียนรู้แบบจำได้หมายความว่า ต้องอาศัยความทรงจำ และการ เอาอย่าง เป็นตัวแปรนับขีดความสามารถ ใครจำได้ดี จำได้มาก เลียนแบบได้ครบถ้วน ไม่นอกรีตนอกรอย นับว่าเป็นคนเก่ง คนมีความรู้ และเป็นคนมีโอกาสูง ใครคิด หรือมครทำอะไรนอกครู ล้าครุ หรือ เหนือ ครุ คือคนแหกคอก คนดี้อร้น กระบวนการเรียนรู้แบบนี้จึงอาศัยแม่แบบ หรือแม่พิมพ์เป็นเครื่อง รับประกันคุณภาพ ครูไทยสมัยก่อนจึงได้รับการยกย่องว่า เป็นแม่พิมพ์ของชาติ เพราะวัฒนธรรมการ เรียนรู้ดังกล่าว เกิดฝังตัว และสืบทอดกันมาอย่างยาวนาน จนส่งผลต่อ ท่วงที และทัศนะของมหาชน มาหลายศตวรรษ วัฒนธรรมแบบจำได้หมายความว่า จึงกลายเป็นจารีตนิยม เป็นวิถีชีวิต และพลังของ ระบบวิถีคิดจรรตกลึกเป็น "วัฒนธรรมการเรียนรู้แห่งสยาม" ซึ่งเป็นอัตลักษณ์ของศึกษาศาสตร์ ทั้งที่ เป็น "ศาสตร์ชาวบ้าน"

เสรี หวังในธรรม และสุจิตต์ วงษ์เทศ (2527: 120) ได้เขียนเกี่ยวกับการเรียนดนตรีไทย ไว้ ในหนังสือ โสมส่องแสง : ชีวิตดนตรีไทยของมนตรี ตราโมท ไว้ว่า การเรียนดนตรีไทยเรียนด้วยความจำ การสอนจึงเริ่มด้วยภาคปฏิบัติเพียงอย่างเดียว ส่วนภาคทฤษฎีไปสอนเมื่อสามารถปฏิบัติได้แล้ว การ ที่จะเลือกเรียนเครื่องดนตรีชนิดใดสำคัญอยู่ไม่น้อย เพราะเครื่องดนตรีแต่ละอย่างมีลักษณะการเล่นต่างกัน โดยใช้นุ และความจำเป็นหลักการปฏิบัตินั้น บางอย่างใช้นิ้ว บางอย่างใช้ข้อ บางอย่างใช้ปอด ต้องใช้ กำลังลมเป่า หากศิษย์ผู้ที่เลือกเรียนเครื่องดนตรีเลือกสิ่งที่ไม่เหมาะสมผลที่ได้ไม่เป็นไปตามความประสงค์ เพราะฉะนั้นผู้ที่เลือกเรียนเครื่องดนตรีชนิดใดนั้น จะต้องให้เหมาะสมกับตนเองด้วย

เอกสารที่เกี่ยวข้องกับกลอง จากวรรณกรรมโบราณ

วรรณกรรมเรื่องจามแสง ลำานวนไทลื้อ เมือง สิบลองปันนา ประเทศจีน กล่าวถึงกลองไว้ว่า

“ทั้งหลายทั้งหญิงชายน้อยใหญ่ ทุกผู้ไปชมบานด้วยญาณก็พาไหลไปชมบานห้วงเสียงมีกลองทั่ว ดงไพรตีกลองไชยพิณพาหยาปี่น้อยสานเสียงหวานดุริยมนต์ยัอันเป่าปี่แก้วเลาน้อย อันตีกลองเงินกลองคำ อันรวนควดิมวนเอาใจน้าธารไหลจูงจอดต่อเท้าวังอันจาดเจื้อยไปด้วยลูกไม้ลวดวันอันใดหอมเนื่องสวน แชวเชื่องอยู่ทุกหมู่ ”

ความหมายของถ้อยคำนี้คือ หญิงชายทั้งหลายทุกคนต่างชื่นชมด้วยจิตวิญญาณพากันมา ชื่นชมด้วยเสียงอันดังไปทั่วดงไพร ด้วยเสียงกลองเสียงปี่พาทยที่ไพเราะมีปี่แก้วเลาน้อย และกลองเงิน กลองทอง ที่มีเสียงเป็นที่ประทับใจเปรียบประดุจดั่งกระแสน้ำที่ไหลเรื่อยไปดงามด้วยดอกไม้ในสวน อุทยานทุกหมู่

ตำนานเมืองเชียงตุง ลำานวนไทจีน ประเทศพม่า กล่าวถึงกลองไว้ว่า

“ก็มาอุตสาราธิเชกปองตองแสนด้ายเครื่องครัวเมืองทั้งหลายมีกลองกิมและปิงาซ้าง ปี่แก ปี่สังฆราช กาลสับงาซ้าง แล้วนอกนี้มีรูปพันตัวสูงศอกปลายคำนี้เจ้าก็เอาอาบหื้อเป็นเครื่องลูกแก้วอันแล ส่วนมหากษัตริย์เมืองโยธิยากี่หาคนส่งจ้าวไรติคมหาชนานหื้อมีเสนาอมาตย์หากมาแวดล้อมเป็นบริวาร อันแล ”

ความหมายของถ้อยคำนี้คือ ท่านก็มาอุตสาราธิเชกด้วยเครื่องสักการะทั้งหลายมีกลองคิม และปิงาซ้าง ปี่แดร ปี่สังฆราช กาลสับงาซ้าง นอกจากนี้ยังมีรูปทั้งหลายสูงได้ศอกกว่า

อุสสาบารส ลำานวนล้านนา แต่งในสมัยพระเจ้าเกือนา พุทธศตวรรษที่ 19 กล่าวถึงกลองไว้ว่า

“ เขาทั้งหลายตีเป่าดุริยดนตรีเดียดนัคนทั้งหลายฝูงพวกพิณจูงให้ตียังพิณทั้งหลายคนทั้งหลายฝูง ซ้างเป่าก็ให้เป่าหอยสังข์ไกวบันฑะวะคนทั้งหลายฝูงซ้างตบมือต่างแสงและตีเอวต่างกลองก็จูงหื้อ กระทำกันนั้นเดื้อะ คนทั้งหลายจูงหื้อตีกลองจุมกลองนันทเกีรกลองหน้าเดียวให้หุ้มปากและกลองเหล็ก กลองทองกลองไชยทั้งหลายแล ”

ความหมายของถ้อยคำนี้คือ เขาทั้งหลายที่เป่าดุริยดนตรีให้มีเสียงครึกโครม คนทั้งหลายพวก ตีตพิณก็ให้ตตีพิณ คนทั้งหลายพวกเป่าก็ให้เป่าหอยสังข์ และไกวบันฑะวะ คนทั้งหลายฝูงซ้างปรบมือให้ ปรบมือแทนฉาบและตีเอวแทนกลองขอให้กระทำกันเถิด คนทั้งหลายจูงให้ตีกลองจุม กลองนันทเกีร กลองหน้าเดียว ให้หุ้มปาก และกลองเหล็ก กลองทอง กลองไชยทั้งหลายแล

เอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวกับกลอง

ทองแถม นาถจำนง (2535: 137) ได้กล่าวไว้ในหัวข้อตีเกราะเคาะไม้แล้วว่า “กลองไม้” แพร่หลายอยู่ทั่วไปในแถบจีนตอนใต้และอุษาคเนย์ (แม้ปัจจุบันนี้ก็ยังมีที่ใช้อยู่) “กลองไม้” ต้องใช้กลองตีกระหน่ำร้องร่ายต่อในวัฒนธรรมยุคสำริดก็คือ “กลองมโหระทึก” มะโหระทึกซึ่งเป็นวัฒนธรรมที่โดดเด่นของภูมิภาคแถบนี้ก็เป็นกลองประเภทต้องใช้ไม้กลองตีเช่นกัน แต่อย่างไรก็ตาม วัฒนธรรมชมพูทวีปก็ซึมซาบสู่ดินแดนนั้นมานานแล้วเกิดสภาพผสมผสานทางวัฒนธรรม ปัจจุบันชนชาติต่าง ๆ แถบนี้จึงใช้กลองทั้งสองประเภทมากพอ ๆ กันขอยกตัวอย่างรูปธรรมของชนชาติใดในหุบหนานพวกเขามีกลองอยู่ 4 ประเภท (แบ่งเป็นกลุ่มกว้างๆ) คือ

1. กลองหลวง กลองสะบัดชัยเป็นกลองหนึ่งขนาดใหญ่ ใช้ไม้ตี
2. กลองปาง มีใช้เฉพาะชาวไตแถบเต๋อหง เป็นกลองสองหน้าใช้ไม้ตีหน้าหนึ่งใช้มือตีหน้าหนึ่ง
3. กลองสองหน้าใช้มือตี ขนาดใหญ่ เรียกว่า กลองเปียน (โพน ?) ขนาดเล็กเรียกว่า กลองสา
4. กลองยาว, กลองจีนข้างหรือกลองตุ้ ใช้กันในหมู่ชาวไต ชาวจะชาวคะฉิ่น ชาวเต๋อฮัง ชาวอาซาง ชาวลาสู ชาวอีเก้อ (ในหุบหนาน) ที่น่าสังเกตคือชาวจ้วงและชนชาติอื่น ๆ ที่อยู่ถัดขึ้นไปทางเหนือ และตะวันออกไม่มีกลองยาว

อุดม อรุณรัตน์ (2542: 84) ได้กล่าวถึงเครื่องดนตรีประเภท อาตตะวิตตะ หมายถึง กลองที่มีขนาดใหญ่ซึ่งหนังสองหน้าแล้วตึงแน่นด้วยไส้ (Pivot) ทั้งสองหน้า ได้แก่กลองโชน กลองหนัง กลองละคร ใช้ตีด้วยไม้ แต่เดิมประสงค์เพื่อให้ส่งเสียงดังไปได้ไกล ต่อมาก็นำเข้ามาใช้ร่วมอยู่ในวงปี่พาทย์ กลองชนิดนี้บรรดาชนชาติต่าง ๆ นิยมใช้กันอยู่โดยทั่วไปเช่น กลองที่ใช้เชิดสิงโตหรือมังกรของชาวจีนที่เรียกกันว่า “นัมตังโก้” กลองที่ใช้ในยามศึกสงครามของชาวไทยล้านนาที่เรียกว่า “กลองสะบัดไชย” กลองที่ใช้อยู่บนหอรบประตูเมืองของชาวจีนเดียวที่เรียกว่า “โนระบัด” ใช้เป็นเครื่องประโคมยาม

ปัญญา รุ่งเรือง (2546: 35) ได้กล่าวถึง คำว่า นานตังกู๊ ประกอบด้วยคำสามคำ คือ นาน-ตัง-กู๊ คำว่า กู๊ หรือ โก้ เขียนเป็นภาษาอังกฤษว่า ko แปลว่า กลอง คำว่า ตัง น่าจะเป็นถึง มากกว่า ภาษาอังกฤษเขียนว่า Tang คือ ชื่อราชวงศ์ของจีนที่ดำรงอยู่ระหว่าง พ.ศ. 1161 – 1449 ส่วนคำว่า นาน มีความหมายว่า ได้ อาจจะหมายถึงนานเจ้า ก็ได้ ดีความโดยรวมว่า “กลองของชาวไตในสมัยราชวงศ์ถัง” ดนตรีจีนสมัยราชวงศ์ถังได้ส่งอิทธิพลไปในประเทศใกล้เคียง เช่น เกาหลี และญี่ปุ่นเป็นอย่างมาก ญี่ปุ่น เรียกกลองแบบที่กล่าวถึงนี้ว่า ตังโกะ (Tangko) หมายถึง กลองสมัยราชวงศ์ถัง และเป็นต้นแบบของการสร้างกลองใหญ่ ไตโกะ (Daiko) ของญี่ปุ่น ซึ่งในปัจจุบัน วัฒนธรรมทางดนตรีของล้านช้าง – ล้านนามีวัฒนธรรมที่ใกล้เคียงกัน แต่ก็มีแบบแผนเฉพาะตนเอง เมื่อกล่าวถึงน่านาชนิดที่เชื่อว่าเป็นวัฒนธรรมดั้งเดิม ได้แก่ กลองหลวง กลองตึงโนง กลองปู้จา ตะหลดปด และกลองสะบัดไชย ของล้านนาไทย กลองตุ้ม กลองหาง และกลองเล็งของอีสาน ทำนองที่ใช้ตีกลองปู้จามี 3 ทำนอง มีชื่อไม่เหมือนกัน

บางแห่งเรียกว่า ทำนองล่องน่าน ทำนองแะ และทำนองสะบัดไชย แต่บางแห่งเรียกทำนอง เสือขบตีสาวหลับตะแะ และสะบัดไชย เป็นเหตุให้มีการย่อส่วนกลองให้มีขนาดเล็กกลง เพื่อนำไปใช้ประโคมได้ทั่วไป กลายเป็น “กลองสะบัดไชย” ไป

ธีรยุทธ ยวงศรี (2540: 27 - 28) ได้กล่าวถึง กลองปู้จา หรือกลองบูชา เป็นกลองที่มีขนาดเล็กและรูปร่างใหญ่โตมาก มีประจำวัดทุกแห่งในอดีต และน่าจะมีมาก่อนกลองหลวง หรือกลองห้ามมารเสียอีก เพราะมีไว้ใช้ในศาสนกิจโดยเฉพาะ ให้ตีให้หายก หายิกา ทราบว่า วันรุ่งขึ้นจะเป็นวันโกนวันศีล (วันพระ) เพื่อผู้มีศรัทธาทั้งหลายจะได้จัดเตรียมภัตตาหารไว้ใส่บาตร หรือนำไปถวายพระภิกษุสงฆ์ที่วัด ครั้นถึงวันศีล หรือวันพระจะใช้ตีเมื่อเวลาพระสงฆ์จะเริ่มฉัน หรือเวลาเทศน์ก็จะตีก่อนพระขึ้นธรรมาสน์พอเทศน์จบก็จะตีเมื่อเวลาพระลงจากธรรมาสน์ มีคำกล่าวหนึ่ง กล่าวไว้ในกลุ่มพุทธบริษัทว่า หากสิ้นเสียงกลองปู้จาเมื่อใดศาสนาพุทธก็จะหมดสิ้นเมื่อนั้น...

ณรงค์ สมิติธรรม (2545: 5) ได้กล่าวว่า ครึ่งที่บ้านเมืองในยุคที่ปฏิทินยังไม่เป็นที่แพร่หลาย ชาวบ้านในเมืองเหนือที่ต้องทำงานหนักในเรือกลอนไ้ร่นาจนแทบหลงวันพระวันเจ้านั้น เสียงฆ้องกลองจากการบรรเลงเพลงกลองบูชาในคำคืนก่อนวันพระจากวัด ก็คือเสียงแห่งบุญกุศลที่บอกให้ชาวบ้านได้ทราบว่า พรุ่งนี้ คือ วันทำบุญ สร้างกุศล งดทำบาป งดใช้แรงงานจากสัตว์เลี้ยง เป็นวันให้วัว ควาย ช้าง ม้า ได้หยุดพักงาน เสียงฆ้องจากกลองบูชาจึงเป็นเสียงแห่งความเป็นมงคล และเป็นเสียงแห่งบุญกุศลโดยแท้จริง

ประสิทธิ์ เลี้ยวสิริพงศ์ (2542: 25 - 26) ได้กล่าวว่า กลองบูชา เป็นกลองสองหน้าขนาดใหญ่ มีเส้นผ่านศูนย์กลางหน้ากลอง 2 ฟุตขึ้นไปจนถึงมากกว่า 3 ฟุต ความยาวประมาณ 4 ฟุตขึ้นไปจนถึงมากกว่า 6 ฟุตขึ้นอยู่กับความสัมพันธ์กับความกว้างของหน้ากลอง นอกจากนี้อาจมีกลองลักษณะเดียวกันขนาดเล็กจำนวน 1 ถึง 3 ลูก ผูกหรือตรึงไว้ใกล้ ๆ กับกลองลูกใหญ่ ถ้ามีกลองเป็นชุดหลายลูก หลายขนาดเช่นนี้ ลูกใหญ่จะมีชื่อว่า กลองตั้ง หรือ กลองหลวง (สำหรับบางท้องถิ่น) และลูกขนาดเล็กมีชื่อว่า ลูกตบ หรือ กลองต๊อบ ในชุมชนไทยลื้อบางแห่ง ปัจจุบันนี้ กลองบูชาที่ยังมีบทบาทอยู่สามารถพบได้ในวัดหลายแห่ง โดยเฉพาะอย่างยิ่งในชนบทชุมชนชาวไทยลื้อ ส่วนในเมือง และในเขตเทศบาลกับสุขาภิบาลนั้น หายาก ที่มีอยู่ก็ถูกทิ้งไม่ได้ใช้งาน เนื่องจากไม่มีผู้รู้วิธีตี

นิรันดร์ ภักดี (2544: ง) ได้ศึกษา “เรื่องวงตั้งโองในพื้นที่ยังจังหวัดเชียงใหม่และลำพูน” โดยศึกษาประวัติความเป็นมา บทบาทของวงตั้งโองในสังคมของชาวล้านนารวมถึงการประสมวง ตั้งโองเพื่อวิเคราะห์แนวดำเนินทำนอง แนวดำเนินจังหวะ และความสัมพันธ์ระหว่างทำนองและจังหวะโดยใช้ระเบียบวิจัยเชิงคุณภาพผลการศึกษาพบว่า

1. วงตั้งโอง มีความเป็นมาตั้งแต่สมัยพญามังราย และมีพัฒนาการต่อเนื่องมาจนถึงสมัยพระราชยาเจ้าดารารัศมี สมัยนี้มีการปรับปรุงพัฒนารูปแบบเป็นวงตั้งโองที่สมบูรณ์ และใช้ในบทบาท

ที่ชัดเจนจนถึงปัจจุบัน บทบาทของวงตั้งโองมีบทบาทในการบรรเลงเป็นพุทธบูชา บทบาทสำหรับประกอบกรแห่ บทบาทสำหรับประกอบการพิธีการประชาสัมพันธ์ การเป็นสัญลักษณ์ของล้านนา การประกวดวงตั้งโอง บทบาทในด้านธุรกิจการท่องเที่ยว บทบาทในการขัดเกลาสังคม และเป็นการจัดระเบียบสังคม

2. เครื่องดนตรี และการประสมวงตั้งโอง พบว่า ในวงตั้งโองประกอบด้วยเครื่องดนตรี คือ กลองแวง กลองตะหลดปด ข้องอ้อย ข้องโหย่ง สว่า แนน้อย และแนหลวง การประสมวงของเครื่องดนตรีเน้นความสำคัญของเสียงดนตรีทั้งวง คือ กลองแวงกับฆ้องอ้อย ฆ้องอ้อยกับฆ้องโหย่ง และกลองตะหลดปด กับฆ้องโหย่ง

3. แนวดำเนินทำนอง และดำเนินจังหวะ พบว่า โครงสร้างทำนองวงตั้งโองบรรเลงเพลง แหย่งหลวง แนน้อยมีพิสัยกว้างกว่าแนหลวง รูปร่างทำนองเป็นรูปฟันปลา มีทิศทางการเคลื่อนที่จากศูนย์กลางเสียงผ่านโน้ตรองอื่น ๆ มีการแปรทำนองจากเพลงปราสาทไหว แนวทำนองเป็นกลุ่มเสียงเฉพาะตัว แนน้อย และแนหลวงมีความสัมพันธ์กันคือ การเลียน การเคลื่อนที่ทิศทางเดียวกัน และการเคลื่อนที่ตรงข้ามกัน องค์จังหวะแห่งตั้งโอง และการกระสวนจังหวะ ประกอบด้วย องค์จังหวะนำ องค์จังหวะหลัก และองค์จังหวะลงจบ

ธนวรรณ์ อนุกุล (2548: ง) ได้ศึกษา “เรื่องกลองสะบัดชัยในสังคมและวัฒนธรรมของชาวเชียงใหม่” โดยศึกษาประวัติความเป็นมาของกลองสะบัดชัยลักษณะทางกายภาพ ความเชื่อและบทบาท ของกลองสะบัดชัย และวิเคราะห์ลักษณะทางดนตรีด้านจังหวะ ผลการศึกษาพบว่าประวัติความเป็นมาของกลองสะบัดชัยมีการใช้กลองสะบัดชัยมาตั้งแต่สมัยอดีตไม่มีหลักฐานแน่ชัดว่ามาจากที่ใด แต่พบในบันทึกตั้งแต่สมัยพระยามังราย ประมาณ พ.ศ.1800 และมีการสืบทอดต่อกันมาจนถึงปัจจุบัน ชื่อของกลองเรียกแตกต่างกันตามการเปลี่ยนแปลงของสังคมและวัฒนธรรมคือ กลองจ้าย กลองปู่จา กลองสะบัดชัยโบราณและกลองสะบัดชัยประยุกต์ ลักษณะทางกายภาพเป็นกลองซึ่งหนึ่งสองหน้า ขนาดใหญ่ มีกลองขนาดเล็ก 2-3 ลูกอยู่ด้านข้าง ความเชื่อในกลองสะบัดชัยแบ่งเป็นความเชื่อทางศาสนาเพื่อใช้กลองสะบัดชัยสำหรับการบูชาศาสนา ความเชื่อด้านความศักดิ์สิทธิ์ของกลอง เชื่อว่ากลองสะบัดชัยมีความศักดิ์สิทธิ์และเป็นของสูง สามารถบันดาลให้เกิดสิ่งมงคลต่างๆ บทบาทของกลองสะบัดชัยในอดีตใช้ดีเพื่อให้เกิดความเป็นสิริมงคล แก่นักบวชทำศึกสงคราม เป็นอาณัติสัญญาณในการทำยุทธวิธีการรบ เป็นเครื่องประโคมฉลองชัยเมื่อเสร็จจากการรบ ต่อมาบ้านเมืองไร้ศึกสงครามกลองสะบัดชัยได้ใช้ดีเป็นพุทธบูชา เป็นเครื่องส่งสัญญาณต่างๆ ในชุมชน ปัจจุบันนิยมใช้ในการบันเทิงตามงานบุญของวัด จนกลายมาเป็นการแสดงทางศิลปวัฒนธรรมที่แพร่หลายในปัจจุบัน

รณชิต แม้นมาลัย (2536: 199-204) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง "กลองหลวงล้านนาความสัมพันธ์ระหว่างวิถีชีวิตและชาติพันธุ์" โดยศึกษาวิเคราะห์บทบาท และสถานภาพของกลองหลวงในปัจจุบัน พัฒนาการของกลองหลวง ระบบเสียง และองค์ประกอบที่สำคัญของการเกิดเสียงของกลองหลวง และได้กล่าวถึงบริบททั่วไปของล้านนา วัฒนธรรม ประเพณี และดนตรีล้านนา เครื่องดนตรีล้านนารวมทั้ง วงตี่โนง การประสมวงในวงตี่โนง และรูปแบบของวงตี่โนง ผลการศึกษาพบว่า กลองหลวงมีความสัมพันธ์อย่างใกล้ชิดกับวิถีชีวิตของชาวยองในจังหวัดลำพูน มีบทบาทในการบรรเลง และประสมวงที่ดโม่ง บทบาทในการบูชา และการสื่อสาร บทบาทในการแข่งขัน บทบาทในการแสดงออกถึงเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรม

ฐลัทธิ ชูชาติ (2530: 90 - 96) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง "กลองหลวง : สงครามพิธีกรรมในล้านนา" โดยศึกษาประวัติความเป็นมา รูปแบบของกลองหลวง บทบาทหน้าที่ ประวัติของกระบวนการสังคมนาที่เข้าร่วมกับพิธีกรรมกลองหลวง และศึกษาโลกทัศน์ จิตสำนึก และความศรัทธาของสังคมนาที่มีต่อสิ่งศักดิ์ อำนาจลี้ลับ และพุทธศาสนาแบบชาวบ้าน ที่ปรากฏอย่างเด่นชัดหรือซ่อนเร้นอยู่ในกระบวนการกลองหลวง

ข้อมูลจากเอกสาร ตำรา หนังสือและงานวิจัยต่าง ๆ เหล่านี้ ผู้เขียนได้นำมาประยุกต์ใช้ร่วมกับข้อมูลทางภาคสนาม ซึ่งมีความสำคัญและเป็นประโยชน์ต่องานวิจัยอย่างยิ่ง

บทที่ 3

วิธีการดำเนินการวิจัย

ในการศึกษาวิจัยวงกลองปี่พาทย์ในจังหวัดลำพูน ครั้งนี้ผู้วิจัยเริ่มต้นด้วยการศึกษาจากข้อมูลต่าง ๆ จากตำรา เอกสาร งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อเป็นฐานความรู้ จากนั้นผู้วิจัยจึงได้ทำการเก็บข้อมูลภาคสนามและนำข้อมูลต่าง ๆ มารวบรวม เรียงเรียงเพื่อทำการวิเคราะห์และสรุปผลการวิจัย การวิจัยออกมาในรูปของการบรรยาย และผู้วิจัยได้กำหนดวิธีการดำเนินการวิจัยไว้ดังต่อไปนี้

การศึกษาค้นคว้า

การศึกษาค้นคว้า ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาทางมานุษยวิทยา โดยใช้วิธีการวิจัยภาคสนาม (Field Research) เป็นหลักและการศึกษาทางเอกสาร (Document Research) เป็นส่วนประกอบเพื่อนำข้อมูลมาประมวลให้ได้ข้อมูลภาพรวม (Holistic) และเชื่อถือได้ (Reliability) โดยผู้วิจัยได้แบ่งข้อมูลออกเป็น 2 รูปแบบคือ

1. ข้อมูลปฐมภูมิ เป็นข้อมูลเกี่ยวกับวงกลองปี่พาทย์
2. ข้อมูลทุติยภูมิ เป็นข้อมูลที่ได้จากการศึกษาจากเอกสารต่าง ๆ ได้แก่บทความทางวิชาการ ตำรา หนังสือ งานวิจัย วิทยานิพนธ์ต่าง ๆ

การรวบรวมข้อมูล

ข้อมูลในการทำการวิจัยสามารถแบ่งที่มาได้ 2 ประเภทคือ

1. การเก็บข้อมูลทางภาคสนามผู้วิจัยได้ทำการเก็บข้อมูลภาคสนามอยู่ตลอดโดยวิธีการสังเกตแบบมีส่วนร่วมและการสัมภาษณ์

2. การรวบรวมจากเอกสารเป็นการค้นคว้าจากทางเอกสารทางวิชาการต่าง ๆ จากแหล่งต่อไปนี้

- หอสมุดแห่งชาติ กรมศิลปากร
- สำนักหอสมุดกลางมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร
- หอสมุดมหาวิทยาลัยมหิดล
- สำนักหอสมุด มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
- หอสมุดมหาวิทยาลัยเชียงใหม่
- หอสมุดมหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่
- ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร
- ห้องสมุดศูนย์สังคีตศิลป์ ธนาคารกรุงเทพ จำกัด (มหาชน)

วิธีการดำเนินการรวบรวมข้อมูลภาคสนาม

1. แต่งติดต่อ วงกลองปู้จา พร้อมกับแนะนำตนเอง
2. แจ่งวัตถุประสงค์การทำปริญญานิพนธ์
3. ขออนุญาตเข้าไปมีส่วนร่วมในวงกลองปู้จา
4. สร้างความสัมพันธ์อันดีกับบุคคลในวง
5. บันทึกภาพ และเสียง
6. นัดวัน เวลา ในการสัมภาษณ์เพิ่มเติม

อุปกรณ์และเครื่องมือในการเก็บข้อมูล

1. กระดาษที่ใช้ในการบันทึกข้อมูลและเขียนโน้ต
2. เครื่องบันทึกเสียง
3. เครื่องบันทึกเทปวีดีทัศน์
4. กล้องถ่ายรูป และฟิล์มชนิดต่าง ๆ

การจำแนกและจัดทำข้อมูล

เมื่อได้ข้อมูลจากเอกสารและข้อมูลภาคสนามแล้ว นำมาจัดหมวดหมู่โดยนำมาเรียบเรียงเชิงพรรณนา ดังนี้

1. เป็นข้อมูลเพื่อศึกษาประวัติความเป็นมา องค์ประกอบของวงกลองปู้จา และรวบรวมเพลงที่ใช้ในการบรรเลงวงกลองปู้จา
2. เป็นข้อมูลเพื่อศึกษาวิเคราะห์ความเข้มแข็งทางวัฒนธรรมของวงกลองปู้จา

การจัดลำดับและตรวจสอบข้อมูล

1. ทำการลำดับและตรวจสอบข้อมูลทั้งข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรม และข้อมูลทางด้านดนตรี
2. เปรียบเทียบข้อมูลเอกสารและข้อมูลภาคสนาม กรณีที่ข้อมูลไม่สมบูรณ์ก็ทำการซ่อมข้อมูล โดยตรวจสอบจากเอกสารนักวิชาการ หัวหน้าคณะและนักดนตรีในวงกลองปู้จา

การวิเคราะห์ข้อมูล

เมื่อได้ข้อมูลแล้ว ผู้วิจัยได้จัดแยกประเภทข้อมูลและทำการศึกษาวิเคราะห์ในด้านต่าง ๆ ได้แก่

1. ศึกษาวงกลองปู้จา

1.1 ประวัติความเป็นมาของวงกลองปี่จ่า

- ประวัติวงกลองปี่จ่า
- พัฒนาการของวงกลองปี่จ่า
- เครื่องดนตรีในวงกลองปี่จ่า

1.2 การสร้างกลองปี่จ่า

- กรรมวิธีการเลือกวัสดุ
- วิธีการสร้างกลองปี่จ่า
- การสร้างหอกกลองปี่จ่า
- การนำกลองปี่จ่าเข้าวัด
- การสืบทอดของส่วทำกลอง

1.3 หลักในการบรรเลงวงกลองปี่จ่า

- วิธีการบรรเลง
- บทเพลง
- โอกาสในการบรรเลงกลองปี่จ่า

1.4 การอนุรักษ์ และการเผยแพร่วงกลองปี่จ่า ในจังหวัดลำพูน

- รูปแบบของกลองปี่จ่า
- นักดนตรี
- การอนุรักษ์ และการสืบทอด

2. ข้อมูลที่ได้มาจะทำการวิเคราะห์หาความเข้มแข็งทางวัฒนธรรม โดยใช้ทฤษฎีรากแก้วทางวัฒนธรรมของ รองศาสตราจารย์กาญจนา อินทรสุนานนท์ ซึ่งทฤษฎีนี้เป็นทฤษฎีที่ทำให้ชุมชนเกิดความเข้มแข็งทางวัฒนธรรม ซึ่งมีลักษณะดังต่อไปนี้

- 2.1 อยู่อย่างไทย (ล้านนา)
- 2.2 ใฝ่ใจศึกษา
- 2.3 เสาะหาความรู้
- 2.4 เข้าสู่ค่านิยม
- 2.5 สร้างสมอุดมการณ์
- 2.6 สืบสานวัฒนธรรม
- 2.7 จดจำประเพณี
- 2.8 ของดีศาสนา

ทั้งนี้ ผู้วิจัยเห็นว่าทฤษฎีดังกล่าว สามารถที่จะนำมาใช้วิเคราะห์ เพื่อศึกษาให้ทราบถึงการดำรงอยู่ของวงกลองปู่จา จากนั้นจะนำมาเรียบเรียงในรูปของการพรรณนาวิเคราะห์เป็นความเรียง และสรุปเป็นรายงานวิจัยต่อไป

บทที่ 4

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูล เรื่อง การศึกษาวงกลองปี่จ่าในจังหวัดลำพูน ผู้วิจัยได้นำข้อมูลมาวิเคราะห์ โดยได้แบ่งประเด็นการวิเคราะห์ดังนี้

1. คีษาวงกลองปี่จ่า

1.1 ประวัติความเป็นมาของวงกลองปี่จ่า

- ประวัติวงกลองปี่จ่า
- พัฒนาการของวงกลองปี่จ่า
- เครื่องดนตรีในวงกลองปี่จ่า

1.2 การสร้างกลองปี่จ่า

- กรรมวิธีการเลือกวัสดุ
- วิธีการสร้างกลองปี่จ่า
- การสร้างหอกกลองปี่จ่า
- การนำกลองปี่จ่าเข้าวัด
- การสืบทอดของส่วทำกลอง

1.3 หลักในการบรรเลงวงกลองปี่จ่า

- วิธีการบรรเลง
- บทเพลง
- โอกาสในการบรรเลงกลองปี่จ่า

1.4 การอนุรักษ์ และการเผยแพร่วงกลองปี่จ่า ในจังหวัดลำพูน

- รูปแบบของกลองปี่จ่า
- นักดนตรี
- การอนุรักษ์ และการสืบทอด

2. ข้อมูลที่ได้มาจะทำการวิเคราะห์หาความเข้มแข็งทางวัฒนธรรม โดยใช้ทฤษฎีรากแก้วทางวัฒนธรรมของ รองศาสตราจารย์กาญจนา อินทรสุณานนท์ ซึ่งทฤษฎีนี้เป็นทฤษฎีที่ทำให้ชุมชนเกิดความเข้มแข็งทางวัฒนธรรม ซึ่งมีลักษณะดังต่อไปนี้

2.1 อยู่อย่างไทย (ล้านนา)

2.2 ใฝ่ใจศึกษา

2.3 เสาะหาความรู้

2.4 เข้าสู่ค่านิยม

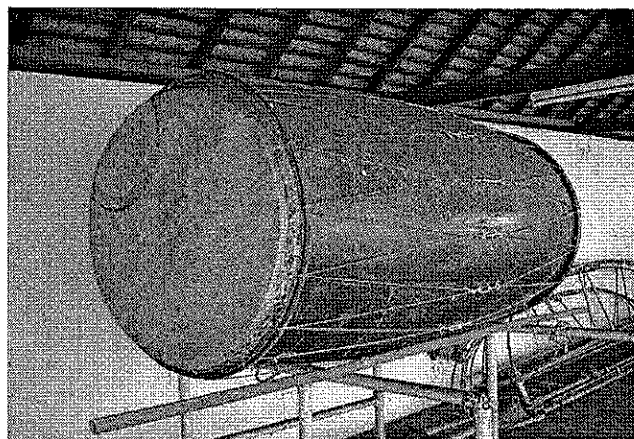
- 2.5 สร้างสมอุดมการณ์
- 2.6 สืบสานวัฒนธรรม
- 2.7 จดจำประเพณี
- 2.8 ของดีศาสนา

1. ศึกษาวงกลองปู้จา

1.1 ประวัติความเป็นมาของกลองปู้จา

คำว่า ปู้จา เป็นสำเนียงของทางภาคเหนือ ที่ตรงกับคำว่า บุษบา ของทางภาคกลาง หมายถึง การกระทำที่แสดงถึงความเคารพ การบวงสรวง ต่อบุคคล หรือ สิ่งศักดิ์ ทางภาคเหนือ

กลองปู้จา หรือ กลองบุษบา เป็นกลองที่อยู่คู่กับสังคมล้านนามาตั้งแต่สมัยอดีต ได้มีการเปลี่ยนแปลง ทั้งรูปแบบการใช้อย่าง และลักษณะทางกายภาพมาจนถึงปัจจุบัน โดยมีลักษณะรูปร่าง ทำนอง วิธีการตี และคติความเชื่อ ซึ่งเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน เพื่อหมายถึงการถวายพุทธบูชา อาจจะมีแตกต่างกัน บ้างในพื้นที่ต่าง ๆ ตามค่าความนิยม และวัสดุที่หาได้ในท้องถิ่น วงกลองปู้จาจะประกอบด้วย กลอง ที่มีขนาดใหญ่ 1 ใบ และมีกลองขนาดเล็ก ขนาดลดหลั่นกัน จำนวน 2 ถึง 3 ลูก เรียกว่า กลองลูกคู่บ จะแขวนอยู่ข้าง ๆ กลองใบใหญ่ กลองปู้จานั้นเป็นชื่อที่เรียกตามประโยชน์ที่ใช้งาน ลักษณะของ กลองปู้จามีขนาดใหญ่จำเป็นต้องตั้งอยู่ในสถานที่ที่เอื้ออำนวย โดยมีหอกลอง หรือโรง เพื่อเก็บรักษา กลองปู้จา และไม่เหมาะที่จะนำมาตีในสถานที่ทั่วไป หรือเคลื่อนย้ายไปกับขบวนแห่ ซึ่งกลองชนิดหลังนี้ ได้ทำให้มีขนาดเล็ก และเบากว่าเดิม สะดวกในการขนย้าย ตลอดจนจุดประสงค์ในการตีก็แตกต่างไป จากการตีเพื่อพุทธบูชาดังได้กล่าวมาข้างต้น (ประสิทธิ์ เลี้ยวสิริพงศ์. 2542. วงดนตรีภาคเหนือ.)

ภาพประกอบ 1 กลองปู้จา

ประวัติวงกลองปู้จา

"กลองปู้จา" หรือ กลองบูชา คือ ชื่อของกลองประเภทหนึ่งตั้งอยู่ในวัดวาอาราม อันเป็นสถาบันของพระพุทธศาสนา กลองปู้จาได้ตั้งชื่อตามลักษณะ และกิจกรรมการตีกลอง คือ ตีเนื่องในวันสำคัญ of ชาวพุทธ เพื่อถวายเป็นพุทธบูชา แสดงการบอกกล่าวประกาศ เป็นสัญญาณให้ทราบกันว่าจะมีงานสำคัญเกิดขึ้น หรือ แจ้งเหตุฉุกเฉินต่าง ๆ และเป็นสื่อกลางระหว่างวัดกับชุมชน และสร้างเจตนาในการปฏิบัติธรรมที่วัด กลองปู้จา ในความหมายนั้นก็ คือ การตีเพื่อถวายเป็นพุทธบูชา มิได้หมายถึงว่า ผู้ตีกลองจะต้องหาฐูปเทียนมาบูชากลองเสียก่อนการตี

รูปลักษณะของกลองปู้จาชุดหนึ่งจะประกอบด้วย กลองใบใหญ่ 1 ใบ มีลักษณะเหมือนไห เป็นใบประธานมีขนาดใหญ่ ทำด้วยไม้เนื้อแข็ง ลำตัวของกลองยาวประมาณ 120 นิ้ว หน้าตัดเส้นผ่านศูนย์กลาง ประมาณ 24 – 26 นิ้ว หุ้มด้วยหนังวัว ทั้งสองหน้า และมีกลองขนาดเล็ก อีก 2 – 3 ใบ เรียกว่ากลองลูกคู่ใบ กลองใบเล็กมีความยาวประมาณ 20 นิ้ว หน้าตัดประมาณ 10 – 14 นิ้ว จะใช้หนังวัว หุ้มเพียงหน้าเดียว

ลักษณะของการตั้งกลองทั้งหมด ใช้วิธีการแขวนบนหอกลอง โรงกลองหรือศาลาซึ่งเป็นระเบียบประจำถาวร กลองใบใหญ่แขวนให้พอดีกับคนตี กลองลูกเล็กอยู่ด้านซ้าย หรือด้านขวา ตั้งลงมาในลักษณะชั้นบันได 3 – 4 ใบ ส่วนฆ้องใบใหญ่แขวนไว้ด้านขวาถัดจากกลองใบใหญ่

การตีมีไม้หุ้มด้วยผ้าซึ่งพันทับกันเป็นชั้น ๆ สำหรับกลองใบใหญ่ 1 ไม้ และไม้ตีกลองมีลักษณะเรียวแข็งแรงขนาดใหญ่พอเหมาะ กับมือ ในการตีกลองใบเล็กก็จะมีกรวยขนาดเล็กไม้ตีให้มีขนาดเล็กลงมา อาจใช้คนตีตั้งแต่ 2 คนขึ้นไปหรือมากกว่านั้นแล้วแต่ความเหมาะสม ซึ่งประกอบด้วยการตีโดยคนตีกลองจะใช้มือซ้ายตีกลองลูกเล่นไล่จังหวะก่อน มือขวาใช้ตีที่มุมลงจังหวะตามกลองลูกคู่ใบ เป็นระยะ ๆ ส่วนคนตีโหม่งตีลงท้ายวรรคด้วยฆ้องโหม่ง 1 ครั้ง แล้วการตีจะเริ่มจากคนตีกลอง และลงท้ายด้วยโหม่งไปเรื่อย ๆ จนกว่าจะเมื่อย หรือสมควรแก่เวลา จังหวะที่เป็นที่นิยมและรู้จักโดยทั่วไป เช่น 1. ทำนองเสด็จ ขบตุ้ 2. ทำนองสาวหลับเตีอะ 3. ทำนองล่องน่าน 4. ทำนองตึงหยั่ง หรือบูชา (ทวี ยศพิมสาร. 2530. *ชีวิตคนเมือง*. หน้า 8.)

ตามตำนานที่ว่าด้วยเรื่องกลองนันทเทรี หรือกลองปู้จานั้น แม้จะมีหลายตำนาน แต่ที่สุดจะลงด้วยพุทธศาสนาทั้งสิ้น ไม่ว่าจะเป็นตำนานยักษ์กินคน ตำนานยักษ์ตาบอด ชาดกต่าง ๆ เช่น พระเวสสันดร เป็นต้น แต่กลองปู้จานี้จะปรากฏในกลุ่มคนลาวเท่านั้น แต่ก็พบในกลุ่มไต อันมี ลัวะ เชน ยวน ลาว ผังซ้าย ซึ่งมีความเชื่อเดียวกันในการตีกลองเพื่อบูชาพระพุทธเจ้า สมโภช และบอกเป็นสัญญาณหนึ่งในประเทศไทยที่พบว่า มีกลองประเภทนี้อยู่ในวัดได้แก่ จังหวัดเชียงใหม่ เชียงราย แพร่ พะเยา น่าน ลำพูน ลำปาง แต่ไม่พบในแม่ฮ่องสอน เพราะส่วนใหญ่เป็นกลุ่มไตมาว และพบอยู่บ้างในแถบภาคอีสาน ซึ่งพูดภาษาลาว รวมไปถึงกลุ่มชนคนยวน (โยน) ในประเทศไทย เช่น บ้านเสาไห้ จ. ราชบุรี เป็นต้น

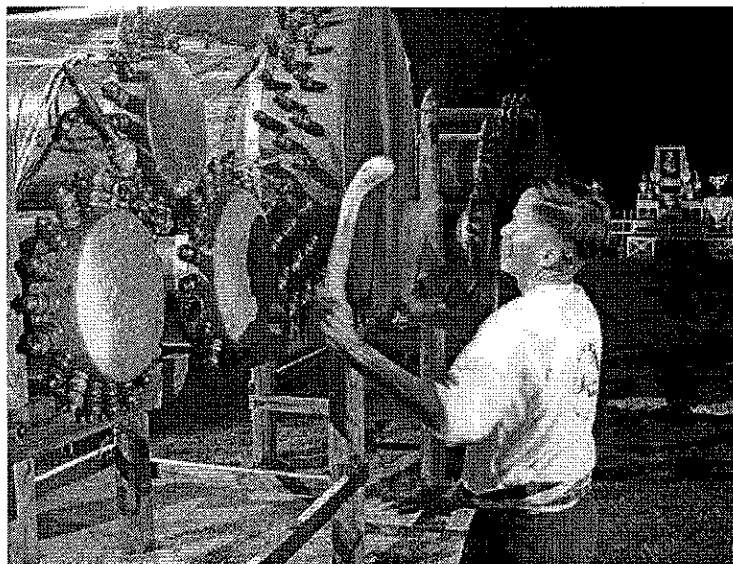
จากการสัมภาษณ์ พระสงฆ์ที่มีพระชามาก และทรงความรู้ จังหวัดลำพูน จังหวัดน่าน และ จังหวัดเชียงใหม่ ได้ให้ทัศนะว่า ตอนท่านทั้งหลายเป็นเณรก็เคยเห็นดีกันอยู่ พอมาระยะหลังระบอบ การปกครองคณะสงฆ์ไทยกลางเข้ามามีบทบาท กับการเห็นไม่สมควรที่พระจะมาตีกลอง จึงเป็นหน้าที่ ของพ่อน้อย (ป่อน้อย) พ่อหนาน (ป่อนาน) ที่เคยบวชเรียนมาแล้วเป็นผู้ดี แต่พอขาดการสืบสอดกัน อย่างต่อเนื่องจากพ่อน้อย พ่อหนาน ทั้งหลาย รวมถึงพระสงฆ์ก็ไม่ค่อยได้สนใจ จึงทำให้บทบาทหน้าที่ ของกลองปูลาดน้อยลง โดยเฉพาะในเขต อำเภอเมือง และเขตใกล้เคียง จึงมีผลทำให้คนรุ่นหลังเห็น เป็นเรื่องของวัด และเป็นหน้าที่ของคนแก่เท่านั้น และมีบางกลุ่มที่นำไปใช้ผิดวัตถุประสงค์ของคนโบราณ อย่างเห็นได้ชัด และอุปโลกนวิธีการดีขึ้นมากมาย จนดูเหมือนกลองที่ใช้ตีประกอบ การพ้อนรำ และ เพื่อความสนุกสนาน เพียงเท่านั้น ซึ่งถ้าหากไม่ได้รับการศึกษา หรือเผยแพร่ความรู้เกี่ยวกับกลองปูลา อย่างถูกต้อง เราทั้งหลายก็เปรียบเสมือนเป็นผู้ที่ทำลายประเพณี และวัฒนธรรมของเราเอง เพราะ ความไม่รู้ ความรู้ไม่จริง หรือความไม่สนใจในวัฒนธรรมของเราเอง

ท่านพระครูโกศล เจ้าอาวาสวัดบ้านแท่นหลวง อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่ ได้กล่าวไว้ ว่า “กลองปูลา เป็นกลองใช้บูชาพระเจ้า เมื่อท่าน (ทำบุญ) หื้อพระเจ้ายกบิ้อเอาไปตีนอกวัดได้ หาก เอาไปต้องขอพระเจ้าเสียก่อน คือ ต้องมีขันบอกพระเจ้า (พระพุทธรเจ้า) และเชิญออกวัด เข้าวัดด้วย ”

ท่านพระนิวัฒน์ กิติโสภโน เจ้าอาวาสวัดเกาะกลาง ตำบลป่าแดด อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ ได้กล่าวเกี่ยวกับกลองปูลาไว้ว่า “กลองปูลา คือ กลองคู่ปารมี (ปารมี) พระพุทธรเจ้า ไว้กับวัดกับวา บตีเอาไว้กับบ้าน หรือเอาไว้ที่บิ้อวัด เอาไว้ใช้ตีบอกสัญญาณ แต่โบราณ บิ้อตีกินเหล้า ตีผีเข้าป่าเหว เปรียบดังเป็นเครื่องยศพระพุทธรเจ้าอย่างหนึ่งเหมือนกัน”

ท่านพระครูอดุลสีกิตติ์ เจ้าอาวาสวัดธาตุคำ ต.หายยา อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ ได้ ให้ความรู้เพิ่มเติมอีกว่า “กลองปูลา หรือ กลองฆานัน นั้น น่าจะเป็นอิทธิพลนิกายชิน นิกายยง หรือ พวกชิน พวกยง และชาวลื้อที่มาอยู่ในล้านนา เพราะกลองที่เก่าที่สุดนั้นยังไม่พบมากนัก สังเกตว่า ชุมชนที่มีกลองแหวใหญ่ในชุมชนดังกล่าวมีแค่ชุมชนยวน หากมีก็จะมีแต่ฟาดแล้ปูลาธรรมเท่านั้น ไม่ มีแห่ชาฮ้องเหมือนปัจจุบัน หากเป็นแบบนั้นก็แสดงถึงการผสมระหว่างยวน กับไต เพราะหากเราฟัง จังหวะให้ดี ก็จะทำให้เหมือนการตีกลองกันยาว หรือปูลาเจามากทีเดียว สาเหตุหลักที่ไม่มีกลองใน สังคมเวียงก็เพราะสมัยนั้นในเวียงจะเคร่งวินัยมากกว่าคนนอกเมือง พระสงฆ์ในเมืองมีมาก มีข้าววัด (คนดูแลวัด) ดูแลทุกอย่าง ซึ่งได้รับมอบหมายจากท้าวพญาผู้มีอำนาจให้ดูแลวัดวา ดังนั้นพระจึง ตั้งใจศึกษาพระธรรม และตามแบบสงฆ์ในลังกาทุกอย่าง แต่การเป็นพุทธศาสนิกชนที่แท้จริงนั้นก็จะ อยู่ได้ไม่นานก็เสื่อม เช่น วัดป่าแดง วัดเจ็ดยอด เป็นต้น เพราะเป็นพระป่ามากเกินไป ไม่สนใจทาง โลก มุ่งแต่หลุดพ้นเพียงอย่างเดียว

การสร้างหอกลองนั้นน่าจะมีอยู่ทุกเมือง ทุกหมู่บ้าน ทุกแคว้น เพราะเป็นกลองบอกเหตุต่าง ๆ ดังกล่าวไปข้างต้น จึงเรียกว่า “นันทเกริ” เหตุว่าทำไมวัดเกตจึงไม่น่าจะเป็นที่มีกลองอยู่ก่อน ก็เพราะเมื่อ พ.ศ. 2427 วัดเกตเคยเป็นโรงเรียนนักธรรมมาก่อน

ภาพประกอบ 2 การตีกลองปู้จา

ส่วนการตีในวัน 7 คำ 14 คำนั้น มักอ้างว่า ยักษ์มากินคน ก็เพราะเป็นอุบายให้คนไม่ลืมทำบุญในวันพระ และวันศีลหลวง เป็นการตีบอกจันทรคตินั่นเอง อย่างวัดพุทธเอ็น อ้างว่า ยักษ์จะออกจากภูน้ำปอทิพย์มากินคน หากไม่ตีกลองบอกในวัน 7 คำ 14 คำ

ความเชื่อดังกล่าวมีในชุมชนที่รับกลองปู้จามาใช้บอกสัญญาณต่าง ๆ ในพุทธศาสนาส่วนเพลงล่องน่านนั้นก็น่าจะมากจากเมืองน่าน อาจเป็นพวกลื้อ เมืองน่านที่ตีล่องน่าน สมัยที่ย้ายเมืองมาเวียงญเวียง หรือพระธาตุแช่แห้ง เพราะเดิมไม่ไต่ล่องน่านก็ได้ และที่เชียงตุงนั้น จะมีการตีในวันก่อนสังขาร 1 วัน และอีกครั้งวัน นั้นก็เป็นพวกลัวะมาตี เพราะมีประเพณีเหมือนเชียงใหม่อุอย่างหนึ่งคือ พิธีไล่ลัวะออกเมือง เพราะเหตุว่าเมืองเหล่านี้เดิมเป็นของเผ่าลัวะมาก่อน จึงทำพิธีนี้เพื่อข่มลัวะตลอดมา แต่เชียงใหม่นิได้เลิกไปแล้ว

ผู้มีส่วนสำคัญในการฟื้นฟูการตีกลองปู้จา กลองหลวงในล้านนา คือ ท่านมหาเชื่อนคำ อดีตเจ้าอาวาส วัดพระบาทพระบาทตากผ้า อ.ป่าซาง อ.ป่าซาง จ.ลำพูน ท่านเป็นคนลื้อบ้านหนองตอง อ.สันป่าตอง จ.เชียงใหม่ เป็นทั้งสถาปนิก นักออกแบบ ทั้งนักธรรม นักปฏิบัติ และธรรมคิตา

ในตำนานว่าด้วยการสร้างกลองนั้น ไม้ที่ใช้ทำกลองนั้นมีดังนี้

1. ไม้ลมแล้ง หรือไม้ดอกราชพฤกษ์ เป็นพญาไม้
2. ไม้คู่ หรือไม้ประดู่ เป็นเสนาขวา
3. ไม้สัก เป็นเสนาซ้าย ส่วนไม้ชนิดอื่น จะเป็นบริวาร

หากว่าเอาไม้สัก ไม้ตาล 2 ต้น นี้ให้วัดขนาดหน้าเบ้งเป็นลายขาวดี คือ เอาตามยาวของไม้ ไปตามโลก นัยยะ 1 ว่า ปลาย 3 นิ้วมือขาวดี นัยยะ 1 ว่า 2 ช่วงหน้าปลาย 3 นิ้วมือดี ลายยาว

การทำกลองนั้นเมื่อหาไม้ได้แล้ว ก็หาวันเอาไม้แล้ว ให้อู่ในตำรานั้น ท่านพระครูโกศล วัดบ้านแท่นหลวง อ.สันทราย จ.เชียงใหม่ ก็ได้ให้ทัศนะที่คล้าย ๆ กันว่า การถวายกลองให้พระพุทธรูป ย่อมแสดงว่าเป็นสมบัติของพระเจ้าหลวงวัดนั้น จึงไม่ตีในเหตุผลอื่น เช่น ตี ฟ้อนรำวง ตีกินเหล้า ตี แท้ศพ แต่จะตีเนื่องในงานของพระเจ้าเท่านั้น และกลองต้องอยู่แต่ในหอกลองเท่านั้น ไม่ควรจะนำไป นอกวัด นอกจากจะตีแสดงปารมีพระพุทธรูปแล้ว ยังแสดงมงคลเสียงอันดีเป็นสิริ โดยเสียงถึงที่ใด ให้มีมงคลถึงที่นั้น ห้ามตีเล่นเป็นอันขาด และต้องมีศาลา หรือหอกลองไว้ต่างหาก กับกุฏิ และวิหาร

ท่านอธิการนิเวศน์ กิติโสภณ เจ้าอาวาสวัดเกาะกลาง ต.ป่าแดด อ.เมือง จ.เชียงใหม่ ก็ได้ให้ทัศนะเพิ่มเติมอีกว่า ตามจารีตเดิมของวัด ทุกอย่างเป็นหน้าที่ของตุ้เจ้า (พระสงฆ์) ทั้งสิ้น เพราะพระมีหน้าที่เฝ้าวัด ดูแล และทำนุบำรุงพระศาสนา ของสมณะโคดม จึงแสดงให้เห็นชัดเจนว่าเป็นของพระสงฆ์ ไม่เป็นของชาวบ้าน และจะตีเนื่องในงานศาสนาเท่านั้น อันแสดงถึงปารมีพระพุทธรูปใน ล้านนา

ท่านพระครูภัทร เจ้าอาวาสวัดสันเจดีย์ ต.บ้านโอง อ.บ้านโอง จ.ลำพูน ก็ได้ให้ทัศนะอีกว่า แม้ปัจจุบันการใช้กลองปฐาจะเปลี่ยนไปบ้าง แต่ดีกว่าขายกลองให้กับร้านของเก่า หรือรีสอร์ท การตีกลอง แท้ลากล้อ นอกวัดก็ดี หากแสดงในงานวันฉลองทางพระพุทธศาสนา แต่หากผิดไปจากพระพุทธรูป เช่น ฟ้อนดาบ ฟ้อนหอก ก็น่าพิจารณาอยู่ ตั้งแต่ตุ้ (พระสงฆ์ใช้เรียกแทนตัวเอง) บวชเป็นเณรมา ก็เห็นแต่พระเณรเท่านั้นที่ตี ยังไม่เห็นชาวบ้านมาตีเป็นจริงเป็นจังเหมือนในปัจจุบัน ดังนั้นคนในวัดจึงตี ได้ทุกรูปแบบ

ปรากฏหลักฐานความนิยมการตีกลองปฐาในจังหวัดลำพูนที่พบมากทั้งจำนวนของกลอง และ คณะกลองปฐาตามหมู่บ้านต่าง ๆ พบความหนาแน่นมากในเขตอำเภอบ้านโอง อำเภอป่าซาง อำเภอเมือง และอำเภออื่น ๆ ตามลำดับ ผู้วิจัยได้เล็งเห็นว่าวัฒนธรรมการตีกลองปฐาจังหวัดลำพูนนี้มีความผูกพันกับพระพุทธศาสนามาเป็นระยะเวลาอันยาวนาน จึงควรได้รับการศึกษา วิเคราะห์ วิจัย และ เผยแพร่ให้เหมาะสมกับสถานการณ์ในปัจจุบันเพื่อการดำรงอยู่อย่างถาวรของวัฒนธรรมการตีกลองปฐาต่อไป โดยในการศึกษาวัฒนธรรมการตีกลองปฐาในจังหวัดลำพูนนั้น เนื่องจากมีการใช้คติความเชื่อเพื่อถวายเป็นพุทธบูชาเช่นเดียวกันในทุกชุมชน และประเด็นสำคัญผู้วิจัยเห็นควรว่าสมควรแบ่ง

พื้นที่เพื่อการศึกษาในกรณีนี้ตามแต่ละอำเภอที่ยังพบความนิยมในปัจจุบัน จากมากไปหาน้อย เพื่อจะสะดวกในการโยกโยให้ครอบคลุมในแต่ละพื้นที่ในจังหวัดลำพูน ตลอดจนความสัมพันธ์เกี่ยวเนื่องถึงจังหวัดที่อยู่ใกล้เคียง เช่น จังหวัดเชียงใหม่ จังหวัดลำปาง และจังหวัดอื่น ๆ ที่มีสายวัฒนธรรมการดีกลองปู่จาเช่นเดียวกัน ซึ่งโดยทั่วไปพื้นที่กลุ่มตัวอย่างของคณะกลองปู่จานั้นมีความแตกต่างกันบ้างเล็กน้อยในแต่ละชุมชน แต่ทั้งนี้ทั้งนั้นยังมีความแตกต่างที่เกิดจากการพัฒนา สร้างสรรค์คิดค้นจนเป็นแบบอย่างที่ดีของตัวของแต่ละชุมชน จึงเลือกศึกษา คณะกลองปู่จา ในอำเภอบ้านโฮ่ง และอำเภอป่าซาง จังหวัดลำพูน

ปัจจุบันวัฒนธรรมของมนุษย์ มีการพัฒนาขึ้นมากทางด้านวัตถุอย่างเห็นได้ชัด ซึ่งในแต่ละยุคแต่ละสมัย มีการถ่ายทอดเชื่อมโยงกันจากรุ่นสู่อีกรุ่น ย่อมมีการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง ทั้งนี้ย่อมมีปัจจัยหลายอย่างคอยเป็นตัวผลักดัน และคอยกระตุ้น เป็นกระแสโลหิตที่คอยหล่อเลี้ยงมนุษย์ทุกคน หากแต่วัฒนธรรมนั้นจะเจริญในทางวัตถุแต่อย่างเดียวก็น่าจะได้จะต้องพัฒนาจิตใจของมนุษย์เราด้วยจึงจะเป็นผลดีต่อสังคม ซึ่งมนุษย์เรานั้นแตกต่างจากสัตว์เพราะได้มีการเรียนรู้ สะสมความรู้ และถ่ายทอดความรู้ มนุษย์ชาติจึงมีความรู้เพิ่มขึ้น

วัฒนธรรมของมนุษย์ย่อมที่จะแตกต่างกันมีความหลากหลายทางวัฒนธรรม ซึ่งเกิดขึ้นตามธรรมชาติ ซึ่งขึ้นอยู่กับพื้นฐานทางสังคมของแต่ละท้องถิ่น หรือท้องถิ่นที่อยู่ของตน เมื่อมนุษย์มีวัฒนธรรมก็ย่อมที่จะมีชาติ มีประเทศ ซึ่งกลายเป็นกลุ่มคน ซึ่งมีวัฒนธรรม นำพาซึ่งความเจริญของงาม ดังนั้นวัฒนธรรม คือ การเรียนรู้ในสังคม เพื่อความอยู่รอด เป็นหนทางการดำเนินชีวิตในทางอันมีแสงสว่าง ย่อมมีศาสนา ความเชื่อ การเมืองการปกครอง การดำเนินเศรษฐกิจซึ่งจะเรียกทฤษฎีนี้ว่า ชีพจรลงเท้า ก้าวสู่สันติภาพ ดังจะอธิบายต่อไป

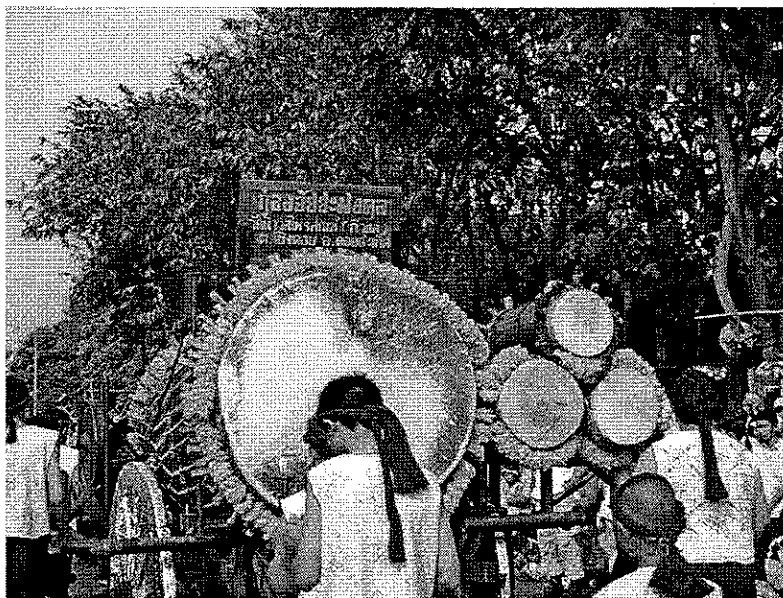
จากอดีตจนถึงปัจจุบัน เวลา คือ ตัวแปรหนึ่งที่เป็นตัวบอกความเก่าแก่ของยุคสมัยซึ่งอดีตย่อมไม่มีวันหวนกลับคืน เพราะเวลาไม่เคยคอยใคร เปรียบเสมือนชีพจรย่อมเต้นอยู่ตลอด และคอยหล่อเลี้ยงร่างกายไว้ได้ ถ้าเปรียบวัฒนธรรมเข้ากับร่างกายของมนุษย์ก็ย่อมจะมีองค์ประกอบอีกมากมาย ที่ก่อกำเนิดมาเป็นร่างกายได้ ดังนั้นจึงเปรียบเทียบกับชีพจรของการก้าวเท้าของมนุษย์เราย่อมที่จะมีการก้าวสั้น ๆ บ้าง ก้าวยาว ๆ บ้าง หรือบางครั้งถึงกับหกล้ม ซึ่งล้วนแล้วแต่เป็นการสั่งสมความรู้ทั้งสิ้น องค์ความรู้ยังได้ถ่ายทอดกันจากรุ่นสู่รุ่นมีการถ่ายทอด ขนบธรรมเนียม จารีต ประเพณี รวมทั้งหลายแขนงอีกมากแต่ละเอาหลักใหญ่ ๆ มีอยู่ 3 อย่างคือ

1. ความเชื่อกับศาสนา
2. การปกครอง
3. การดำเนินเศรษฐกิจ

ทั้ง 3 อย่างนี้เปรียบเสมือน การก้าวเท้าไปพร้อมกับมีสิ่งพวกนี้กระตุ้นไปด้วย

พัฒนาการของวงกลองปี่จ่า

กลองปี่จ่ามีการพัฒนา ทางรูปร่าง ชื่อ และการใช้งานหลายครั้ง ซึ่งเป็นไปตามยุคสมัย และ การใช้งาน สามารถแบ่งการเปลี่ยนแปลงตามสมัยได้ ดังนี้

ภาพประกอบ 3 วงกลองชัยยะมงคล

กลองชัยยะมงคล (กลองชัยยะมงคล)

ในอดีตพบว่า มีการเรียกชื่อของกลองว่า กลองชัย (ภาคเหนือเรียกว่า ก้องชัย) หรือ กลองไชย ดั้งบันทึกนี้

“เมื่อนั้น ... ขุนเมืองฝางก็ห้อยกลองเป็นดั่งว่านั้นเข้าเฝ้าขุนผู้ทั้งหลายห้อยดับทางศึกขุน ผูก คนเดินดินห้อยเข้าลั่นก้องหน้าไม้ธนูไล่เข้าฟันขุนทออะ เจ้าขุนครามแต่งกลศึกฉนั้นแล้วก็ห้อยสัญญาวิพล เคาะห้อยกลองชัยยกเสนาโยธาเข้าขุนพระยาเบิกอยู่ขึ้นมานั้นแล”

นอกจากนี้กลองชัย ยังเป็นเครื่องดนตรีประเภทเครื่องหนัง ที่พบในบันทึกเพื่อใช้ในการบันทึก อีกด้วย จากบันทึกนี้

“เจ้าพระยาครามได้ยินอาญาพ้อแห่งตนห้อมมาห้าม เจ้าก็ไป อยู่ตามคำพ้อแห่งตนห้อมมา ห้ามนั้นแล เมื่อนั้น เจ้าพระยาจึงแต่งเสนาผู้ฉลาดอาจู้กิจยุทธกรรมทั้งมวล มีขุนไชยเสนาห้อมกินเมือง นครเขลางค์วันนั้นแล แล้วเจ้าก็เอาหุมวิพล สกลเสนนามารอดเชียงใหม่ กราบไหว้พ้อขุประการเจ้ามั่ง รายก็ห้อยลูกตนนั่งอยู่เหนืออาสนะ ห้อยเป็น อุปราชาหันแล เจ้ามั่งรายยินดีซึ่งลูกตน กับทั้งขุนบ้านขุน เมืองขุน ก็ห้อยกลองอุ้มเมืองทั่วเวียงเชียงใหม่ และกุมกำมัจฉวันเจ็ดคืน เลี้ยงดูหุมวิพลทั้งมวลขุน ก็ ห้อยรางวัลคำใส่แซน แหวนใส่ก้อย และผ้าผ่อนแก่ขุนบ้านขุนเมืองขุน ส่วนไพร่ไทยทั้งมวลเจ้าก็ห้อยข้าว

ของเงินค่าของจ่ายหื้อพร้อมชุดคน ปะเศเหลือลักคน ส่วนตนเจ้าพระยาครามนั้น เจ้ามังรายก็หื้อเมือง เชียงดาวทั้งมวลเป็นเมืองรางวัล หื้อเป็นที่จอดไปมาแต่เมืองเชียงใหม่ และเมืองเชียงราย แล้วก็หื้อเมีย นางสี่คน ข้างพลายสีตัว ข้างพังสีตัว มาเกิดสีตัว เครื่องคำทั้งมวลชุดน ชันคำ น้ำตันคำ คะเต็งมะล้างคำ กับดริยคนถึ เป็นต้นว่า กลองไชย พาพิณ ปู อุ ลา ภาส่อ แตร สังข์ พร้อมทุกประการ แล้วเจ้ามังรายก็ ปลงประณามขึ้นชื่อลูกตนว่า เจ้าพระยาไชยสงคราม วันนั้นแล

การจัดกองทัพนั้นต้องมีการแบ่งสัดส่วนของกองทัพ มีทั้งหมู่ช้าง หมู่ม้า และยังได้กล่าวถึง หมู่แพที่มีหน้าที่ในการให้สัญญาณระหว่างการรบอีกด้วย

“... พลยานั้นในกาลยามนั้นเสียงเลือนนั้ก พระเป็นเจ้าหื้อหา 4 พันกุมกาม และพุ่มตา แล้งถึอหมู่แพอยู่แล้วก็หื้อเคาะฆ้องโย่งยอพลศึกเจ้าแซ่ลักที่ข้างมงคล ...”

ในช่วงสมัยนั้นการสงครามนั้นมีอยู่ตลอดเวลาจึงเป็นช่วงเหตุการณ์ที่มีการบันทึกมากที่สุด ดังตัวอย่างของการทำศึกระหว่างพญาคำฟู และพญากาวน่าน

“เมื่อนั้น กานโถมจึงหื้อไปเกล้า (เล็ก) กาดเสียชุดแห่ง บัหื้อกาวน่าน ชื้อขายกินได้แล้วพญาคำฟูก็ เอริวพลถอยเมื่อเมืองเชียงแสน พญากาวน่านก็ยกไปจูเชียงแสน พญากาวน่านถอยมาปล้นเอาเมือง ฝาง พญาคำฟูเคียดยกริพลไปตามรบกาวน่าน ปาวกาวน่านผู้หนึ่งชื่อ นายโง่หันแสนผานอง มันคะนึ่ง ว่าพญาคำฟู จึ่งไล่ช้างเข้ามา จึ่งรู้จักว่าเป็นเสนาแสนผานอง นายโง่ไล่ช้างเข้าชนช้างแสนผานอง ช้าง นายโง่กาวน่านแทงถูกเข้าลั่นช้างแสนผานอง ช้างเพลิงหลวงแสนผานองเพิกหนี นายโง่กาวน่านได้ ตัดเอาหางช้างเพลิงหลวงได้ พญาคำฟูยอศึกเข้าล้อมเอาแสนผานอง ปาวกาวน่านผู้หนึ่งชื่อว่า ขุนยอนงวากชนช้างองขวานคำ พญาคำฟูก็หื้อเคาะฆ้องตีกลองสะบัดไชยพอลศึกเข้าล้อมอ้อมเอา องขวานคำ ได้แล้วหมู่พลศึกพญากาวน่านเลยหักหนีพญาคำฟูกริพลตามไล่ฆ่าปาวกาวน่านตาย มากนัก พญาคำฟูไล่ศึกพญากาวน่านถึงเมืองชะลา ก่ายหัวเมืองพะยาว เมื่อเมื่อนานวันนั้นแล”

การใช้กลองไชยเป็นเครื่องส่งสัญญาณบอกรหัสในการทำสงครามนั้น เป็นสิ่งที่พบว่ามีการใช้ รหัสโดยปกติอยู่แล้วดังบันทึกนี้

“ถึงเดือน 4 แรม 2 ค่ำ แสนค่างประตูลอ นุ่งขลายขัดดาบเอาพวกต่างไปกับ 3 คน ไปที่ เจ้าพระยาไชยยามก่อนศึกเจ้าพระยาแสนชัยหมื่นขอกหน่อคำ ไปหาหมื่นขุนหลวงนครที่ประตูเชียง เลือก มาพบแสนค่างประตูลอ หมื่นขอกหน่อคำจึงมาบอกแก่เจ้าพระยาแสนหลวงว่า แสนค่างนุ่งขลาย ขัดดาบไปฟังรหัสกลางคืนว่าอัน...”

ฉะนั้นการทำสงครามเมื่อสมัยโบราณ การใช้เครื่องมือสื่อสารนั้นไม่มี จึงต้องใช้กลองเพื่อเป็น การบอกยุทธวิธีทางการรบ โดยการตกลงรหัสกัน ก่อนที่ทำการรบเพื่อดำเนินแผนการรบได้อย่างมี ประสิทธิภาพ ดังบันทึกการรบระหว่างเมืองเชียงใหม่กับชาวส่อ ได้มีการวางแผน และแบ่งกำลังพลเพื่อ ทำยุทธวิธีการรบ

“แล้วเขาจึงแต่งพลศึก ชาวฝางเป็นปีกขวา พลศึกชาวเชียงของ แลซึ่งเป็นปีกซ้าย ชาวเชียงใหม่ ชาวปุยขาวเป็นองค์ แล้วจึงแต่งหม้อออกจอบ (จอบ-ล่อ) ปูน 5 ตัว ยามแตรจักใกล้เที่ยงวันฮ้อยกพลศึก เข้ามาชาวเราจึงเคาะฆ้องตีสะบัดไชย ขอพลศึกกรมปีกกากุมติดไว้พลศึกฝางเป็นองค์แต่งถอยฮ้อย ไล่ใจว่าพลศึกเราพ่ายฮ้อยยอพลได้เข้ามาข้างมา หล่มชุมตกลางชาวเราขอพลศึกกรมปีกกากุมใคร่ทุกแห่ง พลศึกฝางไล่แทงฮ้อยตายมากนัก...”

ภาพประกอบ 4 วงกลองปู้จา

กลองปู้จา (กลองบูชา)

การเปลี่ยนแปลงจากกลองชัยในอดีตมาเป็นกลองปู้จานั้น เมื่อหมดยุคของการทำสงครามแล้ว บ้านเมืองสงบสุข กลองชัยก็ไม่ได้นำไปใช้ในการสงครามอีก จึงเหลือแต่การนำมาใช้ในวัดเพื่อนำมาตี เป็นการบูชาพระรัตนตรัยตามความเชื่อในพระพุทธศาสนา ใช้เป็นเครื่องดนตรีในงานบุญของวัด และใช้เป็นเครื่องสื่อสัญญาณต่าง ๆ ภายในชุมชน

เมื่อถูกนำมาใช้ในวัดตีเป็นพุทธบูชาหลังจากที่มีการเทศนาธรรมจบ ชาวบ้านจึงทำการตีกลอง หมายถึง การตีกลองเพื่อบูชาพระธรรม การกระทำเช่นนี้มีการปฏิบัติสืบต่อกันมานาน ทำให้เวลาตีกลองชนิดนี้ เป็นการตีกลองปู้จา จึงเป็นสาเหตุให้เรียกเรียกกลองประเภทนี้ว่ากลองปู้จา (กลองบูชา) ตามหน้าที่ของกลองในขณะนั้นเอง

ในยุคหลังนี้เอง กลองปู้จา กลายเป็นกลองที่สร้างขึ้นสำหรับถวายวัด เพื่อเป็นการตีถวายพุทธบูชา ตามความเชื่อที่ว่าเสียงกลองนั้นดังไปถึงสวรรค์ชั้นฟ้า เพื่อให้บรรดาเหล่าเทวดาทั้งหลายเป็นสักขีพยานในการทำบุญทุก ๆ ครั้ง

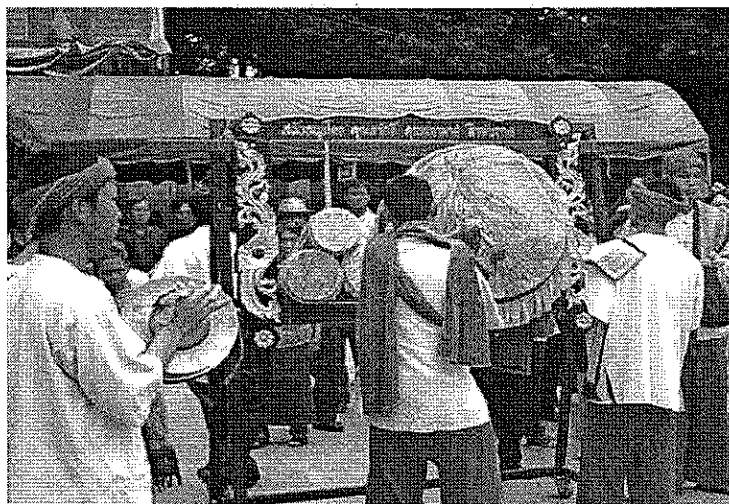
ดังนั้นกลองปฐา จึงจำเป็นต้องอยู่กับวัดโดยจะมีการเก็บรักษาตั้งไว้ในหอกลอง จะไม่มีการเคลื่อนย้ายใด ๆ การตีกลองปฐาในปัจจุบัน พบมากในเขตจังหวัดภาคเหนือ และในรัฐฉานของพม่า แต่ปัจจุบันปรากฏว่า ผู้มีความชำนาญในการตีกลองปฐาตามแบบประเพณีดั้งเดิมได้เสียชีวิตไปเป็นจำนวนมาก จึงทำให้ความนิยมในการตีกลองปฐาลดจำนวนลงไปด้วย ดังพบว่าในบางวัดมีกลองปฐาเก็บรักษาไว้ แต่ไม่มีผู้ที่สามารถตีได้ จึงทำให้กลองปฐาถูกปล่อยปะละเลยทอดทิ้งไว้ (พระครูสังวรญาณ วัดพระเจ้าสะเลียมหวาน. 2529: 3)

เมื่อทำการสร้างกลองเสร็จเรียบร้อยแล้ว ก่อนนำเข้าสู่วัดต้องมีพิธีการนำกลองถวายวัดต้องมีการตั้งด่านรับคล้ายกับการตั้งด่านรับเจ้าบ่าวในพิธีแต่งงาน โดยมีการนำเอาอาวูร หอก ดาบ ไปปักตามกลองเข้าไปแล้วมีฝ่ายใดบขี้แจงถึงความสำคัญของกลองนี้ว่าเป็นกลองศักดิ์สิทธิ์ที่นำมาซึ่งความอุดมสมบูรณ์ ความเจริญรุ่งเรืองของบ้านเมือง และกลองนี้ยังช่วยรักษากันเมือง ป้องกันข้าศึกศัตรู ทั้งยังช่วยรักษาคำฐพระพุทธรูปศาสนาให้มั่นคงในบ้านเมืองอีกด้วย จากนั้นจึงนำกลองไปติดตั้งในวัด และมีพิธีกรรมต่าง ๆ ในการประดิษฐานกลองต่อไป

กลองปฐา ใช้ดีในโอกาสต่าง ๆ ดังนี้

- ดีบอกกล่าวการประชุมชาวบ้าน บอกเหตุต่าง ๆ
- ดีหลังจากพระเทศน์จบ
- ดีในเทศกาลของวัด เช่น งานปอยหลวง ถวายสลากภัตต์
- ดีเอากุญแจเข้าชัย
- ดีในคืนก่อนวันพระ เพื่อเป็นการบอกกล่าวให้ชาวบ้านทราบวันรุ่งขึ้นเป็นวันพระ

เพื่อเตรียมตัวมาทำบุญที่วัด

ภาพประกอบ 5 วงกลองสะบัดชัยโบราณ

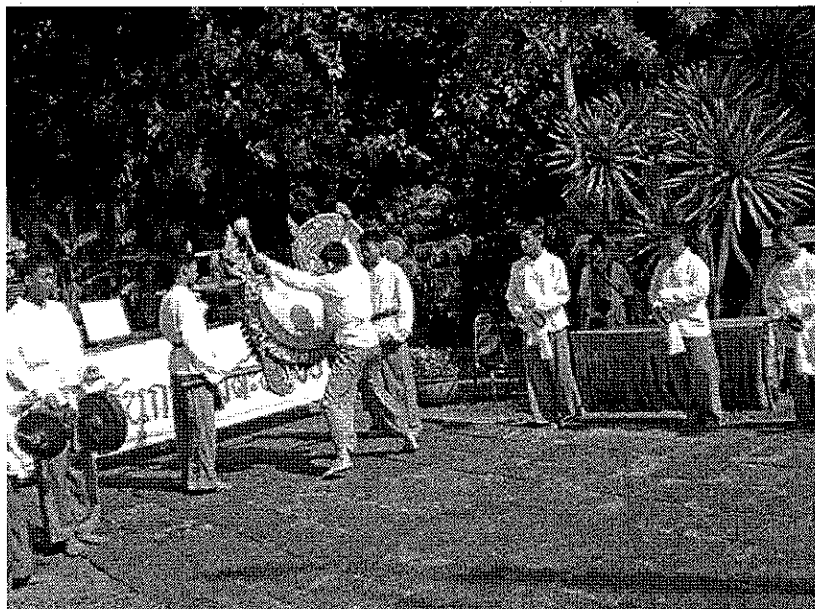
กลองสะบัดชัยโบราณ (ทางภาคเหนือ เรียกว่า กลองสะบัดชัยลูกดับ)

โดยลักษณะที่ว่ากลองสะบัดชัย (ทางภาคเหนือ เรียกว่า กลองสะบัดชัย) ถ่ายแบบมาจาก กลองปู้จ่านั้นก็เพื่อจุดประสงค์ในการตีกลองทั้ง 2 อย่าง เป็นการตีกลองเพื่อเอาฤกษ์เอาชัย หรือเป็น สิริมงคลเป็นการบูชาสิ่งศักดิ์สิทธิ์ เพื่อให้โชคให้ชัยเหมือนกัน เนื่องจากกลองปู้จ่าเป็นกลองขนาดใหญ่ ไม่สามารถเคลื่อนย้ายได้สะดวก จึงทำการจำลอง กลองสะบัดชัยขึ้นเพื่อใช้ในขบวนแห่ ให้มีขนาดที่ คนพองาม ประกอบด้วยกลองสองหน้า ทำการย่อส่วนลงมา 1 ใน 3 และขนาดเล็กอีก 2 - 3 ลูก ใช้ไม้เล่มหนึ่งพาดบนบ่า ส่วนไม้อีกเล่มหนึ่งถือไว้กับมือ ให้กลองอยู่ในลักษณะลาดเอียง มีคนตีกลอง ต่างหาก 1 คน

ตัวอย่างจากวรรณกรรมเรื่อง อุตสาบารส ผูกที่ 1 พระยาภาณุพรหมพัตรราชให้นามเหสีสุราเมทวี เทียวชมสวนอุทยาน และในสวนอุทยานมีการเล่นมหรสพ

“มหาชนก อันว่าคนทั้งหลายก็เล่นมหรสพหลายประการต่าง ๆ ลาวพ่องก็ตีกลองสะบัดชัย ตื่นเต้น ลาวพ่องก็ตีพาทย์ค้องการะลั๊บ ลาวพ่องเยี่ยะหลายฉบับพ้อนตบดินตบมือ ลาวพ่องปักกะดิก เอามือตางตื่น”

ในวรรณกรรมประเภทคำว ซอ เรื่อง เจ้าสุริยวงศ์เป็นผู้แต่ง ตอนเมื่อมีงานสมโภชเจ้าหงส์หิน ได้เป็นเจ้าเมืองกล่าวถึงกลองสะบัดชัยซึ่งมีเล่นใน การเล่นมหรสพต่าง ๆ “เจ็ดแบกเมี้ยน บ่ถูกตัวเขาดาบลาเอา ทำรบออกเหล่น กลองสะบัดชัย ลูกดุดไล่เต้น ขบวนเชิงต่อยต่อยุทธ์ชนผัดหลังแล้ววางอาวุธพิฆาตข้า (ฆ่า) พันล่อง”

ภาพประกอบ 6 กลองสะบัดชัยประยุกต์

กลองสะบัดชัยประยุกต์ (กลองสะบัดชัย)

กลองสะบัดชัยประยุกต์เป็นการพัฒนามาจากกลองสะบัดชัยโบราณนั่นเอง คือ การนำเอา กลองสะบัดชัยโบราณมาดัดลูกตุ้มออก เนื่องจากการตีกลองลักษณะนี้ เน้นการตีจังหวะสะบัดชัย และใช้ลีลาท่าทางประกอบ ในการตีกลอง ทั้งมีการนำเอาอวัยวะของร่างกายที่สามารถเป็นอาวุธได้ เช่น ศีรษะ เข่า ศอก เป็นต้น มาสัมผัสที่หน้ากลองแสดงเป็นท่าทางการตีประกอบด้วย เป็นลีลาการตี

ลีลาการตีแต่เดิมมีลีลาออกชั้นเชิงชาย เพราะ การตีกลองเป็นเรื่องของผู้ชายเท่านั้น การออก ลวดลายหน้ากลองของผู้ตีก็เพื่อแสดงให้เห็นความสามารถในชั้นเชิงการต่อสู้ของตนในขณะที่มีจังหวะ การตีควบคุมอยู่ การออกอาวุธได้เช่น หัว ศอก กำปั้น ประกอบด้วยแต่อวัยวะดังกล่าวไม่ให้สัมผัสหน้า กลองเลย เพียงทำท่าเท่านั้น เพราะถือกันว่า กลองเป็นของสูงและศักดิ์สิทธิ์ เมื่อกลองสะบัดชัยได้ถูก นำเข้าขบวนแห่ อวัยวะเบื้องล่างที่เป็นอาวุธ เช่น เข่า เข่า ก็เริ่มมีบทบาทแต่ยังเพียงทำท่าเท่านั้น ไม่ได้ให้สัมผัสหน้ากลองนอกจากไม้ตี เมื่อประมาณ 40 ปีที่ผ่านมา มีความเห็นว่าการทำท่าใช้อวัยวะ ต่าง ๆ นั้นก็คล้ายเหมือนกับได้สัมผัส จึงได้ใช้อวัยวะเหล่านั้นสัมผัสหน้ากลองได้อย่างเต็มที่ ทำให้ลีลา โลดโผนยิ่งขึ้น และมีการดัดลูกตุ้มออก เห็นด้วยว่าไม่มีความจำเป็นในการตี และไม่สะดวกต่อการตี แบบโลดโผน แต่มีคนไม่เห็นด้วยกับการกระทำเช่นนั้นจึงเรียกว่า “กลองรุงรัง”

20 ปีให้หลังมานี้ การตีกลองสะบัดชัยแบบนี้ได้รับความนิยมมากขึ้น จึงเป็นทำให้การแสดง การตีกลองสะบัดชัยเป็นที่แพร่หลาย มีการประกวดแข่งขันกันทุกปี และมีการคิดท่าทางใหม่ ๆ ให้ดู สวยงาม และน่าสนใจมากขึ้น เพื่อให้ชนะในการแข่งขัน เกิดการพัฒนาขึ้นมากมาย ทำให้ลักษณะ ของกลองสะบัดชัยนั้นได้รับการเปลี่ยนแปลงไปจากโบราณ

พ่อครูคำ กาไวย์ ได้กล่าวว่า กลองสะบัดชัยที่ได้หัดเล่นครั้งแรก คือ กลองสะบัดชัยแบบไม่ลูกตุ้ม เมื่อ พ.ศ. 2490 โดยทางวัดเอรัณวรณ วัดที่อยู่ใกล้บริเวณบ้าน ได้จ้างพ่อครูหนานตา อยู่ที่วัดหนองหวาย บ้านหนองหวาย อำเภอสันป่าตอง มาสอนตีกลองสะบัดชัยที่วัด ผู้ที่เรียนต้องจ่ายค่าเรียน แต่พ่อครูคำ ไม่มีเงิน จึงอาศัยการแอบดู แล้วนำไปฝึกฝนเอง และได้คิดค้นประดิษฐ์ท่าฟ้อน และท่าตีเพิ่มขึ้นมาใหม่ พร้อมทั้งนำฆ้อง และฉาบมาตีร่วมด้วย เมื่อ พ.ศ. 2492 พ่อครูคำอายุประมาณ 16-17 ปี ได้มีโอกาสได้ ตีกลองสะบัดชัยออกแสดงในงานดำหัวผู้ว่าราชการของจังหวัดเป็นครั้งแรก ซึ่งผู้ที่ได้เห็นต่างรู้สึกชอบใจ และได้รับความนิยมมากขึ้น จนกลายมาเป็นแบบแผนในการตีกลองสะบัดชัยตั้งแต่นั้นมาจนถึงปัจจุบัน

ลักษณะวงกลองปู่จาในปัจจุบัน

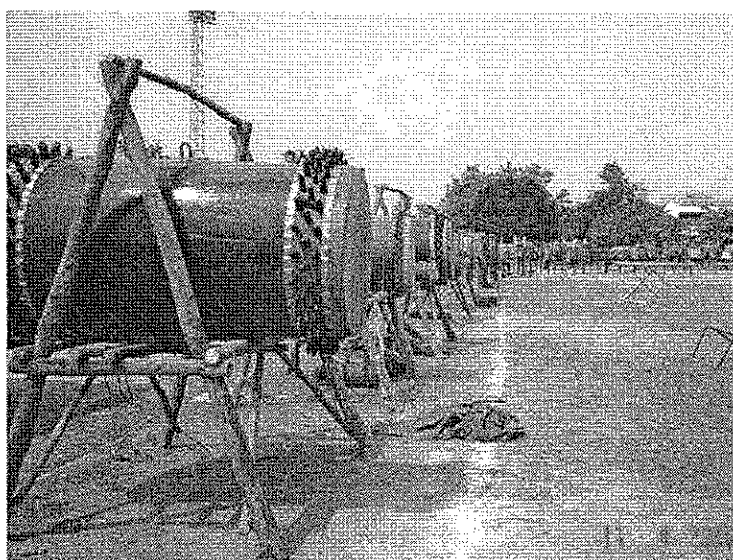
กลองปู่จา เป็นกลองสองหน้ารูปถังขนาดใหญ่ มีเส้นผ่านศูนย์กลางหน้ากลอง 2 ฟุตขึ้นไป จนถึงมากกว่า 3 ฟุต ความยาวประมาณ 4 ฟุตขึ้นไปจนถึงมากกว่า 6 ฟุต ความยาวของกลองจะขึ้นอยู่กับความสัมพันธ์กับความกว้างของหน้ากลองด้วย นอกจากนี้ถ้าจะมีกลองลักษณะคล้ายกัน แต่มีขนาดเล็กกว่า จำนวน 1-3 ลูก ได้ผูก หรือตึงไว้ข้าง ๆ กับกลองประธาน ถ้ามีกลองเป็นชุดหลายลูก หลายขนาด เช่นนี้ ลูกใหญ่ หรือใบประธาน จะมีชื่อว่า กลองตั้ง หรือ กลองหลวง (สำหรับบางท้องถิ่นในภาคเหนือ ส่วนกลองขนาดเล็กมีชื่อว่า ลูกต๊อบ หรือ กลองต๊อบ (ในชุมชนไทยลื้อ) และมีกลองตะหลดปด (ทางภาคเหนือ เรียกว่า ก้องตะโหล่ดปด) 1-3 ลูก จะใช้ตีเป็นลูกเล่นสอดแทรก กับจังหวะของกลองปู่จา นอกจากนี้ยังมีเครื่องตีประกอบจังหวะ เช่น ช้องอ้อย ช้องโห่ียง โดยส่วนมากนิยมใช้ช้อง 5 ลูกขึ้นไป ตามความนิยมของแต่ละพื้นที่ ในบางพื้นที่ก็มี 7-9 ลูก และสว่า (ฉาบใหญ่) ในบางพื้นที่ก็เพียงแค่ 1 คู่ แต่ในบางพื้นที่ก็ใช้ 2 คู่

กลองปู่จาเป็นกลองประจำวัด ซึ่งมักจะพบตั้งอยู่บนหอกลองในวัดที่อยู่แถบชนบททางภาคเหนือ มากกว่าวัดที่อยู่ในเมือง สมัยเชียงใหม่เป็นราชธานีของอาณาจักรล้านนา กลองชนิดนี้เป็นกลองประจำเมือง มีชื่อว่า กลองอุนเมือง (ตำนานพื้นเมืองเชียงใหม่ 2539 ผู้ที่ 3) หรือกลองอุมเมือง ในยามปกติ ใช้ตีบอกเวลาในแต่ละวันสลับกับ ตูด (แตรเขาควาย) และ ตะแผล (แตรโหลหะ) ใช้ตีแจ้งเหตุสำคัญต่าง ๆ และตีเรียกประชุม ในยามศึกสงคราม จะใช้ตีแจ้งข่าวศึก ระดมพล และทำพิธีกรรมก่อนออกรบ เพื่อเป็นการปลุกขวัญ ให้กำลังใจทหาร ส่วนในฐานะของกลองประจำวัดนั้น กลองปู่จาจะใช้ตีในคืนก่อนวันธรรมสวนะ จะใช้ตีก่อนและหลังศาสนพิธีในวันธรรมสวนะ เพื่อถวายเป็นพุทธบูชา นอกจากนี้มีบทบาทในวันงานบุญสลากภัตต์ เป็นการ

วิธีการตีกลองปู่จาที่ยังคงใช้ในปัจจุบันนี้ หากเป็นการตีส่งสัญญาณ จะตีเฉพาะกลองลูกใหญ่ ลูกเดียว ถ้าตีในวันธรรมสวนะ และงานบุญสลากภัตต์ จะตีลูกใหญ่ และลูกต๊อบ พร้อมทั้งมีคนใช้ไม้ไผ่เหลาแบน ๆ ยาว ฟาดด้านหลังกลองเป็นจังหวะยืนพื้นทีค่อนข้างเร็ว และกระฉับกระเฉง การตีแบบนี้เรียกว่า ตีฟาดแล้ ส่วนการตีในค่ำคืนก่อนวันธรรมสวนะนั้น มีการนำช้อง และสว่า (ฉาบใหญ่) มาผสมวงด้วย ช้องที่ใช้มีตั้งแต่ขนาดเล็กไปจนถึงขนาดใหญ่เส้นผ่านศูนย์กลางกว่า 2 ฟุต จำนวนรวมกันประมาณ 10-12 ลูก หรืออาจมากกว่านี้อีกก็ได้ ช้องทั้งหมดมีหน้าที่ตีจังหวะยืนพื้นห่าง ๆ ส่วนสว่า ตีขัด หรือกรอในขณะที่กลองปู่จานั้นตีเป็นทำนอง และลีลาต่าง ๆ ซึ่งมักมีชื่อเรียกที่แสดงออกถึงความสัมพันธ์ระหว่างวัด กับบ้าน และอารมณ์ขัน ว่า เสือขบตุ้ สาวหลับเตอะ ล่องน่าน น้ำเลอห่ง เป็นต้น

เครื่องดนตรีในวงกลองปู้จา

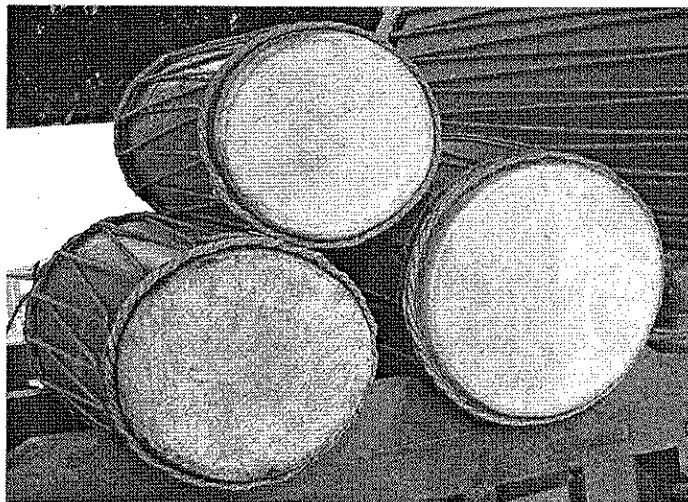
มรดกทางวัฒนธรรมที่ชาวล้านนาได้รับ และสืบทอดต่อ ๆ กันมาตั้งแต่ยุคอาณาจักรล้านนา จนถึงปัจจุบันนั้น มีกลองเป็นมรดกทางดนตรีรวมอยู่ด้วยเป็นจำนวนมาก และกลองเหล่านี้ได้มีสถานะเป็นเครื่องดนตรีสำคัญ หรือ เป็นประธานของวงดนตรีหลายลักษณะ อย่างเช่น วงกลองปู้จา เป็นต้น เครื่องดนตรีที่เป็นประธานในวงกลองปู้จานั้นก็คือ กลองปู้จา เพราะเป็นเล่นเป็นทำนอง และคุมจังหวะในการบรรเลง เครื่องดนตรีที่บรรเลงอยู่ในวงกลองปู้จาเป็นเครื่องดนตรีประเภทเครื่องตี ทั้งหมด เครื่องดนตรีในวงกลองปู้จามีดังนี้

ภาพประกอบ 7 กลองปู้จา

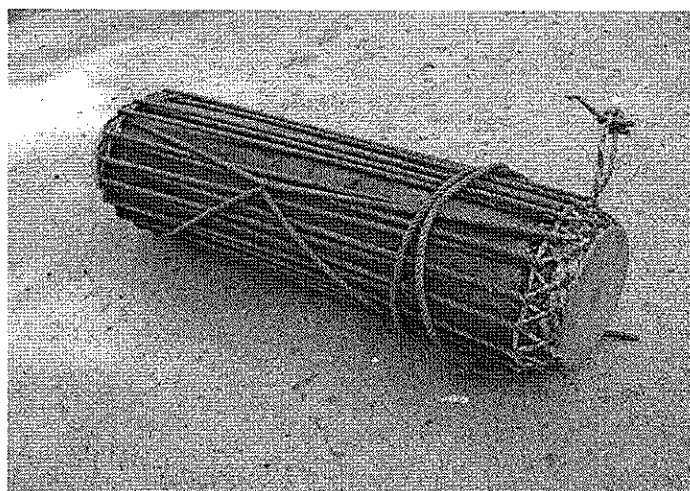
1. กลองปู้จา (กลองบูชา) เป็นกลองสองหน้ารูปถังขนาดใหญ่ มีเส้นผ่านศูนย์กลางหน้ากลอง 2 ฟุตขึ้นไปจนถึงมากกว่า 3 ฟุต ความยาวประมาณ 4 ฟุตขึ้นไปจนถึงมากกว่า 6 ฟุต ขึ้นกับความสัมพันธ์กับความกว้างของหน้ากลอง นอกจากนี้อาจมีกลองลักษณะเดียวกันขนาดเล็กจำนวน 1 ถึง 3 ลูก ผูกหรือตรึงไว้ใกล้ ๆ กับกลองลูกใหญ่ ถ้ามีกลองเป็นชุดหลายลูกหลายขนาดเช่นนี้ ลูกใหญ่จะมีชื่อว่า กลองตั้ง หรือกลองหลวง (สำหรับบางท้องถิ่น) และลูกขนาดเล็กมีชื่อว่า ลูกต๊อบ หรือ กลองต๊อบ ในชุมชนไทยลื้อบางแห่ง กลองปู้จาเป็นกลองประจำวัด ซึ่งมักจะพบบนหอกลองในชนบท หรือชุมชนเกษตรมากกว่าในเมือง ในสมัยที่เชียงใหม่เป็นราชธานีของอาณาจักรล้านนา กลองชนิดนี้เป็นกลองประจำเมือง มีชื่อว่า กลองขุนเมือง หรือ กลองขุมเมือง

ในฐานะกลองประจำวัด กลองปฐาใช้ตีในคำก่อนวันธรรมสวนะ ตีก่อน และหลังศาสนพิธีในวันธรรมสวนะ นอกจากนี้มีบทบาทในงานบุญสลากภัตต์ และใช้ตีบอก เวลา แจ้งเหตุ และเรียกประชุมชาวบ้าน

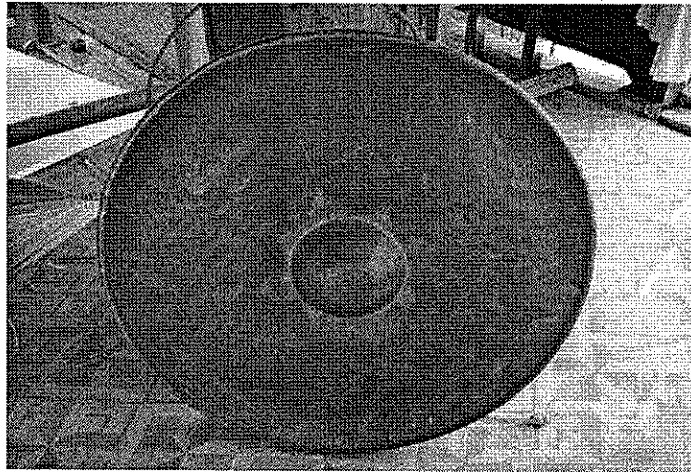
ภาพประกอบ 8 กลองลูกตุ้ม

2. กลองลูกตุ้ม เป็นกลองสองหน้ารูปถังขนาดเล็ก มีขนาดตั้งแต่ศูนย์ผ่านหน้ากลอง 12 นิ้ว ลดหลั่นกันไปจนถึง 8 นิ้ว ความยาวประมาณ 12 นิ้ว ถึง 18 นิ้ว การหุ้มหนังหุ้มทั้งสองหน้า แต่ในบางพื้นที่จะหุ้มหนังเพียงหน้าเดียว โดยเสียงของกลองลูกตุ้มจะมีระดับเสียงที่แตกต่างกันไป ตามขนาดของกลอง กลองลูกตุ้มจะผูก หรือตรึงไว้ข้างกลองปฐา มีตั้งแต่ 1 – 3 ลูก แตกต่างกันไป

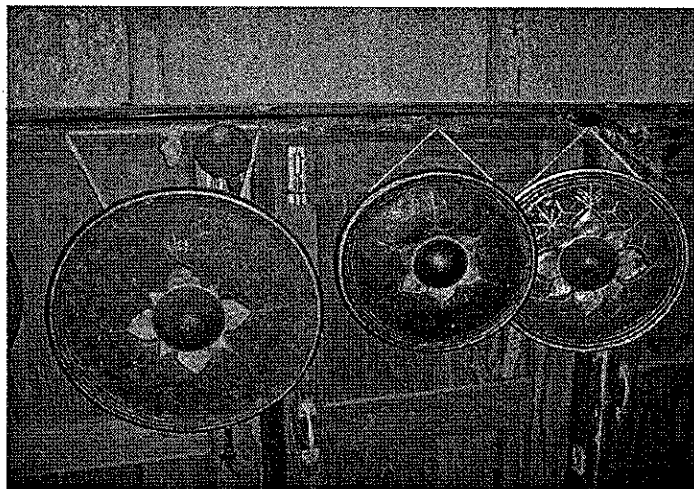
ภาพประกอบ 9 กลองตะหลดปด

3. กลองตะหลดปด (กลองตะโหลัดปด) เป็นกลองที่ตีด้วยหนังสองหน้า ลักษณะการหุ้มกลองใช้สายแรงเสียดึงโดยโยงเสียงสอดสลับกันไปมาระหว่างหนังทั้งสองหน้า ตัวกลองมีลักษณะยาว คล้ายกลองแขก ทำด้วยไม้เนื้อแข็ง ขุดเจาะโพรงภายในทั้งสองหน้าอยู่ในลักษณะบัวคว่ำ และบัวหงาย มีท่อนำเสียงตรงกลาง กลองตะหลดปดเป็นกลองสองหน้า ด้านหน้ากว้าง เรียกว่า หน้าใหญ่ อีกหน้าจะแคบ เล็กกว่า เรียกว่า หน้าน้อย (ภาษาถิ่น) กลองตะหลดปดโดยทั่วไป ใช้ตีประกอบจังหวะร่วมกับ กลองแอว กลองตี่โนง หรือ กลองปู้จา ด้วยก็ได้ บรรเลงประกอบการฟ้อนเล็บ และในขบวนแห่ต่าง ๆ

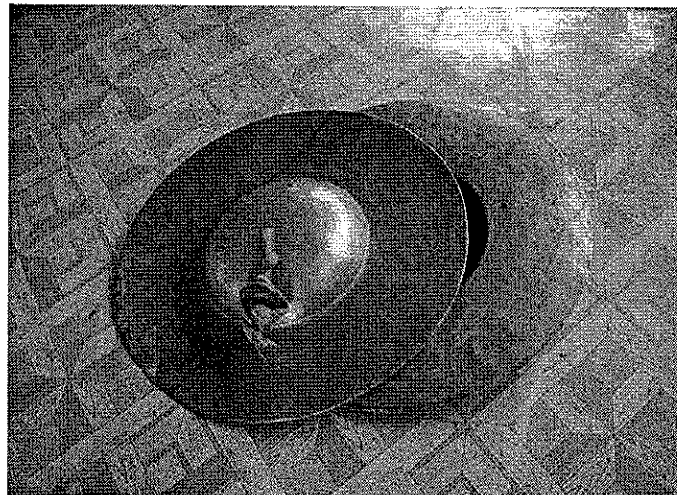
ภาพประกอบ 10 ช้องอ้อย

4. ช้องอ้อย คือ ช้องขนาดใหญ่ที่สุดเทียบได้กับช้องหุ่ย มีเส้นผ่าศูนย์กลางประมาณ 20 – 25 นิ้ว มักตีคู่กับช้องโหย่ง

ภาพประกอบ 11 ช้องโหย่ง

5. ช้องโหย่ง คือ ช้องขนาดใหญ่ เทียบได้กับช้องชัย ซึ่งมีหลายขนาด มีเส้นผ่าศูนย์กลางประมาณ 16 – 18 นิ้ว มักตีคู่กับช้องอ้อย

ภาพประกอบ 12 สว่า

6. สว่า (ภาษาถิ่น) คือ ฉาบที่มีเส้นผ่านศูนย์กลางขนาดต่าง ๆ ตั้งแต่ 5 นิ้ว ขึ้นไปจนถึง 17 นิ้ว ซึ่งวงกลองปู้จาจะใช้สว่า (ภาษาถิ่น) ที่มีขนาด 12 นิ้วขึ้นไป

1.2 การสร้างกลองปู้จา

การสร้างกลองปู้จา พระสงฆ์ และคณะ ศรัทธา (ชาวบ้าน) จะประชุมหารือกันเพื่อหาแหล่งอันเป็นที่มาของไม้ เพื่อให้ได้ไม้ที่อยู่ในทิศที่ถูกโฉลกกับนามวัด ตามทฤษฎีภูมินามทักษานามวัด คือ วัน หรือปีที่สร้างวัด ซึ่งหากเทียบกับมนุษย์ก็ได้แก่ วัน หรือปีเกิดนั่นเอง เรื่องนี้จากการศึกษาของ ไพฑูรย์ ดอกบัวแก้ว ผู้เชี่ยวชาญด้านล้านนาคติของสถาบันวิจัยสังคม มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ พบว่าวัน หรือปีที่มีความสัมพันธ์กับทักษา ซึ่งก่อนอื่นต้องทราบความหมายของทักษาเป็นเบื้องต้น เช่น

ทักษา คือ ชื่อเรียกอัฐเคราะห์ทั้ง 8 ได้แก่ อาทิตย์ จันทร อังคาร พุธ เสาร์ พฤหัสบดี ราหู โดยจัดเข้าระเบียบเป็น 8 อย่าง คือ บริวาร อายุ เดช ศรี มูละ อุตสาหะ มนต์รี และกาลกิณี โดยที่ทักษาต่าง ๆ มีความหมาย คือ

บริวาร (บริวาร)	หมายถึง	สามี ภรรยา ลูกหลาน ญาติพี่น้อง คนรับใช้ ผู้ได้บังคับบัญชา
อายุ	หมายถึง	ชีวิตความเป็นอยู่ วิธีดำเนินชีวิต โรคภัยไข้เจ็บ
เดช (เดชะ)	หมายถึง	เกียรติยศชื่อเสียง ตำแหน่ง อำนาจวาสนา ความ รักใคร่ หน้าที่การงาน

ศรี (สะหรี)	หมายถึง	ความสุขสบาย โชคลาภ รายได้ ทรัพย์สินสมบัติ
มูละ	หมายถึง	มรดก เงินทอง ที่ดิน ทรัพย์สินสมบัติของวงศ์ตระกูล
อุตสาหะ	หมายถึง	ความพยายาม ขยันหมั่นเพียร อุปนิสัย
มนตรี	หมายถึง	พ่อแม่ ครูบาอาจารย์ เจ้านาย ผู้อุปถัมภ์ค้ำชู
กาลกิณี	หมายถึง	สิ่งที่ไม่ดี ความเสื่อม ศัตรู อุปสรรคทั้งปวง

ดังนั้นการหาไม้ที่จะสร้างกลองต้องดูทิศทางที่สัมพันธ์กับนามวัด โดยเลือกเอาไม้ที่มาจากทิศที่เป็นมงคล หลีกเลียงทิศที่ไม่เป็นมงคล วัดเป็นสถานที่ของชุมชนทิศที่เหมาะสมทิศที่เป็น “บริวาร” หลีกเลียงทิศที่เป็น “กาลกิณี” ตามคติโบราณจะนิยมดูจากวันที่สร้างวัด ซึ่งพิจารณาจากทักษา ดังนี้

วัน	บริวารอยู่ทิศ	กาลกิณีอยู่ทิศ
อาทิตย์	ตะวันออกเฉียงเหนือ	เหนือ
จันทร์	ตะวันออก	ตะวันออกเฉียงเหนือ
อังคาร	ตะวันออกเฉียงใต้	ตะวันออก
พุธ	ใต้	ตะวันออกเฉียงใต้
พฤหัสบดี	ตะวันตก	ตะวันตกเฉียงใต้
ราหู (พฤกกลางคืน)	ตะวันออกเฉียงเหนือ	ตะวันตก
ศุกร์	เหนือ	ตะวันตกเฉียงเหนือ

ในกรณีที่ไม้ทราบวันที่สร้างวัด โบราณจะอนุโลมถือเอาปีที่สร้างวัดซึ่งก็มีทักษาประจำปี ดังนี้

ปี	บริวารอยู่ทิศ	กาลกิณีอยู่ทิศ
ไข่ (ขวด)	ตะวันออกเฉียงเหนือ	เหนือ
เป่า (ฉลุ)	ตะวันออก	ตะวันออกเฉียงเหนือ
यी (ขาล)	ตะวันออกเฉียงใต้	ตะวันออก
เหมา (เกาะ)	ใต้	ตะวันออกเฉียงใต้
สี (มะโรง)	ตะวันตกเฉียงใต้	ใต้
ไล่ (มะเส็ง)	ตะวันตก	ตะวันตกเฉียงใต้
สะจ่า (มะเมีย)	ตะวันตกเฉียงใต้	ตะวันตก
เม็ด (มะแม)	เหนือ	ตะวันตกเฉียงใต้
สัน (วอก)	ตะวันออกเฉียงเหนือ	เหนือ
เจ้า (ระกา)	ตะวันออก	ตะวันออกเฉียงเหนือ
เส็ด (จอ)	ตะวันออกเฉียงใต้	ตะวันออก
โก้ (กุน)	ใต้	ตะวันออกเฉียงใต้

การสร้างกลองหากจะให้ถูกโฉลกกับวัน และชุมชน ควรพิจารณาแหล่งที่มาของไม้ตามตำรา ภูมิทักษาที่กล่าวมา

การกำหนดแหล่งที่มาของไม้ที่จะเอามาสร้างเป็นกลองปฐา โดยอาศัยทฤษฎีภูมิทักษา ที่ต้องพิจารณาจากนามวัด คือ วันที่สร้างวัด หากหาไม่ได้ก็พิจารณาจากปีที่สร้างวัดเรื่องนี้มีคำถาม ต่อว่าหากจำไม่ได้ว่าสร้างวันไหน หรือปีไหน กรณีเช่นนี้ การอนุโลมให้เอาวันเกิด หรือปีเกิดของ เจ้าอาวาสวัด แต่ก็ไม่นิยมเพราะกลองที่สร้างจะต้องอยู่คู่วัดไปอีกนาน ต้องใช้นามวัด มิใช่นาม เจ้าอาวาส เพราะเจ้าอาวาสอยู่ได้ไม่นานก็จะหมดอายุ ดังนั้นทิศทางที่มาของไม้ควรพิจารณากันให้ดี ก่อนที่จะเลือกชนิดของไม้เป็นลำดับต่อไป

กรรมวิธีการเลือกวัสดุ

วัสดุ และอุปกรณ์ในการสร้างกลองปฐา

การสร้างกลองปฐา มีวัสดุ สำหรับการทำดังนี้

ภาพประกอบ 13 ท่อนไม้เตรียมทำกลองปฐา

1. การเลือกไม้

โดยไม้ที่จะนำมาทำกลองปฐานั้นจะต้องเป็นไม้เนื้อแข็ง เช่น ไม้ประดู่ ไม้แดง ไม้เต็งรัง ก่อน นำไม้มาทำกลองต้องมีการบวสรวงสิ่งศักดิ์ และขออนุญาต รุกขเทวดา ผีสงนางไม้ เจ้าป่าเจ้าเขา เพื่อเป็นการบอกกล่าวว่าจะนำไม้มาทำกลอง เมื่อได้ไม้มาแล้วก็นำมาตัดเป็นท่อนให้ได้ความยาวตาม ต้องการ ปัจจุบันส่กลองนิยมทำกลองจากไม้ประดู่ ซึ่งเป็นไม้หวงห้าม ประเภท ข. ทำให้ไม้ประดู่ เป็นหายากราคาแพง ไม้ประดู่เป็นไม้เนื้อแข็ง มีลำต้นขนาดใหญ่ ในสกุล *Pterocarpus* วงศ์ *Leguminosae* ไม้ประดู่ก็นิยมนำมาทำหุ่นกลองปฐา คือ ไม้ประดู่แดง ชื่อทางพฤกษศาสตร์ คือ *Phylliocarpus Septentrionalis*

Donn, Smith ในวงศ์ Leguminosae ไม้เถลิด เป็นไม้เนื้อแข็ง ลำต้นใหญ่ เป็นชนิด Dalbergia Oliveri Gamble ในวงศ์ Leguminosae เนื้อไม้แน่น เหนียว มีน้ำหนักมาก (พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน. 2525: 504)

สำหรับไม้ที่เหมาะสมกับการทำกลอง ตามตำราลักษณะกลองของวัดนันทาราม ตำบลไชยสถาน อำเภอสารภี จังหวัดเชียงใหม่ ปรากฏจารึกในใบลานว่า “ไม้ดมแล้งเปดั่งแก้ว ไม้ดู่เปดั่งเงิน ไม้สักเปดั่งคำ” คือไม้ที่เหมาะสมสำหรับทำกลอง ถ้าได้ไม้ราชพฤกษ์ก็มีคุณค่าเสมอดั่งแก้วมณี ไม้ประดู่มีคุณค่าดั่งเงิน และไม้สักมีคุณค่าเสมอดั่งทองคำ

เมื่อพิจารณาได้ต้นที่เหมาะสมแล้ว จะประกอบพิธีขอต้นไม้จากเจ้าป่าเจ้าเขาโดยจัดเครื่องบัตพลีตามสมควร พร้อมประกอบพิธีอัญเชิญรุกขเทวดาที่อยู่อาศัย ณ ต้นไม้นั้นให้ไปอาศัยที่อื่น จากนั้นจึงลงมือตัดโค่น ซึ่งการตัดโค่นนี้ ตำราลักษณะกลองของวัดแช่ข้าง อำเภอสันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่ ให้เสกคมขวานด้วยคาถา แล้วหันหน้าไปทิศตะวันออกเฉียงใต้ โดยตำรากล่าวว่า “เมื่อจักปล้ำไม้ หื้อเอามนต์ นะมะ ตัสสะ เกียะ เสียะ เชียะ ตรายะ สะยะมะนาปา มุณฺหานัง โสติ มังคละ ปโป ตยานัง เทียทา หิโน จะระทะรุมะสวรันติ เสก 7 ที แล้วหว่ายหน้าไปหน้าคณเณย์ แล้วปล้ำเทอะ”

หลังจากโค่นต้นไม้ลงแล้ว ตำรายังกล่าวต่อไปอีกว่า “ปล้ำแล้ว ตัดเคล้ำมันออก น้อยนึ่ง แล้วเอาท่อนถัดไปนั้นจึงจักดีแล ตัดแล้วแทกเอาหน้าด่างเปนมอก แล้วโกลกกกลงยาวว่านนท เกรี ศรีฐขึ้น สูพื้นสาขา นางพาคำมาสู่ ปู่เถ้าอยู่ยังเรือน หื้อได้หัด นันทเกรี ศรีฐขึ้น นางพาคำมาสู่ นั้นเทอะ” กล่าวคือ โค่นต้นไม้แล้ว ให้ตัดส่วนนอกออกเล็กน้อย แล้ววัดเอาความกว้าง (หน้าด่าง) คือเส้นผ่านศูนย์กลางของท่อนไม้เป็นขนาดที่วัดไปวัดเป็นโกลกตามความยาวดังนี้

นันทเกรี

ศรีฐขึ้น

สูพื้นสาขา

นางพาคำมาสู่

ปู่เถ้าอยู่ยังเรือน

นับให้ได้ “นันทเกรี” “ศรีฐขึ้น” หรือ “นางพาคำมาสู่” จึงจะตัดไม้แล้วขนย้ายไปยังวัดเพื่อสร้างกลองต่อไป

จากอดีตที่ผ่านมาทำให้กลองปู่จามีความสำคัญอย่างยิ่งกับสังคมของชาวล้านนา จนต้องมีพิธีกรรมกำกับหลายขั้นตอนตั้งแต่เริ่มทำกลองจนถึงขึ้นนำกลองไปถวายวัด กลองปู่จาที่ผ่านพิธีกรรม จะมีหัวใจกลองแขวนอยู่ข้างใน หัวใจกลองทำด้วยหินมีค่า แก้วบางชนิด กับผ้า หรือกระดาษจารึกวันเดือนปี คาถา และคำอธิษฐาน แล้วบรรจุลงในผลน้ำเต้า แล้วนำไปแขวนไว้ในกลองก่อนจะหุ้มด้วยหนังกลอง

พิธีกรรมที่เกี่ยวข้องกับการตัดไม้

ตามความเชื่อของสละทำกลองก่อนจะตัดต้นไม้ที่นำเอามาทำกลองปูจานั้น ต้องมีพิธีกรรมขอจากรุกขเทวดา ผีสาธ นางไม้ เพราะจากความเชื่อที่ว่า ต้นไม้ทุกต้นย่อมมีรุกขเทวดา ผีสาธ นางไม้ อยู่อาศัย ด้วยลักษณะ และขนาดของกลองปูจานั้นมีขนาดใหญ่ จึงต้องใช้ต้นไม้ที่มีขนาดใหญ่ พิธีกรรมการขอตัดต้นไม้ นั้น ทำโดยการนิมนต์พระสงฆ์ หรือเชิญผู้สูงอายุที่สามารถกระทำพิธีกรรมขอตัดต้นไม้จากรุกขเทวดา จะต้องเตรียมเครื่องบูชาดังนี้

1. เหล้า 1 ไห
2. ไก่ 1 ตัว เป็นไก่เผือกหาใจไม่ได้ ก็คือเอาหัวใจออก นั่นก็คือตายไปแล้ว
3. แกงส้ม แกงหวาน
4. ข้าวตอก ดอกไม้ ช่อตุงคู่ 1 บูชา

บางพื้นที่ในพิธีกรรมการขอตัดต้นไม้จาก รุกขเทวดา ผีสาธ นางไม้ โดยทำควักใบตอง (กระทง) ใส่ข้าวเหนียว 1 ก้อน กล้วย 1 ลูก บุหรี่ เมี่ยง ของกิน (กับข้าว) ลูกส้ม ของหวาน โดยก่อนการตัดผู้ทำพิธีกรรมจัดการถอนหญ้าตรงโคนต้นไม้ แล้ววางควักไว้ แล้วกล่าวคำขออนุญาตตัดไม้เพื่อนำไปทำกลองปูจาเก็บไว้เป็นสมบัติของวัด เพื่อใช้ในการตีเป็นพุทธบูชา ขอให้รุกขเทวดา ผีสาธ นางไม้ ช่วยปกปักรักษาในการตัดไม้ และการทำกลองให้สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี จากการประกอบพิธีกรรมดังกล่าวเพื่อเป็นสิริมงคลแก่กลองปูจา และเชื่อว่าเมื่อได้นำกลองปูจาไปนั้นตีเป็นพุทธบูชา ทำให้เกิดเสียงที่ดังไปจนถึงชั้นฟ้าชั้นสวรรค์ตามความเชื่อ และถ้าส่งเข้าประกวด มักจะได้รับชัยชนะได้รางวัลอยู่เนื่อง ๆ

ความเชื่อเรื่องขันตั้งครู

ขันตั้ง หมายถึง พานครู เพราะว่า พานครูนี้เริ่มก่อตั้งไว้ก่อนการทำพิธีกรรม เช่น การสร้างบ้าน หรือการทำกิจกรรมใด ๆ ต้องมีขันตั้งไว้ก่อน และตั้งไว้จนกว่างานจะเสร็จเรียบร้อย จึงมีการยกเลิกที่เรียกว่า ปลดขันตั้ง (มณี พยอมยงค์ และศิริรัตน์ อาสนะ. 2538: 37)

ขันตั้ง มีการจำแนกเป็นระดับต่าง ๆ ตามจำนวนของเครื่อง หรือชุดของเครื่องคารวะ (ศรีเลา เกษรพรหม. 2542: 610-612) ดังนี้

ขันตั้งเครื่อง 3 ใช้กับงานสร้างเจดีย์ และปราสาท

ขันตั้งเครื่อง 4 ใช้เป็นเครื่องอัญเชิญเทพ ในการสร้างสิ่งต่าง ๆ ทั่วไป ถ้าสร้างบ้านจะมีสุราใส่ด้วย

ขันตั้งเครื่อง 5 ใช้ประกอบกับขันตั้งเครื่อง 3 ในการสร้างถาวรวัตถุในวัด

ขันตั้งเครื่อง 8 เป็นขันอธิษฐาน หรือสมათาน เป็นขันเทวดาใช้เป็นขันของครูบาอาจารย์ใช้รักษาปิดแก้ หรือถอนต่าง ๆ

ชั้นตั้งเครื่อง 12 ใช้กับงานด้านความเป็นครู อาจารย์ หรืองานของบ้าน ของเมือง เป็นชั้นของพ่อครูชั้นปฐม

ชั้นตั้งเครื่อง 24 บางท่านถือเป็นชั้นครูลำดับที่สองสูงกว่าชั้นเครื่อง 12

ชั้นตั้งเครื่อง 32 ใช้ให้ครูงานใหญ่ ให้อำนาจรวมในโลกทั้งสาม เป็นชั้นของพ่อครู ลำดับที่สอง

ชั้นตั้งเครื่อง 36 หมายถึง การรวมบูชาเทพใน 3 โลก

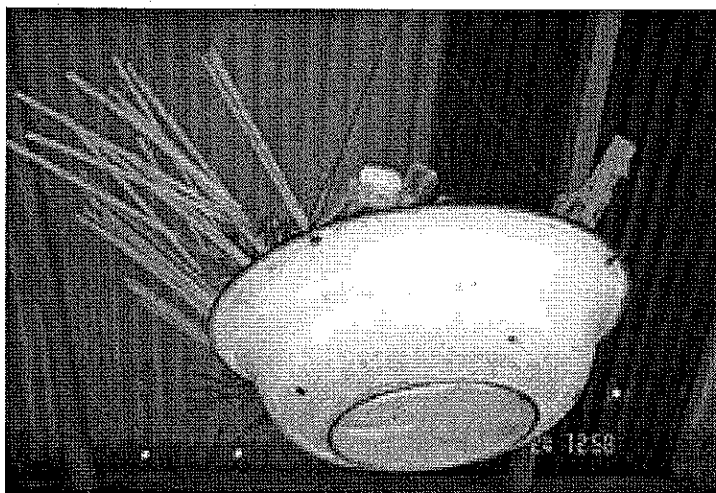
ชั้นตั้งเครื่อง 108 เป็นเครื่องใหญ่สำหรับอาจารย์ที่มีวิชามาก (ทางไสยศาสตร์) หรือ ระดับบรมครู ชั้นพระสงฆ์ที่มีวิชาแก่กล้า ชั้นเจ้าเมือง หรือพระมหากษัตริย์

ชั้นตั้งเครื่อง 1000 ใช้สำหรับงานต่อเศียรพระ ต่อยอดพระเจดีย์ ต่อยอดปราสาท หรือคุ้มวัง

จากการศึกษา สลักกลองปู่จา ตำบล อำเภอบ้านไผ่ จ.ลำพูน จัดเตรียมชั้นตั้งเครื่อง 8 ประกอบด้วยเครื่องคารวะ ดังนี้

1. กรวยดอกไม้	8	กรวย
2. กรวยหมาก และใบพลู	8	กรวย
3. ธูป เทียน	12	กรวย
4. หัวหมาก	1	หัว
5. ควัก (กระทง)	ใส่ข้าวสาร	1 กระทง
	ใส่ข้าวเปลือก	1 กระทง
6. น้ำส้มป่อย	1	แก้ว
7. เงิน	36	บาท
8. บุหรี่	1	ซอง
9. เหล้าขาว	1	ขวด

การขึ้นชั้นตั้งครูของสลักกลองเป็นความเชื่อที่สลักกลองยึดถือมาก เพราะเชื่อว่าเมื่อได้ทำพิธีการนี้แล้วสามารถทำให้การสร้างกลองปู่จากระทำได้สำเร็จ มีสมาธิในการทำงาน ได้กลองปู่จาที่รูปร่างลักษณะดี มีเสียงที่ดี และไม่มีอุปสรรค หรือปัญหาทำให้ต้องล่าช้า

ภาพประกอบ 14 ขันตั้งสลากลง

ความเชื่อเรื่องวันเสีย

วันเสีย คือ วันที่ไม่ควรทำการมงคล ตามความเชื่อของชาวล้านนา (สนั่น ธรรมธิ. 2542: 46) ชาวล้านนามีความเชื่อในเรื่องของวันเสียอย่างมาก คือ จะไม่ทำพิธีทำบุญ หรืองานมงคลต่าง ๆ เช่น ขึ้นบ้านใหม่ แต่งงาน การเริ่มปลูกสร้างบ้าน การเริ่มต้นค้าขาย การปลูกข้าว ฯลฯ (แปง ทองสุข. สัมภาษณ์) จากความเชื่อดังกล่าว ชาวล้านนาได้กำหนดวันเสียประจำเดือน ตามการเรียกชื่อเดือนทางภาคเหนือ (สนั่น ธรรมธิ. 2542: 46) ดังนี้

เดือน เกียง,5,9	“ รวิ จนท์ ”	เสีย	วันอาทิตย์ กับ วันจันทร์
เดือน ยี่,6,10	“ อรุณาร์ ”	เสีย	วันอังคาร วันเดียว
เดือน 3,7,11	“ ไสรี คุรุ ”	เสีย	วันพฤหัสบดี กับ วันเสาร์
เดือน 4,8,12	“ สุโข พุธา ”	เสีย	วันพุธ กับ วันศุกร์

จากการศึกษาความเชื่อเรื่องวันเสียของชาวล้านนา สลากลงมีความเชื่อในเรื่องนี้มาก คือ ไม่เริ่มลงมือสร้างกลองวันแรกตรงกับวันเสียประจำเดือนของล้านนา ดังกล่าว และสลากลงมีความเชื่อในเรื่องของวันดี ของการห่มกลอง คือ การห่มหนังหน้ากลองนิยมห่มวันอังคารโดยจะต้องไม่ตรงกับวันเสียประจำเดือน ทำให้ได้เสียงกลองที่มีเสียงดัง แล้วจึงโคนไม้ให้ถูกต้อง จะต้องใช้วิธีขุดรอบ ๆ ต้นไม้ และเอาดินให้รากไม้ไม่มีที่ยึด ให้ล้มเอง ไม่ฟันลง พอได้แล้วให้วัดโคนต้น ไปปลายต้น แบ่งเป็น 7 ท่อน

1. ท่อนโคนต้นตัดทิ้งเสีย	ชื่อว่า “ นันทกาลวิณณ ” ไม่ดี
2. ท่อนถ้วน 2	ชื่อว่า “ นันทเกรี ”
3. ท่อนถ้วน 3	ชื่อว่า “ ศรีขึ้นฟ้า ”
4. ท่อนถ้วน 4	ชื่อว่า “ ปราบพื้นสากล ”

5. ท่อนถั่ว 5 ชื่อว่า " นางอุ้มฟ้ามาสู่ "
6. ท่อนถั่ว 6 ชื่อว่า " ปู่เฒ่าอยู่เรือนมุล "
7. ท่อนถั่ว 7 ชื่อว่า " อยู่เรือนขึ้นเงินชันคำมาสู่มากแล "

เมื่อชุดได้ตามแบบแล้วก็ใช้อย่างรักผสมทรายละเอียดทาในกลองให้ทั่ว และพองแห้งก็ใช้หิน หรือ ไม้ข่อยขัด และทารักพื้นรองแห้ง

สัดส่วนของกลองปฐา

หลังจากได้ไม้จากป่ามาแล้ว ให้เริ่มขึ้นรูปตัวกลองตามตำรา ตัวอย่างเช่น ตำราของวันศรีดอนไชย ตำบลสันทราย อำเภอสารภี จังหวัดเชียงใหม่ กล่าวว่า "หื้อเอาไม้แทกหน้ากลองนั้นมาหักแป้น 8 ส่วน เสีย 7 ส่วน เอามาส่วนหนึ่งมาแทกวงล่างกลองนั้น ได้เท่าใดมาตั้ง 3 คูณ 8 หาร" หมายความว่า ให้เอา ไม้วัดขนาดหน้ากว้างของกลองแล้วแบ่งขนาดที่วัดได้เป็น 8 ส่วน หักทิ้งเสีย 7 ส่วน เอาส่วนหนึ่งไปวัด ความยาวของไหกลองได้เท่าใดเอา 3 คูณ 8 หาร คำนวณตามนี้แล้ว ท่านให้ดูตามเศษที่ได้ แล้ว วันใดลกกว่า

เศษ	1	ชื่อ	มังคลเกรี
เศษ	2	ชื่อ	นิโรคเกรี
เศษ	3	ชื่อ	ไชยเกรี
เศษ	4	ชื่อ	พยาก็เกรี
เศษ	5	ชื่อ	นันทเกรี
เศษ	6	ชื่อ	มรณเกรี
เศษ	7	ชื่อ	พรหมเกรี
เศษ	8	ชื่อ	สัตตเกรี

พยายามคำนวณให้ได้ เศษ 1 2 3 5 หรือ 7 แล้วเริ่มชุดเจาะไหกลอง การชุดเจาะไหกลองหาก จะให้ชุดง่ายควรชุดขณะที่ไม้ยังแห้งไม่สนิท เพราะถ้าไม้แห้งสนิทแล้ว เนื้อไม้จะแข็งมาก ยากแก่การ ชุด และเมื่อชุดได้ที่แล้ว อาจต้องค้ำภายในไห หรือตีแผ่นไม้ตรึงหน้ากลองไว้เพื่อคงรูปมิให้บิดเบี้ยว ในช่วงระยะเวลาหนึ่งจนกว่าเนื้อไม้จะอยู่ตัว

ไสลกกลองปฐา

วิธีวัด ให้วัดเส้นผ่านศูนย์กลางของกลองแล้วแบ่งเป็น 7 ส่วน ทิ้ง 6 ส่วน เอาที่เหลือส่วนหนึ่ง มาวัดเป็นความยาวของกลอง

1. นันทเกรี	ดี
2. ศรีชื่นชม	ดี
3. หมิ่นเมืองพรหม	ดี
4. ศรมอยู่สร้าง	ไม่ดี
5. ม้างสังโ	ไม่ดี
6. โพธิสัตว์	ดี
7. วัดพระเจ้า	ไม่ดี

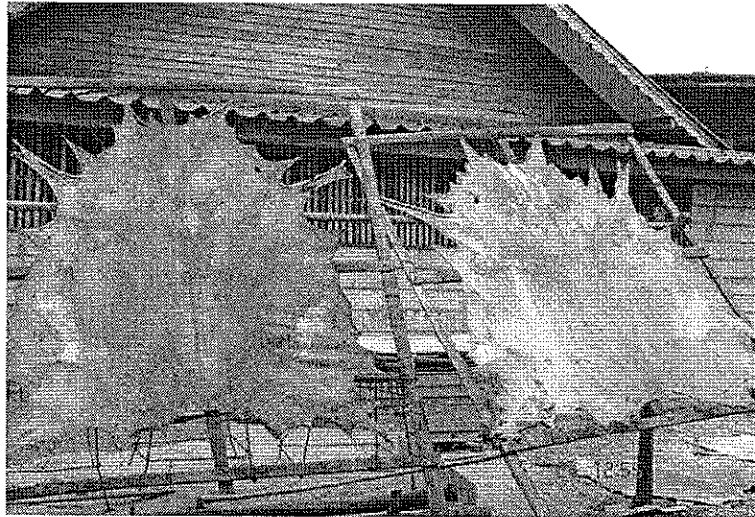
ปู่ละใดจะสร้างกลองปู่จา ให้ได้มีลักษณะที่เป็นมงคล ให้วัดเอาน้ำกลองขนาดเท่าใด ให้แบ่งเป็น 8 ส่วน เอาส่วนหนึ่งมาวัดไปด้วยขนาดยาวของกลองนั้น ได้เท่าใด เอา 3 คูณ แล้วเอา 8 หาร ถ้าได้เศษ ทายดังนี้

เศษ 1	ชื่อว่า นันทเกรี	ดีเมื่อใด ก็ปีติยินดีแก่ผู้ที่ได้ยินเสียงกลองนั้น
เศษ 2	ชื่อว่า วิปโยคเกรี	ดีเมื่อใด ผู้ที่ได้ยินก็ไม่เกิดความยินดี
เศษ 3	ชื่อว่า เตชะเกรี	ดีเมื่อใด ก็เกิดความชื่นชมยินดี
เศษ 4	ชื่อว่า มรณะเกรี	ดีเมื่อใด จิตใจไม่ชมชื่นยินดี
เศษ 5	ชื่อว่า ชัยยะเกรี	ดีเมื่อใด ใจกล้าย่อมตั้งหน้าสาธุการ
เศษ 6	ชื่อว่า อุบาทะเกรี	ดีเมื่อใด ย่อมให้หวาดวิตกกังวล
เศษ 7	ชื่อว่า มังคละเกรี	ดีเมื่อใด ย่อมทำให้หายเสียยังทุกขโทษ เกิดปราโมทย์ยินดี
เศษ 0	ชื่อว่า โภคะเกรี	ดีเมื่อใด ย่อมให้โทษ โกรธเคืองกัน

กลองปู่จามีกลองลูกคู่อีก 3 ลูก ใหญ่เล็กเรียงกันลงไปพอสสมควร ลูกใหญ่ หน้ากว้าง 11 นิ้ว ยาว 15 นิ้ว ลูกกลาง หน้ากว้าง 10 นิ้ว ยาว 15 นิ้ว ลูกเล็ก หน้ากว้าง 9 นิ้ว ยาว 15 นิ้ว โดยลำดับหุ้มหนังหน้าเดียว

2. หน้ากลอง

หนังแต่ละชนิดนี้ใช้ทำกลองต้องให้เหมาะสมกับกลองแต่ละประเภท เช่น กลองที่ดีด้วยไม้ต้องใช้หนังที่หนากว่ากลองที่ดีด้วยมือ หนังสำหรับซึ่งทำหน้ากลองต้องตัดเป็นแผ่นกลมตามขนาดของหน้ากลอง ส่วนหนังสำหรับทำสายปรับแรงเสียง ซึ่งเรียกว่า “หนังเรียด” ต้องตัดเป็นเส้นยาว ๆ กว้างประมาณ 1 เซนติเมตร แล้วขัดให้ขึ้นเงามันเพื่อความสวยงาม

ภาพประกอบ 15 หนึ่งวัว

หนึ่งที่นิยมนำมาใช้ขึ้นเป็นหนังสือสัตว์ชนิดต่าง ๆ ได้แก่

หนึ่งวัว เป็นหนึ่งที่นิยมใช้มากที่สุด เนื่องจากบาง ราคาไม่แพงมากนัก และหาได้ง่าย นิยมใช้สำหรับกลองที่ใช้มือตี เช่น กลองยาว โทน รำมะนา ฯลฯ

หนึ่งควาย เป็นหนึ่งที่ค่อนข้างหนา มีความทนทานเป็นพิเศษ จึงเหมาะสมสำหรับใช้ทำกลองที่ต้องใช้ไม้ตี เช่น กลองทัด หรือ กลองเพล ที่ใช้บอกเวลาตามวัด เสียงกลองที่ทำจากหนึ่งควายจะมีเสียงทึบ และไม่ทุ้มเท่าหนึ่งวัว คุณภาพของหนึ่งควายจึงด้อยกว่าและมี ราคาจึงถูกกว่า

หนึ่งงู จัดเป็นหนึ่งที่ให้เสียงไพเราะมากที่สุด นิยมทำกันเฉพาะกลองขนาดเล็ก หนึ่งงูมีราคาแพงมาก งูเหลือม และงูหลามตัวหนึ่งจะใช้ทำกลองได้เพียง 1 – 2 ลูกเท่านั้น กลองที่ทำจากหนึ่งงูจึงมีราคาแพง และต้องสั่งทำกันพิเศษจริง ๆ

หนึ่งแพะ จัดเป็นหนึ่งชนิดหนึ่งที่มีคุณภาพดี ใช้เฉพาะกลองที่ต้องการให้เสียงดี แต่หนึ่งแพะเป็นหนึ่งที่บาง ไม่มีความคงทน มักจะขาดง่าย จึงไม่ค่อยนิยมนำมาทำกลองมากนัก

หนึ่งหน้ากลองโดยส่วนใหญ่ส่วานิยมใช้หนึ่งวัว มากกว่าหนึ่งควาย และมักนิยมเลือกหนึ่งวัวตัวเมียมากกว่าหนึ่งวัวตัวผู้ เพราะว่าวัวตัวผู้เป็นสัตว์เอาไวใช้สำหรับลากเกวียนมักจะถูกเขี่ยจนถูกตีเป็นประจำจึงทำให้หนึ่งเป็นรอย เมื่อนำมาทำหน้ากลองจะทำให้หน้ากลองฉีกขาดง่ายกว่าหนึ่งวัวตัวเมีย และหนึ่งวัวตัวผู้มีความหนา แข็งกระด้าง ไม่ยืดหยุ่น เมื่อนำมาทำหน้ากลอง เสียงกลองก็จะไม่ดังกังวานเท่าที่ควร

การเลือกหนึ่งวัว ส่วากล่องมีเกณฑ์ในการคัดเลือกหนึ่งวัวแตกต่างกัน ส่วนใหญ่มักจะเลือกหนึ่งวัวตัวเมียมาทำหน้ากลอง และควรจะเป็นวัวตัวเมียที่มีการตกูกประมาณ 3 ครั้งขึ้นไป หรือหนึ่งวัวตัวเมียที่มีอายุมาก ๆ และตกูกหลาย ๆ ครั้งแล้วยิ่งดี เนื่องจากหนึ่งวัวในช่วงวัยนี้มีความหนาพอดี มี

ความยืดหยุ่น และมีการขยายตัวเต็มที่ มีความเหนียว ทนทาน สามารถใช้งานได้นาน ทำให้ได้หมักรีดที่นำไปหมักรีดแล้วมีเสียงดังกังวาน

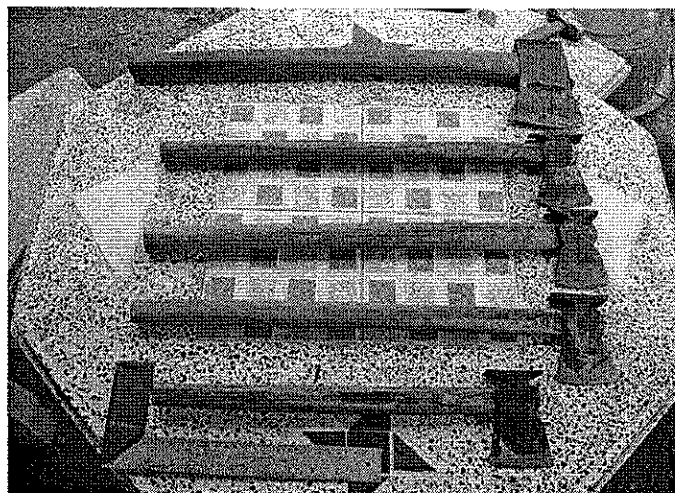
ในอดีตการเลือกหนังวัวที่จะนำมาเป็นหน้ากลอนนั้น สลักกลองต้องสืบประวัติของวัวจากชาวบ้านที่เลี้ยงวัวแล้วส่งจองหนังวัวเอาไว้ก่อนที่ชาวบ้านจะฆ่าวัว ทำให้สลักได้หนังของแม่วัวตรงตามที่ต้องการ แต่ในปัจจุบันการเลือกหนังวัวนั้นทำได้ยาก เพราะสลักกลองต้องไปหาซื้อหนังวัวจากโรงฆ่าสัตว์ จึงทำให้ไม่สามารถเลือกหนังตรงตามต้องการ หรือสามารถระบุประวัติของวัวได้ สลักกลองต้องนำมาปรับหรือชุบให้หนังบางเสมอกันตามความต้องการ

3. อุปกรณ์ และเครื่องมือ

อุปกรณ์และเครื่องมือในการทำกลองปฐาเป็นสิ่งที่สำคัญ ในการทำกลองปฐาสลักกลองได้มีการประดิษฐ์ อุปกรณ์ และเครื่องมือต่าง ๆ เพื่อความสะดวกในขั้นตอนการสร้าง และการกลึงหุ่นกลองให้สวยงาม รวดเร็ว และได้สัดส่วน สลักกลองเลือกใช้อุปกรณ์ และเครื่องมือที่แตกต่างกันไปตามความถนัด และเทคนิควิธีการของแต่ละคนอุปกรณ์ แลเครื่องมือที่สำคัญ ดังนี้

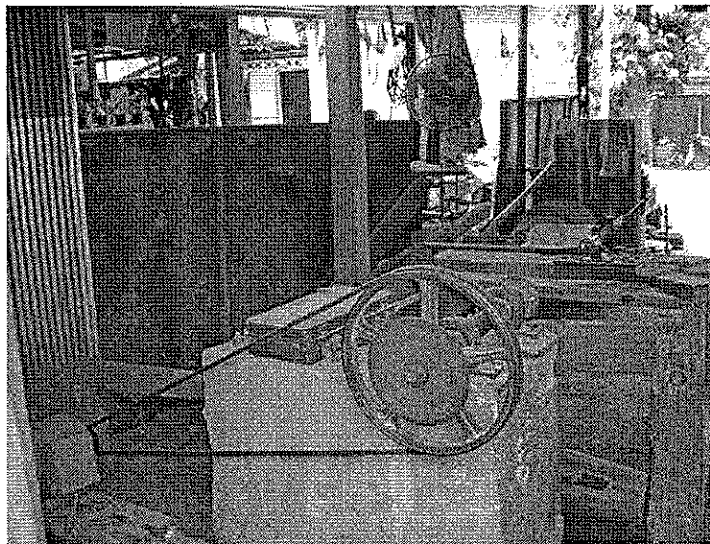
1. เครื่องมือสำหรับตกแต่งภายนอก
2. เครื่องมือสำหรับตกแต่งภายในหุ่นกลอง
3. อุปกรณ์อื่นๆ

3.1 เครื่องมือสำหรับตกแต่งภายนอก

ภาพประกอบ 16 ขวานขนาดต่าง ๆ

- ขวาน เป็นเครื่องมือสำหรับการตกแต่งกลองเป็นขั้นตอนแรก โดยสว่ากลองจะใช้ ขวานซ่อม (ถาก) ฟ่อนไม้ที่เตรียมไว้ให้เป็นรูปหุ่นกลองอย่างหยาบ ๆ ก่อนการกลึง

ภาพประกอบ 17 เครื่องกลึงกลอง

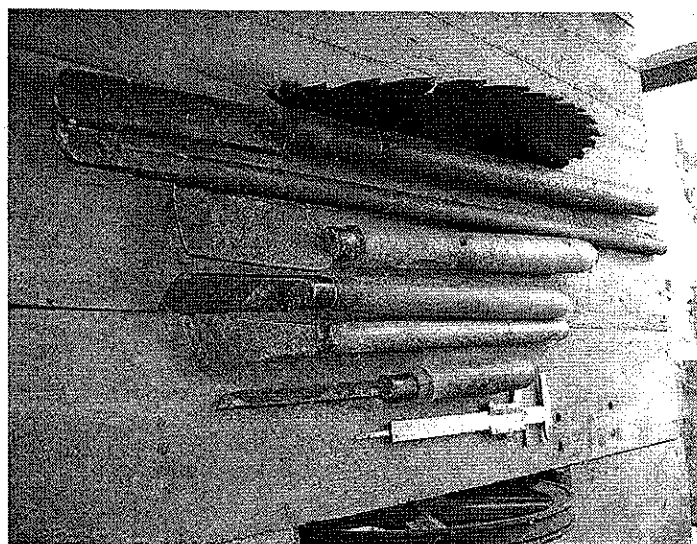
- เครื่องกลึงกลอง เครื่องกลึงกลองเป็นเครื่องมือที่ใช้สำหรับขัดแต่งหุ่นกลองให้ได้รูปร่าง และทรวดทรงตามที่ต้องการ หลังจากถากกลองโดยใช้ขวานให้เป็นรูปร่างคร่าว ๆ (ปัจจุบันนิยมใช้ เลื่อยไฟฟ้า) แล้วก็นำกลองไปเข้าเครื่องกลึงที่ใช้มอเตอร์ไฟฟ้า ที่ตัวเครื่องจะมีเหล็กยึดตัวกลองให้ติด กับเครื่อง เมื่อเริ่มกลึงกลองจะหมุนไปด้วย ผู้กลึงก็ใช้ชะแสงขนาดเล็กปลายแหลมกดลงบนเนื้อไม้ กลึงจนได้รูปที่ต้องการ

- แท่นกลึง เป็นสิ่งสำคัญมากในการทำกลองปู้จา เป็นอุปกรณ์ที่ใช้ตรึงยึดหุ่นกลองไว้ สำหรับขั้นตอนในการเคียน (กลึง) ให้หุ่นกลองเรียบได้สัดส่วนตามความต้องการในขั้นตอนต่อไป ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันสว่ากลองมีการพัฒนารูปแบบของแท่นกลึงออกมาหลายลักษณะ คือ

แท่นกลึงใช้แรงงานคนเหยียบ เป็นแท่นกลึงที่สว่ากลองนำหุ่นกลองที่ถากซ่อมแล้ว มาเจาะหุ่นกลองตรงตำแหน่งจุดศูนย์กลางของหน้ากลอง และก้นกลอง จากนั้นช่วยกันหมุนหุ่นกลอง สูงขึ้นเหนือพื้นดินให้หมุนได้อย่างอิสระ ส่วนด้านบนทำราวไม้ผูกไว้สำหรับเพื่อให้คนจับในขั้นตอนการ กลึงกลอง ส่วนคนเหยียบให้จับตรงราวไม้เดินบนฟ่อนไม้ของหุ่นกลองหมุนได้อย่างอิสระตามแรงเหยียบ แล้ว สว่ากลองที่มีความชำนาญเริ่มลงมือในการเคียนกลองโดยใช้เหล็กเคียน กลองกลึงหุ่นกลองให้ได้ ตามขนาด และสัดส่วนที่ต้องการ

แท่นกลิ้งแบบกึ่ง เป็นแท่นกลิ้งลักษณะเดียวกันกับแท่นกลิ้งใช้แรงงานคนเหยียบ คือ ใช้เชือกพันรอบหุ่นกลองแล้วใช้คนสองคน ดึงให้หุ่นกลองหมุนไป - มา แล้วให้สล่ากลองเป็นคนเคียนให้ได้ตามสัดส่วน

แท่นกลิ้งมอเตอร์ไฟฟ้า เป็นแท่นกลิ้งที่นิยมใช้กันในปัจจุบันในการกลิ้งหุ่นกลองโดยใช้แรงหมุนของมอเตอร์ไฟฟ้าในการหมุนหุ่นกลอง ทำให้สามารถควบคุมความเร็วได้อย่างสม่ำเสมอ และได้หุ่นกลองที่เรียบสวยงาม ได้สัดส่วน และประหยัดเวลา

ภาพประกอบ 18 เหล็กเคียนขนาดต่าง ๆ

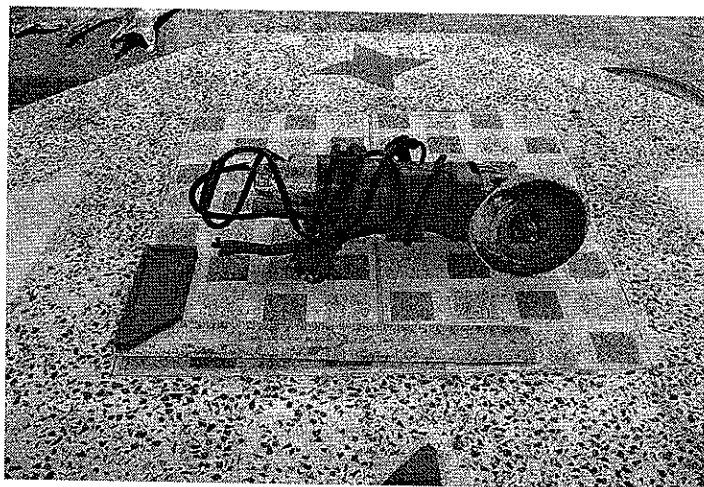
- เหล็กเคียนกลอง หรือเหล็กกลิ้งกลอง เป็นเครื่องมือที่ใช้สำหรับกลิ้งหุ่นกลองภายนอก สล่ากลองมักจะประดิษฐ์ขึ้นใช้เอง หรือจ้างร้านตีเหล็กทำขึ้น เครื่องมือส่วนมากทำจากเหล็กกล้า สล่าแต่ละคนใช้เหล็กเคียนตามความถนัดของแต่ละคน ซึ่งมีความแตกต่างกันไปทั้งขนาด และรูปร่างตามลักษณะการใช้งาน และความเหมาะสมในการกลิ้งของแต่ละส่วน ดังนี้

เหล็กเคียนปลายแหลม เป็นเหล็กเคียนมีลักษณะเป็นแท่งสี่เหลี่ยมยาวปลายให้ เป็นรูปสามเหลี่ยม มีความแหลมคมตรงกลางใช้สำหรับกลิ้งเป็นขั้นตอนแรก โดยกลิ้งไม้ส่วนที่ไม่ต้องการ ออกไปเพื่อที่จะได้รูปร่างก่อนที่จะใช้เหล็กเคียนปลายตัดทำให้เรียบ

เหล็กเคียนปลายตัด เป็นเหล็กที่ทำจากเหล็กกล้า มีลักษณะหัวตัดตรงคล้ายสิ่วเจาะ ไม้ มีด้ามยาวประมาณ 1 เมตร หน้าคมเหล็กกว้าง 1 ซม. ก่อนการเคียนทุกครั้งสล่ากลองต้องลับเหล็กเคียนให้คมเพื่อทำให้กลิ้งได้ง่าย และสะดวกมากขึ้น

เหล็กเคียนลูกหมาก เป็นเหล็กเคียนที่มีลักษณะเป็นเขี้ยวสองข้าง ส่วนคมเหล็กโค้งงอเข้าด้านในใช้สำหรับการกลิ้งส่วนมุมโค้งงอ

เหล็กเคียนปลายมน หรือปลายปากจิ้งจก ใช้สำหรับกลึงหุ่นกลองที่โค้งเว้าเข้าด้านใน
หุ่นกลอง

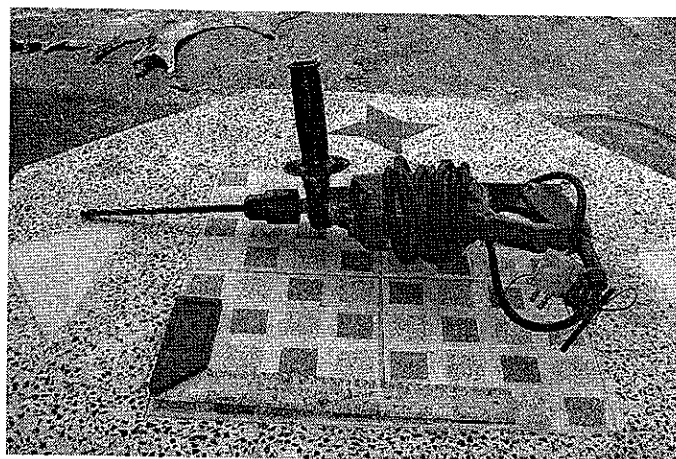

ภาพประกอบ 19 เครื่องขัดไฟฟ้า

- เครื่องขัดไฟฟ้า ใช้สำหรับขัดภายนอก โดยใช้แทนการขัดด้วยมือ เพื่อให้ผิวของ
กลองเรียบเสมอกัน และสะดวกรวดเร็ว

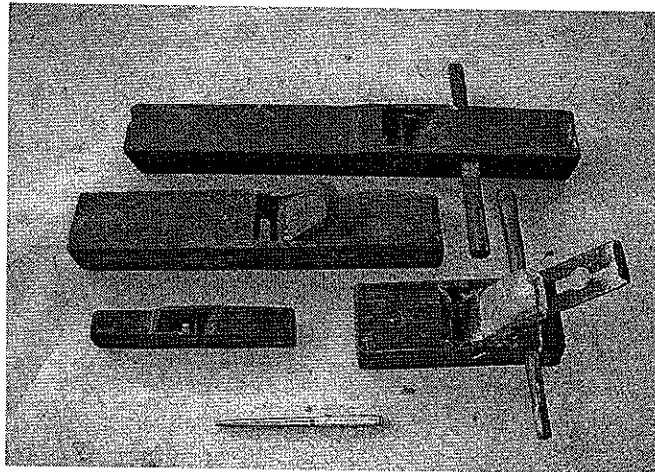
3.2 เครื่องมือสำหรับตกแต่งภายในหุ่นกลอง

การตกแต่งและขุดเจาะภายในหุ่นกลองต้องใช้แรงงานคนทั้งหมดและต้องใช้เครื่องมือต่างๆ
หลายชนิด ดังนี้

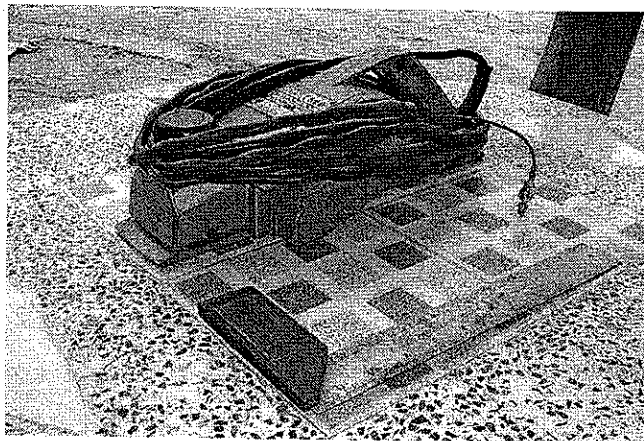
ภาพประกอบ 20 สว่านไฟฟ้า

- สว่านไฟฟ้า ใช้สำหรับเจาะหุ่นกลองตั้งแต่ปากไหกลองจนทะลุกันกลอง และเจาะรู
สำหรับใส่หลักกลอง มีหลายขนาด

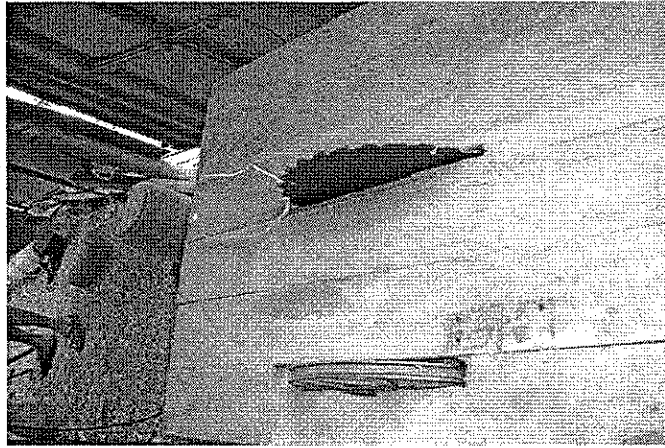
ภาพประกอบ 21 กบไสไม้ต๋อด้าม

- กบไสไม้ต๋อด้าม ใช้สำหรับไสด้านในของไหกลอง และก้นกลองให้เรียบ

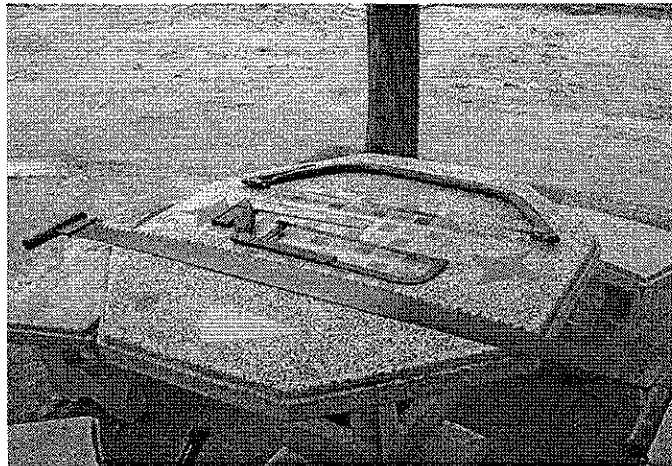
ภาพประกอบ 22 กบไฟฟ้า

- กบไฟฟ้า ใช้สำหรับไสหุ่นกลอง ข้างนอกให้เรียบ

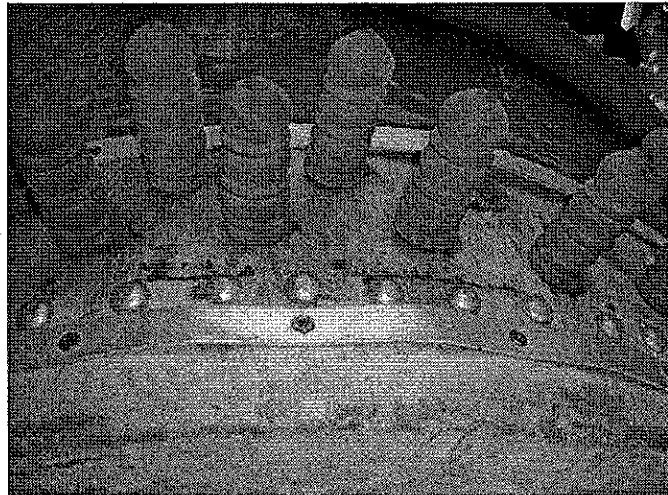
ภาพประกอบ 23 เลื่อยไฟฟ้า

- เลื่อยไฟฟ้า ใช้สำหรับตัดท่อนไม้

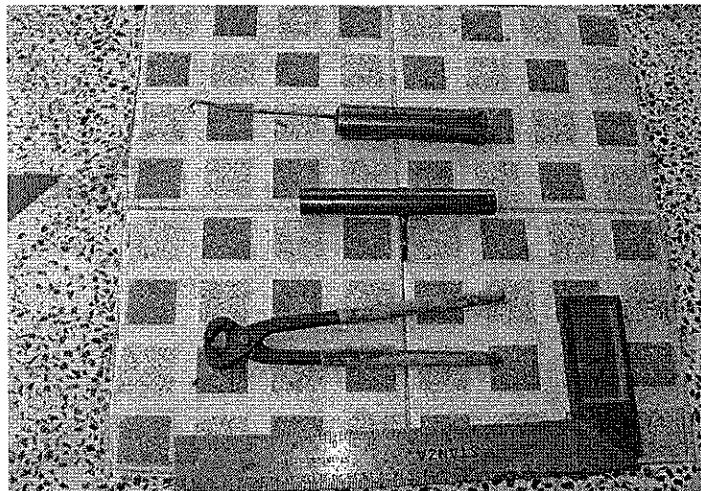
ภาพประกอบ 24 เลื่อยมือ

- เลื่อยมือ ขนาดต่าง ๆ ใช้สำหรับตัดท่อนไม้ ที่มีขนาดเล็ก จนถึงขนาดใหญ่

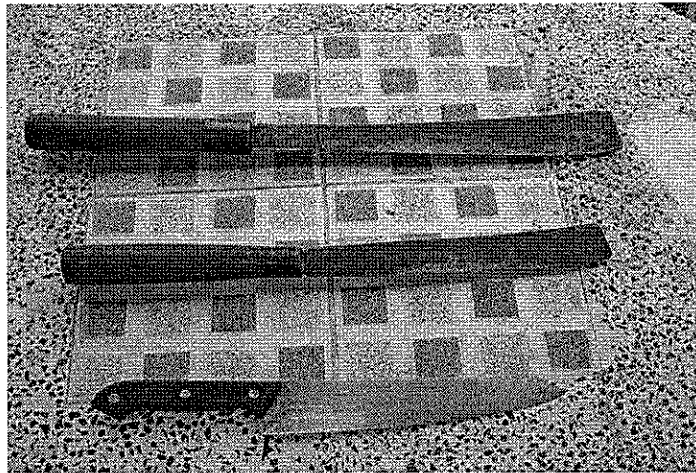
ภาพประกอบ 25 เหล็กเส้นแบน

- เหล็กเส้นแบน ใช้ยึดหมังกลองให้ติดอยู่กับกลอง โดยใช้ตะปูตอกยึดติดกับเหล็ก และหมังกเข้ากับหมังกลอง และยังใช้แสดงถึงจุดจะตัดหนึ่งส่วนเกินออก โดยห่างจากปากของกลองปูจาประมาณ 5-6 นิ้ว

ภาพประกอบ 26 คีม และเหล็กตะขอ

- คีม ใช้สำหรับตัดลวด และเอาไว้คืบดึงหมังก
- เหล็กตะขอ ใช้สำหรับดึงเชือก ที่ซึ่งหมังกลองเพื่อให้หมังกลองตั้ง

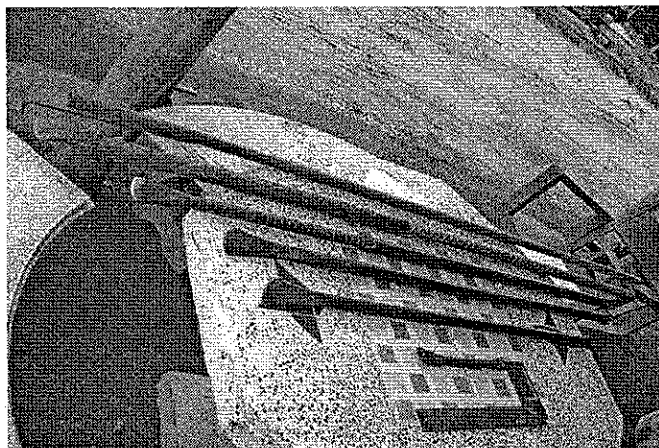
ภาพประกอบ 27 มีดขนาดต่าง ๆ

- มีด ใช้สำหรับตัด ปาด ของต่าง ๆ เช่น เชือก หนัง รวมไปถึงไม้ ให้ได้ขนาด และแบบที่ต้องการ

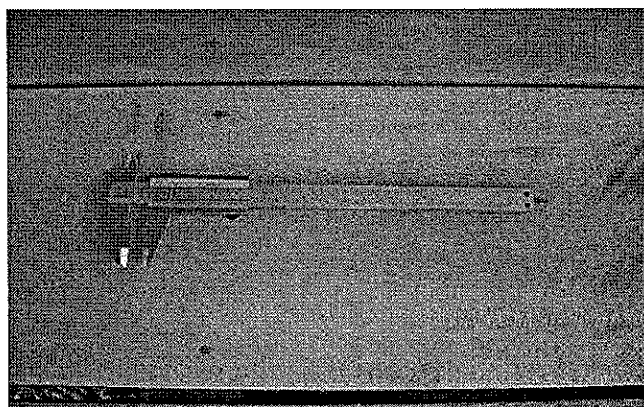
ภาพประกอบ 28 ค้อน

- ค้อน ใช้สำหรับ ตอก และทุบ นวด หนัง

ภาพประกอบ 29 เหล็กชุด

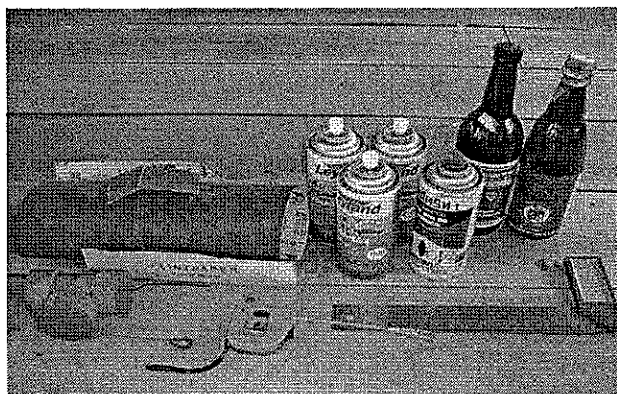
- เหล็กชุด ใช้สำหรับชุดภายในกล่องให้ได้ขนาดที่ต้องการ มีหลายขนาดลดหลั่นกันไปตามความเหมาะสม

ภาพประกอบ 30 เวอร์เนีย

- เวอร์เนีย ใช้สำหรับวัดขนาดหลัก หรือของที่อยู่บนแท่นกลึง

อุปกรณ์อื่น ๆ

ภาพประกอบ 31 อุปกรณ์อื่น ๆ

- กระดาษทราย ใช้สำหรับขัดหุ่นกลอง ทั้งภายในและภายนอก หลังจากการกลึงหุ่นกลองเพื่อการทำแลคเกอร์ในขั้นตอนต่อไป
- แลคเกอร์ ใช้สำหรับทาหุ่นกลองให้เงา ดูสวยงาม และช่วยรักษาเนื้อไม้
- สีย้อมไม้ ใช้สำหรับทาทาภายนอกโดยส่วนใหญ่จะนิยมใช้สีคล้ายกับสีปูนแดง หรือสีแดง
- ตลับเมตร ใช้สำหรับวัดขนาดสัดส่วนต่าง ๆ ของกลอง
- เชือกปะติด (เชือกสี) ใช้สำหรับทำแนวเส้นเป็นแนว สำหรับการเจาะหุ่นกลอง
- ยากันมอด และปลวก ให้ใส่เข้าไปในตัวกลองก่อนขึ้นหน้ากลอง มักใช้กับไม้บางชนิด เช่น ไม้จำปา ไม้มะม่วง เป็นต้น ทั้งนี้เพื่อรักษากลองให้ปลอดภัยจากตัวมอด หรือแมลงที่กัดกินไม้หรือหนังหน้ากลอง

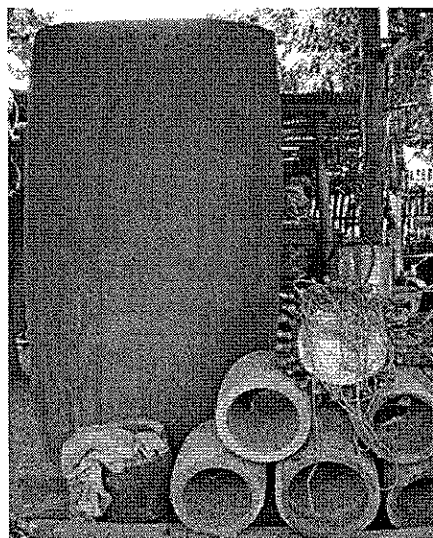
วิธีการสร้างกลองปู้จา

กระบวนการสร้างกลองนั้นซึ่งเครื่องมือหลักที่สละใช้ทำกลองส่วนมากได้แก่ เครื่องมือพื้นฐาน เช่น เลื่อย กบ ขวาน ค้อน สิ่ว มีด เหล็กชุด เหล็กเจาะ สว่านมือ ส่วนเครื่องมือจักรกลได้แก่ เลื่อยวงเดือน เครื่องกลึงไม้ เครื่องขัดกระดาษทราย และสว่านไฟฟ้า จึงสามารถกล่าวโดยสรุปได้ว่า การทำกลองนั้นส่วนมากเป็นผลผลิตที่ทำด้วยมือ และทำในบ้านมากกว่าเป็นการทำในระบบอุตสาหกรรม

จากเครื่องมือดังกล่าวข้างต้นสะท้อนให้เห็นถึงภูมิปัญญาที่มีที่ใช้กันอยู่ตั้งแต่ดั้งเดิมแล้วนำมาประยุกต์ใช้ให้เกิดและทรงคุณค่ายิ่ง การทำกลองของสละทำกลองสะท้อนให้เห็นถึงค่านิยมในเชิงอนุรักษ์นิยมอย่างชัดเจน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในด้านคุณสมบัติของเสียง และความไพเราะตามคตินิยมเดิม ซึ่งกลายเป็นเกณฑ์ในการกำหนดคุณลักษณะต่าง ๆ ของกลอง ซึ่งเกณฑ์ต่าง ๆ เหล่านี้ทำให้เกิด

ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่ว่าด้วยคุณสมบัติทางศิลปะศาสตร์ของวัตถุต่าง ๆ ซึ่งเมื่อผสมผสานเข้ากับฝีมือทางช่างแล้ว ได้ช่วยอนุรักษ์กระบวนการผลิตและรูปแบบของกลองอันเป็นเครื่องดนตรีพื้นบ้านล้านนาให้คงอยู่จนถึงปัจจุบัน

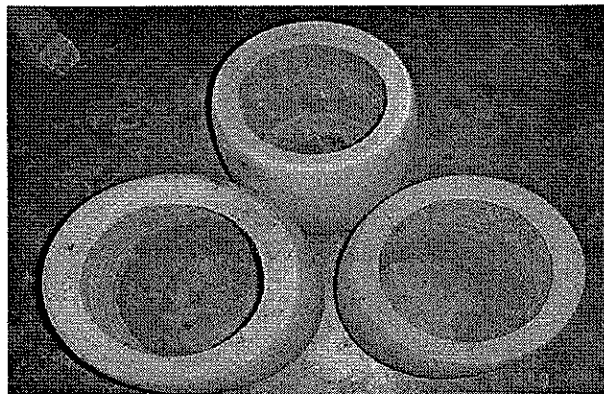
การสร้างกลองปู่จามีวิธีการดังนี้

ภาพประกอบ 32 หุ่นกลองปู่จา และกลองลูกตีบ

1. การขึ้นรูป

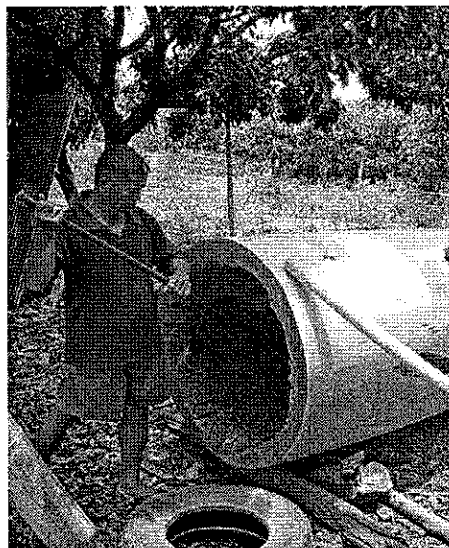
การขึ้นรูปกลองปู่จาจะใช้ขวาน หรือมีดถากซ่อมท่อนไม้ให้ได้หุ่นกลองแบบหยาบ ๆ ก่อนการถากซ่อมหุ่นกลองจะต้องวัดขนาดของท่อนไม่ว่าสามารถทำกลองยาวเท่าไร และเส้นผ่านศูนย์กลางประมาณเท่าไร โดยมีการถากซ่อมหุ่นกลอง สลักกลองต้องใช้ความชำนาญ และประสบการณ์ เพื่อให้หุ่นกลองเสียรูปทรง ในการถากขึ้นรูป ต้องมีสลักกลองอย่างน้อย 2 – 3 คน ช่วยกันมองให้ได้สัดส่วนเพื่อไม่ให้เสียหยาบ หรือเสียรูปทรง

ภาพประกอบ 33 กลองลูกตุ้ม

2. การกลึง (กลองลูกตุ้ม)

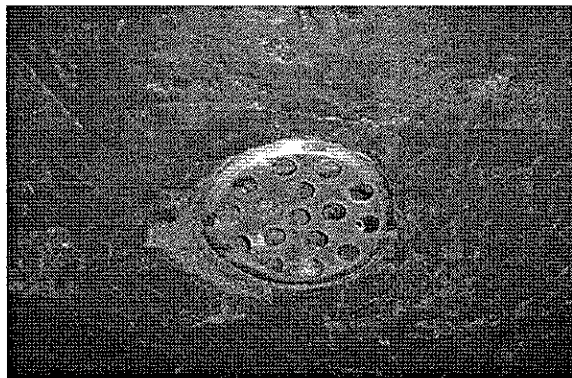
การกลึงในที่นี้ใช้สำหรับกลึงกลองลูกตุ้ม ซึ่งกลองปูจาที่มีขนาดใหญ่จึงไม่สามารถเอาเข้าเครื่องกลึงได้ ดังนั้นกลองลูกตุ้มที่มีขนาดเล็ก จึงนิยมใช้วิธีการกลึง ขั้นตอนการกลึงนี้สว่ากลองต้องมีความชำนาญ และมีประสบการณ์ในการทำกลองอย่างสูง เพื่อให้ได้รูปทรงตามต้องการ

ภาพประกอบ 34 การคว้านภายในไหกลอง

3. การคว้านภายในไหกลอง

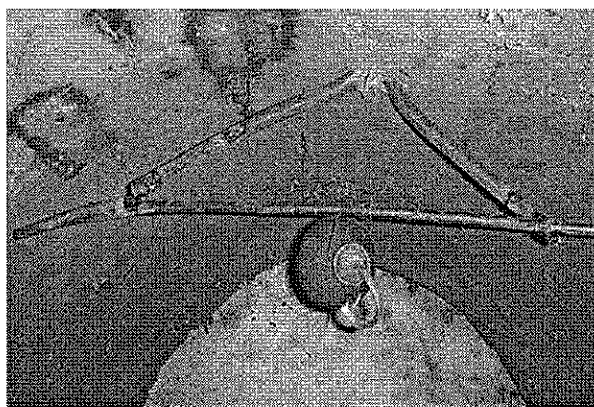
สำหรับกลองปูจานั้น จะใช้แรงงานคนเป็นสำคัญ โดยใช้อุปกรณ์จำพวก สิว ขวาน ค้อน ในการเจาะกลองให้กลวงโดยให้ได้ความหนา ประมาณ 4-5 นิ้ว เมื่อได้หุ่นกลองปูจา ตามที่ต้องการแล้ว หาจุดศูนย์กลางของกลอง เพื่อจะใส่ห่วง สำหรับแขวน โดยจะใช้เหล็กเส้นขดทำเป็นห่วง เจาะรอบโดย ผากปลายของเหล็กเส้นที่ดัดเป็นรูปตัวยู ให้งอถ่างออก แล้วเชื่อมเหล็กไม้ให้งอกลับคืน

ภาพประกอบ 35 ระบายอากาศ

4. ระบายอากาศ

กลองปฐาที่มีขนาดใหญ่จำเป็นต้องมีระบายอากาศ เนื่องจากสภาพภูมิอากาศทางภาคเหนือมีการเปลี่ยนแปลงที่รวดเร็ว โดยเฉพาะเวลากลางคืนมีอากาศเย็น ส่วนในเวลากลางวันมีอากาศค่อนข้างร้อน จึงจำเป็นต้องมีระบายอากาศไว้สำหรับระบายอากาศ และความชื้นที่อยู่ภายในกลอง โดยจะเจาะรูประมาณเส้นผ่านศูนย์กลาง 3 นิ้ว แล้วตัดแผ่นทองเหลืองปรุ เพื่อระบายอากาศในกลองปิดรูตอกตะปูให้แน่น

ภาพประกอบ 36 หัวใจกลอง

5. หัวใจกลอง

ก่อนที่จะมีพิธีห่มกลองนั้นจำเป็นต้องทำการคัดเลือกผลมะตูมแห้งลูกที่ใหญ่ที่สุด ขูดเนื้อออกให้หมดตากจนแห้ง นำลานคำ ลานเงิน ให้เขียนคาถาใส่ใบตาล หรือใบลาน หรือแผ่นเงิน แผ่นทองก็ได้ แล้วเอาบรรจุลงในมะปิ่นคำ (มะตูมแห้งปิดทอง) นอกจากนี้อาจมีการบรรจุพระธาตุ พระเครื่อง รัตนชาติ แลเครื่องราง ฯลฯ เข้าไปด้วย แขนงไว้ในกลองปฐา เป็นหัวใจกลอง คาถาหัวใจกลอง ว่าดังนี้

ธัมมเทสนัง ภิริโฆสะธัมมัง ทุตัง สิริสา นมามิ มหาสเมยโย ปวณฺณสมิง

เทวตาโย สัมมาคตา อาคตา สัพพยาวินาสสันตุ เภริเตเชนะ โสจฺจึนา

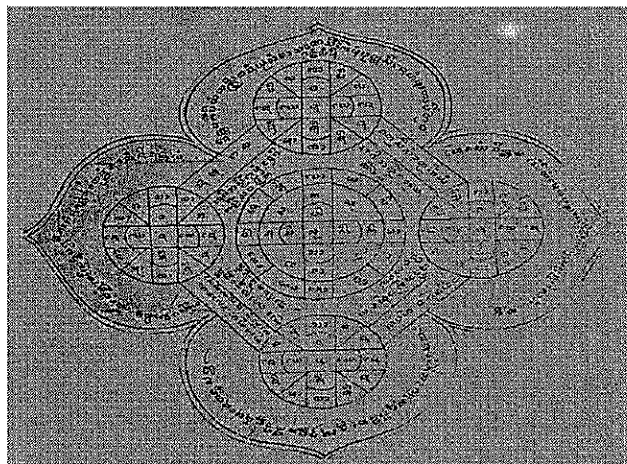
ราชโย สัพเพสฺสตาปฺราโหนดุ สัทธามมิง

แล้วแขวนไว้ในกลอง เพื่อเป็นหัวใจกลอง หากไม่เอาผลมะตูมก็เอาน้ำเต้าแก่มากำทำก็ได้ ลงรักปิดทองเสีย เรียกว่า "มะปิ่นคำ" ส่วนลานนั้นให้เขียนหัวใจกลองใส่เสีย ในขณะที่หัวใจกลองบางแห่งอาจเขียนเฉพาะคาถา อย่างเช่น ตำราชของวัดนาคตหลวง ตำบลนาคต อำเภอแม่ทะ จังหวัดลำปาง กล่าวถึงคาถาที่ใช้เขียนว่า

"เมื่อจักหุ้มนั้น หื้อเอามนต์ โอม เทพพะภริ เชยยะ เชยยันติ มะระณัง เชตันติ ทิพพันติ สวาหะ นะวะภา พุทธะโน เยนะ นะเยโน นะชิตา ชินะ นะชิตา มานิโนเยนะ นะเยโน พุทธะภาวะนา เขียนในแผ่นทองใส่มากน้ำเต้า แขวงไว้เป็นใจกลอง ... เอานะ แปรตัวแต้มใส่นอกหมากน้ำเต้า" คาถาดัง กล่าว ต้องเขียนด้วยอักขระล้านนา คือ

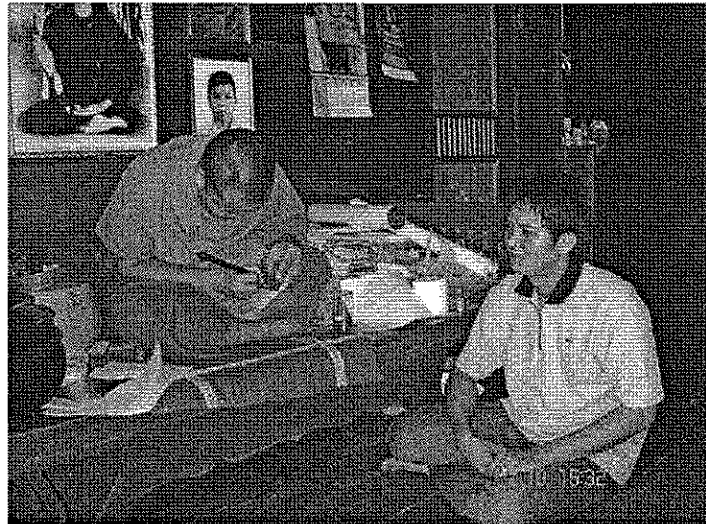
๕๕ ๐๑๒๓๔ ๕๖๗ ๘๙๐ ๑๒๓ ๔๕๖ ๗๘๙
 ๑๒๓ ๔๕๖ ๗๘๙ ๑๒๓ ๔๕๖ ๗๘๙
 ๑๒๓ ๔๕๖ ๗๘๙ ๑๒๓ ๔๕๖ ๗๘๙
 ๑๒๓๔๕ ๖๗๘

ภาพประกอบ 37 ตัวอักขระภาษาล้านนา

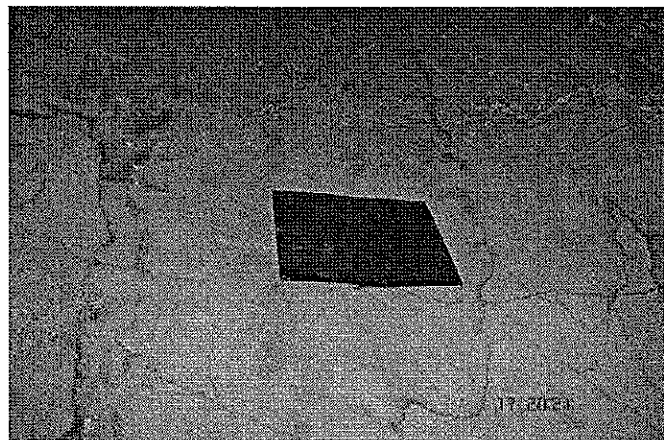

ภาพประกอบ 38 ยันต์หน้ากลอง

คาถาทั้งหมดให้เขียนลงในแผ่นทองเหลืองแล้วบรรจุลงในกระดองน้ำเต้า ส่วนด้านนอกน้ำเต้า
ท่านให้เขียน จำนวน 8 ตัว ล้อมรอบผิวน้ำเต้าไว้

ภาพประกอบ 39 พระสงฆ์ขณะจารหวัจกอลง

ภาพประกอบ 40 แผ่นยันต์ในหวัจกอลง

เมื่อกลองปู่จาเข้ามาถึงในวัดแล้ว ก็มีพิธีสมโภชเพื่อให้เป็นสิริมงคล คือ พระสงฆ์เจริญพุทธมนต์
เสร็จแล้ว ทำพิธีถวายไทยทาน ถวายกลองปู่จาไว้กับวัด เป็นเสร็จพิธี

6. การขึ้นหน้ากลอง

การขึ้นหน้ากลอง ส่วนใหญ่จะนิยมใช้หนังวัว หนังควาย เนื่องจากมีขนาดใหญ่ และมีความทนทาน โดยเอาหนังควายมาล้างให้สะอาด นำไปพริก และฆ่า มาตามผสมกันเอาหนังแช่ไว้ 1 คืน และนำหนังมาหุ้ม แล้วใช้ค้อนตี จนหนังอยู่ตัว ใช้เวลา 1 เดือนถึง 2 เดือน หลังจากนั้นจึงลงหมุดกลอง แต่ก่อนหุ้มกลองก็จะให้คาถามหาสไม หรือขุมนุเมเวดา 4 บนหน้ากลองเสียก่อน

ภาพประกอบ 41 การตากหนัง

- การตากหนัง ก่อนการตากหนังวัว สลักกลองต้องทำความสะอาดหนังวัวโดยการเลาะเอาเศษเนื้อ และเศษหนังออกให้หมด ล้างน้ำทำความสะอาด แล้วนำไปซึงกับไม้ระแนง ตากแดดจัด ประมาณ 2-3 วัน
- การแช่หนัง เมื่อได้หนังตามที่ต้องการก็นำไปแช่น้ำให้หนังอ่อนตัวประมาณ 1 - 2 วัน ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับความหนาของหน้ากลอง

ภาพประกอบ 42 การขึ้น และหุ้มหนังกลอง

- การหุ้มหน้ากลอง เมื่อหนังอ่อนตัวได้ที่แล้วก็นำเอาหนังไปจึงบนกลอง จากนั้นนำเหล็กมาเกี่ยวกับขอบหน้ากลอง โดยร้อยเชือกจนรอบขอบกลอง โดยใช้ถุงทรายมาร้อยที่ปลายเชือก ส่วนในปัจจุบันมีการพัฒนาโดยนำเอาแม่แรงที่ใช้ยกรถยนต์มาใช้ยกกลองปูจาโดยจะสอดไว้ใต้กลองในขณะที่เชือกแต่ละข้างจะผูกร้อยติดอยู่ที่ขอบกลองจะค่อย ๆ ดึงขึ้น ทำให้หนังหน้ากลอง ดึงตามไปด้วย โดยในขณะที่ดึงนั้นจะต้องมีคนช่วยกันทุบ และนวดหนังกลองอยู่ตลอดเวลา

ท้ายสุด หลังการหุ้มจะมีพิธีแรกตีว่า “หุ้มแล้ว เสกอ้อยดำ ตี 9 คำ ตอกหลิมคัต ๆ ไว้ อย่าหื้อไผ่ได้ดี” คือ พอหุ้มเสร็จ ก็ทำพิธีแรกตีโดยเสกอ้อยดำ ด้วยมนต์คาถาแล้วตี 9 ครั้ง ตอกสลักให้แน่นมิให้ใครมาตีได้อีก เป็นอันเสร็จพิธีกรรม การหุ้มหน้ากลองใหญ่

สำหรับกลองเล็กที่เรียกว่า กลองลูกตุบ พบว่ามีการวัดขนาดให้สัมพันธ์ กับกลองใหญ่ด้วยตามตำราของวัดศรีดอนไชย อำเภอสารภี จังหวัดเชียงใหม่ ว่า “ เมื่อจักแปลงกลองลูกตุนั้น หื้อแทกลวงยาวล้างกลองมาหักเปน 3 ส่วน ดี 1 ส่วนหนึ่งลงก็หัก 3 ส่วนเอา 1 ส่วนแล ” กล่าวคือ ให้วัดด้านยาวของไหกลองใหญ่ แล้วแบ่งออกเป็น 3 ส่วน เอาส่วนหนึ่งในสามนั้นมาแบ่งเป็น 3 ส่วน แล้วเอาหนึ่งในสามส่วนสุดท้ายมาเป็นขนาดความกว้างของกลองลูกตบใบที่ใหญ่ที่สุดในจำนวน 3 ใบ (บางแห่งมี 2 ใบ) ที่เรียกว่า “ลูกตั้ง” ส่วนอีกสองใบลดขนาดลงมา ซึ่งตำราดังกล่าวไม่ได้ให้ขนาดความกว้างของกลองลูกตบที่เหลือแต่อย่างใด

ภาพประกอบ 43 การทูนหนังกลอง

- การทูนหนังกลอง อุปกรณ์ที่ใช้ในการทูน ได้แก่ ค้อนที่ประดิษฐ์ขึ้นเอง โดยทำจากไม้ ท่อนกลมโดยมีขนาดยาวประมาณ 1 – 1.5 ฟุต เส้นผ่านศูนย์กลางประมาณ 2 – 3 นิ้ว มีด้ามจับยาว ตามถนัดของสแล็กกลอง ในบางพื้นที่อาจใช้ลูกมะพร้าวทำเป็นค้อนก็ได้ โดยจะทำการนี้ไปประมาณ 1 สัปดาห์ เพื่อให้หนังอยู่ตัว จึงค่อยตอกตะปู

- การตัดหนัง เมื่อหนังตึงตามที่ต้องการแล้วก็นำตะปูมาตอกดิ่งทั่วรอบกลอง โดยห่างจาก ปากประมาณ 6 นิ้ว แล้วนำเหล็กเส้น หรือ อลูมิเนียม แบนมาตอกรัดให้ทั่วรอบกลองแล้วตัดหนังให้ พอดีกับขอบของเหล็ก หรือ อลูมิเนียม นั้น โดยทำให้ครบทั้งสองด้าน (ในสมัยโบราณจะใช้เส้นหวาย แทนเหล็กเส้น)

7. การใส่สลักกลอง

ภาพประกอบ 44 สลัก หรือ หมุดกลอง

- การเจาะรูขอบกลองสำหรับตอกหมุด

เมื่อใดที่กลองที่ขุดเจาะลงตัวแล้วจะต้องเจาะรูโดยรอบขอบกลองสำหรับ "ใส่แท้" หรือ "จดแท้" คือ ตอกหมุดเพื่อตรึงหนังกลอง และรูดังกล่าวจะต้องมีจำนวนที่ถูกต้องตามโหลกดังเช่น ตำราลักษณะกลองของวัดนันทาราม ตำบลดงหลวง อำเภอสว่าง จังหวัดเชียงใหม่ ให้คำนวณระยะการเจาะรูให้ลงตัวกับขอบกลองโดยให้ได้จำนวนเท่ากับจำนวนนับที่ถูกต้องโหลกดังนี้ "ตีลงไร่ ตีลงนา ตีหาเพิน ตีควนควน ตีบววย ตีหลวงหลายอ้อมเหล้า ตีแพ้เจ้า ตีเข้าเรียว" ตอกสลักหุ้มด้วยแลกว่า "ตีเซ็งเจ้า ตีเข้านา ตีหาไพร่ ตีไต่คำ ตีน้ำพระ" โดยไม่ให้ตกโหลกดตรง ตีเซ็งเจ้า และ ตีไต่คำ

เมื่อตอกสลักจนครบแล้ว อาจขุดหน้ากลองด้วยคมมีด เพื่อขุดเอาขนบนผิวหนังออก และหากต้องการให้หนังกลองขาวสะอาดก็ให้ขัดถู ซึ่งตำราโบราณของวัดศรีดอนไชย ตำบลดงหลวง อำเภอสว่าง จังหวัดเชียงใหม่ กล่าวไว้ว่า "เมื่อหุ้มแล้วจักหื้อหนังขาวนั้น หื้อเอาดั่งเฟืองขุดน้ำลูบทาไว้ปนหมาก เคียวก็ดี คำนึง สองคำปนอัน สิ้นไม้หื้อเพียงดูหน้าเสียขาด" คือ ทานให้ใช้ขี้เถ้าของฟางข้าวผสมน้ำเป็นยาขัด แล้วใช้เศษหมากสำหรับเคียวประมาณ 1 คำ หรือ 2 คำ หุ้มไม้ที่ตัดแต่งผิวเสมอกันดีแล้ว ขูมยาแล้วดูหน้ากลองจะทำให้หน้ากลองขาวสะอาดดูงาม

โสลกแซ่วกลอง (ไม้สลักหมุดกลอง)

วิธีวัด ตำราที่ 1 นับดูมีกี่อัน

1. สีสั่ง	ไม่ดี
2. ตีกินเหล้า	ไม่ดี
3. ตีเข้ามาหา	ดี
4. ตีมาใหม่	ไม่ดี
5. ตีใส่ท้องพระกินเมือง	ดีมาก
6. ตีนับเมืองจั่วว	ดีมาก
7. ตีปราบท้าวขึ้นถึงพรหม	ดีมาก

จบแล้วให้นับใหม่ วงไปจนครบแซ่วกลองให้ได้ที่ดี ๆ

โสลกแซ่กลองอีกตำรา

วิธีวัด ตำราที่ 2 นับดูมีกี่อัน

1. ต่อมคำฟู	ดี
2. พูลงล้อม	ไม่ดี
3. หอมท่านได้	ดี
4. ขี้ไร่เกิดเป็นดี	ดีนัก

5. มีแล้วหื้อมีหลาย	ดี
6. วายชะล็บ	ไม่ดี
7. ดับศรี	ไม่ดี
8. ซื่อนางเฮียอี่มานอน	ดี
9. ซื่อมาพอยมาซื่อ	พอดี
10. แทนที่ขุนหลวง	ดีนัก

โศลกดังกล่าวท่านพระครูอดุลสีลภิตติ ได้สืบมาจากหลวงพระบาง เมืองลาว พิมพ์ลงในหนังสือฮักกลองของบะเก่า ในงานครบอายุ 48 ปี เดือนกันยายน พ.ศ. 2545 หน้า 42-43 กลองจะมีคุณภาพดีหรือไม่ ขึ้นอยู่กับสาเหตุใดสาเหตุหนึ่ง หรือหลายสาเหตุต่อไปนี้

1. การหาไม้ทำกลอง

การหาไม้ทำกลองเป็นปัญหาที่สำคัญที่สุด ไม้ที่ใช้ทำกลองส่วนใหญ่เป็นไม้จำจา หรือไม้ก้ามปูซึ่งหายากขึ้นทุกวัน ต้องเหมารถไปรับซื้อจนถึงจังหวัดไกล ๆ ทำให้ต้นทุนการผลิตสูงขึ้น

2. ความชื้นในอากาศ

ความชื้นในอากาศฤดูฝน ฤดูหนาว ชว่งเช้า หรือชว่งเย็นทำให้เกิดผลเสียต่อกระบวนการทำกลอง ต้องเสียเวลาในการตากกลองมาก และทำให้หนังกลองหย่อน ยิ่งฝนตกมากเท่าใดการผลิตกลองก็เป็นไปได้ช้ามาก ความชื้นในอากาศชว่งเช้าเป็นสิ่งที่ดีต่อการขึ้นหน้ากลองตอนเช้าหนังจะขยายตัวเต็มที่ ตอนบ่ายหนังจะหดตัวทำให้น้ำกลองตึง ความชื้นเช่นนี้ทำให้กลองมีคุณภาพ

3. แสงแดด

การตากแดดหน้ากลองเพื่อให้เนื้อหน้ากลองแห้งสนิท เป็นขั้นตอนที่ไม่สามารถข้ามไปได้ เพราะการตากแดดจะทำให้เนื้อไม้อยู่ตัวไม่หด หรือขยายเมื่อขึ้นหน้ากลองแล้ว ไม่เกิดปัญหาเรื่องหน้ากลองหย่อน ดังนั้นในช่วงฤดูฝนการทำกลองจึงมีอุปสรรคมาก ชาวบ้านส่วนใหญ่จึงพักการทำกลองกลับไปทำนา

การสร้างหอกลองปู้จา

ภาพประกอบ 45 หอกลองปู้จา

โดยลักษณะของกลองปู้จานั้นเป็นกลองที่มีขนาดใหญ่จำเป็นต้องตั้งอยู่ในสถานที่ที่เอื้ออำนวย โดยมีหอ หรือโรง เพื่อเก็บรักษากลองปู้จา การสร้างหอกลองปู้จานั้นน่าจะมีอยู่ทุกเมือง ทุกหมู่บ้าน ทุกแคว้น เพราะเป็นกลองที่มีความสำคัญในพุทธศาสนาเพื่อใช้ตีเพื่อพุทธบูชา หรือ บอกเหตุต่าง ๆ ดังที่ได้กล่าวขั้นตอนไป ท่านอธิการนิวัฒน์ กิติโสภโน เจ้าอาวาสวัดเกาะกลาง ต.ป่าแดด อ.เมือง จ.เชียงใหม่ ได้ให้ความรู้เพิ่มอีกว่า หอกลองนั้นไม่ควรสร้างสูงกว่าแท่นแก้ว เพราะมันขัด หรือไม่ดี นิยมสร้างใกล้เคียงกับวิหาร บริเวณมุขของวิหารนั่นเอง เพราะเวลาเทศนาเสร็จจะได้ลงมาตีได้สะดวก ลักษณะของการตั้งกลองทั้งหมด ใช้วิธีการตั้ง หรือ แขนอยู่บนหอกลอง กลองใบใหญ่ตั้งให้พอดีกับคนตี กลองลูกเล็กอยู่ด้านซ้าย หรือด้านขวา ส่วนฆ้องใบใหญ่แขวนไว้ด้านขวาถัดจากกลองใบใหญ่

ภาพประกอบ 46 ด้านบนหอกลอง

เมื่อทำการสร้างกลองเสร็จเรียบร้อยแล้ว ก่อนนำเข้าสู่วัดต้องมีพิธีการนำกลองถวายวัดต้องมีการตั้งด้านรับคล้ายกับการตั้งด้านรับเจ้าบ่าวในพิธีแต่งงาน โดยมีการนำเอาอาวุธ หอก ดาบ ไปปักตามกลองเข้าไป แล้วมีฝ่ายใดตอบชี้แจงถึงความสำคัญของกลองนี้ว่าเป็นกลองศักดิ์สิทธิ์ที่นำมาซึ่งความอุดมสมบูรณ์ ความเจริญรุ่งเรืองของบ้านเมือง และกลองนี้ยังช่วยรักษาบ้านเมือง ป้องกันข้าศึกศัตรู ทั้งยังช่วยรักษาคำพูดพระพุทธศาสนาให้มั่นคงในบ้านเมืองอีกด้วย จากนั้นจึงนำกลองไปติดตั้งในวัด และมีพิธีกรรมต่าง ๆ ในการประดิษฐานกลองต่อไป

กลองปฐจา ใช้ดีในโอกาสต่าง ๆ ดังนี้

- ดิบบอกกล่าวการประชุมชาวบ้าน บอกเหตุต่าง ๆ
- ดิหลังจากพระเทศน์จบ
- ดิในเทศกาลของวัด เช่น งานปอยหลวง ถวายสลากภัตต์
- ดิเอาฤกษ์เอาชัย
- ดิในคืนก่อนวันพระ เพื่อเป็นการบอกกล่าวให้ชาวบ้านทราบวันรุ่งขึ้นเป็นวันพระ

เพื่อเตรียมตัวมาทำบุญที่วัด

การนำกลองปฐจาเข้าวัด

กลองปฐจาเมื่อเสร็จพิธีการสร้าง ก็จะมีพิธีการนำเข้าสู่วัดเพื่อนำไปติดตั้งในหอกกลอง จะเชิญคนผู้มียศศักดิ์มาเป็นประธานในพิธี พิธีนี้จะแบ่งกลุ่มคนเป็น 2 กลุ่ม กลุ่มหนึ่งเป็นผู้หามกลอง ในขณะที่อีกกลุ่มหนึ่งจะถือเครื่องมือเป็นต้นว่า หอก ดาบ มีด ขวาน และคีมเหล็กเคาะ ฝักันระว่างตั้งอยู่ที่ประตูวัด

เมื่อกลุ่มผู้หามกลองไปถึงประตูวัด กลุ่มที่กันประตูวัดจะชักไข่ไว้เรียงมิให้นากลองเข้าโดยง่าย ซึ่งมีคำเจรจาโต้ตอบว่าไว้โดยละเอียดว่า

“ ดูท่านทั้งหลาย กุหิง คโคท ท่านอยู่ที่ใด อยู่บ้านไหน เมืองไหน ท่านทั้งหลายมีนามโคตรชื่อใด ท่านทั้งหลายหามอะไร เข้ามาถึงบ้านเมืองวัดอารามเรา นี้ ของเรานี้หูด้าไม่ได้ เป็นของทุกข์ยากไร้เชิญใจ เอาหน้มาหุ้มปากเป็นว่ายากจังไร ท่านเอาไปไหนจึงหลงมาที่นี่ คัจจะละ จงเอาหน้ไปอย่าอยู่วัดอารามที่นี้เป็นวัดแต่คนดี ถ้าสูไม่หนีไป เราจักฟันด้วยดาบ และขวานให้ย่อยยับไปเดี๋ยวนี (เอาไป เอาไป เอาไป)”

เมื่อผู้ที่อยู่ที่ประตูวัดว่าดังนั้น ให้ผู้ที่นำกลองมาหามออกไป แล้วหามเข้ามาใหม่เป็นครั้งที่ 2 แล้วกล่าวดังนี้

“ข้าพเจ้าทั้งหลายนี้หากเป็นคนดี ของเจ้าฟ้าอันอยู่ในแหล่งหล้าประเทศ มีสิ่งของอันวิเศษวิจิตรอันวิเศษมีประภพนามกร ชื่อว่า นันทนารี ของอันนี้เป็นมงคลดี มีสิริอุดมมะโชค ปราบข้าศึกศัตรู ข้าทั้งหลายจักนำมาถวายคำฐ พุทธาวาส ศาสนา พระมหากษัตริย์ตราธิราช กับนางนาฏสนมเทวี กับทั้งราชบุตรธิดา บุตรีราชมนตรี และอุปราชราชาธิราช อมาตย์ และเสนาข้าชู ภูฏาไพร่ฟ้า อันอยู่ในแหล่งหล้าราชธานีทั้งมวลให้มีอายุยืนยาวแลเนา”

คนกันประตุ (นายอ้าย) ตามครั้งที่สองว่า

“ดูก่อนท่านทั้งหลาย กลองใบนี้ร่ายว่าพาวอดวาย เป็นกลองเปลาตาย ยากไร้ กลองนี้เป็นกลองตีกินเหล้า เป็นกลองตีเฝ้า ผีตาย เป็นกลองพาวายทุกขโศก หรือ สูเอดมาทางไหนเอาไปทางนั้น (เอาไปเดี๋ยวนี้)”

ผู้นำกลองก็ถอยออกไป ต่อไปก็พากันหามกลองเข้ามาอีกเป็นครั้งที่ 3 แล้วกล่าว ดังนี้

“ข้าแต่ท่านทั้งหลายขอฟังคำของข้าพเจ้าอีกครั้งหนึ่งเถิด กลองใบนี้เป็นกลองวิเศษ ชื่อมงคลเทศน์ทเถรี ดีให้แขกมาหา ดีให้ท้าวพระยารักใคร่ ดีให้ท้าวผู้ใหญ่ได้เสวยเมือง ดีให้มีเดชะฤทธิ์เรืองทั่วดาว ดีให้ท้าวธรรมดี ดีให้ สรี(ภาษาถิ่น อ่านว่า สะหรี)ชื่นชม ดีให้ได้เงินหมื่นเงินแสน ดีให้คนต่างแดนเอาของมาสวย ดีให้ตั้งทั่วดาวตลอดทั่วถึงพรหมชั้นยอด ให้มีใจแจ่มจอตยนิดีดีให้สรีรักษาค้าชูพุทธบาทศาสนา กับทั้งวัดอาวาส และบุรี (บุรี) ให้เป็นดีทั่วหน้า เลี้ยงวัวควายช้างม้าให้แพร่พอกหลวงหลายให้มั่งมีด้วยข้าวของเงินคำ สังฆะพระธรรมให้มีอายุยืนยาวร้อยชาวชบเข้าวัดสา ให้มีปัญญาแผ่กว้างเป็นดังท่าต้างสมุทรสาครอุดมดีเที่ยงเต้า ให้ได้ถึงพระธรรมพระเจ้าบริสุทธิ เทียงแท้ดีหลี ขอท่านทั้งหลายโปรดรับเอาไว้เถิด”

ให้นายอ้าย คนกันประตุวัด กล่าววว่า

“เออดีแหละ ถ้าท่านบอกว่าเป็นกลองแก้ว กลองแสง กลองเงิน กลองคำ เป็นกลองนำพาเป็นกลองมงคลวิเศษทิพย์เทพมงคลา ตีบูชาพระเจ้า ดีให้คนมั่งมีศรีสุข ดีให้คนใจดีหมั่นกระทำบุญจำศีล ภาวนาสืบสร้าง ดีให้สมบัติมากกว้าง ให้มีอายุที่เฒ่าเที่ยงแท้ร้อยชาวพรรษา ไรคาไม่ได้เบียด เสนียดจัญไรระจับหาย พวกข้าทั้งหลายก็จะขอบูชาเอาไว้เป็นมงคลกับบ้านเมืองวัดวา กับศาสนาพระพุทธเจ้าเชิญท่านทั้งหลายนำเข้ามาเถิด” ผู้เป็นหัวหน้า นำเครื่องบูชา มีข้าวตอกดอกไม้ธูปเทียน และนำคิมบกเค้าคืบกลองบูชาเข้ามาในวัด

การหามกลองเข้าวัดอาจมีวิธีปฏิบัติต่างกันไปบ้างในแต่ละท้องถิ่น บางแห่งมีการจุดประทัดให้ร้องเอะฮัย แห่แห่นอบพระวิหาร แล้วนำไปสู่หอกลอง บางแห่งมีการลากจูงหูกกลอง ด้วยคีมเหล็ก บางแห่งมีการตั้งแถวสวดมนต์ในขณะที่ขบวนกลองผ่าน และที่เหมือนกันเป็นส่วนใหญ่ คือ มีการขั้ตราขั้ตรประดับข้อขั้ตร สัปทน กลัวย อ้อย ดอกไม้ นานาชนิดที่หอกลอง เมื่อแห่กลองไปถึงจะมีพิธีถวายกลองพร้อมไทยทาน เสร็จแล้วนำกลองนั้นติดตั้งพระสงฆ์อนุโมทนาและสวดชัยมงคลคาถาเป็นอันเสร็จพิธี

การสืบทอดของสละทำกลอง

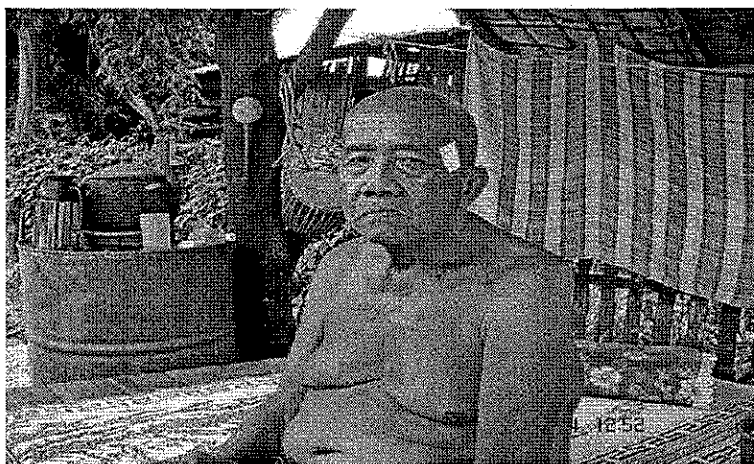
สละทำกลองที่บ้านน้ำเพะพะ (สละปี สิทธิมา) เริ่มฝึกทำกลองครั้งแรกกับพระมหาเชื่อนคำ วัดสุวรรณวิหาร อำเภอป่าซาง จังหวัดลำพูนซึ่งถือได้ว่าเป็นปรมาจารย์ในการทำกลองที่มีชื่อเสียงเนื่องจากว่าขณะนั้นฐานะทางบ้านของสละมีความยากจน ไม่ทราบว่าจะประกอบอาชีพอะไร จึงได้เริ่ม

ฝึกทำกลอง เมื่อได้ฝึกทำกลองบ่อย ๆ นานเข้าก็เกิดความชำนาญและยึดเป็นอาชีพ รับจ้างทำกลองตามวัดต่าง ๆ และตามที่มีผู้สั่งให้ทำ นอกจากทำกลองและยังรับจ้างซ่อมกลองทั่วไปอีกด้วย ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2506 เป็นต้นมาถึงปัจจุบัน

ด้วยวัยที่ล่วงเลยเข้าสู่วัยชรา สล่ำปี จึงได้วางมือจากการทำกลองแล้วมอบให้ลูกหลานสืบทอดฝีมือแห่งภูมิปัญญาต่อ ในปัจจุบันมีนายชาญศักดิ์ สุภามงคล เป็นผู้ดูแลกิจการทำกลองของครอบครัว และมีญาติพี่น้องช่วยเหลือ กิจการภายในครอบครัวอีก 6 คน ประกอบด้วย นายไล สิทธิมา นางแสงดา นายทวีศักดิ์ นายแก้ว นายบุญช่วย และนายคำปัน เพราะบางครั้งการทำกลองเป็นชุดชุดหนึ่งมีหลายตัว จำเป็นต้องช่วยกันคนละไม้คนละมือ จึงจะทันเวลาที่กำหนดส่งให้ลูกค้า อย่างเช่น กลองทอมคู่ละ 7,000 บาท ต้องใช้เวลาประมาณ 10 วัน ในการทำรวมทั้งมีพ่อค้ากลองหลายแห่งมารับซื้อกลองประเภทต่าง ๆ เพื่อนำไปเรขายอีกทอดหนึ่ง

ในส่วนของกรรวมกลุ่มในหมู่บ้านนั้น สล่ำปี เล่าให้ผู้ศึกษาฟังว่า เคยชักชวนให้คนในหมู่บ้านมาหัดทำกลองแล้วแต่ไม่มีใครสนใจ แต่คนที่สนใจอยากจะทำกลองนั้นอยู่ต่างจังหวัดซึ่งระยะทางการเดินทางไกล และต้องใช้เวลาพอสมควร จึงถอนตัวออกไปด้วยเหตุปัจจัยอันเป็นอุปสรรคต่าง ๆ ดังได้กล่าวมา

นอกจากนั้นสล่ำปี ยังได้ถ่ายทอดภูมิปัญญาด้วยการเป็นวิทยากรบรรยายให้กับองค์กรต่าง ๆ ที่เชิญไปตลอดทั้งรับเชิญให้ไปแห่ตามงานต่าง ๆ ทั้งงานราษฎร์ และงานหลวง

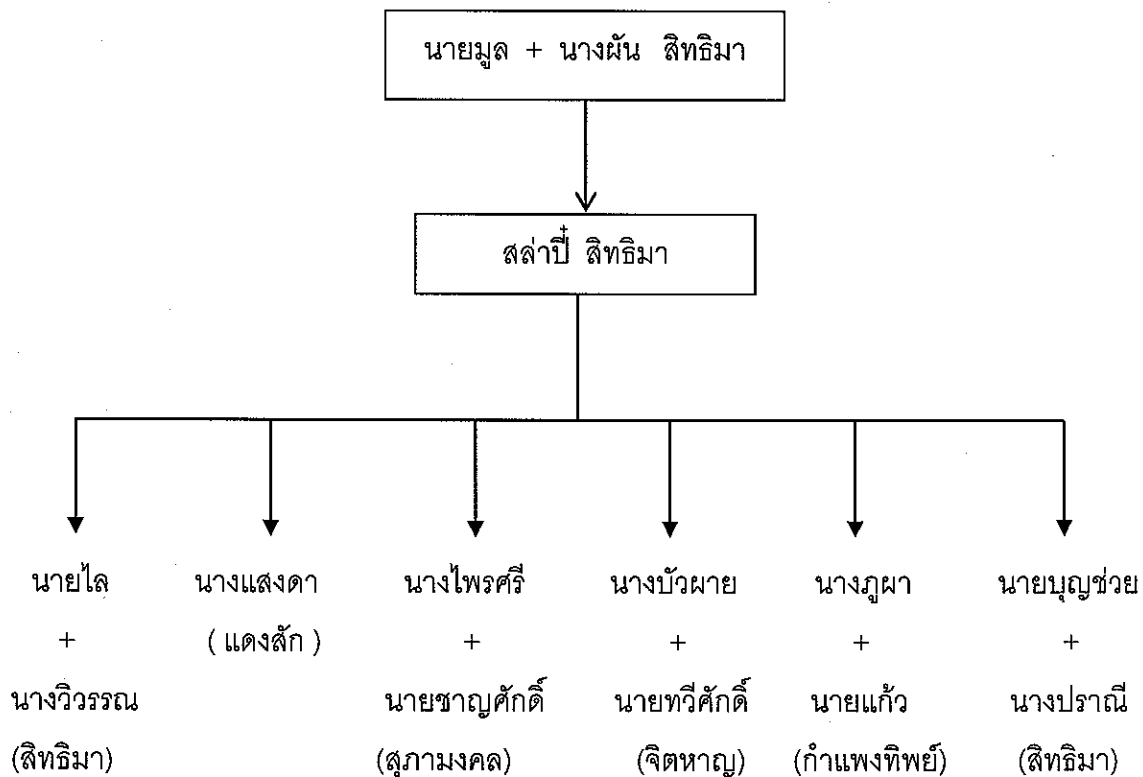

ภาพประกอบ 47 สล่ำปี สิทธิมา

สล่ำปี บิดาชื่อ นายมูล สิทธิมา มารดาชื่อนางผัน สิทธิมา เกิดเมื่อวันที่ 6 เมษายน 2511 บ้านน้ำเพอะพะ ตำบลบ้านโง อำเภอบ้านโง จังหวัดลำพูน มีพี่น้องร่วมบิดามารดา 6 คน อาชีพทำไร่ทำสวน จบการศึกษาระดับประถมศึกษาปีที่ 4 จากโรงเรียนบ้านดงฤาษี ตำบลบ้านโง อำเภอบ้านโง

จังหวัดลำพูน อยู่บ้านเลขที่ 49 หมู่ 10 ตำบลบ้านโฮ้ง อำเภอบ้านโฮ้ง จังหวัดลำพูน เริ่มทำกลองตั้งแต่ อายุ 39 ปี ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2506 โดยไปเรียนทำกลองกับท่านพระครูเขื่อนคำ ที่วัดสุวรรณวิหาร อำเภอป่าซาง จังหวัดลำพูน ซึ่งในขณะนั้นท่านพระครู ถือได้ว่าเป็นผู้ที่เชี่ยวชาญ และมีชื่อเสียงในด้านการทำกลอง เป็นอย่างมาก

ครอบครัวพ่อปี สิทธิมา

ด้วยความเชื่อและวิถีชีวิตของคนภาคเหนือ มีความสัมพันธ์เกี่ยวกับกลองมาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ยามมีข้าศึกถูกรานเสียงกลองจะเป็นสัญญาณลักษณะบอกเหตุร้าย การประชุมของชาวบ้านในสมัยอดีต ก็จะใช้เสียงกลอง เป็นสัญญาณแจ้ง บอกข่าว ต่าง ๆ ทั้งแจ้งวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา ก็จะใช้เสียงกลองเป็นสัญญาณเช่นกัน แต่จังหวะในการตีกลองนั้นจะแตกต่างกันไป ขึ้นอยู่กับสถานการณ์ และการส่งข่าว

วัดเก่าแก่ เกือบทุกวัดในภาคเหนือ จะมีกลองปู่จา (บางวัดก็ได้สูญหายไปบ้างแล้วก็มี) เพราะเชื่อกันว่าเป็นกลองที่ศักดิ์สิทธิ์ ตีเพื่อถวายเป็นพุทธบูชา และเป็นสัญญาณต่าง ๆ จะไม่ใช้ตีพร่ำเพรื่อ แม้ในปัจจุบันความเชื่อ และความจำเป็นในการตีกลองปู่จาจะลดลง แต่ก็ยังมีช่างทำกลอง ขให้เห็นอยู่บ้างในเขตภาคเหนือ

การทำกลองในสายตาของคนทั่วไป อาจคิดว่าทำเพื่อยึดถือเป็นอาชีพ แต่สำหรับครอบครัว และลูกหลานสล่าปี่ สล่าทำกลองฝีมือดีของล้านนาไทยแห่งบ้านน้ำเพอะพะ ตำบลบ้านโฮ้ง อำเภอ บ้านโฮ้ง จังหวัดลำพูน การทำกลอง คือ การสืบสานประเพณีวัฒนธรรมของล้านนาไทย และยังส่งผล ให้เกิดความอยู่รอดของอีกหลายครอบครัวที่เข้าร่วมกับสืบสานการทำกลองอย่างต่อเนื่อง

ชื่อเสียงการทำกลองของสล่าปี่ เป็นที่รู้จักกันเป็นอย่างดีในพื้นที่จังหวัดลำพูน ลำปาง เชียงใหม่ เชียงราย แม่ฮ่องสอน ตาก แพร่ น่าน สุโขทัย พะเยา และกรุงเทพมหานคร ลูกค้าที่เคยสั่งทำหลายร้อยวัด จะถูกบันทึกไว้บนกระดานติดผนังเพื่อยืนยันฝีมือที่ได้รับการยอมรับอย่างกว้างขวาง

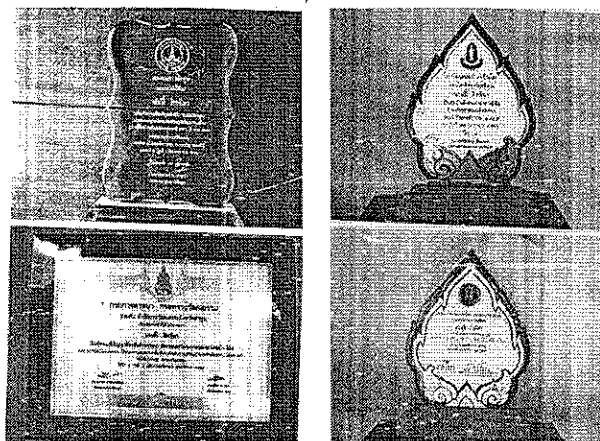
สล่าปี่ เล่าถึงเมื่อครั้งเริ่มฝึกทำกลองครั้งแรก เนื่องจากขณะนั้นเจ้าอาวาสวัดน้ำเพอะพะ มีความประสงค์จะสร้างกลองหลวงไว้ตีที่วัด จึงได้หารือกับสล่าปี่ ปรากฏว่าในหมู่บ้านไม่มีใครสามารถ ทำกลองได้ ด้วยตระหนักและเห็นคุณค่าของกลองล้านนา และประกอบ กับฐานะทางบ้านยากจนไม่มี อาชีพหลักที่แน่นอน สล่าปี่ จึงได้แสวงหาความรู้เกี่ยวกับการผลิตกลองล้านนา โดยได้ขอเรียนการทำ กลองกับพระมหาเชื่อนคำ ที่วัดสุวรรณวิหาร อำเภอป่าซาง จังหวัดลำพูน ที่ถือว่าเป็นปรมาจารย์ที่มี ชื่อเสียง ในการทำกลอง เมื่อได้ฝึกทำกลองบ่อย ๆ ก็เกิดความชำนาญและยึดเป็นอาชีพ รับจ้างทำกลอง ตามวัดต่าง ๆ ตามที่ได้กล่าวมา

กลองที่ทำประกอบได้ด้วย กลองสะบัดชัย กลองมอชิง กลองยาว กลองบูชา กลองพื้นเมือง ส่วนขั้นตอนในการทำค่อนข้างละเอียดและประณีต นอกจากการทำกลองแล้ว อุ๊ยปี่ ยังรับซ่อมกลอง ทั่วไป สำหรับราคากลองก็จะขึ้นอยู่กับขนาดของกลอง และความยากง่ายในการทำ โดยเริ่มราคาตั้งแต่ พันกว่าบาทไปถึงหลายหมื่นบาท

ด้วยวัยที่ล่วงเข้าสู่ 78 ปี สล่าปี่ ได้วางมือจากการทำกลอง มอบให้ลูกหลานที่สนใจได้สืบทอด ฝีมือ ปัจจุบันมีนายชาญศักดิ์ สุถามงคล เป็นประธานดำเนินการ ร่วมกันทำกับพี่น้อง 5 คน แต่ด้วย ฝีมือบวกกับความตั้งใจที่จะสืบทอดวัฒนธรรมพื้นบ้าน ทำให้มีลูกค้าสั่งกลองเป็นจำนวนมากยังผลให้ เกิดการสร้างงานสร้างรายได้ให้กับคนในชุมชนได้อีกด้วย

อาชีพทำกลอง เป็นอาชีพหลักที่ลูกหลานของสล่าปี่ เป็นลักษณะของธุรกิจครอบครัว เนื่องจาก ฝีมือของสล่าปี่ เป็นที่ยอมรับมากกว่า 40 ปี แต่สิ่งที่สำคัญไปกว่าการทำให้เป็นธุรกิจแล้วทางครอบครัว ของสล่าปี่ ได้เล็งเห็นถึงปัญหาในวัฒนธรรมที่ได้เลือนหาย จึงได้ร่วมกันอนุรักษ์การทำกลองไว้ เพื่อ สืบทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นไม่ให้สูญหาย ระยะเวลาการก่อตั้งชมรมดำเนินมาแล้วกว่า 10 ปี

เกียรติคุณแห่งภูมิปัญญา

ภาพประกอบ 48 เกียรติบัตรของ สล่ำปี สิทธิมา

เกียรติคุณแห่งภูมิปัญญาอันเป็นปัจจัย หรือเงื่อนไขที่ส่งเสริมและเสริมสร้างกำลังใจให้เกิดความมุ่งมั่นในการประกอบอาชีพอันเป็นการสืบทอดและบำรุงรักษามรดกทางปัญญาของสล่ากลองบ้านน้ำเพอะพะ เป็นอีกหนทางหนึ่งที่สามารถเผยแพร่ รักษาสืบทอดมรดกทางภูมิปัญญาให้สูญหายไปจากสังคม โดยสล่ำปี สิทธิมา ได้รับเกียรติคุณดังนี้

วันที่ 12 มีนาคม 2545 รับรางวัลศิลปินดีเด่นด้านการผลิตกลองได้ทุกชนิด จากสภาวัฒนธรรมอำเภอบ้านไผ่ โดยรับโล่ประกาศเกียรติคุณพร้อมเงินรางวัล

วันที่ 26 มิถุนายน 2545 รับรางวัลศิลปินดีเด่นสาขาช่างฝีมือด้านหัตถกรรมผลิตกลองระดับจังหวัด โดยได้รับโล่ประกาศเกียรติคุณพร้อมเงินรางวัล จากผู้ว่าราชการจังหวัดลำพูน ท่ามกลางการประชุมหัวหน้าส่วนราชการต่าง ๆ ของจังหวัดลำพูน

เกียรติคุณดังกล่าวเปรียบเสมือนยาชูกำลังใจให้สล่าผู้ผลิตกลอง มีความมานะอดทน และมีขวัญกำลังใจในการสร้างเสริมสืบทอดภูมิปัญญาต่อไป แต่ก็ยังเป็นเพียงส่วนหนึ่งเท่านั้น ประการสำคัญจึงอยู่ที่การส่งเสริมและสนับสนุนจากชุมชน สังคม และองค์กรเป็นหลัก ทั้งในด้านทุน การฝึกอบรม ข้อมูลข่าวสาร การตลาด เป็นต้น ให้เห็นถึงความสำคัญของแหล่งภูมิปัญญาท้องถิ่น โดยให้เขาเหล่านั้นสามารถบริหารจัดการธุรกิจภายในครัวเรือนมีโอกาสและสามารถพึ่งพาตนเองได้มากยิ่งขึ้น

จากการสัมภาษณ์ สล่ำทำกลองบ้านน้ำเพอะพะถึงบทบาทขององค์กรชุมชนองค์กรทางสังคมทั้งภาครัฐและเอกชนในการส่งเสริมอาชีพการทำกลองนั้นแทบจะเรียกได้ว่า ไม่มีองค์กรหรือหน่วยงานใดได้เข้ามามีส่วนร่วมหรือส่งเสริมด้วยเลยทำให้ปัญหาด้านการจัดการเกี่ยวกับหัตถกรรมการทำกลองยังมีปัญหาอยู่มากมาย ส่วนใหญ่เป็นเพราะชาวบ้านหรือกลุ่มผู้ทำกลองยังไม่ได้รับการสนับสนุนส่งเสริม

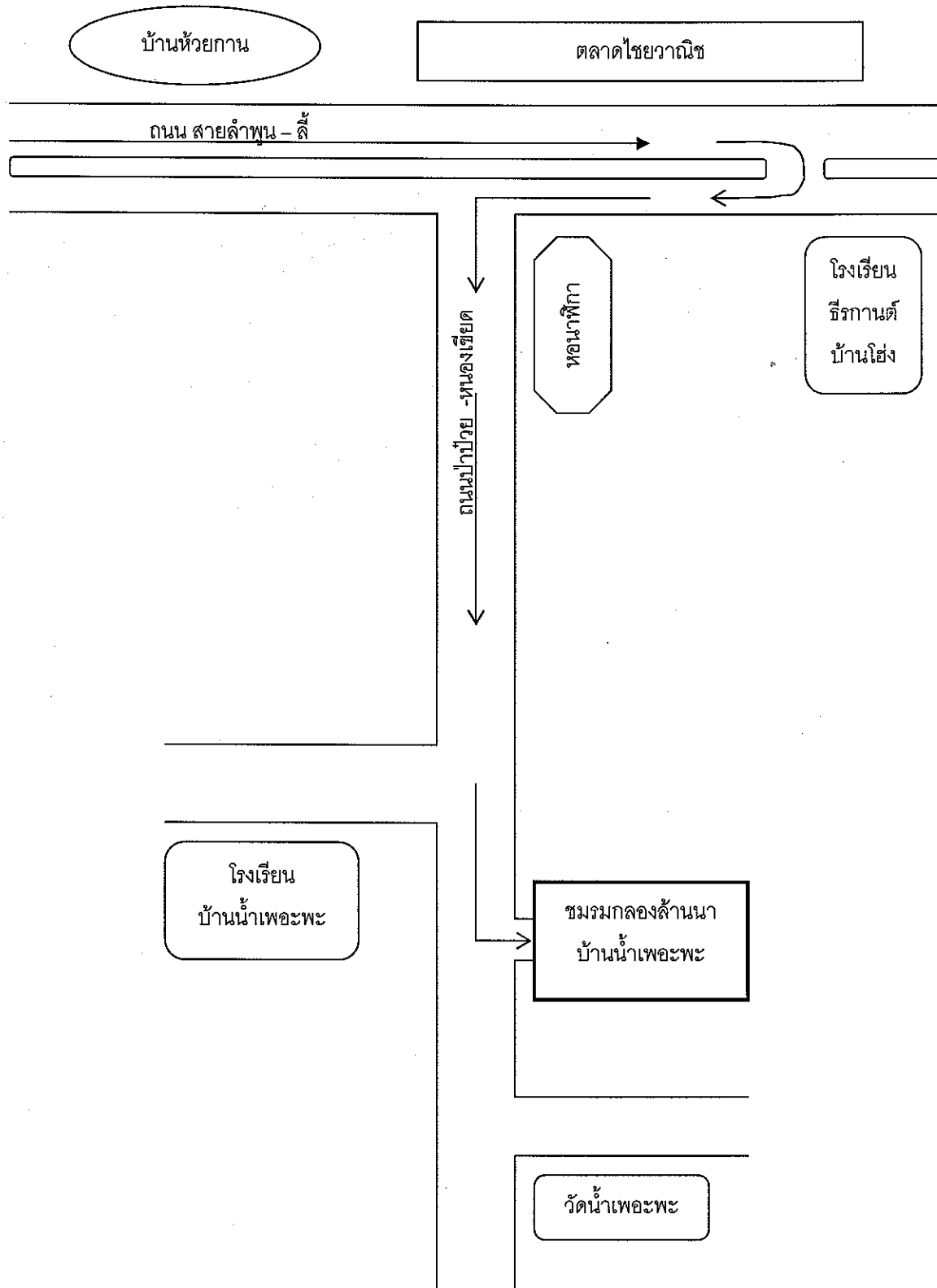
อย่างเหมาะสมในทุกขั้นตอนของการบริหารจัดการตามสภาพความเป็นจริง ให้สามารถพึ่งพาตนเองได้มากที่สุด ทั้งเรื่องของทุน ข้อมูลข่าวสาร การตลาด อย่างเพียงพอดังที่ได้กล่าวแล้วข้างต้น เพื่อให้เกิดการพัฒนาหัตถกรรมการทำกลอง ทั้ง ๆ ที่มีคนหรือแหล่งภูมิปัญญา ที่มีศักยภาพและปัจจัยอื่น ๆ อีกมากมาย ที่สามารถส่งเสริมและสนับสนุนได้ จึงไม่แปลกที่แหล่งภูมิปัญญาท้องถิ่นอันเป็นมรดกล้ำค่า ได้ทยอยเลือนหายไปจากวิถีการดำเนินชีวิตของคนในท้องถิ่นล้านนา ซึ่งตรงกับการสัมภาษณ์ส่่ากลองพบว่า ปัจจุบันช่างหรือส่่าทำกลองที่เหลืออยู่ในภาคเหนือมีเพียงไม่กี่คน เพราะปรากับปัญหาอุปสรรคต่าง ๆ จนเกิดความท้อถอยไม่ทำกลองต่อไป บางแห่งไม่มีใครสืบทอดก็สูญหายไป ส่่าที่พอมิเหลืออยู่ก็พยายามและยึดอาชีพนี้ รวมทั้งพยายามสร้างเครือข่ายหรือกลุ่มภายในครอบครัว หรือกลุ่มเครือญาติให้สืบทอดการทำกลอง แม้วันนี้จะทำได้เพียงในวงจำกัด คือ ครอบครัวก็ตาม ซึ่งก็ถือว่ายังดีที่มีผู้สืบทอดศิลปหัตถกรรมภูมิปัญญามิให้สูญหาย ทั้งนี้เชื่อแน่ว่ายังมีกลุ่มอื่น ๆ ภายในชุมชนยังมีความประสงค์และมีกำลังใจที่จะเข้าร่วมกลุ่มสร้างเครือข่ายการทำกลองและช่วยเหลือซึ่งกันและกัน หากได้รับการส่งเสริมการสนับสนุนจากองค์กรต่าง ๆ ทั้งภาครัฐและเอกชนอย่างเป็นรูปธรรม

ดังได้กล่าวมาแล้วตั้งแต่เบื้องต้น ส่่าทำกลองที่บ้านน้ำเพอะพะนั้นผลิตกลองเพื่อเป็นหัตถกรรมในครัวเรือน ซึ่งส่่าเข้าร่วมกับสมาชิกในครัวเรือนทำกลองขึ้นตามที่มีผู้มาสั่งทำทั้งในจังหวัดและต่างจังหวัด ซึ่งส่วนมากจะเป็นวัดวาอารามต่าง ๆ มาสั่งทำ นอกจากนั้นก็จะทำเพื่อเสนอขายให้กับร้านค้าในตัวเมืองลำพูน เชียงใหม่ เชียงราย ฯลฯ ซึ่งร้านค้าส่วนใหญ่จะเป็นผู้สั่งทำและมารับสินค้าด้วยตนเอง ซึ่งจากการสัมภาษณ์ถึงราคาจำหน่ายกลองในปัจจุบันนี้ก็จะเป็นอย่างนี้

กลองปู้จา (ปู้ชา) คิดราคา เป็นนิ้วนิ้วละ	1,200-1,500 บาท
กลองป่งป่ง	ราคาตั้งแต่ 1,000 บาทขึ้นไปถึงกว่า 1,200 บาท
กลองมองเติง	ราคา 2,000 - 3,000 บาท
กลองตะหลดปด	ราคา 1,000 บาทขึ้นไป
กลองเต่งถึง	ราคา 3,000 บาทขึ้นไป
กลองสะบัดชัย	ราคา 4,000 บาทขึ้นไป
กลองอู่เจ้	ราคา 2,000 บาทขึ้นไป
กลองแอม	ราคา 4,500 บาทขึ้นไป

โดยสรุปแล้วราคากลองจะขึ้นอยู่กับขนาดของกลองและความยากง่ายในการทำโดยเริ่มที่ราคาตั้งแต่ 1,000 บาทขึ้นไปจนถึงหลายหมื่นบาท

แผนที่ตั้งชมรมกลองล้านนา

3. ระเบิดฟ้าผ่า คือ ตีทั้งกลองใบใหญ่ กลองลูกตุ้ม จะมีไม้ไฟหลายยาว เรียกว่า "ไม้ผ่า – ไม้เตะ" ใช้ฟ้าผ่าตีบนหน้ากลองด้านหน้า หรือ ด้านหลัง ของกลองใบใหญ่ จะตีเป็นจังหวะหลัก และ จะมีการตีฟ้าผ่า เฉพาะในงานถวายสลากภัตต์

บทเพลง (ระบำ หรือทำนองเพลง)

วงกลองปฐามิบทบาท และเป็นสื่อกลางที่เชื่อมระหว่างชุมชนกับวัด (ศาสนา) เครื่องดนตรีที่ใช้ ประกอบในศาสนพิธีทางล้านนา โดยจะมีบทเพลงที่ใช้เพลงในวงกลองปฐา 3 เพลง คือ เสือขบตุ้ สวาลับเตีอะ และล่องน่าน ซึ่งในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาเกี่ยววงกลองปฐาใน จังหวัดลำพูน บทเพลงที่ใช้บรรเลงในจังหวัดลำพูน แบ่งออกเป็น 2 คือ สายบ้านโฮ่ง และสายป่าซาง ผู้วิจัยทำการบันทึกเป็นระบบโน้ตดนตรีไทย

สัญลักษณ์ ที่ใช้แทนเครื่องดนตรี ในการบันทึกโน้ตเพลง ในวิจัยนี้

หมายเลข 1 แทน กลองปฐา

หมายเลข 2 แทน กลองลูกตุ้ม ใบที่ 1

หมายเลข 3 แทน กลองลูกตุ้ม ใบที่ 2

หมายเลข 4 แทน กลองลูกตุ้ม ใบที่ 3

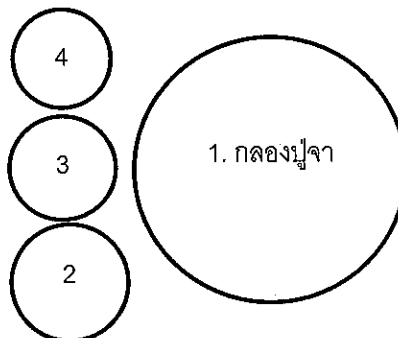
เครื่องหมาย +/- แทน ช้องโห่

เครื่องหมาย - แทน ช้องอ้อย

เครื่องหมาย +/- แทน ช้องโห่ กับช้องอ้อย ตีพร้อมกัน

เครื่องหมาย จั แทน สว่า ตีเสียง ช้า

เครื่องหมาย ฉ แทน สว่า ตีเสียง ฉว่า

บรรทัดโน้ตเพลงที่ใช้ ในการบันทึกบทเพลง ในวิจัยนี้

บรรทัดที่ 1 โน้ตกลองปฐาและลูกตุ้ม

บรรทัดที่ 2 โน้ตสว่า (ฉาบ)

บรรทัดที่ 3 โน้ตช้องอ้อย และช้องโห่

เพลง เสือขบตุ้ (สายบ้านโง่ง)

1)

			- - - 1	- - - -	- 1 - 1	- - - 1	- 1 - -
							+

(เล่นวรรณคดี 3 ครั้ง)

2)

- - - 3	- 2 - 3	- 1 - 3	- 2 - 3	- - - 3	- 2 - 3	- 1 - 3	- 2 - 3
- - - ๓	- ๒ - -	- ๑ - ๓	- ๒ - -	- ๓ - ๓	- ๒ - -	- ๑ - ๓	- ๒ - -
	+		+		+		+

3)

- - - 3	- 2 - 3	- 1 - 3	- 2 - 3	- - - 3	- 2 - 3	- 1 - 3	- 2 - 3
- - - ๓	- ๒ - -	- ๑ - ๓	- ๒ - -	- ๓ - ๓	- ๒ - -	- ๑ - ๓	- ๒ - -
	+		+		+		+

4)

- - - 3	- 2 - 3	- 1 - 3	- 2 - 3	- - - 3	- 2 - 3	- 1 - 3	- 2 - 3
- - - ๓	- ๒ - -	- ๑ - ๓	- ๒ - -	- ๓ - ๓	- ๒ - -	- ๑ - ๓	- ๒ - -
	+		+		+		+

5)

- - - 3	- 1 - 3	- - - 3	- 1 - 3	- - - 3	- 1 - 3	- 2 - 3	- 1 - 3
- - - ๓	- ๑ - -	- - - ๓	- ๑ - -	- - - ๓	- ๑ - -	- ๒ - ๓	- ๑ - -
	+		+		+		+

6)

- - - 3	- - - 1	- - - 3	- - - 1	- - - 3	- 1 - 1	- 1 1 1	- 1 - -
- - - ๓	- ๑ - -	- - - ๓	- - - ๑	- - - ๓	- ๑ - -	- ๑ ๑ ๑	- ๑ - -
	+		+		+		+/-

เพลง สาวหลับใต้อะ (สายบ้านโง่ง)

1)

			- - - 1	- - - -	- 1 - 1	- - - 1	- 1 - -
							+

(เล่นวรรณคดี ซ้ำ 3 ครั้ง)

2)

- - - -	- 3 - 2	- - - 1	- 3 - 2	- - - -	- 3 - 2	- - - 1	- 3 - 2
- - - -	- น - -	- น - -	- น - -	- - - -	- น - -	- น - -	- น - -
	+		+		+		+

3)

- - - -	- 3 - 2	- - - 1	- 3 - 2	- - - -	- 3 - 2	- - - 1	- 3 - 2
- - - -	- น - -	- น - -	- น - -	- - - -	- น - -	- น - -	- น - -
	+		+		+		+

4)

- - - 3	- 1 - 3	- - - 1	- 1 - 3	- 1 - 1	- 1 - 3	- 1 1 1	- 1 - 3
- - - น	- น - -	- น - -	- น - -	- น - -	- น - -	- น น น	- น - -
	+		+		+		+/-

เพลง ล่องน่าน (สายบ้านโง่ง)

1) คนตีกลอง ฟ้อนเจิง ตบมะผาบ (เป็นการแสดง เพื่อดึงความสนใจของผู้ชม)

- - - น	- น - -	- น - -	- น - -	- - - น	- น - -	- น - -	- น - -
	+		+		+		+/-

2)

- - - 3	- 1 - 3	- 2 - 1	- 2 - 3	- - - 3	- 1 - 3	- 2 - 1	- 2 - 3
- - - น	- น - -	- น - -	- น - -	- - - น	- น - -	- น - -	- น - -
	+		+		+		+/-

3)

- - - 3	- 1 - 3	- 2 - 1	- 2 - 3	- - - 3	- 1 - 3	- 2 - 1	- 2 - 3
- - - นิ้ว	- นิ้ว - -	- นิ้ว - นิ้ว	- นิ้ว - -	- - - นิ้ว	- นิ้ว - -	- นิ้ว - นิ้ว	- นิ้ว - -
	+		+		+		+/-

4)

- - - 1	- - - 3	- - - 1	- - - 3	- - - 1	- 1 - 3	- 1 1 1	- 1 - 3
- - - นิ้ว	- นิ้ว - -	- - - นิ้ว	- นิ้ว - -	- - - นิ้ว	- นิ้ว - -	- นิ้ว นิ้ว นิ้ว	- นิ้ว - -
	+		+		+		+/-

เพลง เสือขบด (สายป่าซาง)

1)

- - - 1	- - - 1	- - - 1	- 1 - 1	- 1 - 1	- 1 1 1	1 1 1 1	1 1 1 1

(เล่นวรรคนี้ ซ้ำ 3 ครั้ง)

2)

			+		+		+

3)

- - - 3	- 1 - 3	- 2 - 1	- 2 - 3	- - - 3	- 1 - 3	- 2 - 1	- 2 - 3
- - - นิ้ว	- นิ้ว - -	- นิ้ว - นิ้ว	- นิ้ว - -	- นิ้ว - นิ้ว	- นิ้ว - -	- นิ้ว - นิ้ว	- นิ้ว - -
	+		+		+		+

4)

- - - 3	- 1 - 3	- 2 - 1	- 2 - 3	- - - 3	- 1 - 3	- 2 - 1	- 2 - 3
- - - นิ้ว	- นิ้ว - -	- นิ้ว - นิ้ว	- นิ้ว - -	- นิ้ว - นิ้ว	- นิ้ว - -	- นิ้ว - นิ้ว	- นิ้ว - -
	+		+		+		+

5)

- - - 1	- 3 - 2	- 4 2 3	- 2 - 1	- - - 1	- 3 - 1	- 3 1 3	- 1 - 3
- - - ๑	- ๓ - -	- ๑ ๑ ๑	- ๓ - -	- ๑ - ๑	- ๓ - -	- ๑ ๑ ๑	- ๓ - -
	+		+		+		+/-

6)

- - - 1	- 3 - 1	- 3 1 3	- 1 - 3	- - - 1	- 3 - 1	- 3 1 3	- 1 - 3
- ๑ - ๑	- ๓ - -	- ๑ ๑ ๑	- ๓ - -	- ๑ - ๑	- ๓ - -	- ๑ ๑ ๑	- ๓ - -
	+		+/-		+		+/-

เพลง สาวหลับใต้อะ (สายป่าซาง)

1)

				- - - 1	- 1 - 1	- 1 1 1	- 1 - -
							+

(เล่นวรรคนี้ ซ้ำ 3 ครั้ง)

2)

- 4 3 2	- 3 - 2	- 3 - 1	- 2 - 3	- 4 3 2	- 3 - 2	- 2 3 1	- 2 1 3
- ๑ - ๑	- ๓ - -	- ๑ - ๑	- ๓ - -	- ๑ ๑ ๑	- ๓ - -	- ๑ - ๑	- ๓ - -
	+		+		+		+

3)

- 4 3 2	- 3 - 2	- 3 - 1	- 2 - 3	- 4 3 2	- 3 - 2	- 2 3 1	- 2 1 3
- - - ๑	- ๓ - -	- ๑ - ๑	- ๓ - -	- - - -	- ๓ - -	- ๑ - ๑	- ๓ - -
	+		+		+		+

4)

- 3 - 2	- 1 - 3	- 4 3 2	- 3 - 1	- - - 1	- 3 - 1	- 3 1 3	- 1 - -
- - - ๑	- ๓ - -	- ๑ - ๑	- ๓ - -	- ๑ - ๑	- ๓ - -	- ๑ ๑ ๑	- ๓ - -
	+		+		+		+/-

5)

- - - 1	- - - 3	- - - 1	- 3 - 1	- - - 1	- 1 - 3	- 1 - 1	- 1 - 3
- - - ๑	- ๑ - -	- - - ๑	- ๑ - -	- ๑ - ๑	- ๑ - -	- ๑ ๑ ๑	- ๑ - -
	+		+		+		+/-

เพลง ล่องน่าน (สายป้าซาง)

1) คนตีกลอง ฟ้อนเจิง ตบมะผาบ (เพื่อดึงความสนใจของผู้ชม)

- - - ๑	- ๑ - -	- ๑ - ๑	- ๑ - -	- - - ๑	- ๑ - -	- ๑ - ๑	- ๑ - -
	+		+		+		+/-

2)

- - - 3	- 1 - 3	- 2 - 1	- 2 - 3	- - - 3	- 1 - 3	- 2 - 1	- 2 - 3
- - - ๑	- ๑ - -	- ๑ - ๑	- ๑ - -	- - - ๑	- ๑ - -	- ๑ - ๑	- ๑ - -
	+		+		+		+/-

3)

- - - 3	- 1 - 3	- 2 - 1	- 2 - 3	- - - 3	- 1 - 3	- 2 - 1	- 2 - 3
- - - ๑	- ๑ - -	- 1 1 1	- ๑ - -	- - - ๑	- ๑ - -	- ๑ - ๑	- ๑ - -
	+		+		+		+/-

4)

- 1 - 3	- 1 - 3	- 1 - 3	- 1 - 3	- 1 1 1	- 1 - 3	1 1 1 1	- 1 - 3
- ๑ - -	- ๑ - -	- ๑ - -	- ๑ - -	- ๑ ๑ ๑	- ๑ - -	๑ ๑ ๑ ๑	- ๑ - -
	+		+		+		+/-

โอกาสในการบรรเลงกลองปู้จา

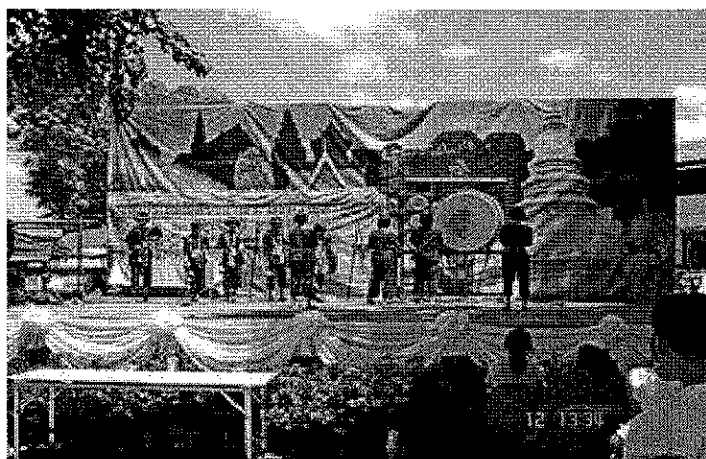
กลองปู้จาเป็นกลองขนาดใหญ่ เสียงดังไปไกล บทบาทที่ชัดเจนจึงมีอยู่ 2 ประการ ได้แก่ บทบาทในเชิงสัญญาณ และบทบาทในเชิงวัฒนธรรม

บทบาทในเชิงสัญญาณ คือ ตีบอกสัญญาณแจ้งข่าวในชุมชน ได้แก่ ระบำธรรมดา โดยมีจังหวะเป็นรหัสบอก เช่น ตีเข้าไปหาเร็ว เป็นการตีเรียกประชุม ตีเป็นคู่ ๆ มีข้าศึกประชิดเมืองให้เตรียมตัวรับสถานการณ์ หรือตีรัวเร่งเร็ว แสดงว่าเกิดเหตุด่วนเหตุร้ายกระชั้นชิด เป็นต้น ยังมีการฟ้อนเจิง เข้ากับ ล้อง และฉาบ ยังเป็นสัญญาณบอกว่ารุ่งขึ้น หรือวันต่อไปเป็นวันธรรมสวนะ

บทบาทในเชิงวัฒนธรรม คือ ใช้ดีบอกสัญญาณเช่นกัน แต่เป็นสัญญาณที่แฝงไปด้วยมิติแห่งความเชื่อ โดยเฉพาะระบำเข้ากับห้องระชาบ และระบำฟาดแล้ กล่าวคือ การตีระบำเข้ากับห้องและชาบในวันโกน นอกจากจะเป็นสัญญาณบอกคนแล้ว ยังเชื่อว่าเป็นการบอกเหล่าวิญญาณมนุษย์ในภพภูมิต่างๆ ที่สามารถมารับเอากุศลผลบุญ รวมถึงเหล่าเทพยดา อินทร์ พรหม ยมราช มาอนุโมทนาในวันรุ่งขึ้น ส่วนในวันพระจะมีการตีทั้งก่อนหรือหลังจากพระแสงดงพระธรรมเทศนา ตลอดจนหลังสวดมนต์เย็น ในความเชื่อลักษณะเดียวกัน พร้อมกันนั้นก็ถือเป็นการตีเพื่อเป็นพุทธานุชาไปด้วย นอกจากนี้ยังพบอีกว่าคราใดที่บ้านเมืองไม่สงบสุข เช่น เกิดศึกสงครามเกิดทุกข์ภัยหรือโรคภัยก็จะมี การตีระบำที่มีชองกับชาบในระบำสะบัดชัย เพื่อขับไล่สิ่งเลวร้ายออกไป ในส่วนของระบำฟาดแล้จะนิยมตีเมื่อมีงานบุญของวัด เช่น งานทานสลากภัตร เพื่อประโคมสมโภชอย่างหนึ่ง อีกอย่างหนึ่งก็ตีเพื่อเป็นสัญญาณบอกวิญญาณและเทวดา รวมถึงตีเป็นพุทธานุชาตามความเชื่อ

สรุปได้ว่ากลองปฐาเป็นกลองที่สำคัญและมีความหมายสำหรับชาวล้านนา โดยทั่วไปแทบทุกวัดในเขตภาคเหนือตอนบน จะมีกลองปฐาตั้งอยู่ในหอกลอง แม้ปัจจุบันจะหาคนตีได้ยาก และบทบาทลดลงเพราะมีสิ่งอื่นมาทดแทน แต่ก็มีคนพยายามศึกษาและฟื้นฟูขึ้นซึ่งบางครั้งอาจต้องถึงกับเคลื่อนที่ออกจากวัดมาแห่ขบวน หรือจัดแสดงโชว์ในงานสำคัญแม้จะมีเสียงคัดค้านก็จำยอม

1.4 การอนุรักษ์ และการเผยแพร่วงกลองปฐาในจังหวัดลำพูน

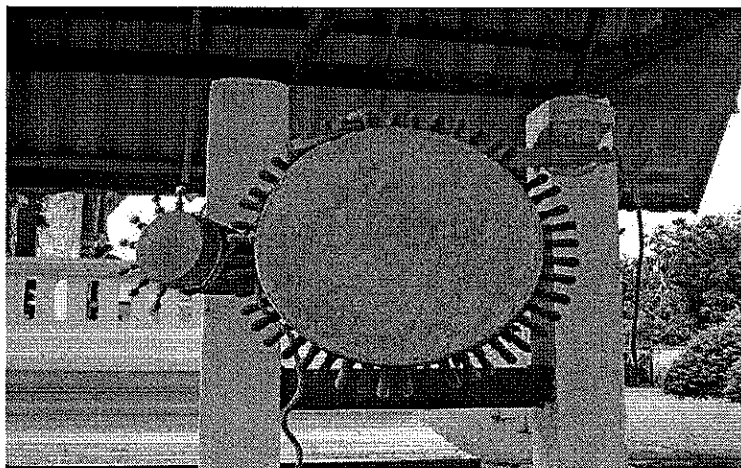
ภาพประกอบ 50 การแข่งขันตีกลองปฐาระดับเยาวชน

ในปัจจุบันเนื่องจากได้มีเทคโนโลยีเกิดขึ้นมากมาย ทำให้เยาวชนอยู่ห่างจากวัดมาก เป็นผลทำให้เยาวชนไม่เข้าใจถึงวัฒนธรรมที่แท้จริงของตนเอง ด้วยเหตุนี้ทางจังหวัดลำพูนได้มีส่งเสริมวัฒนธรรม ศิลปะ ดนตรี และการแสดงที่เป็นเอกลักษณ์ของจังหวัดลำพูน ในส่วนเรื่องของวงกลองปูลานัน ทางจังหวัดได้มีการจัดประกวดการแข่งขันตีกลองปูลาเป็นประจำทุกปี โดยจะจัดขึ้นในงานเทศกาลของแต่ละท้องถิ่น เช่น วันปีใหม่เมือง จะจัดขึ้นที่วัดพระธาตุหริภุญชัย ในช่วงที่มีการสงฆ์พระธาตุก็จะจัดขึ้นที่วัดพระพุทธบาทตากผ้า เป็นต้น โดยการประชาสัมพันธ์เชิญชวนให้เข้าร่วมส่งวงเข้าประกวดทั้งในจังหวัด และจังหวัดใกล้เคียง จึงทำให้การประกวดตีกลองปูลาไม่ใช่เป็นการประกวดกันเพียงในจังหวัดเท่านั้น โดยเหตุนี้จึงทำให้มีการส่งเสริมการตีกลองปูลาในโรงเรียนมากขึ้น จึงทำให้มีเยาวชนเริ่มมีความสนใจในการตีกลองปูลา ซึ่งประเภทของการแข่งขันนั้น ก็ได้แบ่งออกอย่างชัดเจน เช่น ประเภทเยาวชน สามารถแบ่งเป็น ระดับอายุไม่เกิน 15 ปี ระดับอายุ ไม่เกิน 25 ปี สามารถเข้าประกวดเป็นตัวแทนของโรงเรียน หรือ เป็นตัวแทนของชุมชนก็ได้ และในประเภทประชาชนทั่วไป จะไม่จำกัดอายุ ส่วนใหญ่ในการแข่งขันแบบนี้จะเข้าประกวดเป็นตัวแทนของชุมชน

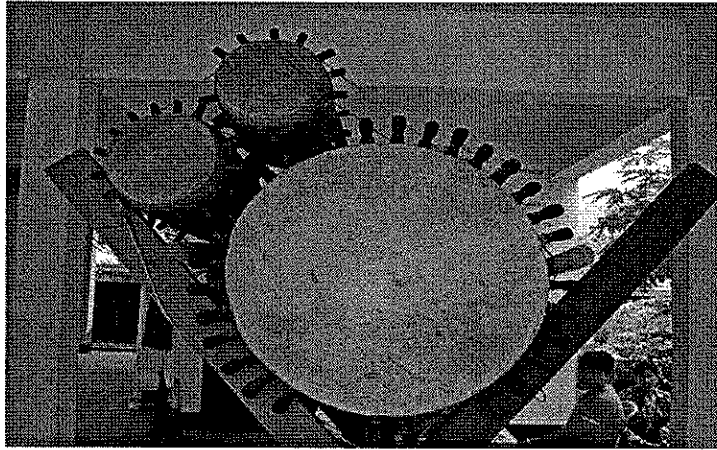
การเผยแพร่ก็สืบเนื่องมาจากการจัดประกวด ทำให้ทางโรงเรียน และชุมชนต่าง ๆ ในจังหวัดลำพูน และจังหวัดใกล้เคียงได้ส่งเสริม และฝึกซ้อม การตีกลองปูลากันมากขึ้น เพื่อหวังที่จะได้รับรางวัลในการแข่งขันแต่ละครั้ง ทางจังหวัดลำพูนมีการออกสำรวจหากกลองปูลาในวัดต่าง ๆ ได้พบว่าวัดบางแห่งก็ไม่มีกลองปูลา บางแห่งก็มีแต่ชำรุด ด้วยเหตุนี้จังหวัดลำพูนจึงดำเนินการซ่อมแซม และจัดซื้อถวายให้แก่วัดต่าง ๆ ในจังหวัดต่อไป และจากการสำรวจในครั้งนี้ทำให้ได้พบว่ารูปแบบของการวางกลองปูลามีหลายลักษณะ

รูปแบบของกลองปูลา

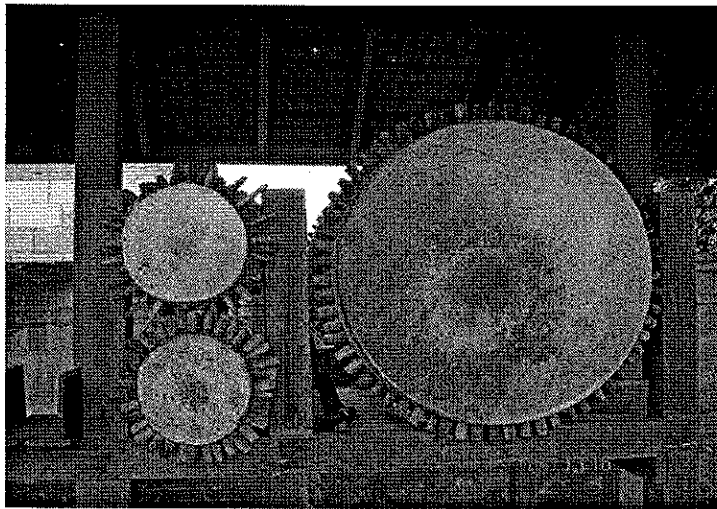
การวางกลองลูกตึบในวงกลองปูลา ในจังหวัดลำพูนมีการวางหลายลักษณะ ดังนี้

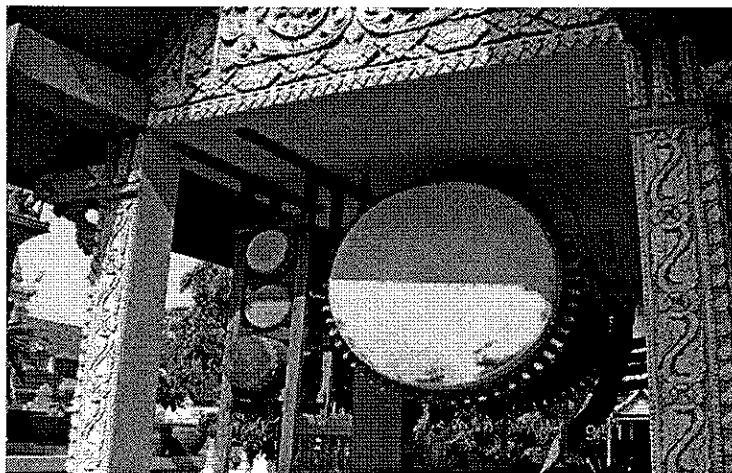
ภาพประกอบ 51 กลองปูลาลูกตึบ 1 ใบ ด้านข้าง

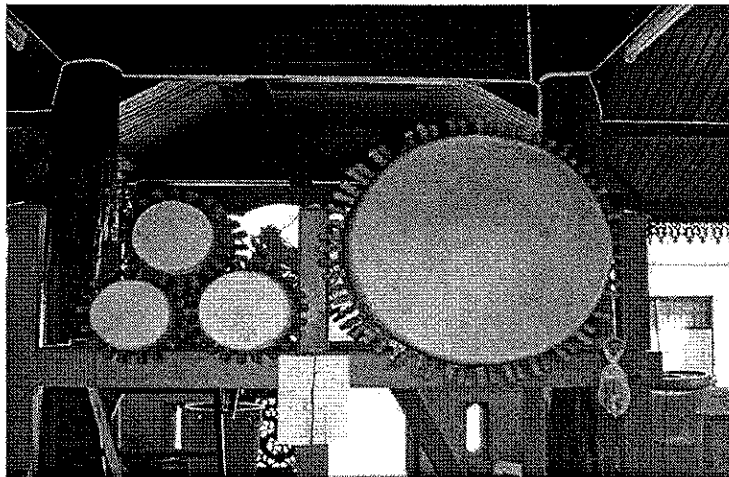
ภาพประกอบ 52 กลองปู่จาตุกตีบ 2 ใบ ด้านบน

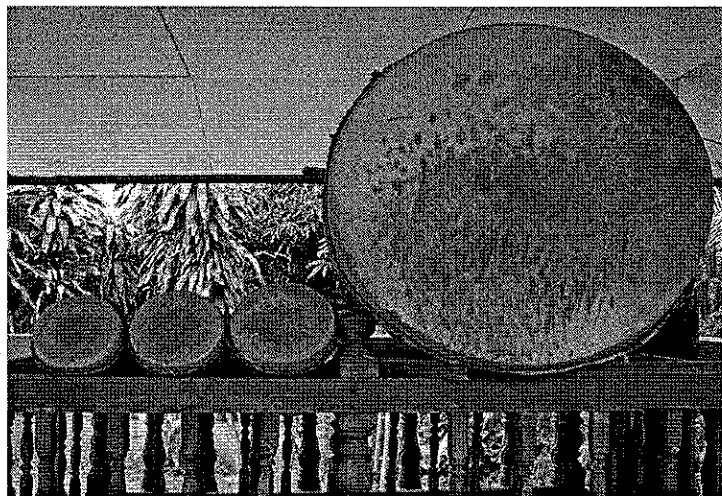
ภาพประกอบ 53 กลองปู่จาตุกตีบ 2 ใบ ด้านข้าง แนวตั้ง

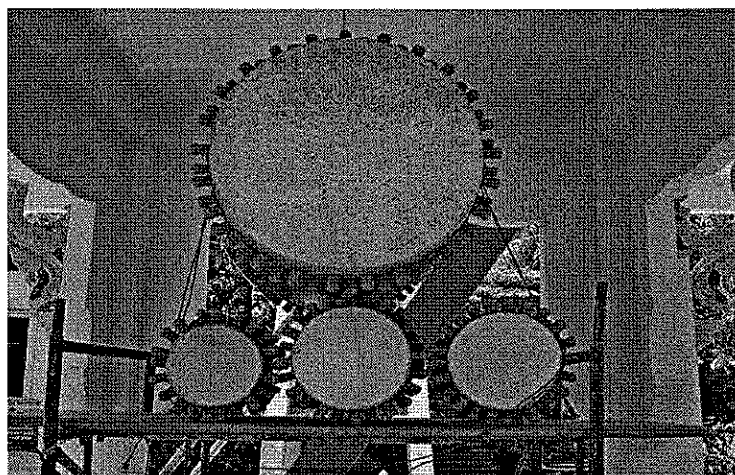
ภาพประกอบ 54 กลองปู่จาตุกตีบ 3 ใบ ด้านข้างแนวตั้ง

ภาพประกอบ 55 กลองปู่จาตุ้ม 3 ใบ ด้านข้างซ้อนเป็นรูปสามเหลี่ยม

ภาพประกอบ 56 กลองปู่จาตุ้ม 3 ใบ ด้านข้างแนวนอน

ภาพประกอบ 57 กลองปู่จาตุ้ม 3 ใบ ด้านล่างแนวนอน

นักดนตรี

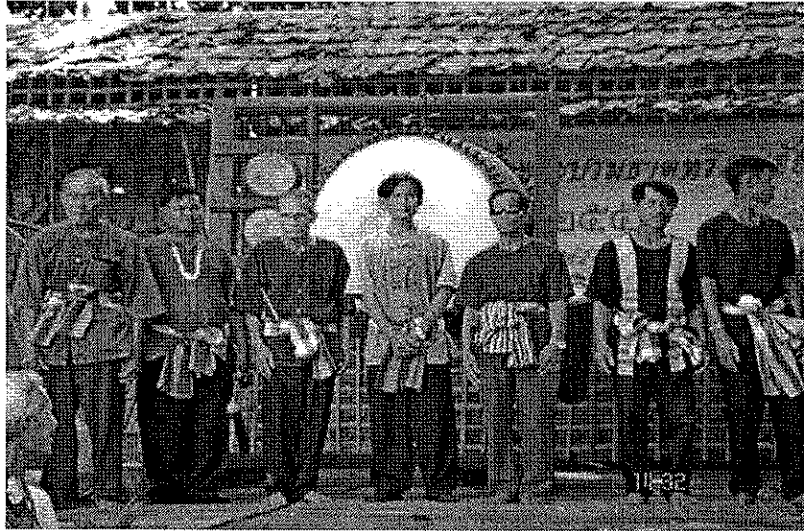
คณะนักดนตรี วงกลองปฐาบ้านสันกำแพง

ภาพประกอบ 58 คณะวงกลองปฐา บ้านสันกำแพง

1. นายไพบูลย์ กันทอน อายุ 68 ปี บ้านสันกำแพง ต.มะกอก อ.ป่าซาง จ.ลำพูน เล่นกลองปฐา หัวหน้าวงบ้านสันกำแพง เริ่มเล่นกลองปฐาตั้งแต่สมัยเป็นสามเณร
2. นายศรีวรรณ เต็งป่า อายุ 74 ปี บ้านสันกำแพง ต.มะกอก อ.ป่าซาง จ.ลำพูน เล่นได้ทุกเครื่องในวงกลองปฐา เริ่มเล่นกลองปฐาตั้งแต่เป็นเด็กก่อนที่จะบวชเป็นสามเณร โดยเรียนจากพระ
3. นายพยุ่ง ทะวันนา อายุ 74 ปี บ้านสันกำแพง ต.มะกอก อ.ป่าซาง จ.ลำพูน เล่นฉาบ เริ่มเล่นกลองปฐา หลังจากเห็นเพื่อนตี สนใจอยากเล่นจึงไปขอเรียนกับพระในวัด
4. นายสวัสดิ์ ชัยยong อายุ 75 ปี บ้านสันกำแพง ต.มะกอก อ.ป่าซาง จ.ลำพูน เล่นฆ้องอ้อย เริ่มเรียนตีกลองปฐา ตั้งแต่ตอนเป็นเณร
5. นายศรีไย ทะมันนา อายุ 72 ปี บ้านสันกำแพง ต.มะกอก อ.ป่าซาง จ.ลำพูน เล่นฆ้องอ้อยกับฆ้องโห่ แต่สามารถเล่นได้ทุกเครื่อง
6. นายรณ ชัยยong บ้านปามูน ต.มะกอก อ.ป่าซาง จ.ลำพูน ตีกลองตะลวดปด และสามารถตีกลองปฐาได้
7. นายเกษม สุวรรณมา อายุ 62 ปี บ้านสันกำแพง ต.มะกอก อ.ป่าซาง จ.ลำพูน เล่นฆ้องโห่ใบเล็ก
8. นายจรัส ยศนาค อายุ 50 ปี บ้านสันกำแพง ต.มะกอก อ.ป่าซาง จ.ลำพูน เล่นได้ทุกเครื่อง
9. นายประสงค์ กาปัญญา อายุ 52 ปี บ้านสันกำแพง ต.มะกอก อ.ป่าซาง จ.ลำพูน เล่นฆ้องนำ

คณะนักดนตรี วงกลองปู่จาบ้านดอนน้อย

ภาพประกอบ 59 คณะวงกลองปู่จา บ้านดอนน้อย

1. นายอ้าย จอมเขียว อายุ 78 ปี บ้านดอนน้อย ต.แม่แรม อ.ป่าซาง จ.ลำพูน เล่นกลองตะหลดปด เริ่มเล่นกลองปู่จาตั้งแต่สมัยบวชเป็นสามเณร โดยเรียนจากพระในวัด
2. นายเมืองคำ ทันใจ อายุ 79 ปี บ้านดอนน้อย ต.แม่แรม อ.ป่าซาง จ.ลำพูน เล่นกลองปู่จา เริ่มเล่นกลองปู่จาตั้งแต่สมัยบวชเป็นสามเณร โดยเรียนจากพระในวัด

คณะนักดนตรีวงกลองปู่จาบ้านดอนหลวง

ภาพประกอบ 60 คณะวงกลองปู่จา บ้านดอนหลวง

1. นายชัยวัฒน์ บุญสม อายุ 51 ปี บ้านดอนหลวง ต.แม่แรม อ.ป่าซาง จ.ลำพูน เล่นกลองปู่จา หัวหน้าว บ้านดอนหลวง เริ่มเล่นกลองปู่จาตั้งแต่เป็นเด็ก โดยไปเรียนกับพ่อครูที่สอนตีกลองปู่จาในสมัยนั้น และได้ฝึกฝน และพัฒนาฝีมือเรื่อยมา
2. นายไพโรจน์ ติปาละ อายุ 63 ปี บ้านดอนหลวง ต.แม่แรม อ.ป่าซาง จ.ลำพูน เล่นได้ทุกเครื่องในวงกลองปู่จา เริ่มเล่นกลองปู่จาตั้งแต่สมัยบวชเป็นเณร
3. นายทองใบ ดวงชัยยนต์ อายุ 67 ปี บ้านดอนหลวง ต.แม่แรม อ.ป่าซาง จ.ลำพูน ตีกลองตะหลดปด แต่ก็สามารถเล่นเครื่องได้ทั้งวง
4. นายอินศร กันทะมูล อายุ 50 ปี บ้านดอนหลวง ต.แม่แรม อ.ป่าซาง จ.ลำพูน ตีฆ้องคู่ย์ และฆ้องโหย่ง

การอนุรักษ์ และการสืบทอด

ส่วนใหญ่จะมีการอนุรักษ์ และสืบทอดกันมาใน อ.ป่าซาง และ อ.บ้านโฮ่ง จ.ลำพูน โดยมีการสอนในโรงเรียนระดับประถมศึกษา และมัธยมศึกษา เยาวชนที่ให้ความสนใจก็จะมาฝึกซ้อมในช่วงหลังเลิกเรียน บางทีก็มีการจัดตั้งเป็นคณะของแต่ละวัด ซึ่งคล้าย ๆ กับในสมัยโบราณที่มีการสืบทอดมาจากวัด โดยมีพระเป็นผู้สอน

ขั้นตอนการเรียนกลองปี่จ่า

เมื่อพระเณร เด็กน้อย ผู้ใหญ่ พร้อมแล้ว พร้อมวันดี จึงเรียนกลองไป 7 วันจนจบตีรวมวงกันได้
ขั้นตอนแรกในการเรียน

1. ทุกคนจะต้องเหลาไม้กลม ๆ ขนาดพอดีมือยาว 1 ฟุต 1 คู่ เพื่อนำมาเป็นไม้ตี
2. หัดตีจังหวะกลองทุกจังหวะให้ชำนาญ จำเพลงให้ได้เหมือนกันทุกคน เพื่อจะได้เข้าใจการตีฆ้อง ตีฉาบ อีกรึ
3. หัดตีรวมวงจากเพลงเลื้อยขบตุ้ แล้วจึงหัด เพลงสาวหลับเตีอะ เพลงล่องน่าน เป็นเพลงสุดท้าย
4. พอมือคล่องก็จะเรียนฟาดแล้ หากไม่เข้าใจจะให้ดูตามโน้ตที่พิมพ์ไว้ เพื่อให้เข้าใจง่าย และจำเพลงร้องให้ได้ จึงจะสมบูรณ์

ก่อนการเรียนตีกลองปี่จ่า นั้น โดยตามความเชื่อของชาวล้านนาจะต้องมีการขึ้นขันตั้งในการขอเรียนตีกลองปี่จ่า เปรียบเหมือนเป็นการบูชาครูเก่า

การจัดขันตั้ง

ขันตั้ง นั้นให้มีขันโอ หรือขันแดง ขนาดเส้นผ่านศูนย์กลาง 11 นิ้วขึ้นไป มีข้าวของ ดังนี้

1. หมาก 1 ห้ว มี 12 โหม
2. หมาก 4 ขด
3. เหล้า 1 ขวด
4. สรวยพลู 12, สรวยไล่หมาก 12 สรวย
5. สรวยไล่เทียน 12, สรวยดอก 12 สรวย
6. ผ้าขาว ศอก x ศอก 1 ผืน ผ้าแดงศอก x ศอก 1 ผืน
7. ข้าวเปลือก 1 กระหวง ข้าวสาร 1 กระหวง
8. เบี้ย 36 หรือ 24 ตัว
9. เงิน 36 บาท
10. เทียนเล่มบาท 1 คู่ เล่มเพ็อง 1 คู่
11. ฐูป 1 มัด
12. น้ำส้มป่อย 1 ห่อ

หากจะทำให้กระทำในเดือน 9 เหนือ วันจันทร์ ตอนเช้าก่อน 10 โมงเช้า โดยอาจารย์ครูเก่า ผู้สอน หรือ พ่ออาจารย์ผู้แก้ววิชา

คำขึ้นชั้นตั้ง

ให้ดูพิธีกรรมแบบครูบาอาจารย์ได้กระทำมาแล้วฉันใดให้ปฏิบัติตามนั้น ตามขั้นตอน ก็คือ ไหว้พระเจ้า และจึงกล่าวเจริญเทวดา และครูบาอาจารย์ที่ตั้งขอบ ตั้งชั้น แล้วจึงพรมน้ำมนต์กลอง และ ผู้เรียน คำเรียกครูมีดังนี้

สาธุ สาธุ โอมสิทธิ การ ครูบาอาจารย์ ให้แก่ครูตั้ง ครูเก่า ครูปลาย ครูตาย ครูยัง ครูสั่ง ครูสอน ครูพัก ลักจำ ครูตายหนังสือ ละวิชา ครูเลข ครูยันต์ ครูเทียน ครูโหราศาสตร์ ครูไสยศาสตร์ ครูจำหลักจาร ต้อง ครูปาดฆ้องดนตรี สล้ามากมี ตั้ง 10 มาก่อนหน้า 50 มาตามหลัง ตั้งพระพิฆณุ ครูบาอาจารย์เจ้า ตั้งครูเฝ้าหอกดาบ ข้าก็ขออันเชิญมา ตั้งคุณพระพุทเจ้า พระธรรมเจ้า พระสังฆเจ้า ครูบาอาจารย์เจ้า จุงมาสิทธิการ การตั้งขอบตั้งชั้นในการร่ำเรียนกลองปฐา ในการวันนี้ ให้ได้สำเร็จจุย่องจุประการ มาเนอ

ตรีนิสิงเห ลักนาเก ปัญจเตวา พิษณุเตวะจะ ภูเทวา สอวิหาราจา เอกปักขาปัญอินตา ปัญพรมมา สหัมปติ กล่าว 3 ครั้ง แล้วจึงเสกน้ำสัปปยพรมดังนี้

สิทธิกิจจัง สิทธิกัมมัง สิทธิการิยะ กะถาคะ โต สิทธิเตโช ชโยนิจจัง สิทธิราโพธิ นิรันถะรัง สัพพลิทธิ วัฒนตุเม ฯ แล้วจึงพรมน้ำมนต์ และเริ่มเรียนได้

2. ข้อมูลที่ได้จากการวิเคราะห์หาความเข้มแข็งทางวัฒนธรรม

ทั้งนี้เพื่อให้การวิเคราะห์ข้อมูลมีความครบถ้วน และสามารถแสดงถึงความเข้มแข็งทางด้าน วัฒนธรรมได้ชัดเจนที่สุดจึงต้องมีการรวบรวมเอาเรื่องที่สามารถชี้ชัดถึงสิ่งที่ต้องประเมิน คือ ความเข้มแข็ง ทางวัฒนธรรมของวงกลองปฐาใน จังหวัดลำพูน ตลอดจนรวมถึงชาวล้านนา ซึ่งประกอบด้วย ชีวิต ความเป็นอยู่ทั่วไป การมีใจใฝ่หาความรู้ พื้นฐานทางด้านค่านิยม และอุดมการณ์การสืบทอดศิลปวัฒนธรรม ประเพณี และพุทธศาสนาของชาวล้านนา โดยใช้ทฤษฎีรากแก้วทางวัฒนธรรมของ รองศาสตราจารย์ กาญจนา อินทรสุนานนท์ ซึ่งทฤษฎีนี้เป็นทฤษฎีที่ทำให้ชุมชนเกิดความเข้มแข็งทางวัฒนธรรม ซึ่งทฤษฎีนี้ เป็นทฤษฎีที่ทำให้ชุมชนเกิดความเข้มแข็งทางวัฒนธรรม มีลักษณะดังต่อไปนี้

2.1. อยู่อย่างไทย (แบบล้านนา)

ลักษณะความเป็นอยู่โดยทั่วไปของชาวล้านนาในจังหวัดลำพูนนิยมอาศัยตามที่ราบลุ่มแม่น้ำ ส่วนใหญ่จะประกอบอาชีพเกษตรกรรม ได้แก่ ปลูกข้าว กระเทียม ลำไย ด้วยเหตุนี้ชาวล้านนาใน จังหวัดลำพูน มีวิถีชีวิตที่ดำเนินไปตามแบบอย่างจากบรรพบุรุษที่ได้สืบทอดกันมา ทั้งในด้านของความเชื่อ ขนบธรรมเนียม ประเพณี และวัฒนธรรมต่าง ๆ ชาวล้านนาโดยทั่วไปเป็นกลุ่มชนที่อยู่ในวัฒนธรรมไท-ลาว ส่วนใหญ่ มีลักษณะนิสัยใจดี อ่อนน้อม โอบอ้อมอารี มีน้ำใจช่วยเหลือซึ่งกันและกัน และอยู่ร่วมกัน แบบถ้อยทีถ้อยอาศัย อาจมีส่วนสำคัญจากการพัฒนาทางชาติพันธุ์ สังคม และสภาพภูมิอากาศด้วย

ภาพประกอบ 61 ผีเจ้านายประทับร่างม้าขี่ให้พรแก่บรรดาลูกศิษย์

ชาวล้านน่ายังมีการนับถือผี สิ่งศักดิ์ ควบคู่กับเลื่อมใส และยึดหลักปฏิบัติธรรม ตามคำสอนของพุทธศาสนาอย่างเคร่งครัด ชาวล้านน่ายังนิยมและยึดถือ วัฒนธรรมสายแม่ เทื่อ ในเรื่องผีปู้ย่า ซึ่งเป็นผีบรรพบุรุษ ผีเจ้านาย หรือผีเจ้าเมือง ที่คอยปกป้อง คุ่มครองชุมชน และครอบครัวของตนเอง จะมีพิธีการยกขันครุ ของผีเจ้านาย อยู่เป็นประจำทุกปี และก็มีชาวบ้านได้ให้ความสนใจเป็นอย่างมาก และไปช่วยกันจัดงานอย่างสามัคคี แสดงให้เห็นถึงความเข้มแข็งด้านวัฒนธรรมการนับถือผี และพุทธศาสนาของล้านนา

โดยส่วนใหญ่ชาวล้านนาในจังหวัดลำพูนจะอยู่ร่วมกันเป็นครอบครัวใหญ่ จะอาศัยปลูกบ้านอยู่ในบริเวณใกล้ ๆ กัน มีการถ่ายทอดความรู้ ประสบการณ์ ภูมิปัญญาต่าง ๆ จากรุ่นหนึ่งไปสู่อีกรุ่นหนึ่ง ตลอดจนการใช้ชีวิตของชาวล้านนาในจังหวัดลำพูน จะผูกพันกับวัด ใช้ชีวิตแบบอย่างวิถีชาวพุทธ โดยมีวัดเป็นศูนย์กลางในการจัดกิจกรรมต่าง ๆ ที่นอกเหนือจากการทำบุญด้วยแล้ว จะเห็นได้จากคณะนักดนตรีวงกลองปี่จาวในจังหวัดลำพูน ซึ่งจะบวชเรียนตั้งแต่เป็นเด็ก เพื่อศึกษาหาความรู้ทั้งด้านศาสตร์ และศิลป์ รวมไปถึงขนบธรรมเนียม ประเพณี พิธีกรรมต่าง ๆ รวมไปถึงด้านศิลป ดนตรี อีกด้วย โดยมากแล้วมักจะหัดตีกลองปี่จาวจากในวัด แล้วก็ฝึกซ้อมพัฒนาความสามารถเฉพาะตัว เพื่อสืบทอดศิลปวัฒนธรรมแขนงนี้ไปสู่เยาวชนรุ่นต่อไป

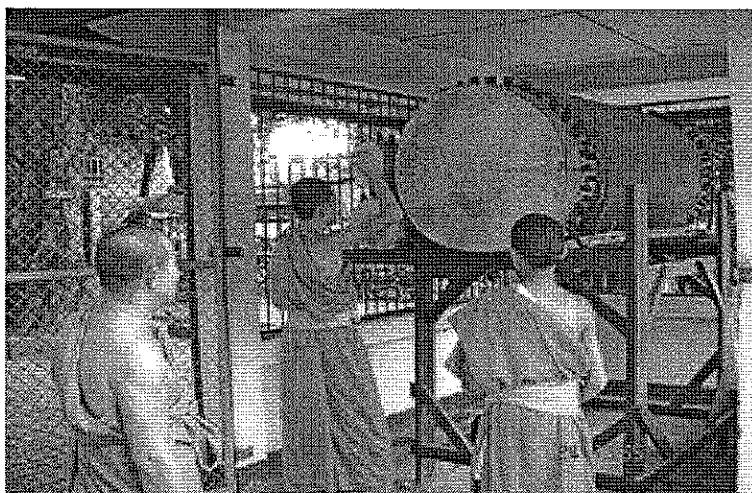

ภาพประกอบ 62 ผีเจ้านายประทับร่างม้าขี่ฟ้อนรำเพื่อเป็นการถวายครู

ส่วนในด้านการสืบทอดความรู้ประสบการณ์ต่าง ๆ ก็ถ่ายทอดจากภายในเครือญาติ จากนั้นจึงไปขอเรียนจากครูบาอาจารย์อีกครั้ง ในด้านการอนุรักษ์ ขนบธรรมเนียม ประเพณี และ วัฒนธรรมของชาวล้านนาจังหวัดลำพูน จะสะท้อนให้เห็นว่าสังคมชาวล้านนามีความเป็นอยู่เกี่ยวพัน กับศาสนา ใช้ชีวิตตามวิถีแบบเศรษฐกิจพอเพียง ใช้ชีวิตแบบเรียบง่าย และยังคงยึดถือปฏิบัติพิธีกรรม ทางพุทธศาสนาอย่างเคร่งครัด ตลอดจนปลูกฝังให้แก่ลูกหลานเพื่อจะได้สืบทอดขนบธรรมเนียม ประเพณี และวัฒนธรรม รวมไปถึงวิถีชีวิตที่ดีงามของชาวล้านนาให้สืบต่อไป

2.2. ใฝ่ใจศึกษา

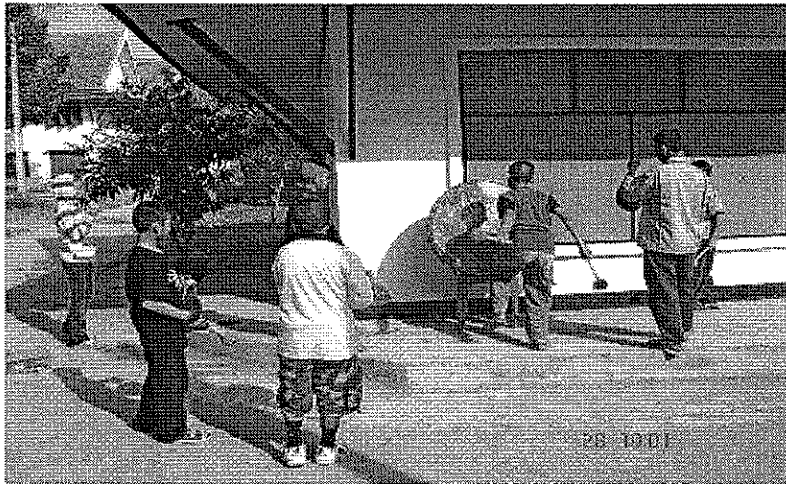
การศึกษาในจังหวัดลำพูนในอดีตนั้น ครอบครัวใดมีลูกชายก็จะให้บรรพชาเป็นสามเณร เพื่อ เป็นศึกษาหาความรู้ในด้านต่าง ๆ ทั้ง พิธีกรรม ประเพณี วัฒนธรรม และเพื่อเป็นการอบรมจิตใจของ ลูกหลานของตน ซึ่งในอดีตไม่มีโรงเรียนผู้เป็นพ่อ แม่ อยากให้ลูกมีความรู้ และ เป็นคนดี โดยการให้ ลูกชาย บวชเรียน โดยมีพระเป็นผู้อบรม สั่งสอน สะท้อนให้เห็นว่าความสัมพันธ์ระหว่างบ้านกับวัด มี ความสัมพันธ์ และเกื้อหนุน อีกทั้งวัดยังเป็นสถานศึกษาในอดีต ในปัจจุบันมีโรงเรียนมาแทนที่วัด จึง ทำให้มีสามเณรบวชน้อยลง แต่ก็ยังคงมีอยู่ในสังคมปัจจุบันก็ยังมีบางส่วนที่ให้บุตรชายบวชเรียน อยู่ในวัด มากกว่าอยู่ที่โรงเรียน

ภาพประกอบ 63 ท่านพระครู ถ่ายทอดการตีกลองปฐาแก่สามเณร

คณะนักดนตรีวงกลองปฐาในจังหวัดลำพูน ได้มีการศึกษาค้นคว้า ฝึกฝน เทคนิค และความรู้ต่าง ๆ เกี่ยวกับกลองปฐาอย่างต่อเนื่อง และมีการพัฒนาการถ่ายทอดอย่างเป็นระบบ จากเดิมเป็นการถ่ายทอดหรือเรียนรู้แบบท่องจำ (มุขปาฐะ) ก็ได้พัฒนามาเป็นระบบที่ใช้สัญลักษณ์ และโน้ต ในรูปแบบต่าง ๆ มาถ่ายทอด เพื่อให้ง่ายต่อการถ่ายทอด และชัดเจนมากขึ้น คณะนักดนตรีวงกลองปฐาในจังหวัดลำพูน จะแบ่งออกเป็น 2 กลุ่มใหญ่ ๆ อย่างเห็นได้ชัด กลุ่มผู้อาวุโส และเยาวชน จากการศึกษาทำให้ทราบว่ากลุ่มผู้อาวุโสจะได้เรียนรู้การตีกลองปฐามาจากในวัดตั้งแต่ตอนบวชเรียนเป็นสามเณร ส่วนกลุ่มเยาวชนนั้นก็จะได้เรียน หรือได้รับการถ่ายทอดจากคนในครอบครัว โรงเรียน รวมไปถึงความสนใจของตัวเอง ความแตกต่างระหว่างคณะนักดนตรีสองกลุ่มนี้ที่เห็นได้ชัดคือ เทคนิค และลีลาในการตีกลองปฐา ซึ่งกลุ่มเยาวชนจะมีเทคนิคและลีลาสวยงามน้อยกว่ากลุ่มผู้อาวุโส อาจจะเป็นเพราะประสบการณ์ และความชำนาญนั้นยังมีน้อย กลุ่มเยาวชนจะฝึกซ้อมตีกลองปฐาอยู่เป็นประจำ โดยจะแบ่งเวลาฝึกซ้อมหลังเลิกเรียน หรือในวันหยุด โดยส่วนใหญ่จะฝึกซ้อมกันที่โรงเรียน บางครั้งจะฝึกซ้อมที่วัด หรือบางครั้งก็จะไปเรียน และฝึกซ้อมที่บ้านพ่อครู ขึ้นอยู่กับสถานการณ์ และโอกาส

ในด้านการฝึกซ้อมในปัจจุบันจะเป็นระบบมากกว่ารุ่นก่อน ไม่เพียงแต่การตีกลองปฐาเพียงอย่างเดียว นักดนตรีวงกลองปฐาในจังหวัดลำพูนโดยมากแล้วนอกจากตีกลองปฐาเป็นแล้วก็มีความสามารถเล่นเครื่องดนตรีพื้นเมืองชนิดอื่นได้อีกด้วย ด้วยเหตุนี้จึงสะท้อนให้เห็นว่านักดนตรีวงกลองปฐาในจังหวัดลำพูนนั้นยังปฏิบัติสืบทอด และพัฒนาความรู้ ความสามารถของตนอยู่เสมอ รวมไปถึงยังใฝ่หาความรู้ในด้านอื่น ๆ เพื่อมาพัฒนาความสามารถของตนเอง และยังนำไปเผยแพร่สู่เยาวชน รวมไปถึงผู้ที่สนใจ ทั้งในจังหวัด และต่างจังหวัด ถือได้ว่าเป็นการอนุรักษ์ สืบทอดการตีกลองปฐา ดนตรีพื้นเมืองที่ถือเป็นเอกลักษณ์เฉพาะของชาวล้านนาให้อยู่คู่ประเทศไทยสืบไป

ภาพประกอบ 64 กลุ่มเยาวชนฝึกซ้อมตีกลองปูลา

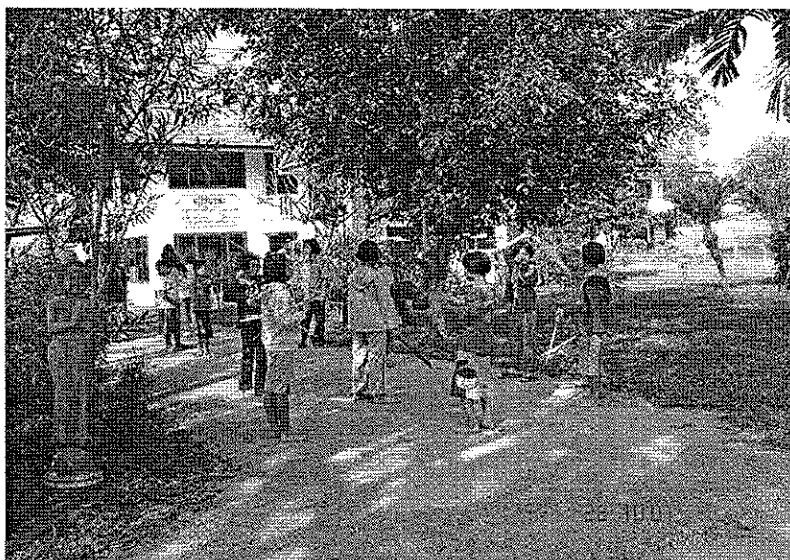
2.3. เสาะหาความรู้

ภาพประกอบ 65 วงกลองปูลาเข้าร่วมในขบวนพาเรด

นักดนตรีวงกลองปูลาในจังหวัดลำพูน ถือว่าเป็นผู้มีความคิดริเริ่ม สร้างสรรค์ โดยจะเห็นได้จากการนำเอากลองปูลาที่แต่เดิมใช้ดีเพื่อเป็นพุทธบูชา หรือสัญญาณเตือนต่าง ๆ และจะใช้ตีในวัดเพียงเท่านั้น ปัจจุบันได้มีการนำเอาล้อเกวียน หรือรถลากเล็ก ๆ เพื่อที่สามารถจะนำเอากลองปูลาเคลื่อนย้ายได้สะดวก เพื่อจะนำไปร่วมในขบวนต่าง ๆ หรือ งานสมโภช รื่นเริงต่าง ๆ อีกทั้งรวมไปถึงการนำเข้าแข่งขันประกวดโดยทางจังหวัดลำพูนได้จัดขึ้นเป็นประจำทุกปีตามวัดต่าง ๆ จึงทำให้นักดนตรี

วงกลองปฐจาไม่ว่าจะในจังหวัด หรือต่างจังหวัด จะพยายามเสาะหาความรู้เทคนิคใหม่ ๆ มาเพิ่มเติม อยู่เสมอ เพื่อพัฒนาการตีกลองให้สมบูรณ์แบบมากขึ้น โดยอาจมีการนำเอาการฟ้อนเจิง ประกอบการ บรรเลง หรือเทคนิคอื่น ๆ โดยขึ้นอยู่กับความสามารถเฉพาะบุคคลนั้น ๆ แต่ถึงอย่างไรนักดนตรีวง กลองปฐจา ก็มีได้ห้วงความรู้ หรือเทคนิคต่าง ๆ แต่อย่างใด ทางกลับกันนั้น พร้อมทั้งจะถ่ายทอดความรู้ และเทคนิคต่าง ๆ ให้แก่ผู้ที่สนใจอย่างเต็มที่ และยินดีรับฟังแลกเปลี่ยน ความรู้ และเทคนิคใหม่ ๆ อยู่ เสมอ เพื่อที่จะได้นำมาพัฒนาและถ่ายทอดแก่เยาวชนรุ่นหลังต่อไป

ภาพประกอบ 66 กลุ่มเยาวชนกำลังเรียนศิลปะพื้นดาบ

เนื่องจากการตีกลองปฐจา ในสมัยโบราณจะตีเพื่อเป็นพุทธบูชา ตีประกอบในศาสนาพิธี ตีบอก เตือนให้รู้ว่า พຸ່ງนี้เป็นวันพระ และเพื่อให้ศาสนพิธีศักดิ์สิทธิ์ หรือเพื่อให้เกิดความเชื่อมั่น เลื่อมใสของผู้ ที่เข้าร่วมในศาสนพิธีนั้นแล้ว ผู้ที่จะบรรเลงกลองปฐจานั้นจึงจำต้องเสาะหาความรู้ในด้านต่าง ๆ เกี่ยว กวกลองปฐจา หรือรวมไปถึงขั้นตอนต่าง ๆ ในศาสนพิธี เพื่อให้เป็นไปดังคำเชื่อของบรรพบุรุษว่าการตี กลองปฐจา ตีเพื่อเป็นพุทธบูชา ให้ดังก้องไปถึงสวรรค์เพื่อให้พระพุทธรเจ้า หรือสิ่งศักดิ์ทั้งหลายที่อยู่บน สรวงสวรรค์ได้ยิน เหมือนการเป็นการอัญเชิญมาร่วมในศาสนพิธีดังกล่าว

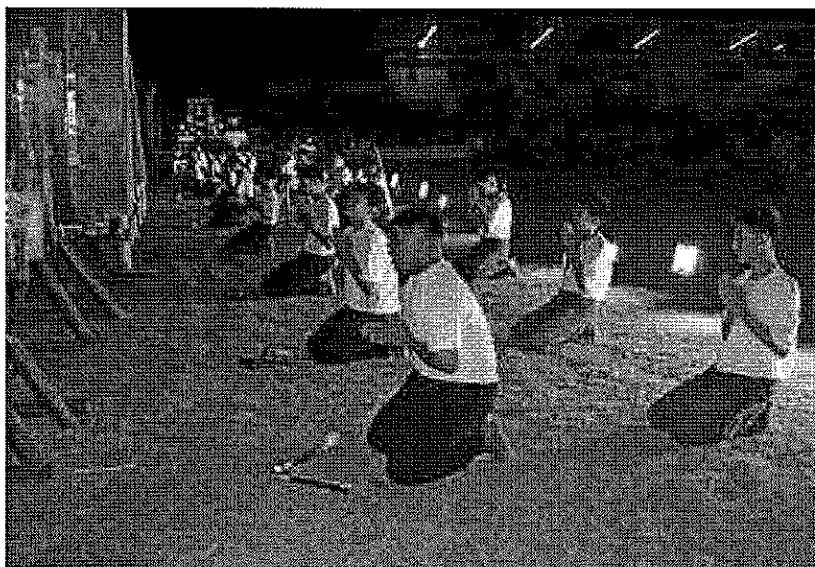
ด้วยเหตุนี้ไปเพียงว่านักดนตรีในวงกลองปฐจา จะฝึกซ้อม หาความรู้แต่เพียงด้านเทคนิค หรือ ความรู้เกี่ยวกับกลองปฐจาเพียงอย่างเดียวเท่านั้น จำเป็นต้องมีความรู้เกี่ยวกับวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียม ประเพณี ที่มีกลองปฐจาเกี่ยวข้องกับพิธีกรรมอีกด้วย ฉะนั้นนักดนตรีวงกลองปฐจาจึงต้องขยัน ฝึกซ้อม และเสาะหาความรู้ใหม่ ๆ มาเพิ่มเติม รวมไปถึง ส่งเสริม อนุรักษ์ วัฒนธรรม ขนบธรรมเนียม ประเพณี เพื่อสืบทอดต่อไป

2.4 เข้าสู่ค่านิยม

ภาพประกอบ 67 ชันครูในพิธีการยกครู หรือไหว้ครู

การไหว้ครู หรือการนับถือผู้อาวุโสกว่าเป็นการยึดถือที่ชาวล้านนาได้ปฏิบัติต่อ ๆ กันอย่างเคร่งครัดของชาวล้านนา จึงมีผลส่งมายังการเรียนรู้การถ่ายทอดการตีกลองปี่พาทย์ และดนตรีประเภทอื่น ๆ รวมไปถึงการเรียนสาขาวิชาต่าง ๆ ก็จะมีการบูชา หรือไหว้ครูก่อนที่จะเรียนเพื่อแสดงความเคารพ และถือเป็นการตั้งใจจริงที่จะร่ำเรียนในสาขานั้น ๆ ส่วนการเรียนตีกลองปี่พาทย์นั้นก็ต้องการตั้งชั้นเรียนโดยชันครูเรียนกลองปี่พาทย์ ในจังหวัดลำพูนจะเป็นชันครู 24 ซึ่งจะเชื่อว่าเป็นการขออนุญาตเรียนตีกลองปี่พาทย์ และทุกครั้งที่จะบรรเลงกลองปี่พาทย์จะมีการไหว้ครูทุกครั้ง ที่เรียกกันว่า ชันนัคนดนตรี ที่ทำแบบนี้เพราะได้รับการปลูกฝังและปฏิบัติสืบต่อกันมา เป็นรุ่น ๆ และก็ยึดถือปฏิบัติกันไป ถือเป็นค่านิยม นัคนดนตรีของชาวล้านนาต้องยึดถือปฏิบัติเพราะเชื่อกันว่าครูบาอาจารย์จะช่วยให้การบรรเลงในแต่ละครั้งผ่านไปด้วยดี เสียงกลองปี่พาทย์สะท้อนให้เห็นถึงค่านิยมของชาวล้านนาที่มีความศรัทธา และเลื่อมใสในพุทธศาสนา โดยชาวล้านนามีความเชื่อที่ว่า ตราบใดที่ยังได้ยินเสียงกลองอยู่ ก็ยังไม่สิ้นพุทธศาสนา และยังถือว่าชีวิต ความเป็นอยู่ ยังคงร่มเย็น สงบสุขอยู่

ภาพประกอบ 68 นักดนตรีให้วัชรกลอง ก่อนบรรเลง

จากจุดนี้สะท้อนให้เห็นว่าชาวล้านนาวิถีชีวิตที่ผูกพันกับความเชื่อและพุทธศาสนา เทพเจ้า สิ่งศักดิ์สิทธิ์ทั้งหลาย มีความกตัญญูต่อผู้มีพระคุณ มีความเคร่งครัด และยึดถือปฏิบัติในสิ่งที่ตั้งามา โดยตลอด จึงทำให้นักดนตรีชาวล้านนามีความตระหนัก สำนึกรักและภูมิใจในวัฒนธรรมของตน ส่งผลให้เกิดความเข้มแข็งในทางวัฒนธรรม ตลอดจนช่วยกันส่งเสริมและเผยแพร่วัฒนธรรมที่ตั้งงามของตน ให้แก่บุคคลทั่วไปได้เห็นคุณค่าและเข้าใจในวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียม รวมไปถึงประเพณีที่สำคัญของชาวล้านนาอย่างแพร่หลาย เพื่อเป็นการส่งเสริม การสร้างค่านิยมในการอนุรักษ์ ศิลปวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียม ประเพณี และวิถีชีวิตที่เป็นเอกลักษณ์ของชาวล้านนาไทย ที่บรรพบุรุษได้ทิ้งสิ่งที่มีคุณค่าให้แก่ชาวล้านนาในปัจจุบันได้สืบทอด และรักษาไว้ให้อยู่คู่กับวัฒนธรรมของชาวล้านนา

2.5 สร้างสมอุดมการณ์

นักดนตรีวงกลองปี่จ่าในจังหวัดลำพูนถือได้ว่าเป็นกลุ่มชนที่สร้างสมอุดมการณ์ ในการบรรเลงดนตรี อีกทั้งยังมีความมุ่งมั่นที่จะรักษาวัฒนธรรมการตีกลองปี่จ่าที่จะได้สืบทอดต่อ ๆ กันมา ให้เยาวชนรุ่นหลังได้เห็นในคุณค่า ความสำคัญของวงกลองปี่จ่า และสร้างความภาคภูมิใจในวัฒนธรรมที่เป็นเอกลักษณ์ของตน รวมไปถึงพร้อมที่จะถ่ายทอดและอนุรักษ์วัฒนธรรมการตีกลองปี่จ่าไปยังเยาวชนรุ่นต่อไป

ภาพประกอบ 69 งานประกวดตีกลองปู้จา

ด้วยเหตุนี้ทางจังหวัดลำพูน และจังหวัดใกล้เคียงจะร่วมกันส่งเสริม อนุรักษ์วงกลองปู้จา โดยมีการจัดกิจกรรมต่าง ๆ โดยจัดการแข่งขันประกวดการตีกลองปู้จาเป็นประจำทุกปีในจังหวัดลำพูน ทั้งนี้เพื่อเป็นดึงดูดความสนใจเยาวชนรุ่นหลัง หันไปหัดตีกลองปู้จา เพื่อเข้าประกวดตีกลองปู้จา โดยสามารถเข้าร่วมด้วยการเป็นตัวแทนของโรงเรียน หรือของชุมชนต่าง ๆ ทั้งในจังหวัดลำพูน และจังหวัดใกล้เคียง

ภาพประกอบ 70 คณะวงกลองปู้จาที่ชนะเลิศการแข่งขันตีกลองปู้จา

นอกจากนักดนตรี กับ สล่าทำกลอง แล้ว ก็ยังมีพระสงฆ์ ตลอดจนรวมไปถึงชาวล้านนาทั้งใน จังหวัดลำพูน และจังหวัดใกล้เคียงก็ได้ช่วยกันพัฒนา ส่งเสริม อนุรักษ์ รวมไปถึงถ่ายทอดความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับวัฒนธรรมการตีกลองปู่จา การสร้างกลองปู่จา และลักษณะของวงกลองปู่จา รวมไปถึงพิธีกรรมต่าง ๆ ทางศาสนา และพิธีกรรมอื่น ๆ ที่มีกลองปู่จาเกี่ยวข้อง

โดยร่วมกันสร้างแนวทางการส่งเสริม และมุ่งมั่นที่จะถ่ายทอดความรู้ เทคนิคต่าง ๆ จาก ประสบการณ์ที่มีทั้งหมด ประกอบกับการสร้างสมอุดมการณ์ที่มุ่งมั่นจะรักษา อนุรักษ์ ศิลปวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียม ประเพณีที่สำคัญ ต่าง ๆ ทั้งที่เกี่ยวข้องกับกลองปู่จา หรือไม่ได้เกี่ยวข้องก็ตาม เพื่อจะ รักษาเอกลักษณ์ที่เป็นมรดกตกทอดที่มีคุณค่าทางจิตใจของชาวล้านนาให้อยู่คู่สังคมไทย มิให้สูญหายไป ตามกาลเวลา

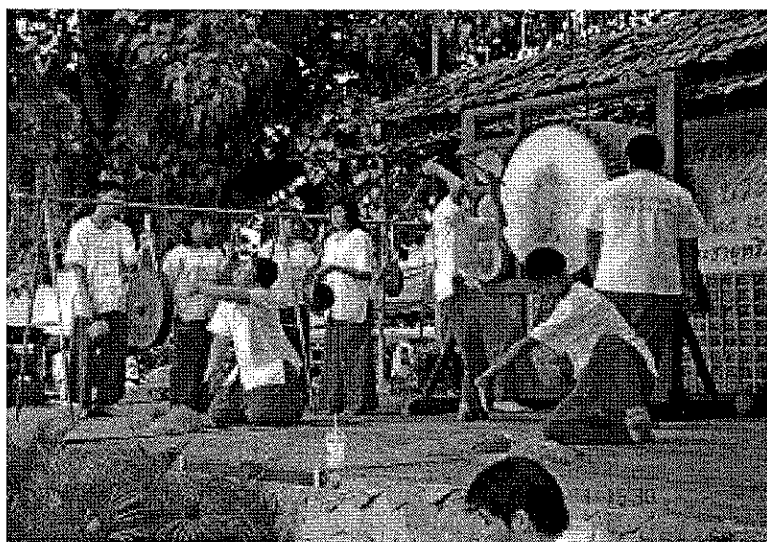
2.6 สืบสานวัฒนธรรม

ชาวล้านนามีทั้งภาษาพูด และภาษาเขียนที่เป็นเอกลักษณ์ การกราบไหว้วิงวอนขอให้สิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่ อำนาจเหนือธรรมชาติมาช่วยแก้ปัญหา หรือผ่อนคลายสถานการณ์ต่าง ๆ ให้ดีขึ้น ซึ่งมักจะตอบแทน หรือสนองตอบด้วยการเซ่นไหว้บูชาสิ่งศักดิ์สิทธิ์เหล่านั้น แต่ถึงอย่างไรพุทธศาสนาก็มีส่วนช่วยขัดเกลาจิตใจ ของชาวล้านนาเป็นอย่างมาก

ภาพประกอบ 71 พิธีสืบชะตาของชาวล้านนา

ปัจจุบันเนื่องจากวิวัฒนาการทางด้านเทคโนโลยีอันทันสมัยมีเครื่องกระจายเสียงเพื่อถ่ายทอดข่าวสาร และบอกกล่าวเหตุการณ์ต่าง ๆ ในหมู่บ้าน และชุมชนมีปฏิทินบอกวัน เวลา ที่สามารถ หาได้ ง่าย และเทคโนโลยีที่อำนวยความสะดวกได้เข้ามาสู่สังคม และวัฒนธรรมชาวล้านนา แทนที่การตีกลองปฐา ตลอดจนผู้ที่มีความสามารถตีกลองปฐานั้นลดลง เป็นเหตุให้เยาวชนซึ่งเกิดมาในยุคสมัยนี้ ไม่เข้าใจถึงรสแห่งดนตรีอันสุนทรีย์ ซึ่งถ่ายทอดมาจากแรงศรัทธาของบรรพบุรุษ จึงทำให้กลองปฐาถูกลดบทบาทหน้าที่มาแขนไว้ เพื่อเป็นสัญลักษณ์ความเชื่อในอดีตเพียงเท่านั้น น้อยครั้งนักจะถูกนำมาตีประกอบพิธีกรรมสำคัญทางศาสนา หรือจะมีอยู่บ้าง ก็เป็นชุมชนที่ห่างไกลตามชนบทที่ยังยึดถือปฏิบัติกันอยู่

ภาพประกอบ 72 วงกลองปฐาระดับเยาวชนในจังหวัดลำพูน

การสืบสานวัฒนธรรมการตีกลองปฐา หรือวงกลองปฐา ถือว่าเป็นเรื่องสำคัญเนื่องจากปัจจัยต่าง ๆ ที่กล่าวมาข้างต้น ผู้วิจัยเล็งเห็นแล้วว่า วงกลองปฐาเป็นมรดกทางวัฒนธรรม ถือเป็นกลองที่มีความสำคัญ และมีคุณค่าสำหรับชาวล้านนา โดยจะเห็นได้ทั่วไปในวัดทางภาคเหนือตอนบน จะมีกลองปฐาตั้งอยู่ในหอกลอง ถึงแม้ในปัจจุบันผู้ที่มีความชำนาญในการตีกลองปฐาแบบประเพณีดั้งเดิม ได้เสียชีวิตไปบ้าง ส่งผลทำให้หาคนตีกลองปฐาได้ยากขึ้น และบทบาทหน้าที่ได้ลดลง เพราะมีสิ่งอื่นมาทดแทน จึงทำให้ความนิยมการตีกลองปฐาลดไปด้วย ดังจะพบว่าในบางวัดมีกลองปฐาเก็บรักษาไว้ แต่ไม่มีผู้ที่สามารถตีได้ จึงทำให้กลองปฐาถูกปล่อยปะละเลยทอดทิ้งไว้ และขาดการสืบทอดต่อ ขาดการบำรุงรักษาอย่างต่อเนื่อง แต่ถึงอย่างไรก็มีกลุ่มคนที่พยายามศึกษา และส่งเสริม ซึ่งบางครั้งอาจต้องถึงกับเคลื่อนที่กลองปฐาออกจากวัดมาเข้าร่วมในขบวน หรือจัดแสดงโชว์ในงานสมโภชน์วันเริง ต่าง ๆ รวมไปถึงการจัดประกวดแข่งขันที่จัดขึ้นทุกปี เพื่อที่จะส่งเสริม อนุรักษ์ ศิลปวัฒนธรรมการตีกลองปฐา

เอาไว้ สามารถเป็นการประชาสัมพันธ์ล่องปูจาให้แก่บุคคลทั่วไปที่มีความสนใจเกี่ยวกับล่องปูจา เพื่อให้ล่องปูจาเป็นที่รู้จักอย่างกว้างขวาง เพื่อเป็นแนวทางในการส่งเสริมอนุรักษ์ สืบสานศิลปวัฒนธรรมที่เป็นเอกลักษณ์ของชาวล้านนา เพื่อให้ได้ตระหนักถึงคุณค่าทางด้าน ศิลปวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียม ประเพณี ตลอดจนวิถีชีวิตอันดีงามของชาวล้านนา เพื่อให้สืบทอดไปสู่ชนรุ่นหลังต่อไป

2.7 จดจำประเพณี

จากการศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับวงล่องปูจาในจังหวัดลำพูน ได้พบว่า ประเพณีโดยส่วนใหญ่จะเป็นการทำบุญ อุทิศส่วนกุศลให้แก่ตนเอง และบรรพิตาวงเวียนของบรรพบุรุษ ตามหลักความเชื่อทางศาสนา ล่องปูจาถือเป็นเครื่องดนตรีชิ้นหนึ่งที่มีความสำคัญต่อความเชื่อ ความศรัทธา ในพระพุทธศาสนา ศิลปวัฒนธรรมประเพณี และวิถีชีวิตของชาวล้านนา โดยจะเห็นได้ว่าการนำล่องปูจามาใช้ประกอบพิธีกรรมต่าง ๆ เช่น ในประเพณีสิบสองเดือน พิธีกรรมการสืบชะตา หรือในวันสำคัญทางศาสนา อาทิ วันวิสาขบูชา วันมาฆบูชา วันเข้าพรรษา วันออกพรรษา วันธรรมสวนะ หรือแม้กระทั่ง ประเพณีตั้งธรรมหลวง ในวันเพ็ญเดือนยี่ (เดือน 12) งานปอยหลวงทำบุญหยาดน้ำ อุทิศถวายถาวรวัตถุ ประเพณีสงฆ์น้ำพระธาตุต่าง ๆ เพื่อใช้ถวายเป็นพุทธบูชา ด้วยเหตุนี้ทำให้เห็นว่าล่องปูจามีส่วนสำคัญในการกระตุ้นความเชื่อ ความศรัทธาของชาวล้านนาที่มีต่อพิธีกรรมของตน ชาวล้านนายังคงรักษาประเพณีที่ดีงามนี้เอาไว้มีทั้งประเพณีท้องถิ่น ประเพณีประจำชาติ ไทยและประเพณีทางพุทธศาสนา ซึ่งก็ได้ยึดถือปฏิบัติสืบทอดต่อ ๆ กันมาอย่างเคร่งครัด

ภาพประกอบ 73 ประเพณีสงฆ์น้ำพระธาตุหริภุญชัย จังหวัดลำพูน

ด้วยเหตุนี้จึงส่งผลทำให้เยาวชนรุ่นหลังได้เรียนรู้และจดจำประเพณีต่าง ๆ ของชาวล้านนา ด้วยการซึมซับเอาวัฒนธรรมเข้าไปในชีวิตประจำวัน จนกลายเป็นสิ่งที่เรียนรู้ เข้าใจ และต้องยึดถือปฏิบัติ อยู่เป็นประจำและสืบทอดแก่เยาวชนรุ่นหลังต่อไป และสะท้อนให้เห็นว่านักดนตรีวงกลองปู่จาใน จังหวัดลำพูนนั้น จะต้องจดจำประเพณี และเข้าใจถึงขนบธรรมเนียม ประเพณี ศิลปวัฒนธรรม ตลอดจน ขั้นตอนในพิธีกรรมต่าง ๆ ที่มีกลองปู่จาเป็นส่วนหนึ่งของพิธีกรรม ตามแบบโบราณที่ได้สืบทอดมาจาก ครูบาอาจารย์

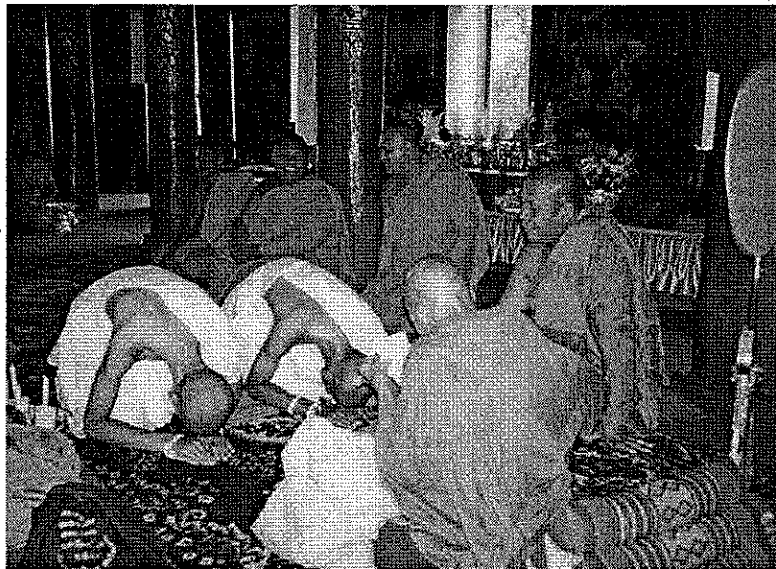
ภาพประกอบ 74 ชาวบ้านร่วมกันทำบุญในพิธียกช่อฟ้า

จากสภาพสังคมวิถีชีวิตที่ยึดถือ ปฏิบัติ ขนบธรรมเนียม ประเพณี วัฒนธรรมของ ล้านนา อย่างเคร่งครัด ทำให้เข้าใจซาบซึ้ง และตระหนักถึงคุณค่าของการตีกลองปู่จา ซึ่งหมายความว่า การ ตี กลองปู่จาในพิธีกรรมทางพุทธศาสนา แต่ครั้งถือเป็นการถวายพุทธบูชา และส่งผลต่อความ ศรัทธาของพุทธศาสนิกชนชาวล้านนาที่มีต่อพุทธศาสนา ทำให้ชาวล้านนาได้จดจำ และเรียนรู้การ ปฏิบัติตนในพิธีกรรมต่าง ๆ โดยได้รับการสืบทอด ปลูกฝังจากบรรพบุรุษ เพื่อที่สืบสาน และอนุรักษ์ ประเพณี วัฒนธรรมที่เป็นเอกลักษณ์ของล้านนาให้ดำรงอยู่คู่กับสังคมล้านนาต่อไป

2.8 ของดีศาสนา

ชาวล้านนาในประเทศไทยจะนับถือพุทธศาสนาตามแบบบรรพบุรุษที่สืบทอดกันมา ในอดีต ชาวล้านนาจะนับถือผี เชื้อ และศรัทธาในสิ่งศักดิ์สิทธิ์ การเข้ามาของพระพุทธศาสนาทำให้วัฒนธรรม เปลี่ยนไป พิธีกรรมทางผีหลายอย่างมีการแทรกเรื่องราวทางพุทธศาสนาเข้าไป อย่างเช่น พิธีเลี้ยงผีตอง หรือพิธีกรรมใดที่ต้องการความศักดิ์สิทธิ์ก็จะให้พระสงฆ์เป็นผู้ประกอบพิธี ไม่ว่าการประกอบพิธีกรรม

ใด ๆ เมื่อเสร็จพิธีก็จะต้องมีการขอพระสงฆ์พรมน้ำมนต์ให้ และมีการขอพรจากพระสงฆ์ และ พระพุทธเจ้า เพื่อให้คุ้มครองอยู่รอดปลอดภัยจากสิ่งที่ไม่ดีทั้งปวงตามความเชื่อที่ได้สืบทอดกันมา

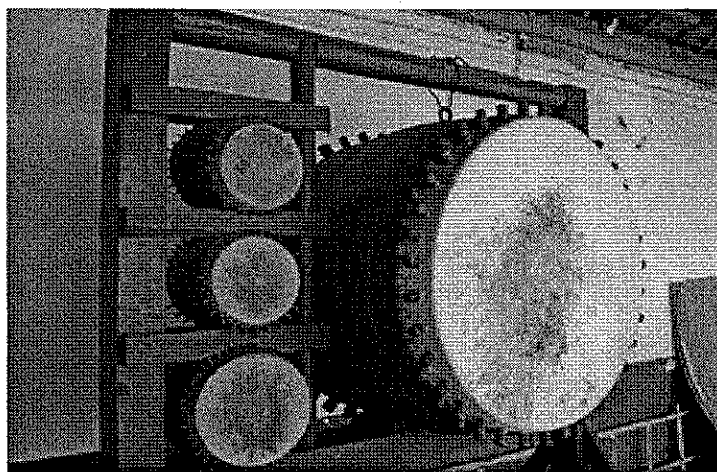
ภาพประกอบ 75 พิธีอุปสมบทสามเณร

ด้วยเหตุนี้ทำให้เห็นได้ว่าชาวล้านนาค้นคว้าต่อการเข้ามาของพุทธศาสนา ด้วยเห็นพ้องว่าเป็นสิ่งที่ดีที่นายอมรับ และปฏิบัติตาม มีการส่งเสริมให้เข้าวัดทำบุญ เลิกอบายมุข มีการศึกษาพระธรรม คำสอน ปรัชญาศาสนา และปฏิบัติธรรมในระดับต่าง ๆ พุทธศาสนาในล้านนาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันส่วนใหญ่จะมีกลิ่นอายของความเชื่อ ความศรัทธาแบบพื้นเมืองล้านนา ประปนอยู่

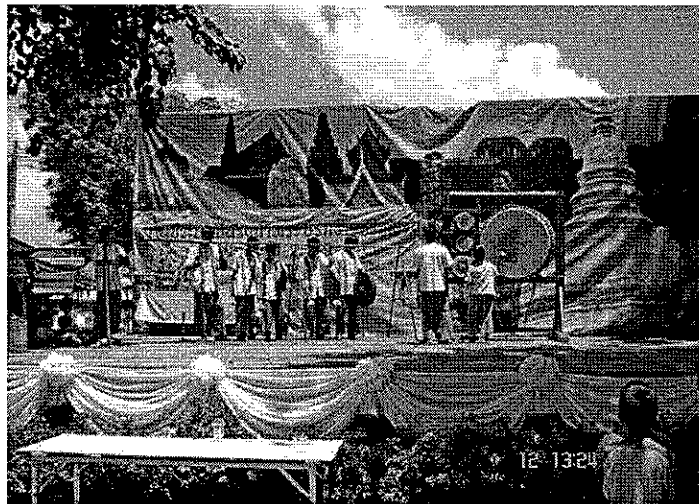
ภาพประกอบ 76 พระสงฆ์เทศนาธรรมในคันทองน่านยกขันครู

จากการศึกษาได้พบว่า กลองปฐา ใช้เรียกชื่อของกลองประเภทหนึ่ง ซึ่งตั้งอยู่ในวัดวาอาราม อันเป็นสถาบันของพระพุทธศาสนา ซึ่งกลองปฐาได้ตั้งชื่อตามลักษณะ และกิจกรรมการตีกลอง ที่เชื่อว่าตีกลองปฐาเพื่อถวายเป็นพุทธบูชา เสียงร้องเสียงกลองจากการบรรเลงเพลงของวงกลองปฐาในคำคืนก่อนวันพระจากวัด ก็คือเสียงแห่งบุญกุศลที่บอกให้ชาวบ้านได้ทราบว่า พรุ่งนี้ คือ วันทำบุญ สร้างกุศล งดทำบาป งดใช้แรงงานจากสัตว์เลี้ยง เป็นวันให้วัว ควาย ช้าง ม้า ได้หยุดพักงาน เสียงร้องจากกลองปฐาจึงเป็นเสียงแห่งความเป็นมงคล และเป็นเสียงแห่งบุญกุศลโดยแท้จริง ทำให้กลองปฐาเป็นกลองที่อยู่คู่กับวัด ตามความเชื่อที่ว่าเสียงกลองนั้นดังไปถึงสรวงสวรรค์ชั้นฟ้า เพื่อให้บรรดาเหล่าเทวดาทั้งหลายเป็นสักขีพยานในการทำบุญทุก ๆ ครั้ง

ภาพประกอบ 77 กลองปฐาในวัดพระธาตุหริภุญชัย จังหวัดลำพูน

ด้วยเหตุนี้จึงถือได้ว่ากลองปฐามีส่วนช่วยในการสร้างเสริมความเชื่อ ความศรัทธา สามารถส่งผลทำให้ชาวล้านนาหมั่นปฏิบัติธรรม ทำบุญอุทิศส่วนกุศลแก่บรรพบุรุษอย่างสม่ำเสมอ ส่วนทางพุทธศาสนาแบบพื้นเมืองล้านนานั้นก็มีส่วนช่วยขัดเกลาจิตใจ อารมณ์ เสริมสร้างบุคลิกภาพให้เป็นผู้มีความอ่อนโยน นุ่มนวล ไม่ผลีผลาม จึงส่งผลทำให้เป็นสังคมที่อยู่ร่วมกันอย่างสงบสุข มีความสุข ใช้ชีวิตที่เรียบง่าย เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน การถ้อยทีถ้อยอาศัยกลายเป็นทรัพย์อันประเสริฐ เป็นมรดกตกทอด ส่งผลทำให้วิถีชีวิต ความเป็นอยู่ และสังคมของชาวล้านนาสงบ ร่มเย็น อยู่ร่วมกันอย่างถ้อยทีถ้อยอาศัย ทำให้เป็นเกิดความสามัคคีในกลุ่มชนชาวล้านนาไทย รวมไปถึงการยึดถือ ปฏิบัติขนบธรรมเนียม ประเพณี ศิลปวัฒนธรรม ที่ได้รับการถ่ายทอดจากบรรพชน เพื่อส่งเสริม อนุรักษ์ สืบทอดให้อยู่ดำรงคู่สังคมล้านนาต่อไป

ภาพประกอบ 78 เยาวชนแสดงโชว์ตีกลองปฐาในประเพณีสงกรานต์พระธาตุหริภุญชัย

จากคุณลักษณะ 8 ประการ ซึ่งประกอบด้วย อยู่อย่างไทย ใฝ่ใจศึกษา เสาะหาความรู้ เข้าสู่ ค่านิยม สร้างสมอุดมการณ์ สืบสานวัฒนธรรม จดจำประเพณี และของดีศาสนา ซึ่งถือเป็นปัจจัย สำคัญที่มีบทบาทต่อการศึกษาวិเคราะห์ความเข้มแข็งทางวัฒนธรรมการตีกลองปฐาในจังหวัดลำพูน จากการวิเคราะห์สรุปได้ว่า วงกลองปฐาในจังหวัดลำพูน มีความเข้มแข็งทางวัฒนธรรมอยู่อย่างพร้อม มบูรณ์ แต่ด้วยกระแสเทคโนโลยีที่ได้เปลี่ยนแปลงบทบาท และหน้าที่ของวงกลองปฐาลดลงไปบ้าง แต่ก็ ได้มีการปรับปรุงพัฒนา ตลอดจนส่งเสริม อนุรักษ์ และเผยแพร่ศิลปวัฒนธรรม การตีกลองปฐา และ วงกลองปฐาให้เป็นที่รู้จักแก่บุคคลทั่วไป ตลอดจนปรับเปลี่ยนบทบาทหน้าที่ของกลองปฐาให้เหมาะสมกับ สถานการณ์ และสังคมชาวล้านนา เพื่อรักษาศิลปวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียม ประเพณี ที่เป็นมรดก ตกทอดกันมาหลายชั่วอายุคน ถือเป็นเอกลักษณ์เฉพาะของชาวล้านนาไทย ให้สืบทอดต่อไปยังชนรุ่นหลัง และดำรงอยู่คู่กับประเทศไทยสืบไป

บทที่ 5

สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การศึกษาวิจัยเรื่องวงกลองปู้จาในจังหวัดลำพูน ซึ่งดำเนินมาเป็นลำดับสามารถสรุปผลได้ดังนี้

ความมุ่งหมายของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาวงกลองปู้จา ในเขตจังหวัดลำพูน
2. เพื่อศึกษาความเข้มแข็งทางวัฒนธรรมของวงกลองปู้จา ในเขตจังหวัดลำพูน

ความสำคัญของการวิจัย

1. ทำให้ทราบถึงประวัติความเป็นมาของวงกลองปู้จา
2. ทำให้ทราบถึงลักษณะขั้นตอนการสร้างกลองปู้จา พิธีกรรม กรรมวิธี ความเชื่อ ในการสร้างกลองปู้จา
3. ทำให้ทราบถึงลักษณะ จังหวะ ทำนองการบรรเลงของวงกลองปู้จา และองค์ประกอบทางดนตรีของวงกลองปู้จา
4. ทำให้ทราบถึงผลการศึกษาวิเคราะห์ ความเข้มแข็งทางวัฒนธรรมของวงกลองปู้จา
5. ทำให้ทราบถึงการดำรงอนุรักษ์สืบทอด และเผยแพร่วงกลองปู้จาในเขตจังหวัดลำพูน

การศึกษาค้นคว้า

การศึกษาค้นคว้า ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาทางมานุษยวิทยา โดยใช้การวิจัยภาคสนาม (Field Research) เป็นหลักและการศึกษาทางเอกสาร (Document Research) เป็นส่วนประกอบเพื่อนำข้อมูลมาประมวลให้ได้ข้อมูลภาพรวม (Holistic) และเชื่อถือได้ (Reliability) โดยผู้วิจัยได้แบ่งข้อมูลออกเป็น 2 รูปแบบคือ

1. ข้อมูลปฐมภูมิ เป็นข้อมูลเกี่ยวกับวงกลองปู้จา
2. ข้อมูลทุติยภูมิ เป็นข้อมูลที่ได้จากการศึกษาจากเอกสารต่าง ๆ ได้แก่บทความทางวิชาการ ตำรา หนังสือ งานวิจัย วิทยานิพนธ์ต่าง ๆ

การวิเคราะห์ข้อมูล เรื่อง การศึกษาวงกลองปู้จาในจังหวัดลำพูน ผู้วิจัยได้นำข้อมูลมาวิเคราะห์ โดยได้แบ่งประเด็นการวิเคราะห์ดังนี้

1. ศึกษาวงกลองปี่จ่า

1.1 ประวัติความเป็นมาของวงกลองปี่จ่า

- ประวัติวงกลองปี่จ่า
- พัฒนาการของวงกลองปี่จ่า
- เครื่องดนตรีในวงกลองปี่จ่า

1.2 การสร้างกลองปี่จ่า

- กรรมวิธีการเลือกวัสดุ
- การสร้างกลองปี่จ่า
- การสร้างหอกกลองปี่จ่า
- การนำกลองปี่จ่าเข้าวัด
- การสืบทอดของส่วทำกลอง

1.3 หลักในการบรรเลงวงกลองปี่จ่า

- วิธีการบรรเลง
- บทเพลง
- โอกาสในการบรรเลงกลองปี่จ่า

1.4 การอนุรักษ์ และการเผยแพร่วงกลองปี่จ่า ในจังหวัดลำพูน

- รูปแบบของกลองปี่จ่า
- นักดนตรี
- การสืบทอด และการอนุรักษ์

2. ข้อมูลที่ได้มาจะทำการวิเคราะห์หาความเข้มแข็งทางวัฒนธรรม โดยใช้ทฤษฎีรากแก้วทางวัฒนธรรมของ รองศาสตราจารย์กาญจนา อินทรสุนานนท์ ซึ่งทฤษฎีนี้เป็นทฤษฎีที่ทำให้ชุมชนเกิดความเข้มแข็งทางวัฒนธรรม ซึ่งมีลักษณะดังต่อไปนี้

2.1 อยู่อย่างไทย (ล้านนา)

2.2 ใฝ่ใจศึกษา

2.3 เสาะหาความรู้

2.4 เข้าสู่ค่านิยม

2.5 สร้างสมอุดมการณ์

2.6 สืบสานวัฒนธรรม

2.7 จดจำประเพณี

2.8 ของดีศาสนา

ข้อมูลทั้งหมดที่ได้จากการวิเคราะห์ ผู้วิจัยได้นำมาเรียบเรียงในรูปแบบของการพรรณนา บรรยายเป็นความเรียงและสรุปเป็นรายงานการวิจัยดังนี้

สรุปผลการวิจัย

ผลจากการวิจัยสรุปผลได้เป็น 2 ตอนดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับวงกลองปู้จาในจังหวัดลำพูน

1.1 ประวัติความเป็นมาของวงกลองปู้จา

กลองปู้จา หรือ กลองบูชา เป็นกลองที่อยู่คู่กับสังคมล้านนามาตั้งแต่สมัยอดีต “กลองปู้จา” เป็นชื่อเรียกกลองประเภทหนึ่งทางภาคเหนือตั้งอยู่ในวัดวาอาราม กลองปู้จาดังชื่อตามลักษณะ และ กิจกรรมการตีกลอง คือตีเพื่อเป็นพุทธบูชา เป็นสัญญาณให้ทราบกันว่าจะมีงานสำคัญเกิดขึ้น รูปลักษณะ ของกลองปู้จาชุดหนึ่งจะประกอบด้วย กลองใบใหญ่ 1 ใบ และกลองขนาดเล็ก อีก 2-3 ใบ เรียกว่า กลองลูกคู่บ มีลักษณะเหมือนไห กลองใบใหญ่ทำด้วยไม้เนื้อแข็ง ลำตัวกลองยาวประมาณ 120 นิ้ว หน้าตัด หรือเส้นผ่านศูนย์กลาง ประมาณ 24-26 นิ้ว ส่วนกลองใบเล็กมีความยาวประมาณ 20 นิ้ว หน้าตัด ประมาณ 10-14 นิ้ว ขึ้นหน้าด้วยหนังวัว กลองลูกคู่บบริเวณหางไม่หุ้มหนังปล่อยให้โล่ง หรือบางแห่งก็ หุ้มทั้งสองด้าน และมี ห้อย กับฉาบ เป็นเครื่องประกอบจังหวะภายในวงกลองปู้จา

ลักษณะของการตั้งกลองทั้งหมด ใช้วิธีการแขวนบนหอกกลอง ใ้รงกลอง กลองใบใหญ่แขวนให้ พอดีกับคนตี กลองลูกเล็กอยู่ด้านซ้าย หรือด้านขวา ตั้งลงมาในลักษณะชันบันได 3-4 ใบ ส่วนห้อย ใบใหญ่แขวนไว้ด้านขวาถัดจากกลองใบใหญ่

การตีมีไม้หุ้มด้วยผ้าซึ่งพันทับกันเป็นชั้น ๆ ขนาดของไม้ตีจะมีขนาดที่ลดหลั่นกันตามขนาด ของกลอง อาจใช้คนตีตั้งแต่ 2คนขึ้นไปแล้วแต่ความเหมาะสม จังหวะที่ใช้โดยทั่วไป คือ 1. ทำนอง เลือขบตุ้ 2. ทำนองสาวหลับเตื่อะ 3. ทำนองล่องน่าน 4. ทำนองตึงหยั่ง หรือบูชา

กลองปู้จาพบในกลุ่มคนลาวเท่านั้น ซึ่งประเทศไทยพบว่ามีกลองประเภทนี้อยู่ในวัด บริเวณ จังหวัดเชียงใหม่ เชียงราย แพร่ พะเยา น่าน ลำพูน ลำปาง แต่ไม่พบในแม่ฮ่องสอนเพราะส่วนใหญ่ เป็นกลุ่มไต และพบอยู่บ้างในแถบภาคอีสาน รวมไปถึงกลุ่มชนคนยวน (โยนก) ในประเทศไทย เช่น บ้านเลาไห้ จ.ราชบุรี

พัฒนาการของวงกลองปู้จา

กลองปู้จามีการพัฒนา ทางรูปร่าง ชื่อ และการใช้งาน หลายครั้งซึ่งเป็นไปตามยุคสมัย และ การใช้งาน สามารถแบ่งการเปลี่ยนแปลงตามสมัยได้ ดังนี้

กลองจั๊ยะมะมงคล (กลองจั๊ยะมงคล)

ในอดีตพบว่า มีการเรียกชื่อของกลองว่า กลองจั๊ยะ หรือ กลองไชย กลองจั๊ยะเป็นเครื่องดนตรีประเภทเครื่องหนัง เพื่อใช้ตีเป็นกำลังใจ ปลุกใจ ทหาร ในการออกรบ หรือเพื่อใช้เป็นเครื่องส่งสัญญาณบอกรหัสในการทำสงคราม การทำสงครามเมื่อสมัยโบราณเครื่องมือสื่อสารนั้นไม่มี จึงต้องใช้กลองเพื่อเป็นการบอกยุทธวิธีทางการรบ โดยการตกลองรหัสกันก่อนที่ทำการรบเพื่อดำเนินแผนการรบได้อย่างมีประสิทธิภาพ หรือใช้ในการบันทึกหลังการรบเสร็จ

กลองปู้จา (กลองบูชา)

การเปลี่ยนแปลงจากกลองจั๊ยะในอดีตมาเป็นกลองปู้จานั้น เมื่อหมดยุคของการทำสงครามแล้ว บ้านเมืองสงบสุข กลองจั๊ยะก็ไม่ได้นำไปใช้ในการสงครามอีก จึงเหลือแต่การนำมาใช้ในวัดเพื่อนำมาตีเป็นการบูชาพระรัตนตรัยตามความเชื่อในพระพุทธศาสนา ใช้เป็นเครื่องดนตรีในงานบุญของวัด และใช้เป็นเครื่องส่งสัญญาณต่าง ๆ ภายในชุมชน เมื่อถูกนำมาใช้ในวัดตีเป็นพุทธบูชาหลังจากที่มีการเทศนาธรรมจบ ชาวบ้านจึงทำการตีกลอง หมายถึงการตีกลองเพื่อบูชาพระธรรม การกระทำเช่นนี้มีการปฏิบัติสืบต่อกันมานาน ทำให้เวลาตีกลองก็ เรียกว่า ตีกลองปู้จา จึงเรียกกลองประเภทนี้ว่ากลองปู้จา (กลองบูชา) ตามหน้าที่ของกลองในขณะนั้นเอง ในยุคหลังนี้เอง กลองปู้จา กลายเป็นกลองที่สร้างขึ้นสำหรับถวายวัด เพื่อเป็นการถวายพุทธบูชาตามความเชื่อที่ว่าเสียงกลองนั้นดังไปถึงสรวงสวรรค์ชั้นฟ้าเพื่อให้บรรดาเหล่าเทวดาทั้งหลายเป็นสักขีพยานในการทำบุญทุก ๆ ครั้ง

กลองสะบัดชัยโบราณ (กลองสะบัดชัยลูกดับ)

โดยลักษณะที่ว่ากลองสะบัดชัยถ่ายแบบมาจากกลองปู้จานั้นก็เพื่อจุดประสงค์ในการตีกลองทั้ง 2 อย่าง เป็นการตีกลองเพื่อเอาฤกษ์เอาชัย หรือเป็นสิริมงคลเป็นการบูชาสิ่งศักดิ์สิทธิ์ เพื่อให้โชคให้ชัยเหมือนกัน เนื่องจากกลองปู้จาเป็นกลองขนาดใหญ่ ไม่สามารถเคลื่อนย้ายได้สะดวก จึงทำการจำลอง กลองสะบัดชัยขึ้นเพื่อใช้ในขบวนแห่ ให้มีขนาดที่คนพอหาม ประกอบด้วยกลองสองหน้า ทำการย่อส่วนลงมา 1 ใน 3 และขนาดเล็กอีก 2-3 ลูก ใช้ไม้เล่มหนึ่งพาดบนบ่า ส่วนไม้เล่มหนึ่งถือไว้กับมือ ให้กลองอยู่ในลักษณะลาดเอียง มีคนตีกลองต่างหาก 1 คน

กลองสะบัดชัยประยุกต์

กลองสะบัดชัยประยุกต์เป็นการพัฒนามาจากกลองสะบัดชัยลูกดับนั่นเอง คือ การนำเอา กลองสะบัดชัยลูกดับมาตัดลูกดับทั้ง 3 ลูกออกไป เนื่องจากการตีกลองลักษณะนี้เน้นการตีจังหวะสะบัดชัย และใช้ท่าทางประกอบ ทั้งมีการนำเอาอวัยวะของร่างกายที่สามารถเป็นอาวุธได้ เช่น ศีรษะ เข่า ศอก เป็นต้น มาสัมผัสที่หน้ากลองแสดงเป็นท่าทางการตีประกอบด้วย เป็นลีลาการตี ลีลาการตีแต่เดิมมี

ลีลาออกชั้นเชิงชาย เพราะการตีกลองเป็นเรื่องของผู้ชายเท่านั้น การออกกลดลายหน้ากลองของผู้ตีก็เพื่อแสดงให้เห็นความสามารถในชั้นเชิงการต่อสู้ของตนในขณะที่มีจังหวะการตีควบคุมอยู่ การออกอาวุธได้เช่น หัว คอก กำปั้น ประกอบด้วยแต่ด้วยระดัองดังกล่าวไม่ให้สัมผัสหน้ากลองเลย เพียงทำท่าเท่านั้น เพราะถือกันว่า กลองเป็นของสูงและศักดิ์สิทธิ์

ลักษณะวงกลองปู้จาในปัจจุบัน

กลองปู้จา เป็นกลองสองหน้ารูปถึงขนาดใหญ่ มีเส้นผ่านศูนย์กลางหน้ากลอง 2 ฟุตจนถึงมากกว่า 3 ฟุต ความยาวประมาณ 4 ฟุตจนถึงมากกว่า 6 ฟุต ขึ้นอยู่กับความสัมพันธ์ความกว้างของหน้ากลอง นอกจากนี้อาจมีกลองลักษณะเดียวกันแต่มีขนาดเล็กกว่า จำนวน 1 - 3 ลูก ผูก หรือตรึงไว้ข้าง ๆ กับกลองลูกใหญ่ ถ้ามีกลองเป็นชุดหลายลูกหลายขนาดเช่นนี้ ลูกใหญ่จะมีชื่อว่า กลองตั้ง หรือ กลองหลวง (สำหรับบางท้องถิ่น) ยังมีกลองขนาดเล็กมีชื่อว่า ลูกต๊อบ หรือ กลองต๊อบ ในชุมชนไทยลื้อบางแห่ง และมีกลองตะหลดปด 1 ลูก ใช้ตีสอดแทรก กับจังหวะของกลองปู้จา ยังมีเครื่องตีประกอบจังหวะอื่น เช่น ช้อง และสว่า (ฉาบใหญ่) โดยส่วนมากนิยมใช้ช้อง 5 ลูกขึ้นไป ตามความนิยมของแต่ละพื้นที่ ในบางพื้นที่ก็มี 7 - 9 ลูก ส่วนส่วนนั้นก็ได้รับความนิยมแตกต่างกัน เช่นเดียวกับช้อง ในบางพื้นที่ก็เพียงแค่ 1 คู่ แต่ในบางพื้นที่ก็ใช้ถึง 2 คู่

วิธีการตีกลองปู้จาที่ยังคงใช้ในปัจจุบันนี้ เป็นการตีส่งสัญญาณ ตีเฉพาะกลองลูกใหญ่ลูกเดียว ถ้าตีในวันธรรมสวนะ และงานบุญสลากภัตต์ ตีลูกใหญ่ และลูกต๊อบ พร้อมทั้งมีคนใช้ไม้ไผ่เลาแบน ๆ ยาว ฟาดด้านหลังกลองเป็นจังหวะขึ้นพื้นค่อนข้างเร็ว กระฉับกระเฉง เรียกว่า ตีฟาดแล้ ส่วนการตีในคืนก่อนวันธรรมสวนะ จะมีการนำช้อง และสว่า มาผสมวงด้วย ช้องที่ใช้มีตั้งแต่ขนาดเล็กไปจนถึงขนาดใหญ่เส้นผ่านศูนย์กลางกว่า 2 ฟุต จำนวนรวมกันประมาณ 10 - 12 ลูก หรืออาจมากกว่านี้อีกก็ได้ ช้องทั้งหมดมีหน้าที่ตีจังหวะขึ้นพื้นห่าง ๆ ส่วนสว่าจะใช้ตีขัด หรือกรอในขณะที่กลองปู้จานั้นตีเป็นทำนอง และลีลาต่าง ๆ ซึ่งมักมีชื่อเรียกว่า เลือขบตุ้ ลาวหลับเต้อะ ล่องน่าน น้ำเลอห่ง เป็นต้น

เครื่องดนตรีในวงกลองปู้จา

เครื่องดนตรีที่เป็นประธานในวงกลองปู้จาคือ กลองปู้จา เป็นประธาน เล่นเป็นทำนอง และคุมจังหวะในการบรรเลง ประกอบด้วยเครื่องดนตรีดังนี้ 1. กลองปู้จา 2. กลองลูกต๊อบ 3. กลองตะหลดปด 4. ช้องอู๋ย 5. ช้องโฮย้ง 6. สว่า

1.2 การสร้างกลองปฐา

การสร้างกลองปฐา เริ่มโดยเลือกแหล่งที่มาของไม้ เพื่อให้อยู่ในทิศที่ถูกโฉลกกับนามวัด หลีกเลียงทิศที่ไม่เป็นมงคล ในฐานะวัดเป็นสถานที่ของชุมชนทิศที่เหมาะสมสมควรเป็นทิศที่เป็น "บรวาร" ส่วนทิศที่ต้องหลีกเลียง คือ ทิศที่เป็น "กาลกิณี" ตามคติโบราณจะนิยมดูจากวันที่สร้างวัด ในกรณีที่ไม่ทราบวันที่สร้างวัด จะถือเอาปีที่สร้างวัด หรือ ชื่อของวัด เป็นตัวกำหนดแหล่งที่มาของไม้แทน ดังนั้น ทิศทางที่มาของไม้ควรพิจารณากันให้ดีก่อนที่จะเลือกชนิดของไม้เป็นลำดับต่อไป

กรรมวิธีการเลือกวัสดุ

การสร้างกลองปฐา มีวัสดุ สำหรับการทำดังนี้

1. การเลือกไม้ ไม้ที่จะนำมาทำกลองปฐานั้นจะเป็นไม้เนื้อแข็ง เช่น ไม้ประดู่ ไม้แดง ไม้เต็งรัง ซึ่งก่อนจะนำมาทำกลองต้องมีการบวสรวงสิ่งศักดิ์ ขออนุญาต รุกขเทวดา ผีสงนางไม้ เจ้าป่าเจ้าเขา เพื่อเป็นการบอกกล่าวจะนำไม้มาทำกลอง เมื่อได้ไม้มาแล้วก็นำมาตัดเป็นท่อนให้ได้ความยาวตามต้องการ

2. หน้หน้ากลอง หน้แต่ละชนิดที่ใช้ทำกลองต้องเลือกให้เหมาะสมกับกลองแต่ละประเภท เช่น กลองที่ตีด้วยไม้ต้องใช้หน้ที่หนา กว่ากลองที่ตีด้วยมือ หน้สำหรับซึ่งทำหน้ากลองต้องตัดเป็นแผ่นกลมตามขนาดของหน้ากลอง ส่วนหน้ที่ใช้สำหรับทำสายปรับแรงเสียง ซึ่งเรียกว่า "หน้เรียด" ต้องตัดเป็นเส้นยาว กว้างประมาณ 1 เซนติเมตร แล้วขัดให้ขึ้นเงามันเพื่อความสวยงาม

หน้าหน้ากลองโดยส่วนใหญ่สละนิยมใช้หน้วัว มากกว่าหน้ควาย และมักนิยมเลือกหน้วัว ตัวเมียมากกว่าหน้วัวตัวผู้ หน้วัวตัวเมียที่นำมาทำหน้ากลองควรจะเป็นวัวตัวเมียที่มีการตกูกหลาย ๆ ครั้งแล้วยิ่งดี เนื่องจากจะมีความหนาพอดี มีความยืดหยุ่น และมีการขยายตัวเต็มที่ มีความเหนียวทนทาน สามารถใช้งานได้นาน ทำให้ได้หน้ากลองที่นำไปหุ้มกลองแล้วมีเสียงดังกังวาน

3. อุปกรณ์ และเครื่องมือ ในการทำกลองปฐา บางอย่างสละกลองได้มีการประดิษฐ์ อุปกรณ์ และเครื่องมือต่าง ๆ เพื่อความสะดวกในขั้นตอนการสร้าง และการกลึงหุ่นกลองให้สวยงาม รวดเร็ว และได้สัดส่วน สละกลองเลือกใช้ อุปกรณ์ และเครื่องมือที่แตกต่างกันไปตามความถนัด และเทคนิควิธีการของแต่ละคนอุปกรณ์ แลเครื่องมือที่สำคัญ ดังนี้

- เครื่องมือสำหรับตกแต่งภายนอก ได้แก่ 1. ขวาน 2. เครื่องกลึงกลอง 3. แท่นกลึง 4. เหล็กเคียนกลอง หรือเหล็กกลึงกลอง 5. เครื่องขัดไฟฟ้า
- เครื่องมือสำหรับตกแต่งภายในหุ่นกลอง ได้แก่ 1. สว่านไฟฟ้า 2. กบไสไม้ต่อด้าม 3. กบไฟฟ้า 4. เลื่อยไฟฟ้า 5. เลื่อยมือ 6. เหล็กเส้นแบน 7. คีม 8. เหล็กตะขอ 9. มีด 10. ค้อน 11. เหล็กชุด 12. เวอร์เนีย

- อุปกรณ์อื่น ๆ ได้แก่ 1. กระดาษทราย 2. แลคเกอร์ 3. สีย้อมไม้ 4. เชือกปะติด (เชือกสี) 5. ยากันมอด และปลวก

การสร้างกลองปู้จา

การสร้างกลองปู้จามีวิธีการดังนี้

1. การขึ้นรูป กลองปู้จาจะใช้ขวาน หรือมีดถากซ่อมท่อนไม้ให้ได้หุ่นกลองแบบหยาบ ๆ ก่อนการถากซ่อมหุ่นกลองจะต้องวัดขนาดของท่อนไม่ว่าสามารถทำกลองยาวเท่าไร และเส้นผ่านศูนย์กลางประมาณเท่าไร โดยมีการถากซ่อมหุ่นกลอง สลักกลองต้องใช้ความชำนาญ และประสบการณ์ เพื่อให้หุ่นกลองเสียรูปทรง ในการถากขึ้นรูป ต้องมีสลักกลองอย่างน้อย 2-3 คน ช่วยกันมองให้ได้สัดส่วน เพื่อให้ไม่ให้เกิดเสียหาย หรือเสียรูปทรง

2. การกลึง (กลองลูกต๊อบ) การกลึงในที่นี้ใช้สำหรับกลึงกลองลูกต๊อบ ซึ่งกลองปู้จามีขนาดใหญ่จึงไม่สามารถเอาเข้าเครื่องกลึงได้ ดังนั้นกลองลูกต๊อบที่มีขนาดเล็ก จึงนิยมใช้วิธีการกลึง ขั้นตอนการกลึงนี้สลักกลองต้องมีความชำนาญ และมีประสบการณ์ในการทำกลองอย่างสูง เพื่อให้ได้รูปทรงตามต้องการ

3. การคว้านภายในโกลอง สำหรับกลองปู้จานั้น จะใช้แรงงานคนเป็นสำคัญ โดยใช้อุปกรณ์จำพวก สิว ขวาน ค้อน ในการเจาะกลองให้กลวงโดยให้ได้ความหนา ประมาณ 5-4 นิ้ว เมื่อได้หุ่นกลองปู้จา ตามที่ต้องการแล้วหาจุดศูนย์กลางของกลอง เพื่อจะใส่ห่วง สำหรับแขวน โดยจะใช้เหล็กเส้นขดทำเป็นห่วง เจาะรอดโดยฝากปลายของเหล็กเส้นที่ดัดเป็นรูปตัวยู ให้งอต่างออก แล้วเชื่อมเหล็กไม้ให้งอกลับคืน

4. ระบายอากาศ กลองปู้จาที่มีขนาดใหญ่จำเป็นต้องมีระบายอากาศ เนื่องจากสภาพภูมิอากาศทางภาคเหนือมีการเปลี่ยนแปลงที่รวดเร็ว โดยเฉพาะเวลากลางคืนมีอากาศเย็น ส่วนในเวลากลางวันมีอากาศค่อนข้างร้อน จึงจำเป็นต้องมีรูไว้สำหรับระบายอากาศ และความชื้นที่อยู่ภายในกลอง โดยจะเจาะรูประมาณเส้นผ่านศูนย์กลาง 3 นิ้ว แล้วตัดแผ่นทองเหลืองปรุ เพื่อระบายอากาศในกลองปิดรูตอกตะปูให้แน่น

5. หัวใจกลอง ก่อนที่จะหุ้มกลองนั้น ต้องทำการคัดเลือกผลมะตูมแห้งลูกที่ใหญ่ที่สุด ขูดเนื้อออกให้หมดตากจนแห้ง ให้เขียนคาถาใส่ใบตาล หรือใบลาน หรือแผ่นเงิน แผ่นทองก็ได้ แล้วเอาบรรจุลงในมะปิ่นคำ (มะตูมแห้งปิดทอง) นอกจากนี้อาจมีการบรรจุพระธาตุ พระเครื่อง รัตนชาติ และเครื่องราง ฯลฯ เข้าไปด้วย แล้วแขวนไว้ในกลอง เพื่อเป็นหัวใจกลอง หากไม่เอาผลมะตูมก็เอาน้ำเต้าแก้วมาทำก็ได้ ลงรักปิดทองเสีย เรียกว่า “มะปิ่นคำ” เมื่อกลองปู้จาเข้ามาถึงในวัดแล้ว ก็มีพิธีสมโภชเพื่อให้เป็นสิริมงคล คือ พระสงฆ์เจริญพุทธมนต์ เสร็จแล้ว ทำพิธีถวายไทยทาน ถวายกลองปู้จาไว้กับวัด เป็นเสร็จพิธี

6. การขึ้นหน้ากลอง การขึ้นหนังหน้ากลอง ส่วนใหญ่จะนิยมใช้หนังวัว หนังควาย เนื่องจากมีขนาดใหญ่ และมีความทนทาน โดยเอาหนังมาล้างให้สะอาด นำไปพริก และชำ มาตำผสมกันเอาหนังแช่ไว้ 1 คืน และนำหนังมาหุ้ม แล้วใช้ค้อนตี จนหนังอยู่ตัว ใช้เวลา 1 เดือนถึง 2 เดือน หลังจากนั้นจึงลงหมุดกลอง แต่ก่อนหุ้มกลองก็จะให้คาถามหาสไม หรือขุมมุนมเทวดา 4 บนหนังกลองเสียก่อน

- การตากหนัง ก่อนการตากหนัง สลักกลองต้องทำความสะอาดหนังโดยการเลาะเอาเศษเนื้อ และเศษหนังออกให้หมด ล้างน้ำทำความสะอาด แล้วนำไปซึงกับไม้ระแนง ตากแดดจัดประมาณ 2-3 วัน

- การแช่หนัง เมื่อได้หนังตามที่ต้องการก็นำไปแช่น้ำให้หนังอ่อนตัวประมาณ 1-2 วัน ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับความหนาของหนังกลอง

- การหุ้มหน้ากลอง เมื่อหนังอ่อนตัวได้ที่แล้วก็นำเอาหนังไปซึงบนกลองนำเหล็กมาเกี่ยวกับขอบหน้ากลอง โดยร้อยเชือกจนรอบขอบกลอง โดยใช้ถุงทรายมาร้อยที่ปลายเชือก ส่วนในปัจจุบันมีการพัฒนาโดยนำเอาแม่แรงที่ใช้ยกรถยนต์มาใช้ยกกลองปูจาโดยจะสอดไว้ใต้กลองในขณะที่เชือกแต่ละข้างจะผูกร้อยติดอยู่ที่ขอบกลองจะค่อย ๆ ดึงขึ้น ทำให้หนังหน้ากลอง ดึงตามไปด้วย โดยในขณะที่ดึงนั้นจะต้องมีคนช่วยกันทุบ และนวดหนังกลองอยู่ตลอดเวลา

- การทุบนวดหนังกลอง อุปกรณ์ที่ใช้ในการทุบ ได้แก่ ค้อนที่ประดิษฐ์ขึ้นเอง โดยทำจากไม้ท่อนกลมโดยมีขนาดยาวประมาณ 1-1.5 ฟุต เส้นผ่านศูนย์กลางประมาณ 2-3 นิ้ว มีด้ามจับยาวตามถนัดของสลักกลอง ในบางพื้นที่อาจใช้ลูกมะพร้าวทำเป็นค้อนก็ได้ โดยจะทำอย่างนี้ไปประมาณ 1 สัปดาห์ เพื่อให้หนังอยู่ตัว จึงค่อยตอกตะปู

- การตัดหนัง เมื่อหนังดึงตามที่ต้องการแล้วก็นำตะปูมาตอกดิ่งทั่วขอบกลอง โดยห่างจากปากประมาณ 6 นิ้ว แล้วนำเหล็กเส้น หรือ อลูมิเนียม แบนมาตอกรัดให้ทั่วขอบกลองแล้วตัดหนังให้พอดีกับขอบของเหล็ก หรือ อลูมิเนียม นั้น โดยทำให้ครบทั้งสองด้าน (ในสมัยโบราณจะใช้เส้นหวายแทนเหล็กเส้น)

7. การใส่สลักกลอง เมื่อได้โหมกลองที่ขุดเจาะลงตัวแล้วจะต้องเจาะรูโดยรอบขอบกลอง ตอกหมุดเพื่อตรึงหน้ากลอง ให้คำนวณระยะการเจาะรูให้ลงตัวกับขอบกลองโดยให้ได้จำนวนเท่ากับจำนวนนับที่ถูกโฉลก เมื่อตอกสลักจนครบแล้ว อาจขุดหน้ากลองด้วยคมมีด เพื่อขุดเอาขนบนผิวหนังออก และหากต้องการให้หน้ากลองขาวสะอาดก็ให้ขัดถู

การสร้างหอกลองบูชา

โดยลักษณะของกลองปูจานั้นเป็นกลองที่มีขนาดใหญ่จำเป็นต้องตั้งอยู่ในสถานที่ที่เอื้ออำนวย โดยมีหอ หรือโรง เพื่อเก็บรักษากลองบูชา อยู่ในวัด การสร้างหอกลองปูจานั้นน่าจะมีอยู่ทุกเมือง ทุกหมู่บ้าน เพราะเป็นกลองที่มีความสำคัญในพุทธศาสนาเพื่อใช้เพื่อพุทธบูชา หรือ บอกเหตุต่าง ๆ ลักษณะของการตั้งกลองทั้งหมด ใช้วิธีการตั้ง หรือ แขนงอยู่บนหอกลอง กลองใบใหญ่ตั้งให้พอดีกับคนตี กลองลูกเล็กอยู่ด้านซ้าย หรือด้านขวา ส่วนฆ้องใบใหญ่แขวนไว้ด้านขวาถัดจากกลองใบใหญ่

การนำกลองบูชาเข้าวัด

กลองบูชาเมื่อเสร็จพิธีการสร้าง ก็จะมีพิธีการนำเข้าสู่วัดเพื่อนำไปติดตั้งในหอกลอง จะเชิญคนผู้มียศศักดิ์มาเป็นประธานในพิธี พิธีนี้จะแบ่งกลุ่มคนเป็น 2กลุ่ม กลุ่มหนึ่งเป็นผู้หามกลอง ในขณะที่อีกกลุ่มหนึ่งจะถือเครื่องมือเป็นต้นว่า หอก ดาบ มีด ขวาน และค้อนเคียว เคียว ฝักันระว่างตั้งอยู่ที่ประตูวัด เมื่อกลุ่มผู้หามกลองไปถึงประตูวัด กลุ่มที่กันประตูวัดจะชักไม้ไผ่เรียง มีให้นากลองเข้าโดยง่าย ให้ผู้ที่นำกลองมาหามออกไป ทำแบบลึก 2 – 3 ครั้ง จึงจะยอมให้นากลองเข้าวัด โดยผู้ที่เป็นหัวหน้า จะนำเครื่องบูชา มีข้าวตอกดอกไม้ออกไปรับ และนำค้อนเคียวเคียวค้อนกลองบูชาเข้ามา

การหามกลองเข้าวัดอาจมีวิธีปฏิบัติต่างกันไปในแต่ละท้องถิ่น บางแห่งมีการจุดประทัดให้ร้องเออชัย แห่แห่นรอบพระวิหาร แล้วนำไปสู่หอกลอง บางแห่งมีการลากจูงหอกลองด้วยค้อนเคียว บางแห่งมีการตั้งแถวสวดมนต์ในขณะที่ขบวนกลองผ่าน และที่เหมือนกันเป็นส่วนใหญ่ คือ มีการขัตตราชวตร ประดับช่อฉัตร สัปทน กล้วย อ้อย ดอกไม้นานาชนิดที่หอกลอง เมื่อแห่กลองไปถึงจะมีพิธีถวายกลองพร้อมไทยทาน เสร็จแล้วนำกลองนั้นติดตั้งพระสงฆ์อนุโมทนาและสวดชัยมงคลคาถาเป็นอันเสร็จพิธี

การสืบทอดของสล่าทำกลอง

สล่าทำกลองที่บ้านน้ำเพอะพะ (สล่าปี สิทธิมา) เริ่มฝึกทำกลองครั้งแรกกับพระมหาเชื่อนคำ วัดสุวรรณวิหาร อำเภอป่าซาง จังหวัดลำพูนซึ่งถือได้ว่าเป็นปรมาจารย์ในการทำกลองที่มีชื่อเสียง จึงได้เริ่มฝึกทำกลอง เมื่อได้ฝึกทำกลองบ่อย ๆ นานเข้าก็เกิดความชำนาญและยึดเป็นอาชีพ รับจ้างทำกลองตามวัดต่าง ๆ และตามที่มีผู้สั่งให้ทำ นอกจากทำกลองและยังรับจ้างซ่อมกลองทั่วไปอีกด้วย ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2506 เป็นต้นมาถึงปัจจุบัน ด้วยวัยที่ล่วงเลยเข้าสู่วัยชรา สล่าปี จึงได้วางมือจากการทำกลองแล้วมอบให้ลูกหลานสืบทอดฝีมือต่อ ในปัจจุบันมีนายชาญศักดิ์ สุภามงคล เป็นผู้ดูแลกิจการทำกลองของครอบครัว และมีญาติพี่น้องช่วยเหลือกิจการภายในครอบครัว ในส่วนของการรวมกลุ่มในหมู่บ้านนั้นเคยชักชวนให้คนในหมู่บ้านมาหัดทำกลองแล้วแต่ไม่มีใครสนใจ แต่คนที่สนใจอยากจะทำ

ทำกลองนั้นอยู่ต่างจังหวัด ซึ่งมักจะมีปัญหาในการเดินทาง จึงได้ถอนตัวออกไป นอกจากนั้นสละปี
ยังได้ถ่ายทอดภูมิปัญญาด้วยการเป็นวิทยากรบรรยายให้กับองค์กรต่าง ๆ ที่เชิญไปตลอดทั้งรับเชิญให้
ไปแห่ตามงานต่าง ๆ ทั้งงานราษฎร์และงานหลวง

1.3 หลักในการบรรเลงวงกลองปี่จ่า

วิธีการบรรเลง

กลองปี่จ่ามีไว้ตีแห่ เรียกว่า แห่ปี่จ่า จะตีแห่ในวันโกน และวันพระ วันโกนตีแห่กลางคืน
ประมาณ 20.00 น. วันพระ ตีก่อนเทคน์ และเทคน์จบ และเมื่อมีงานถวายสลากภัตต์ ก็มักตีฟาดแล้

โอกาสในการบรรเลงกลองปี่จ่า

กลองปี่จ่าเป็นกลองขนาดใหญ่ เสียงดังไปไกล บทบาทที่ชัดเจนจึงมีอยู่ 2 ประการได้แก่
บทบาทในเชิงสัญญาณ คือ ตีบอกสัญญาณแจ้งข่าวในชุมชนโดยมี จังหวะเป็นรหัสบอก โดยการตีก็
จะแตกต่างกันออกไป บทบาทในเชิงวัฒนธรรม คือ ตีบอกสัญญาณเช่นกัน แต่เป็นสัญญาณที่แฝงไป
ด้วยมิติแห่งความเชื่อ พร้อมกันนั้นก็ถือเป็นการตีเพื่อเป็นพุทธบูชาไปด้วย ในส่วนของระบำฟาดแล้จะ
นิยมตีเมื่อมีงานบุญของวัด อีกอย่างหนึ่งก็ตีเพื่อเป็นสัญญาณบอกวิญญาณและเทวดา

1.4 การอนุรักษ์ และการเผยแพร่วงกลองปี่จ่าในจังหวัดลำพูน

ในปัจจุบันเนื่องจากได้มีเทคโนโลยีเกิดขึ้นมากมาย ทำให้เยาวชนอยู่ห่างจากวัดมาก เป็นผล
ทำให้เยาวชนไม่เข้าใจถึงวัฒนธรรมที่แท้จริงของตนเอง ด้วยเหตุนี้ทางจังหวัดลำพูนได้มีส่งเสริม
วัฒนธรรม ศิลปะ ดนตรี และการแสดงที่เป็นเอกลักษณ์ของจังหวัดลำพูน ในส่วนเรื่องของวงกลองปี่จ่า
นั้น ทางจังหวัดได้มีการจัดประกวดการแข่งขันตีกลองปี่จ่าเป็นประจำทุกปี โดยจะจัดขึ้นในงานเทศกาล
ของแต่ละท้องถิ่น โดยการประชาสัมพันธ์เชิญชวนให้เข้าร่วมส่งวงเข้าประกวด โดยเหตุนี้จึงทำให้มี
การส่งเสริมการตีกลองปี่จ่าในโรงเรียนมากขึ้น จึงทำให้มีเยาวชนเริ่มมีความสนใจในการตีกลองปี่จ่า

การเผยแพร่ก็สืบเนื่องมาจากการจัดประกวด ทำให้ทางโรงเรียน และชุมชนต่าง ๆ ในจังหวัดลำพูน
และจังหวัดใกล้เคียงได้ส่งเสริม และฝึกซ้อม การตีกลองปี่จ่ากันมากขึ้น เพื่อหวังที่จะได้รับรางวัลในการ
แข่งขันแต่ละครั้ง ทางจังหวัดลำพูนมีการออกสำรวจหากลองปี่จ่าในวัดต่าง ๆ ได้พบว่าวัดบางแห่งก็ไม่
มีกลองปี่จ่า บางแห่งก็มีแต่ชำรุด ด้วยเหตุนี้จังหวัดลำพูนจึงดำเนินการซ่อมแซม และจัดซื้อถวายให้แก่
วัดต่าง ๆ ในจังหวัดต่อไป และจากการสำรวจในครั้งนี้ทำให้ได้พบว่ารูปแบบของการวางกลองปี่จ่ามีหลาย
ลักษณะ

รูปแบบของการวางกลองปู่จา

การวางกลองลูกคู่ที่พบในจังหวัดลำพูนวางได้หลายลักษณะ

1. กลองปู่จาลูกคู่ 1 ใบ ด้านข้าง
2. กลองปู่จาลูกคู่ 2 ใบ ด้านบน
3. กลองปู่จาลูกคู่ 2 ใบ ด้านข้าง แนวตั้ง
4. กลองปู่จาลูกคู่ 3 ใบ ด้านข้างแนวตั้ง
5. กลองปู่จาลูกคู่ 3 ใบ ด้านข้างวางซ้อนกันรูปสามเหลี่ยม
6. กลองปู่จาลูกคู่ 3 ใบ ด้านข้างแนวนอน
7. กลองปู่จาลูกคู่ 3 ใบ ด้านล่างแนวนอน

นักดนตรี

คณะนักดนตรี วงกลองปู่จาบ้านสันกำแพง

1. นายไพบุลย์ กันทอน อายุ 68 ปี บ้านสันกำแพง ต.มะกอก อ.ป่าซาง จ.ลำพูน เล่นกลองปู่จา หัวหน้าวงบ้านสันกำแพง เริ่มเล่นกลองปู่จาดังแต่สมัยเป็นสามเณร
2. นายศรีวรรณ เต็งป่า อายุ 74 ปี บ้านสันกำแพง ต.มะกอก อ.ป่าซาง จ.ลำพูน เล่นได้ทุกเครื่องในวงกลองปู่จา เริ่มเล่นกลองปู่จาดังแต่เป็นเด็กก่อนที่จะบวชเป็นสามเณร โดยเรียนจากพระ
3. นายพยุ่ง ทะวันนา อายุ 74 ปี บ้านสันกำแพง ต.มะกอก อ.ป่าซาง จ.ลำพูน เล่นฉาบ เริ่มเล่นกลองปู่จา หลังจากเห็นเพื่อนตี สนใจอยากจะทำเล่นจึงไปขอเรียนกับพระในวัด
4. นายสวัสดิ์ ชัยยong อายุ 75 ปี บ้านสันกำแพง ต.มะกอก อ.ป่าซาง จ.ลำพูน เล่นฆ้องคู่ เริ่มเรียนตีกลองปู่จา ตั้งแต่ตอนเป็นเณร
5. นายศรีโย ทะมันนา อายุ 72 ปี บ้านสันกำแพง ต.มะกอก อ.ป่าซาง จ.ลำพูน เล่นฆ้องคู่ กับฆ้องโห่ยัง แต่สามารถเล่นได้ทุกเครื่อง
6. นายรุณ ชัยยong บ้านปามูน ต.มะกอก อ.ป่าซาง จ.ลำพูน ตีกลองตะหลดปด และสามารถตีกลองปู่จาได้
7. นายเกษม สุวรรณมา อายุ 62 ปี บ้านสันกำแพง ต.มะกอก อ.ป่าซาง จ.ลำพูน เล่นฆ้องโห่ยัง ใบเล็ก
8. นายจรัส ยศนาค อายุ 50 ปี บ้านสันกำแพง ต.มะกอก อ.ป่าซาง จ.ลำพูน เล่นได้ทุกเครื่อง
9. นายประสงค์ กาปัญญา อายุ 52 ปี บ้านสันกำแพง ต.มะกอก อ.ป่าซาง จ.ลำพูน เล่นฆ้องนำ

คณะนักดนตรีวงกลองปฐาบ้านดอนน้อย

1. นายอ้าย จอมเขียว อายุ 78 ปี บ้านดอนน้อย ต.แม่แรม อ.ป่าซาง จ.ลำพูน เล่นกลองตะหลดปด เริ่มเล่นกลองปฐาตั้งแต่สมัยบวชเป็นสามเณร โดยเรียนจากพระในวัด
2. นายเมืองคำ ทันใจ อายุ 79 ปี บ้านดอนน้อย ต.แม่แรม อ.ป่าซาง จ.ลำพูน เล่นกลองปฐา เริ่มเล่นกลองปฐาตั้งแต่สมัยบวชเป็นสามเณร โดยเรียนจากพระในวัด

คณะนักดนตรีวงกลองปฐาบ้านดอนหลวง

1. นายชัยวัฒน์ บุญสม อายุ 51 ปี บ้านดอนหลวง ต.แม่แรม อ.ป่าซาง จ.ลำพูน เล่นกลองปฐา หัวหน้าวง บ้านดอนหลวง เริ่มเล่นกลองปฐาตั้งแต่เป็นเด็ก โดยไปเรียนกับพ่อครูที่สอนตีกลองปฐาในสมัยนั้น และได้ฝึกฝน และพัฒนาฝีมือเรื่อยมา
2. นายไพโรจน์ ติปาละ อายุ 63 ปี บ้านดอนหลวง ต.แม่แรม อ.ป่าซาง จ.ลำพูน เล่นได้ทุกเครื่องในวงกลองปฐา เริ่มเล่นกลองปฐาตั้งแต่สมัยบวชเป็นเณร
3. นายทองใบ ดวงชัยยนต์ อายุ 67 ปี บ้านดอนหลวง ต.แม่แรม อ.ป่าซาง จ.ลำพูน ตีกลองตะหลดปด แต่ก็สามารถเล่นเครื่องได้ทั้งวง
4. นายอินศร กันทะมูล อายุ 50 ปี บ้านดอนหลวง ต.แม่แรม อ.ป่าซาง จ.ลำพูน ตีซอ อู้ย และฆ้องโห่ยัง

การอนุรักษ์ และการสืบทอด

ส่วนใหญ่จะมีการอนุรักษ์ และสืบทอดกันมาใน อ.ป่าซาง และ อ.บ้านโฮ่ง จ.ลำพูน โดยมีการสอนในโรงเรียนระดับประถมศึกษา และมัธยมศึกษา เยาวชนที่ให้ความสนใจก็จะมาฝึกซ้อมในช่วงหลังเลิกเรียน บางทีก็มีการจัดตั้งเป็นคณะของแต่ละวัด ซึ่งคล้าย ๆ กับในสมัยโบราณที่มีการสืบทอดมาจากวัด โดยมีพระเป็นผู้สอน

ขั้นตอนการเรียนกลองปฐา

1. ทุกคนจะต้องเหลาไม้กลม ๆ ขนาดพอดีมือ ยาว 1 ฟุต มา 1 คู่ เพื่อมาทำเป็นไม้ตี
2. หัดตีจังหวะกลองทุกจังหวะให้ชำนาญ จำเพลงให้ได้เหมือนกันทุกคน
3. หัดตีรวมวงจากเพลงเลื้อยขบตุ้ แล้วจึงหัด เพลงสาวหลับเตีอะ เพลงล่องน่าน เป็นเพลงสุดท้าย
4. พอมือคล่องก็จะเรียนฟาดแล้ว

2. การวิเคราะห์หาความเข้มแข็งทางวัฒนธรรม

โดยใช้ทฤษฎีรากแก้วทางวัฒนธรรมของ รองศาสตราจารย์กาญจนา อินทรสุณานนท์ ซึ่งสามารถสรุปตามหัวข้อได้ดังนี้ลักษณะดังต่อไปนี้

2.1 อยู่อย่างไทย (แบบล้านนา)

ลักษณะความเป็นอยู่ของชาวล้านนา โดยส่วนใหญ่จะประกอบอาชีพเกษตรกรรม จึงมีวิถีชีวิตที่ดำเนินไปตามแบบอย่างจากบรรพบุรุษที่ได้สืบทอดกันมาทั้งในด้านของความเชื่อ ขนบธรรมเนียม ประเพณี และวัฒนธรรม จะมีลักษณะนิสัยใจดี มีความอ่อนน้อม โอบอ้อมอารี มีน้ำใจช่วยเหลือซึ่งกัน และกัน และอยู่ร่วมกันแบบถ้อยทีถ้อยอาศัย อยู่ร่วมกันเป็นครอบครัวใหญ่ สังคมชาวล้านนามีความเป็นอยู่เกี่ยวพันกับศาสนา ใช้ชีวิตตามวิถีแบบเศรษฐกิจพอเพียง ใช้ชีวิตแบบเรียบง่าย ตลอดจนใช้ชีวิตอยู่อย่างไทยพุทธ โดยมีวัดเป็นศูนย์กลาง เห็นได้จากคณะนักดนตรีวงกลองปี่พาทย์ในจังหวัดลำพูน ซึ่งจะบวชเรียนตั้งแต่เด็ก เพื่อศึกษาหาความรู้ ทั้งด้านศาสตร์ และศิลป์ ชาวล้านนายังคงยึดถือปฏิบัติ พิธีกรรมทางพุทธศาสนาอย่างเคร่งครัด ตลอดจนปลูกฝังให้แก่ลูกหลาน เพื่อจะได้สืบทอดขนบธรรมเนียม ประเพณี และวัฒนธรรม รวมไปถึงวิถีชีวิตที่ดั้งเดิมของชาวล้านนาให้สืบต่อไป

2.2 ใฝ่ใจศึกษา

คณะนักดนตรีวงกลองปี่พาทย์ในจังหวัดลำพูน ได้มีการศึกษาค้นคว้า ฝึกฝน เทคนิค และความรู้ต่าง ๆ เกี่ยวกับกลองปี่พาทย์อย่างต่อเนื่อง และมีการพัฒนาการถ่ายทอดอย่างเป็นระบบ เพื่อให้ง่ายต่อการถ่ายทอด และชัดเจนมากขึ้น วงกลองปี่พาทย์ในจังหวัดลำพูนแบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม คือ กลุ่มผู้อาวุโส และเยาวชน กลุ่มผู้อาวุโสจะเรียนการตีกลองปี่พาทย์จากในวัด ตั้งแต่ตอนบวชเรียน ส่วนกลุ่มเยาวชนจะเรียน หรือได้รับการถ่ายทอดในครอบครัว หรือ โรงเรียน และจากความสนใจของตัวเอง ด้านการฝึกซ้อมในปัจจุบันจะเป็นระบบมากกว่ารุ่นก่อน นักดนตรีวงกลองปี่พาทย์ยังมีความสามารถเล่นเครื่องดนตรีพื้นเมืองชนิดอื่นได้อีก สะท้อนให้เห็นว่านักดนตรีล้านนา ยังปฏิบัติ สืบทอด และพัฒนาความรู้ ความสามารถ อยู่เสมอ ยังใฝ่ใจศึกษาหาความรู้ในด้านอื่น เพื่อพัฒนาความสามารถ และยังนำไปเผยแพร่ จึงถือได้ว่าเป็นการอนุรักษ์ สืบทอดการตีกลองปี่พาทย์ ดนตรีพื้นเมืองที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะของชาวล้านนาให้อยู่คู่ประเทศไทยสืบไป

2.3 เสาะหาความรู้

นักดนตรีวงกลองปี่พาทย์ในจังหวัดลำพูน ถือว่าเป็นผู้มีความคิดริเริ่ม สร้างสรรค์ โดยจะเห็นได้จากการปรับปรุงรูปแบบการตีกลองปี่พาทย์ ให้หลากหลายมากขึ้น เพื่อจะนำไปร่วมในขบวนต่าง ๆ หรือ งานสมโภช รื่นเริงต่าง ๆ อีกทั้งรวมไปถึงการนำเข้าแข่งขันประกวดทำให้นักดนตรีวงกลองปี่พาทย์เสาะหา

ความรู้ เทคนิคใหม่ ๆ มาเพิ่มเติมอยู่เสมอ เพื่อพัฒนาการตีกลองให้สมบูรณ์แบบมากขึ้น ในสมัยโบราณตีกลองปฐา จะตีเพื่อเป็นพุทธบูชา ตีประกอบในศาสนาพิธี นักดนตรีวงกลองปฐาจึงจำต้องเสาะหาความรู้เกี่ยวกับกลองปฐา รวมไปถึงขั้นตอนต่าง ๆ ในศาสนพิธี เพื่อให้เป็นไปตามคำเชื้อของบรรพบุรุษว่าการตีกลองปฐา ตีเพื่อเป็นพุทธบูชา ให้ดังก้องไปถึงสวรรค์เพื่อให้พระพุทธรูปเจ้า หรือสิ่งศักดิ์สิทธิ์ทั้งหลายที่อยู่บนสวรรค์ได้ยิน เหมือนการเป็นการอัญเชิญมาร่วมในศาสนพิธีดังกล่าว ฉะนั้นนักดนตรีวงกลองปฐาจึงต้องขยัน ฝึกซ้อม และเสาะหาความรู้ใหม่ ๆ มาเพิ่มเติม รวมไปถึง ส่งเสริม อนุรักษ์ วัฒนธรรม ขนบธรรมเนียม ประเพณี เพื่อสืบทอดต่อไป

2.4 เข้าสู่อ่านนิยาม

การไหว้ครู การนับถือผู้อาวุโสถือเป็นสิ่งที่ยึดถือ และปฏิบัติอย่างเคร่งครัด จึงส่งผลมาจากการถ่ายทอดการเรียนรู้สาขาวิชาต่าง ๆ ก็จะมีการบูชา หรือไหว้ครูก่อนที่จะเรียน และทุกครั้งที่จะบรรเลงเพื่อเป็นการแสดงความเคารพครูบาอาจารย์ เนื่องจากการได้รับการปลูกฝัง และปฏิบัติสืบต่อกันมา ถือเป็นค่านิยมที่นักดนตรีต้องยึดถือปฏิบัติ เสียงกลองปฐาสะท้อนให้เห็นถึงค่านิยมความศรัทธา และเลื่อมใสในพุทธศาสนา โดยชาวล้านนามีความเชื่อที่ว่า ทรายไผ่ที่ยังได้ยินเสียงกลองอยู่ ก็ยังไม่สิ้นพุทธศาสนา และยังถือว่าชีวิต ความเป็นอยู่ ยังคงร่มเย็น สงบสุขอยู่ สะท้อนให้เห็นว่าชาวล้านนาวิถีชีวิตที่ผูกพันกับความเชื่อและพุทธศาสนา สิ่งศักดิ์สิทธิ์ มีความกตัญญู เคร่งครัด และยึดถือ ปฏิบัติในสิ่งที่ดีงาม ทำให้นักดนตรีล้านนามีความตระหนัก สำนึกรักและภูมิใจในวัฒนธรรม ส่งผลให้เกิดความเข้มแข็งในทางวัฒนธรรม ตลอดจนช่วยกันส่งเสริมและเผยแพร่วัฒนธรรมที่ดีงาม ตลอดจนการสร้างค่านิยมในการอนุรักษ์ ศิลปวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียม ประเพณี และวิถีชีวิตที่เป็นเอกลักษณ์ของชาวล้านนาไทย ที่บรรพบุรุษได้ทิ้งสิ่งที่มีคุณค่าให้แก่ชาวล้านนาในปัจจุบันได้สืบทอด และรักษาไว้ให้อยู่คู่กับวัฒนธรรมของชาวล้านนา

2.5 สร้างสมอุดมการณ์

นักดนตรีวงกลองปฐาในจังหวัดลำพูนถือได้ว่าเป็นกลุ่มชนที่สร้างสมอุดมการณ์ ในการบรรเลงดนตรี มีความมุ่งมั่นที่จะรักษาวัฒนธรรม คุณค่า ความสำคัญ มีความภาคภูมิใจในวัฒนธรรม รวมไปถึงพร้อมที่จะถ่ายทอด ส่งเสริม และอนุรักษ์วัฒนธรรมการตีกลองปฐา ทางจังหวัดลำพูน และจังหวัดใกล้เคียงจะร่วมกันส่งเสริม อนุรักษ์วงกลองปฐา โดยมีการจัดกิจกรรมต่าง ๆ ถือเป็นการพัฒนา ส่งเสริม อนุรักษ์ ถ่ายทอดความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับวัฒนธรรมการตีกลองปฐา การสร้างกลองปฐา และลักษณะของวงกลองปฐา รวมไปถึงพิธีกรรมที่มีกลองปฐาเกี่ยวข้อง จากการสร้างสมอุดมการณ์ที่มุ่งมั่นเพื่อที่จะรักษา ที่เป็นมรดกตกทอดที่มีคุณค่าทางจิตใจของชาวล้านนาให้อยู่คู่สังคมไทย มิให้สูญหายไปตามกาลเวลา

2.6 สืบสานวัฒนธรรม

การสืบสานวัฒนธรรมการตีกลองปฐา หรือวงกลองปฐา ถือว่าเป็นเรื่องสำคัญ ผู้วิจัยเล็งเห็นว่า วงกลองปฐาเป็นมรดกทางวัฒนธรรม มีความสำคัญ มีคุณค่าสำหรับชาวล้านนา ปัจจุบันเนื่องจากวิวัฒนาการทางด้านเทคโนโลยีอันทันสมัยได้เข้ามาสู่สังคม และวัฒนธรรมชาวล้านนา แทนที่การตีกลองปฐาตลอดจนผู้ที่มีความสามารถตีกลองปฐาลดลง จึงทำให้กลองปฐาถูกลดบทบาทหน้าที่ลง หากคนตีกลองปฐาได้ยากขึ้น น้อยครั้งนักจะถูกนำมาตีประกอบพิธีกรรมสำคัญทางศาสนา หรือจะมีอยู่บ้าง ก็เป็นชุมชนที่ห่างไกลตามชนบทที่ยังยึดถือปฏิบัติกันอยู่ ทางจังหวัดลำพูนได้มีการส่งเสริมการตีกลองปฐาเข้าร่วมในขบวน จัดแสดงโชว์ รวมไปถึงการจัดประกวดแข่งขันเพื่อที่จะส่งเสริม อนุรักษ์ ศิลปวัฒนธรรมการตีกลองปฐา และเป็นการประชาสัมพันธ์ เพื่อให้กลองปฐาเป็นที่รู้จักอย่างกว้างขวาง เพื่อเป็นแนวทางในการส่งเสริมอนุรักษ์ สืบสาน ศิลปวัฒนธรรมที่เป็นเอกลักษณ์ ตลอดจนตระหนักถึงคุณค่าด้านศิลปวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียม ประเพณี ตลอดจนวิถีชีวิตอันดีงามของชาวล้านนา เพื่อให้สืบทอดไปสู่ชนรุ่นหลังต่อไป

2.7 จดจำประเพณี

จากการศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับวงกลองปฐาในจังหวัดลำพูน ได้พบว่า ประเพณีโดยส่วนใหญ่จะเป็นการทำบุญ อุทิศส่วนกุศลให้แก่ตนเอง และดวงวิญญาณของบรรพบุรุษ ตามหลักความเชื่อทางศาสนา ด้วยเหตุนี้ทำให้เห็นได้ว่ากลองปฐามีส่วนสำคัญในการกระตุ้นความเชื่อ ความศรัทธาของชาวล้านนาที่มีต่อพิธีกรรมของตน ซึ่งได้ยึดถือปฏิบัติสืบทอดต่อ ๆ กันมาอย่างเคร่งครัด ทำให้เยาวชนรุ่นหลังได้เรียนรู้ จดจำประเพณี ชีบซับวัฒนธรรมของชาวล้านนา เรียนรู้ เข้าใจ ยึดถือปฏิบัติอยู่เป็นประจำ สะท้อนให้เห็นว่านักดนตรีวงกลองปฐาในจังหวัดลำพูน จดจำประเพณี และเข้าใจถึงขนบธรรมเนียม ประเพณี ศิลปวัฒนธรรม ตลอดจนขั้นตอนในพิธีกรรมต่าง ๆ ที่มีกลองปฐาเป็นส่วนหนึ่งของพิธีกรรม ตามแบบโบราณที่ได้สืบทอดมาจากครูบาอาจารย์อย่างเคร่งครัด ทำให้ชาวล้านนาได้จดจำ และเรียนรู้การปฏิบัติตนในพิธีกรรม เพื่อที่สืบสาน และอนุรักษ์ประเพณี วัฒนธรรมที่เป็นเอกลักษณ์ของล้านนาให้ดำรงอยู่คู่กับสังคมล้านนาต่อไป

2.8 ของดีศาสนา

พุทธศาสนาในล้านนาส่วนใหญ่จะมีกลิ่นอายของความเชื่อ ความศรัทธาแบบพื้นเมืองล้านนาปะปนอยู่ จากการศึกษพบว่า กลองปฐาได้ตั้งชื่อตามลักษณะ และกิจกรรมการตีกลอง ที่เชื่อว่าตีกลองปฐาเพื่อถวายเป็นพุทธบูชา เสียงฆ้องเสียงกลองจากการบรรเลงเพลงของวงกลองปฐาในคืนก่อนวันพระ เป็นเสียงแห่งความเป็นมงคล และเป็นเสียงแห่งบุญกุศลโดยแท้จริง กลองปฐาจึงเป็นกลองที่อยู่คู่กับวัด ตามความเชื่อที่ว่าเสียงกลองนั้นดังไปถึงสวรรค์ชั้นฟ้า เพื่อให้บรรดาเหล่าเทวดา

เป็นสักขีพยานในการทำบุญ ส่งผลให้ชาวล้านนาหมั่นปฏิบัติธรรม ทำบุญอุทิศส่วนกุศล และพุทธศาสนา
พื้นเมืองล้านนาเป็นส่วนช่วยขัดเกลาจิตใจ อารมณ์ บุคลิกภาพ ให้เป็นผู้มีความอ่อนโยน นุ่มนวล ไม่
ผลีผลาม ทำให้เป็นสังคมที่อยู่ร่วมกันอย่างสงบสุข มีความสุข ใช้ชีวิตที่เรียบง่าย เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่
ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ถ้อยทีถ้อยอาศัย ส่งผลทำให้วิถีชีวิต ความเป็นอยู่ และสังคมของชาวล้านนา
สงบ ร่มเย็น อยู่ร่วมกันอย่างถ้อยทีถ้อยอาศัย ทำให้เป็นเกิดความสามัคคีในกลุ่มชนชาวล้านนาไทย
รวมไปถึงการยึดถือ ปฏิบัติ ขนบธรรมเนียม ประเพณี ศิลปวัฒนธรรม ที่ได้รับการถ่ายทอดจากบรรพชน
เพื่อส่งเสริม อนุรักษ์ สืบทอดให้อยู่ดำรงคู่สังคมล้านนาต่อไป

อภิปรายผล

วงกลองปู้จาในจังหวัดลำพูน ปัจจุบันได้ถูกลดบทบาทที่ลง เนื่องจากเทคโนโลยีสมัยใหม่
ได้มีสิ่งอำนวยความสะดวกสบายในด้านต่าง ๆ มากขึ้น จึงส่งผลให้มีคนสนใจที่จะตีกลองปู้จาน้อยลง
ทำให้นักดนตรีลดจำนวนลง และด้วยอายุที่มากขึ้น จากสาเหตุดังกล่าวจึงทำให้ทางจังหวัดลำพูนได้
ขอความร่วมมือจากหน่วยงานต่าง ๆ ทั้งภาครัฐ และเอกชน รวมไปถึงชาวจังหวัดลำพูน ช่วยกันส่งเสริม
อนุรักษ์ และเผยแพร่วัฒนธรรมการตีกลองปู้จา ให้แพร่หลายต่อไป ก่อนที่วัฒนธรรมการตีกลองปู้จา
จะสูญหายไปจากวิถีชีวิตของชาวล้านนา ผู้วิจัยได้นำผลจากการศึกษา และวิเคราะห์ โดยใช้หลัก
ทฤษฎีรากแก้วทางวัฒนธรรมของรองศาสตราจารย์กาญจนา อินทรสุนานนท์ มาเป็นแนวทางในการ
พัฒนา ส่งเสริม และ อนุรักษ์วัฒนธรรมการตีกลองปู้จาต่อไป ส่วนในด้านของจังหวัดลำพูนก็ได้มีการ
ส่งเสริม และอนุรักษ์วงกลองปู้จามากขึ้น โดยมีการจัดกิจกรรมต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับวัฒนธรรมการตีกลองปู้จา
รวมไปจนถึงพัฒนาการบันทึกโน้ตเพลง รวบรวมข้อมูลที่สำคัญเอาไว้เป็นหลักฐาน พร้อมกันนี้ยังได้นำ
ผู้เชี่ยวชาญด้านการตีกลองปู้จาไปฝึกสอน ถ่ายทอดความรู้ตามชุมชนต่าง ๆ ในจังหวัดลำพูน และได้มี
การจัดการแข่งขันเป็นประจำทุกปี เพื่อพัฒนาศักยภาพของเยาวชน และเป็นการกระตุ้นความสนใจ
ของบุคคลทั่วไป อีกทั้งยังนำกลองปู้จาไปร่วมในขบวนต่าง ๆ หรือบรรเลงในงานสมโภชที่สำคัญต่าง ๆ
เพื่อเป็นการประชาสัมพันธ์วงกลองปู้จา จากสาเหตุดังกล่าว ควรจะมีการจัดการเรียนการสอนในโรงเรียน
โดยเพิ่มวิชาดนตรี และการแสดงพื้นบ้าน เพื่อให้เด็กนักเรียนได้เข้าใจ และเรียนรู้เกี่ยวกับดนตรี และ
การแสดงพื้นบ้านของตนเอง เพื่อเป็นการสืบทอดวัฒนธรรม และประเพณีพื้นบ้านให้ดำรง และปฏิบัติ
กันต่อไป อย่างถูกต้องตามที่ได้ปฏิบัติกันมาจากบรรพบุรุษ

จากการที่ได้ศึกษาวงกลองปู้จาในจังหวัดลำพูน คงเป็นประโยชน์สำหรับการเผยแพร่ และ
ศึกษาดนตรีพื้นบ้านประเภทนี้ เป็นการอนุรักษ์กลองปู้จาของชาวล้านนาให้สืบทอดเป็นมรดกทาง
วัฒนธรรมที่ดั่งามของประเทศไทยต่อไป

ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยต่อไป

จากการศึกษาวงกลองปู้จาในจังหวัดลำพูน ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยต่อไปดังนี้

1. สามารถทำการศึกษาวงดนตรีประเภทที่มีกลองเป็นประธานในภาคเหนือ และวงดนตรีพื้นเมืองภาคเหนือ ในด้านการศึกษาวัฒนธรรม และสังคม
2. สามารถศึกษาดนตรีประกอบการแสดงพื้นบ้านภาคเหนือ เช่น การแสดงฟ้อนดาบ การแสดงฟ้อนเจิง การแสดงฟ้อนเล็บ
3. ควรมีการรวบรวมบันทึกศิลปะการฟ้อนเจิงในแต่ละชุมชน ซึ่งจะมีความแตกต่างกันออกไปตามชุมชน และชาติพันธุ์

บรรณานุกรม

บรรณานุกรม

- งามพิศ สัตย์สงวน. (2535). *การวิจัยทางมานุษยวิทยา*. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์อติตาพรินต์ติ้ง
- เฉลิมศักดิ์ พิกุลศรี. (2538). *วิธีการศึกษาดนตรีพื้นบ้าน*. *ดนตรีไทยอุดมศึกษา*. ครั้งที่ 26. หน้า 88.
- ณรงค์ สมิทธิธรรม. (2545). *ดนตรีพื้นบ้านเมืองเหนือ*. สำนักงานศิลปวัฒนธรรม: สถาบันราชภัฏลำปาง.
- ทองแถม นาถจำนง. (ม.ป.ป.) *มองพัฒนาการของเครื่องดนตรีชาวสยามจากหลักฐานของจีน*. *ดนตรีและนาฏศิลป์กับเศรษฐกิจและสังคมชาวสยาม*. หน้า 137. ธนาครา กรุงเทพฯ.
- ทองทวี ยศพิมพ์सार. (2548). *ก้องปู้จา*. *ฮัตคนเมือง*. ม.ป.พ.
- ธีรยุทธ ยวงศรี. (2529). *ศิลปะการขับร้อง, ฟ้อนรำ, ดนตรีล้านนา*. ใน *ดนตรีไทยอุดมศึกษา*. ครั้งที่ 17. มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, หน้า 58-77. เชียงใหม่: โรงพิมพ์ช้างเผือก.
- (2540). *การดนตรี การขับร้อง การฟ้อนล้านนา*. เชียงใหม่: มิ่งเมืองนารัตน์
- นพคุณ ตันติกุล. (2548). *ล้านนาในมติกาลเวลา*. เชียงใหม่: The Knowledge Center.
- บุริรัตน์ สามัตติยะ. (2541). *ชุด รุ่งเรืองเมืองไทย ภาคเหนือ*. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ
- บุญคิด วัชรศาสตร์. (2538). *คนเมืองผู้กล้าเมือง*. เชียงใหม่: ธาราทองการพิมพ์.
- บุญทา ศรีพิมพ์ชัย; และศรีลา เกษพรหม (ปวีรรต). (2544). *ชุด : ข้อห้ามในล้านนา*. เชียงใหม่: สถาบันวิจัยสังคม มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- ประสิทธิ์ เลี้ยวสิริพงษ์. (2525). *การศึกษาเครื่องดนตรีไทยเพื่อการพัฒนา*. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ.
- (2544). *การทำเครื่องดนตรีล้านนา*. ใน *ดนตรีไทยอุดมศึกษา*. ครั้งที่ 32. หน้า 77-86. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยมหิดล.
- (2547). *ดนตรีพื้นบ้านไทยภาคเหนือ*. เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่.
- ปัญญา รุ่งเรือง. (2533). *ดนตรีประกอบเสียง*. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- (2546). *ประวัติดนตรีไทย*. กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช.
- พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติเชียงใหม่. (2535, 2 เมษายน). *นิทรรศการพิเศษเนื่องในวันอนุรักษ์มรดกไทย*. *เรื่องเครื่องดนตรีล้านนา*. ม.ป.พ.
- พระครูอดุลสีลภิตติ. *สาระล้านนาคดี ภาคพิธีกรรม*. เชียงใหม่: บริษัทบีเอสดี การพิมพ์จำกัด.
- ยศ สันติสมบัติ. (2540). *มนุษย์กับวัฒนธรรม*. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

- วิถิ พานิชพันธ์. (2548). *วิถีล้านนา*. เชียงใหม่: ห้างหุ้นส่วนจำกัด; สำนักพิมพ์ซิลค์เวอร์ม.
- วิมาลา ศิริพงษ์. (2534). *การสืบทอดวัฒนธรรมดนตรีไทยในสังคมไทยปัจจุบัน: กรณีศึกษาสกุลพายทลโกศลและสกุลศิลปบรรเลง*. วิทยานิพนธ์ ส.บ.ม. (มานุษยวิทยา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. ถ่ายเอกสาร.
- ศิลป์ ตราโมท. (2538). *การสืบทอดตามประเพณีนิยม*. ใน *เพลงหน้าพาทย์ : มรดกทางวัฒนธรรมและการสืบทอด*. กรุงเทพฯ: บพิธการพิมพ์.
- สังัด ภูเขาทอง. (2524). *การดนตรีไทยและทางไปสู่ดนตรีไทย*. กรุงเทพฯ: วิทยาลัยครูบ้านสมเด็จเจ้าพระยา.
- , (2531). *การดนตรีไทยและทางไปสู่ดนตรีไทย*. กรุงเทพฯ: เรือนแก้วการพิมพ์.
- สนั่น ธรรมธิ. (2550). *นาฏยดุริการล้านนา*. เชียงใหม่: สุเทพการพิมพ์.
- สร้อยดี อ่องสกุล. (2551). *ประวัติศาสตร์ล้านนา*. กรุงเทพฯ: อมรินทร์ปริ้นติ้ง.
- สุริวงศ์ พงศ์ไพบูลย์. (2545). *วัฒนธรรมการเรียนรู้ของคนไทย. ใน วัฒนธรรมแห่งการเรียนรู้ของคนไทย*. กรุงเทพฯ: พีเอสพีว้าง.
- สุรพล ดำริห์กุล. (2545). *แผ่นดินล้านนา*. กรุงเทพฯ: เมืองโบราณ.
- แสงมนวิฑูร เป็รียญ (แปล). (2515). *ชินกาลมาลีปกรณ์* ใน *งานฉบับนกิจศพ นางทองคำ สุวรรณิชกุล*. กรุงเทพฯ: กรมศิลปากร.
- สันติ เล็กสุขุม. (2538). *ศิลปะภาคเหนือ : ทรัพยากรชัย-ล้านนา*. กรุงเทพฯ: เมืองโบราณ.
- อุดม รุ่งเรืองศรี. (2546). *วรรณกรรมล้านนา*. กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.
- อุดม อรุณรัตน์. (2546). *ดุริยางคดนตรีจากพระพุทธศาสนา*. นครปฐม: แผนกบริการกลาง สำนักงานอธิการบดี พระราชวังสนามจันทร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- อรุณรัตน์ วิเชียรเขียว; และเดวิด เค. ้วยอาจ. (2547). *ตำนานพื้นเมืองเชียงใหม่*. เชียงใหม่: ซิลค์เวอร์มบุ๊กส์.
- ฮันท์ เพนธ์. (2527). *ความเป็นมาล้านนาไทย*. ใน *ล้านนาไทย*. เชียงใหม่: ทิพย์เนตรการพิมพ์.

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก

บทสวดอัญเชิญเทวดา และ ขีด : ข้อห้ามของชาวล้านนา

บทสวดอัญเชิญเทวดา (ชุมนุมเทวดา)

บทสวดชุมนุมเทวดาน้อย และเทวดาหลวง คือ อย่างแรก เรียกบอกเฉพาะบริเวณใกล้เคียงในบ้านในเมือง แต่อย่างที่สองบอกกล่าวทั่วทั้งจักรวาล ดังนี้

แบบหน้อย

" ผริตวานะ เมตตัง สะเมตตา ภาทันตา อะวิก ขิตตะจิตตา ปะริตติ ภาณันตุ "

" สักเค กาเม จะรูปะ คิริติชะระภูเต จันตะลิกเข วิมาณ ที่เป รัฏฐะ จะคาเม ตะรุณะคะหะเน เคะหะวัตถุมหิ เขตเต ภูมมา จายันตุ เทวา ชะละถาละวิสะเม ยักกะคันธัพพะนาคา ติถฐันตา สันติเก ยัม มุนิฉะระจะนัม สาระโว เม สุนัตตุ "

สักเคหลวง

" สักเค กาเม จะรูปะ คิริติชะระตะภู จันตะลิกเข วิมาเน ที่เป รัฏฐะ จะ คาเม (ทางวัดว่า จะ อารามะ) ตะรุณะคะหะเน เคะหะ (ทางวัดว่า อารามะ) วัตถุมหิตเต ภูมัมภัสสาทะโย จะตุโลกะปาละราชา ยะมะราชาอินโท เวสสุวัณณะราชา อะริยะเมตเตยโย โพธิสัตตา ะกาทะโย อะริยะสวากา จะ ปุณฺณชะนะกัลยาณา จะ สัมมาทิฏฐี เยวะ พุทธะ ปะสันนา ธัมเม ปะสันนา สังฆะ ปะสันนา พุทธะสคะระวา ธัมเม สคะระวา สังฆะ สคะระวา อิติ ฐานะโต ยาวะ ปะรัม ปะรา อิมัสสมิงสุ จักกะวาเพสุ เทวะตายัง มุนิระวะจะนัง สาระโวโน สุนันตุ ฯ "

เหตุอันบ่ให้อุบัติแก่คนทั้งหลาย (ขิด : ข้อห้ามของชาวล้านนา)

พบวัดดอกแดง ต.สง่าบ้าน อ.ดอยสะเก็ด จ.เชียงใหม่

ที่นี้จักจาดด้วยเหตุอันอุบัติแก่คนทั้งหลายในโลกนี้มีฉัฉแล อันหนึ่งว่าเปือนกะแล อันหนึ่งว่าแม่ทวาร อันหนึ่งชื่อราพนม อันหนึ่งหนึ่งถมสมุทร อันหนึ่งว่าขุดธรณี อันหนึ่งว่ายุทธโหด อันหนึ่งว่าตรีโอด อันหนึ่งว่าใจทย์ครุ อันหนึ่งว่าคโดงทุมมา อันหนึ่งว่าภิลาลับแลล้า อันหนึ่งว่าสัพพะทุกล้ำถั่งรอมมา อันหนึ่งว่าปภาทาถมเล้า อันหนึ่งว่าสัพพะของเก่ามารอม อันหนึ่งว่าปริวิตตาแลกล้า มี 15 ประการแล

เปือนกระแลมี 9 ประการ คือว่า เรือนมีที่สุตบ้านหนึ่ง ทางผ่านบ้านหนึ่ง เอาปลายเสาลงจุ่ม หนึ่ง ชื่อใหญ่กว่าเสาหนึ่ง บ้านเดียวแปลงเรือนสองหลังมายกันหนึ่ง พื้นเรือนสูงกว่าทางบนหัวนอนหนึ่ง เรือนใหญ่ตัดค้ำเข้าหือเป็นหลังน้อยหนึ่ง เรือนสูงค้ำหือหือต่ำ ตัดหัวชื่อหัวแปเข้าหนึ่ง เรือนมีปีกมีทาง คือว่าจอดเจ็บบอกทั้งสามฝ่ายบ่ดีแล

แม่ทวารมี 3 ประการ คือว่า ประตูป้านประตูเรือนไขป่องเอาหนึ่ง ตีประตูเก่าเสีย ไขป่องเอาใหม่หนึ่ง ประตูเรือนทัดซีไฟหนึ่ง ไม้ใหญ่เป็นกลวงเป็นรูอ้วยมาหาเรือนบ่ดียอมฉิบหายแล

รานพนมมี 2 ประการ คือ ม้างจอมปลวก ม้างดอยแปลงเรือน ม้างชันนา แปลงเรือนกรมหลวงวรมตอหนึ่ง ปดี มักฉิบหาย

ถมสมุทรมี 5 ประการ คือ ถ่มปอน้ำ ถมสระบวกหนอง ถมเหมืองฝาย ถมที่พระสังฆะ ที่เทวดาหือเป็นที่อยู่มักฉิบหาย

ขุดธรณีมี 4 ประการ คือ เข้าบ่ ... 3 ปี พ้อยขุดน้ำบ่อ ขุดสระหรง ขุดเหมือง ขุดเครือ หนึ่งแม่นของเพินมีก็บ่ควรรื้อ จักเป็นเหตุหือฉิบหาย

ตรีโอดมี 2 ประการ คือ ปกค่างช่อทุงโคมไฟในบ้านหอเรือนหนึ่ง เอาช่อทุงโคมไฟสืบปลายไม้ขึ้นหนึ่ง หอกลองสูงกว่าแก้วทั้งสามปดี ขีดนัก มักฉิบหายแล

โจทย์ครูมี 2 ประการ คือ เรียนธัมมเรียนศาสตรศิลป์แห่งท่านแล้วรู้หลวงภายลุนพ้อยมา โจทย์เล่าหนึ่ง เรียนคุณวิเศษแห่งท่านพ้อยว่าบ่ได้เรียน บ่ไซ่ครูกว่าอันเล่า ปดีฉิบหาย รบพ้อแม่ครูบาอาจารย์แห่งตนก็ฉิบหาย

คโดงทุมมามี 1 คือว่า ต้นไม้ใหญ่ท่านสมมุติเป็นไม้มีงบ้านหมายเมือง พ้อยว่าตัดปล้ำเสียก็ขีดมักฉิบหายแล

ภิลาลับแลกล้ำ คือว่า เรือนหลังหนึ่งวันตก หลัก 41 วันออก ม่ายแลกันก็ปดีฉิบหาย

ปภทาแถมเล่า คือว่า เรือนบริดบ่ม้างพ้อยแปลงขึ้นแถมใหม่หนึ่ง ปมีก็แปลงเจ็บแปลงพะจอดออกแถมเล่าก็ปดี ฉิบหาย

ลัพะพะของเก่ามารวม คือ เรือนหลายหลังมารวมกันแปลงหลังคาเดียวก็ขีดปดี

บริวัตตาถอนแลกล้ำ คือ เรือนย้ายข้ามเรือน ย้ายक्रमองแลหลองข้าวข้ามเรือน ย้ายเสาเรือน คือเสาวันตกไปวันออก เอาเหนือไปได้ก็ขีด ปดีแล

พนมแอก คือว่า เรือนย้ายเขื่อนพ้อยเอาไม้ค้ำไว้ เรือนย้ายพ้อยชักคิ่นหนึ่ง ไม้เน็งมาหาเรือนหนึ่ง ปดี ขีด

ตระบัดท้าวลูกมา คือว่า ริดวันนั้นพ้อยข้าแปลงวันนั้นก็ขีดมากนัก ปดีลักอันแล

ปุดละผู้ใดบ่พิจารณาคุณิพ้อยกระทำเป็นดังว่ามานี้ก็เป็นเหตุอันหือฉิบหายตายวายมากนักแล

ภาคผนวก ข

ใบลานเกี่ยวพิธีกรรมการตัดไม้ และคัดเลือกไม้ ทำกลองหลวง
และประเพณีสิบสองเดือน

ใบลานเกี่ยวพิธีกรรมการตัดไม้ และคัดเลือกไม้ ทำกลองหลวง

จ.ศ. 1285 ปีกาไค้ (พ.ศ. 2466) วัดป่าตาล อ.สันกำแพง จ.เชียงใหม่

ลักษณะลาน ลาน 5 กว้าง 6 ซ.ม. ยาว 49 ซ.ม. จำนวน 10 หน้าลาน สภาพสมบูรณ์
อักษรธรรมล้านนา ภาษาไทยล้านนา

สวัสดิสิทธิการ จักกล่าวลักษณะกลองก่อนเนอ กลองอุ่นเมืองหื้อเอาไม้ยมเป็นกลองชัย(ชัย)
ไม้ซ้อ ไม้เตือ ไม้ลมแล้ง เป็นเตชะปริวารแลศรีแก่บ้านแลวัดอารามเทอะ

เมื่อจักไปป่า (โค่น) นั้นหื้อสวาดิยายมนต์ อันนี้ไปเทอะ นมัสสะ ทรงมาราชะ ลัพเพ รักขันตุ
ลัพพา ภิรวา กยะ สยะ ชยะ ตรายสะ ยมนา ปามนุขานัง โสเถ มังคลป โปนตยานัง ทยะธาहिโน
จะทุมมะสารันติ ว่าอัน มนต์อันนั้น 7 แล้ว หว่ายหน้า (หันหลัง) ไปหนอาคไน (อาคเนย์) แล้วเยียะ
ป่าเทอะ

จักแลงกลองหื้อเป็นมังคละแก่ท้าวพญาไพร่ฟ้าชาวเมืองทั้งหลายดังอัน หื้อเอาไม้เป็นดังกล่าว
แล้วแต่ภายหลังนั้นเทอะ ดีซุ (ทุก) อันแล คือว่า ไม้ฮ้อยช้าง ไม้เคืองปล่อง ไม้ตีนเป็ด ไม้ขนุน ไม้คู้
ไม้สัก คำนีดีซุอันและ ครั้นว่าป่าท้าวแล้วหมายภายทามดิน (ด้านติดดิน) นั้นไว้แท่นอ ภายเหนือ
ไว้เป็นหูเทอะดีแล หื้อตัดทอนเค้าโค่น (โค่น) เสียงพ้อง (บ้าง) ก่อน แล้วจึงตัดเอาทอนถัดนั้นดีแล

ที่นี่จักกล่าวลักษณะกลองก่อนเนอ อันว่ากลองพระเจ้า สวาง 2 เท้าหน้ากลองแล กลอง
พญาวิสุวัน (เวสสุวรรณ) สวางเท้าหน้าปลายฝ่ามือ 1 แล กลองพญามารหน้าเท้าสวาง สวางเท้าหน้าแล
หน้า 5 ก่า รี 5 ก่า ไว้ตีปาวดีแล หน้า 2 ก่า รี 2 ก่า ไว้ชื่อนันทเกรไว้เป็นกลองยาม เป็นมหาชัยมังคละ
ไว้ตีนำพลดีแล หน้า 8 ก่า รี 8 ก่า ไว้จำเรญสวัสดิแล หน้า 8 ก่า รี 8 ก่า ไว้เป็นกลองยามดีแล หน้า 8 ก่า
รี 8 ก่า ไว้เป็นกลองไว้จำเรญดีแล หน้า 7 ก่า รี 8 ก่า เทียรย้อมมีสุขเมื่อแล หน้า 5 ก่า รี 5 ก่า ปดีแล
หน้า 7 ก่า รี 7 ก่า ตีมีโทะ ปดีแล หน้า 10 ก่า รี 10 ก่า ตีที่ใดพี่น้องลูกเมียจักตายที่นั่น

ที่นี่จักจาอันนับแช่กลองทั้งมวลก่อนแล หื้ออ่านดูได้เท่าใดมาตั้ง 2 หาร เศษเสีย (บัดเศษทิ้ง
ไป) เอาผลลัพณ์นั้นมาตั้ง 8 หาร เศษ 1 จักตาย แพ้เจ้าเรือน ปดีแล เศษ 2 ตีที่ใดได้ลาภที่นั่นดินักแล
เศษ 3 ตีที่ใดได้ลาภข้าหญิงชายที่นั่น ได้ลาภสวัสดิ์ดินักแล เศษ 4 ตีที่ใดท้าวจักผูกด้วยกลองทุกเมื่อ
ปดีแล เศษ 5 เทียรย้อมหื้อเป็นทุกข์ ปดีแท้แล เศษ 6 ท้าวจักผูกมัดปดีแล เศษ 7 ตีที่ใดชนะ
ข้าศึกแพ้ที่นั่นดินักแล เศษ 0 เป็นโคกทุกข์มากนักปดีแท้แล

ที่นี่จักกล่าวลักษณะอันนับแช่กลองก่อน หื้อว่าอันนี้ กลองฟ้าฟูรฟูลง ฮอมลินขึ้นได้ผู้ร้ายเกิด
เป็นดี วายทรัพย์ดับทรัพย์ ได้เอี้ยฮือมาเรือน เลื่อนขันคำใส่หมาก พากร้ายตักแกงบอน นอนหงายตื่น
สองแดด ผีเยาะปตาย จัวควายหลายหล่อ ได้ข้าข่อยแท้ส่วยสุข หื้อนับอันนี้ครบแล้วจึงเยียะ ตั้งหื้อ
ได้อันดีแล้วเยียะชีเทอะ (กำหนดจำนวนลิ้มกลองให้ได้โฉลกที่ดีแล้วเจาะรูเทอะ)

เมื่อจักหุ้มกลองหื้อเขียนคาถาอันนี้ใส่แผ่นทองแล้วเอาใส่ในหมากเต้าแขวนไว้ในกลอง โอม เทพเทวี เชนยนิ มรณิ เชนตนิ ทิพนตนิ สวาทะ นวภาตานิโน เชน นเย โนนชิตา ชิน นิชิ ตามา นิโน เชน นเย โน พุทธาวนา // สม อันนี้แต่ใส่ในหมากเต้า แขวนไว้ในกลองนั้น แต่งเครื่องตั้ง ปูชาเบี้ยพัน 3 หมากพัน 3 แผ่นรำแดง เงินร้อยหนึ่ง ดอกไม้ 4 ดวง เทียน 5 คู่ แต่งหอเทวดา 4 ทิศปูชา อันใดดีกว่าเอา ดีแล เอาอ้อยคำมามนต์อันนี้ว่า โอมสิทธิการ ครอบอาจารย์กล่าวไว้ อันนี้ อ้อยลำดำ คำยาภูไสนี้ ภูจกติกกลองนันทเทวีคำหนึ่ง หื้อมีเสียงสะท้านห้วนไหว ภูจกตี 4 คำหื้อดังก้อง จักรวาล ภูจกตี 5 คำ หื้อคนยืนแล่นมาหา มาชูตัวทั้งหมู่ทั่วแลเสนา โอมสวามุ // หื้อมนต์ใส่อ้อยดำ 7 ที แล้วตี 9 คำ แล้วเยียะตอกเยียะเล่นเยดคัดทะอะ อย่าหื้อไผตีก่อน แล้วจึงมาสวดถิยายอันนี้ ใส่อ้อยดำ 3 ทีว่า โอมธรรณิชมชื่น พันฟ้าปองจักรวาล นำปณณการามาหื้อสุเจ้าเป็นติมิสุข โอมสวามุ // ตี 9 คำแล อยู่จำเรียมั่งมีเป็นดีมาแล หื้อพุเจ้าวัดตีก่อนแล้วหื้ออ้ายแสนตีเมื่อลุนแล เมื่อจักไปป่านั้นก็หื้อหาคนมีชื่ออันนี้เทอะ

กลองหลวงเทก (วัด) ปากมาใน 4 นิ้วมือแล หว่างแ่มมือเป็นประมาณแล กลองรามเทกปากมาใน 3 นิ้วมือ เป็นประมาณแล หว่างแ่มมือเป็นประมาณแล กลองน้อยเทกปากใน 2 นิ้วมือ หว่างแ่มมือหนึ่งแล

ครั้นจักหุ้มกลองหื้อหุ้มหลองเดือนยี่ ตีเมื่อใดได้ลาภแล เดือน 4 แพ้ข้าศึกมีชัยแล เดือน 6 เดือน 8 เดือน 12 ดินนักแล เดือน 3 5 7 9 10 ห้าเดือนนี้ ปดแท้ อย่าเยียะเนอ ครั้นว่าจักหุ้มกลองหื้อหุ้มวันได้ วัดเมตตัก วันผู้งอื่นปดีแล

ที่นี้จักจาด้วยตีแ่กลองก่อนแล หื้อว่าดังนี้ เอว เมว เซโยโหนดุ เชนยะ สุเชนยะ มังคลัง ตีเชนิ พยยากวติราชติสโร ทุมพูติ ดังนี้ ไว้หื้อเป็นกลองแก้วมณีโชติลูกวิเศษ จำเรียมศรีสุชะนำมายัง มหาลากไว้ในกลองลูกนี้ ตีแ่นี้เทวดาอยู่ห้องชั้นฟ้าที่ 4 คลอง มาหื้อข้าวของเนืองเต็มเรือน เป็นดั่งแม่น้ำใหญ่ 5 ประการเนอ ตีแ่นี้ท้าวจุโลกไว้หื้อกลองแก้ววิเศษนำมายังหญิงชายหื้อพอล้าน อยู่บ้านหื้อเทวดา รักษาแสนตนแต่เนอ ตีแ่นี้ข้าวของอยู่แสนเมืองใหญ่ไหลน้ำมาเนอ ตีแ่นี้เงินคำแก้วแสง 9 ล้านมาอยู่ห้อง ฟีน้องรักแพงแสนเท้ายาวะชีวังแต่เนอ ตีแ่นี้เงินไหลหลังเท้าใหญ่ ไพรแสนเมืองมาหา เจ้าขุนนายบ้านเมืองหื้อเป็นเจ้าแก่คนทั้งหลายแต่เนอ ตีแ่นี้หอมสมบัติมาชุกรามผู้ไร้เกิดเป็นดีแต่เนอ ตีแ่นี้หื้อปราบแพ้อันตรายแสนช่อง หื้อมีอายุอยู่แต่ไปได้ร้อยชาวขบข้าวแตเนอ ตีแ่นี้อาดแสนคนมาพร้อมข้าวของท่ามหา เป็นดั่งพระเจ้ามาเมืองแต่เนอ กลองแก้วเนอ // อ่านนับแ่กลองหื้อข้าจึงตั้งหื้อคอบแ่ค่านันท์อะดีแล

ที่นี้จักจาด้วยเอากลองเข้ามาวัดก่อนเนอ ผู้อยู่ในวัดถามว่าดังนี้โกนโต ดูราเจ้าทั้งหลายเอาสิ่งแลสั่งเข้ามานี้เด // ผู้อยู่นอกวัดว่า เออ เออ ผู้เข้าทั้งหลายนำเอากลองแก้วกลองคำมาแลเด ผู้อยู่ในวัดว่าเอวัง โหนดุสัมปัตติสสามิ ดีแล ในกาลวันนี้เป็นวันดีศรีเพียงเท้า สุธรรยข้าวรอดยาวะชีวัง สุขัง พลัง //

ผู้อยู่นอกวัดว่าเณร ผู้เข้าทั้งหลายเกิดเป็นคำมามาก ถูกโชคร้ายดีหลี เจ้าทั้งหลายเอาไม้ดวงดีดวงงามอันใดมานั้นชา // ผู้อยู่นอกวัดว่า ผู้เข้าทั้งหลายเอากลองถูกนามวัดนามบ้านเมืองมาตาย ข้าทั้งหลายเอายะจำเรียวสวัดดีมาแล ข้าทั้งหลายเอากลองไม้เท้าข้าวของเข้ามาแล // ผู้อยู่ในวัดว่าดีแล มีปัญญาญาแผ้วร้างรู้ช่างแก้ปละนาปัญหา เจ้าทั้งหลายเอาไม้อันใดดีมีชื่อดังถามานั้นชา // ผู้อยู่นอกวัดว่า เออดีแล ข้าทั้งหลายเอาของเพิงมามาก ช่างม้ามีมากหลามไหล เงินค่าไหลหลังเท้ามาดีแล // ผู้อยู่ในวัดว่า ดีแล เจ้าทั้งหลายชั้ยยะวุฒิจำเรียวศาสนาแลบ้านเมืองชุมบาน ข้าวของไร่นา ข้าเปลือกกลั่นเหลือเยียด เจ้าทั้งหลายเอาส่งมาเท้าชา // ผู้อยู่นอกวัดว่า สุขมิเสยะ กลองลูกนี้มีเตชะฤทธิ เสียงดินนเมืองทั่วฟ้ากุ่มปราบชุมมพุมิมาก เตชะแผ้วทำเกนเมือง จำเรียวเรื่องทุกที่มาดีแล // ผู้อยู่ในวัดว่า สูเจ้าทั้งหลายเอาไม้ใหญ่ใส่ชื่อฉันใด คำไทยชื่อถา มาดีข้าวของมูลมั่งเท้า คำเจ้าศรัทธาทานมาก ยากหากมาม่วน มัจเณรธรรมหวัดตัดขาดกับด้วยศัสณธรรม เจ้าทั้งหลายเอาไม้อันดีมาถา ข้าวของมามีมากลั่นฉางใหญ่มาดีเท้าแล // ผู้อยู่นอกวัดว่า ได้เป็นเจ้าแก่คนแลเทวดามากตาย ข้าทั้งหลายเอาฉัพพรรณรังสีมาหื้อท่านกราบบูชาแลบัวพิทิสวัสดิ์ ชยะสิทธิ ธนัง ลาภัง โสทธิ ภาคยัง สุขัง พลัง สิริ อายุ วัฒน จะโมคัง วุทธิ จะยัสสะ วา พุทธัง ธัมมัง สังฆัง สาธุ สาธุ ดีเท้าแล // ผู้อยู่ในวัดว่า โอมพุทธไชโย สังฆไชโย สิทธิกิจจัง สิทธิกัมมัง สิทธิการตถา ตัมภาลัง สิทธิกัญจะระ นโมเมสิทธิกัมมโต สิทธิกิจจัง สิทธิกัมมัง สิทธิการตถาคตัว สิทธิมารพลังสเสนัง สิทธิกิจเจ นโมการัง สิทธิมุตตมัง นมามิ สิทธิสวาหุม โอมรุ รุ สวาหะ

คำอันอยู่ภายนอกนั้นหื้อเขียนใส่พับคำก็ดี แป้นคำก็ดี ว่าเทอะ ดีเท้าแล ผู้อยู่ภายในวัดเอานั่งสืออันนี้แล

จักสร้างกลองหลวงยามเมื่อจักไปป่าไม้นั้น ป่าตกแล้วหื้อหมายกายทามเดินไว้เป็นภายได้หมายเหนือไว้เป็นหูเทอะ ตัดท่อนเค้าเสียท่อน 1 แล้วจึงเอาทอนทามนั้นเนอะ แล้วจึงตัดเสียท่อน 1 แล้วจึงเอาหื้อเว้นท่อน เอลำดับไปหื้อพอ 4 ลูก 5 ลูกเทอะ กลองลูก 1 ชื่อว่า นันทเณร ลูก 1 สิริขขึ้น ลูก 1 ชื่อพื้นสาขา ลูก 1 ชื่อว่าพานางมาสู่เจ้า ลูก 1 ชื่อว่าปู่เฝ้าอยู่เรือนสุขสำราญเพียงเท่าที่ฆาแล กลอง 5 ลูกนี้เป็นกลองตลิ่งเทอะดีมาแล

ยามเมื่อจักหุ้มกลองนั้น กลองใหม่ก็ดี กลองเก่าก็ดีหื้อได้หุ้มนอกวัดโพ้นเทอะ อย่าได้หุ้มในวัด ครั้นหุ้มในวัดจักแพ้วัดแพ้วาน ชิดนั้ก บัดีแท้อย่าเยยะเนอ ครั้นหุ้มแล้วยามเมื่อจักเอากลองเข้ามาในวัดนั้นหื้อหายามอันดีเป็นศรีแก่นามบ้านนามเมือง ยามก็หื้อดีเท้าแล แล้วหื้อแปลงขันข้าวตอกดอกไม้เทียน 4 คู่ ดอกไม้ขาว 4 ดวง ข้าวตอกใส่พร้อมแล้วอยู่ภายนอกนั้น ครั้นว่ารับเอาแล้วเข้ามาดีแล ยามเมื่อถามคำอันเป็นชัยมงคลซึ่งกันไปมานั้นหื้อผู้เป็นแก่นนั้นเอาคีมเคาะไปคืบหูกกลองไว้เทอะ แล้วนำมาแขวนไว้เทอะ หากจักอยู่สวัดดีผู้ชุกคนมากนั้กแล นัย 1 แซ่กลองหื้อจดเอาเป็นคู่ อย่าหื้อคักแท้นเอน เทศนา ยังมั่งคละก็แล้วเท่านี้ก่อนแล เขียนไม่งาม

“ หนังสือใบลานลักษณะกลองหลวง เขียนปีล่วงได้ ศักราชได้ 1287 ตัว เดือน 12 ออก 10 คำ
เม็งวัน 4 ไทยดับเม็ด หุ้มกลองวันนั้น (แปลเอกสารโดย อ.เจริญ มาลาโรจน์) “

ประเพณีสิบสองเดือน

กิจกรรมและประเพณีของชาวล้านนามีมากมายหลากหลายอยู่ตลอดทั้งปี บางอย่างมีการ
กำหนดวันเวลาอย่างชัดเจนบางอย่างเป็นการกำหนดอย่างคร่าว ๆ ไม่ตายตัว โดยจะเรียกว่า ประเพณี
สิบสองเดือน ดังนี้

เดือนห้า (กุมภาพันธ์) งานศพพระสงฆ์ เจ้านาย ขุนนางชั้นผู้ใหญ่ งานปอยหลวง งานตานตุง
ประเพณีไหว้พระธาตุดอยตุง

เดือนหก (มีนาคม) งานปอยหลวง สมโภชวัดวามรามปอยช้างสงฆ์ ประเพณีพ้อนผีมด
ผีเม็ง ประเพณีไหว้พระธาตุหกกะปี่ (พระธาตุช่อแฮ และพระธาตุแช่แห้ง)

เดือนเจ็ด (เมษายน) สงกรานต์ปีใหม่ การสงฆ์น้ำพระพุทธรูป ดำหัวพระสงฆ์ ดำหัวผู้เฒ่า
ผู้แก่ พ่อแม่ และญาติผู้ใหญ่ ดำหัวกู่กระดุกบรรพบุรุษ ก่อเจดีย์ทราย ตานขันข้าว สืบชะตาบ้านเรือน
สะเดาะเคราะห์

เดือนแปด (พฤษภาคม) สร้างบ้านเรือน งานบวชลูกแก้ว แต่งงาน ขึ้นบ้านใหม่ งานแข่งขัน
บอกไฟหมื่นบอกไฟแสน ประเพณีไหว้พระธาตุแปดเป็ง (พระธาตุดอยสุเทพ พระธาตุหริภุญชัย พระธาตุศรี
จอมทอง)

เดือนเก้า (มิถุนายน) ประเพณีเลี้ยงผีเมือง ผีเจ้านาย เลี้ยงผีขุนน้ำงานไหว้ครู การหว่านกล้า
ซ่อมฝาย เลี้ยงผีฝาย

เดือนสิบ และสิบเอ็ด (กรกฎาคม-สิงหาคม) ประเพณีเข้าพรรษา แสกนา การดำนาปลูกข้าว

เดือนสิบสอง (กันยายน) ตานก๋วยสลาก ประเพณีแข่งเรือ

เดือนเกี้ยว (ตุลาคม) ออกพรรษา ประเพณีตานก๋วยสลาก ตานธรรม ตั้งธรรมหลวง
ตานโคม ลอยสะเปา เกี่ยวข้าวดอ

เดือนยี่ (พฤศจิกายน) ลอยสะเปา ตั้งธรรมหลวง งานบูชาพระธาตุลำปางหลวง ประเพณี
ยี่เป็ง

เดือนสาม (ธันวาคม) เกี่ยวข้าวปี ประเพณีสู่ขวัญควาย สู่ขวัญข้าว การเก็บข้าวใส่ยุ้ง

เดือนสี่ (มกราคม) กวนข้าวทิพย์ ตานข้าวใหม่ ตานหัวหิงไฟพระเจ้า

ภาคผนวก ค

โน้ตเพลงจาก วงกลองปู่จาบ้านโสัง และบ้านสันกำแพง

ตัวอย่าง รูปแบบโน้ตเพลง ของวงกลองปี่จ่าบ้านสันกำแพง ป่าซาง ที่บันทึกเอาไว้

เสียงขลุ่ย

ตุ้มตึงตุ้ม. ตุ้มตึง. ตุ้มตึง. ตึงตุ้มตุ้ม. ตุ้มตุ้มตุ้มตุ้มตึง.
ตึง ตุ้มตึง. ตุ้มตึงตุ้ม. ตึง. โมง. ตุ้มตึงตุ้ม. ตุ้มตึงตุ้มตุ้ม.
ตุ้ม ตุ้ม ตุ้ม ตึงตึง. ตึงตุ้มตึง. ตุ้มตึงตุ้ม. ตึง. โมง. ๑๓๑

เสียงขลุ่ย

ตึงตึงตึงตึง. โมง. / ตุ้มตึงตุ้ม. ตุ้มตุ้มตุ้มตุ้ม. ตึง. ตุ้ม.
ตึงตึงตึง. ตุ้มตึงตุ้มตึง. โมง. ตุ้มตุ้มตุ้มตึง. ตึง. ตึงตุ้ม.
ตึง ตุ้ม ตึง. โมง. ๑๓๑

เสียงฆ้อง

(ลายสั้นก่อน)

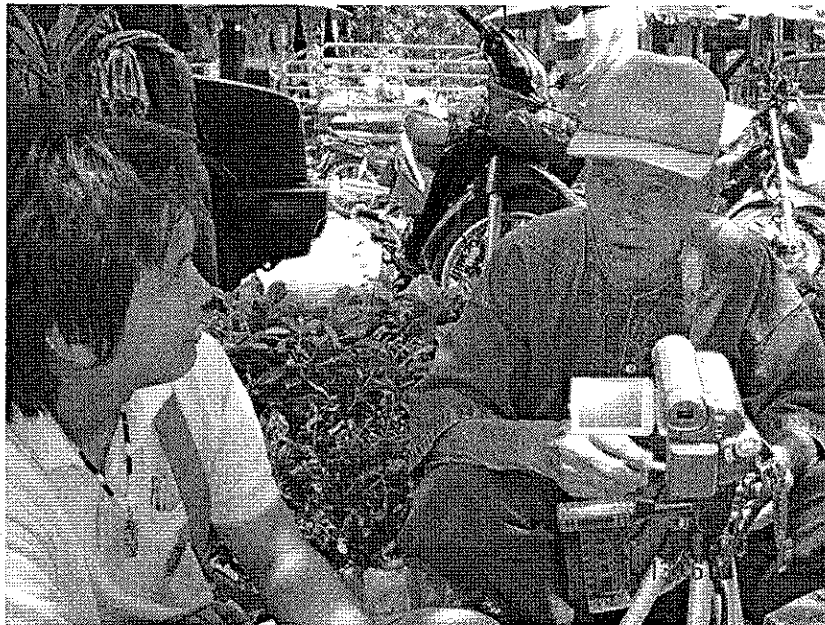
ตุ้มตึง. โมง. ตุ้มตึงตุ้ม. โมง. ตุ้มตึง. โมง.
ตุ้มตึงตุ้ม. โมง. ตุ้มตุ้มตุ้มตุ้ม. โมง. ตุ้มตึง. โมง.
ตุ้มตึงตุ้มตึง. โมง. ตุ้มตึงตุ้มตึง. โมง. ๑๓๑

ภาคผนวก ง

ประมวลภาพ ในการเก็บข้อมูลภาคสนาม

ประมวลภาพ

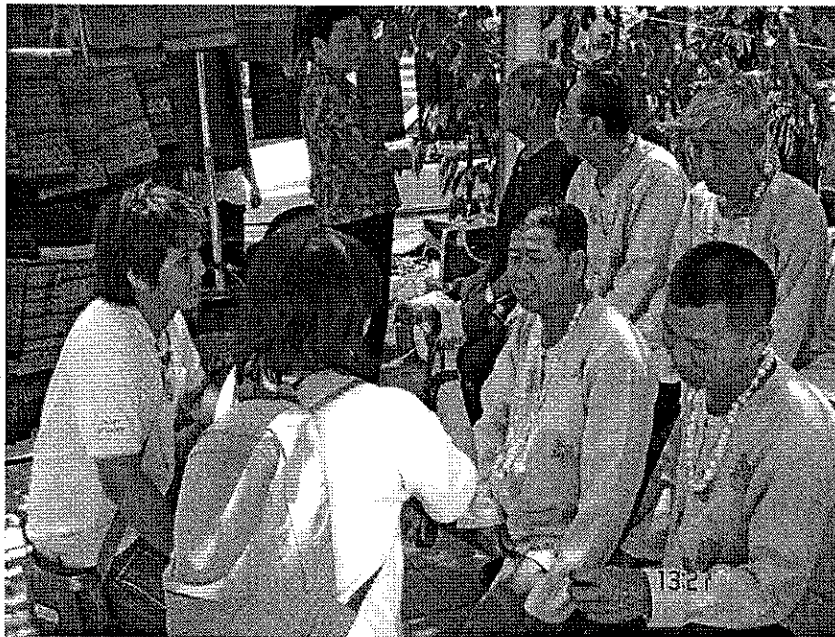
เก็บข้อมูลภาคสนาม เกี่ยวกับข้อมูลนักดนตรี วงกลองปู่จาในจังหวัดลำพูน

สัมภาษณ์ ตัวแทนคณะวงกลองปู่จา บ้านดอนน้อย (ดอนน้อย สำเหนียกท้องถิ่น)

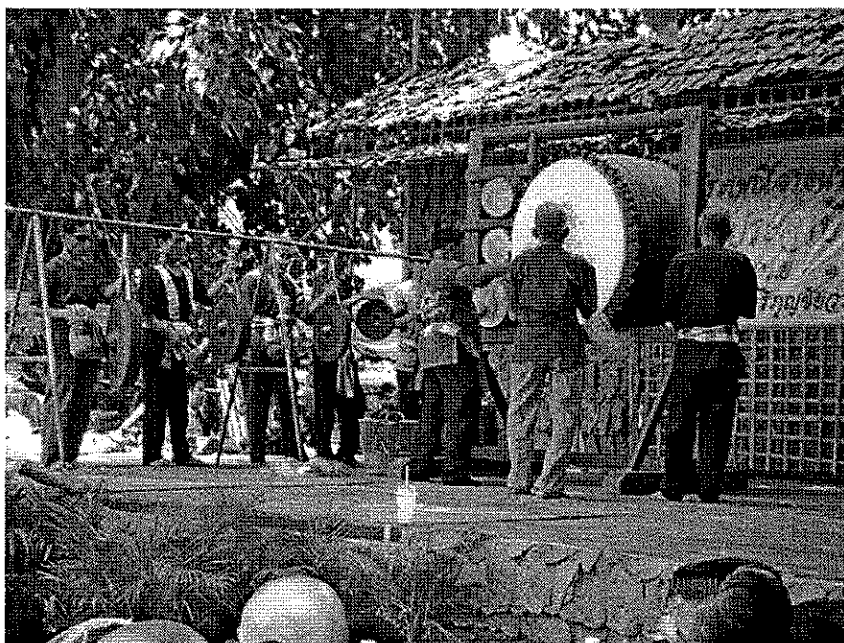
สัมภาษณ์ ตัวแทนคณะวงกลองปู่จา บ้านดอนหลวง

สัมภาษณ์ ตัวแทนคณะวงกลองปี่จา บ้านสันกำแพง

คณะวงกลองปี่จา บ้านสันกำแพง ขณะแข่งขันตีกลองปี่จา

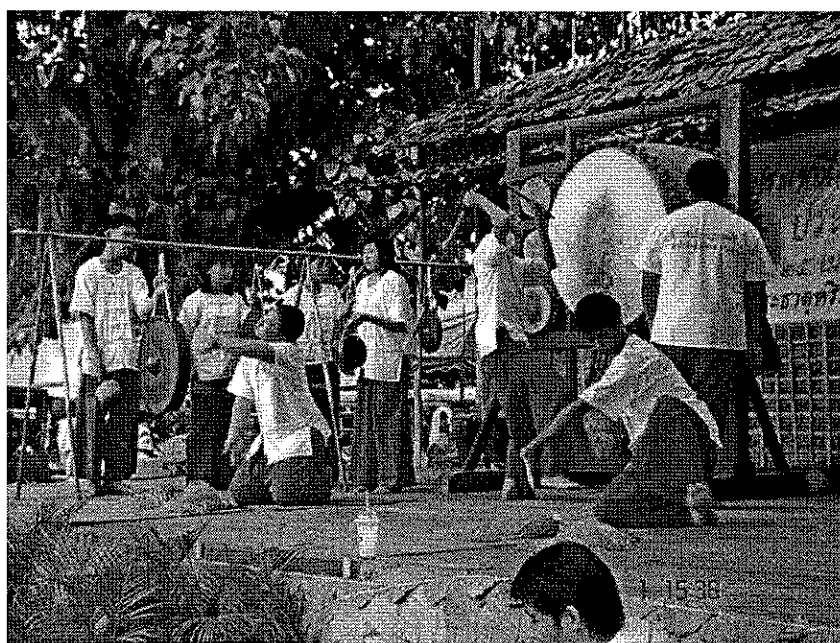
คณะวงกลองปู้จา บ้านดอนน้อย ขณะแข่งขันตีกลองปู้จา

การตีฟาดผ้า จากวงกลองปู้จา ระดับเยาวชน

แข่งขันการตีกลองปูลา ระดับเยาวชน ในจังหวัดลำพูน

แข่งขันการตีกลองปูลา ระดับเยาวชน ในจังหวัดลำพูน

วงกลองปี่จ่าที่ได้รับรางวัล จัดขึ้นที่จังหวัดลำพูน

ระดับเยาวชน

ระดับประชาชนทั่วไป

วงกลองปี่จ่าที่ได้รับรางวัลที่ 1

ก่อนการแข่งขันตีกลองปี่จ่า ในจังหวัดลำพูน

เก็บข้อมูลภาคสนาม เกี่ยวกับข้อมูลกลองปฐา

กลองจ้ายยะ(ชัยยะ)มงคล ในขบวนพาเรด งานไม้ดอกไม้ประดับ

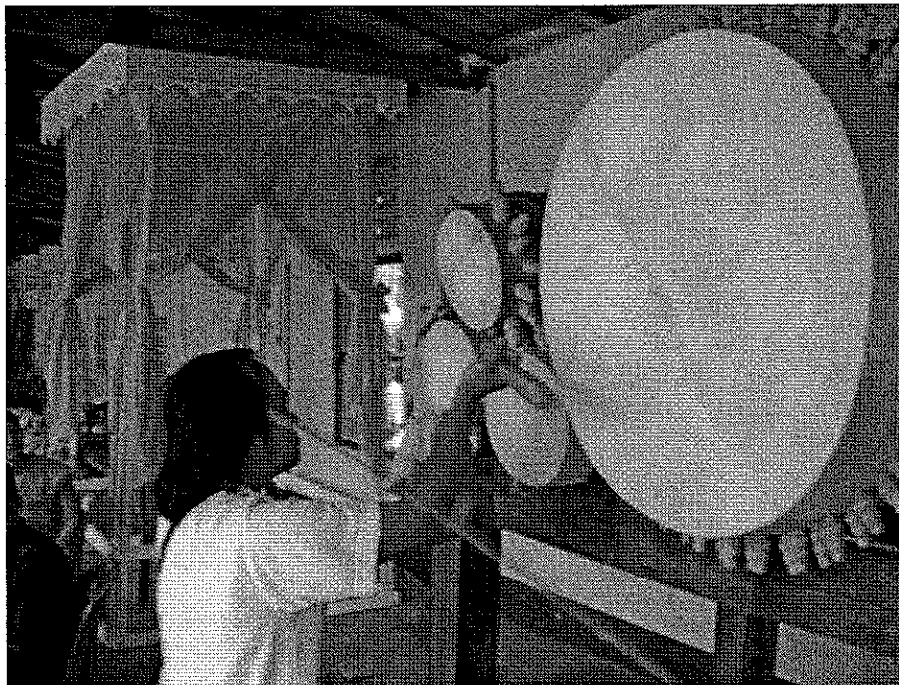
เครื่องประกอบจังหวะวงกลองจ้ายยะ(ชัยยะ)มงคล

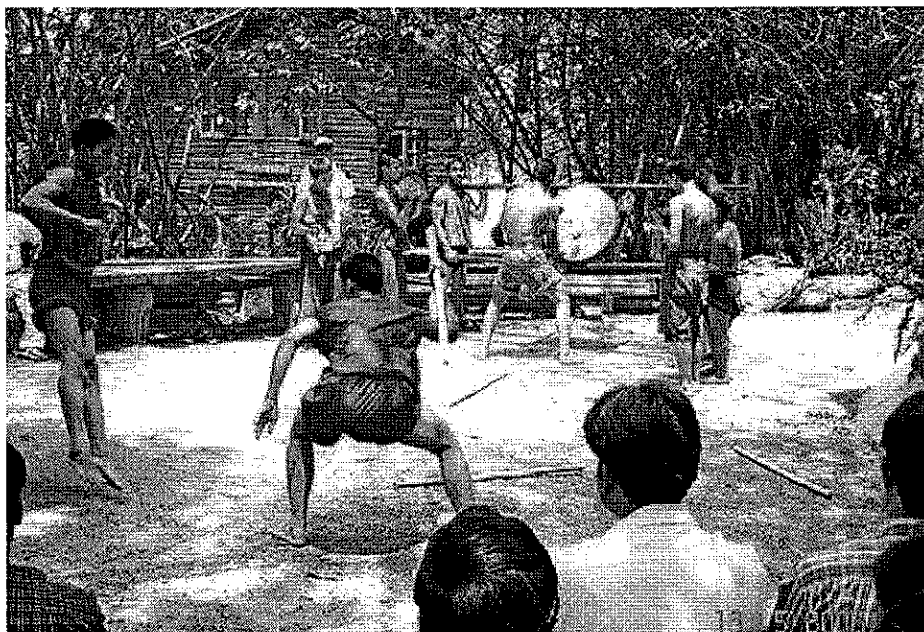
วงกลองปี่จ่า (กลองบูชา) ในขบวนพาเรด งานไม้ดอก ไม้ประดับ

เครื่องตีประกอบจังหวะ วงกลองปู้จา (กลองบูชา)

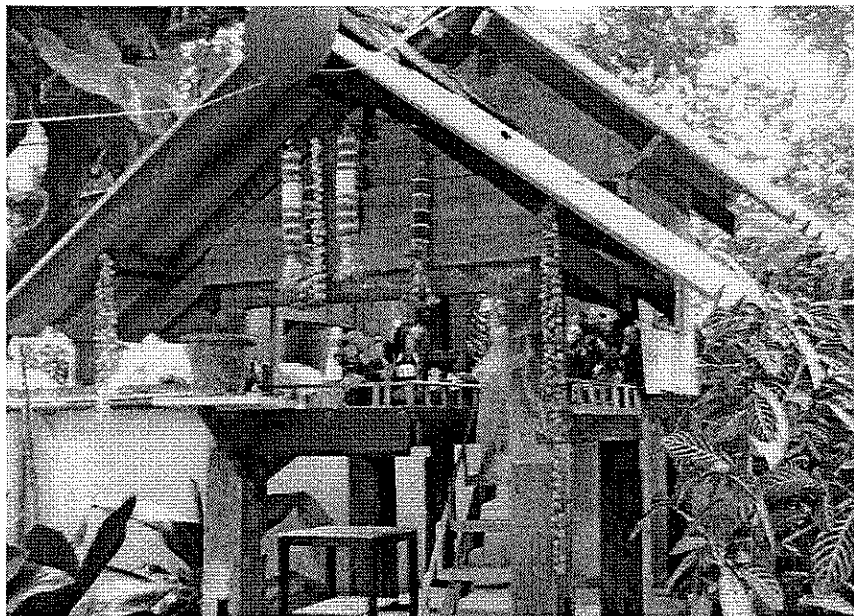

สาธิต การตีกลองปู้จา และการฟาดผ้า

สาธิตการแสดงตีกลองสะบัดชัย (กลองสะบัดชัย) ประยุกต์ และศิลปะการต่อสู้

เก็บข้อมูลภาคสนาม เกี่ยวกับข้อมูลความเชื่อการนับถือผี ของชาวล้านนา

ศาลพระภูมิ เจ้าที่ของชาวล้านนา และศาลผีหอปู่ย่า (ผีบรรพบุรุษทางแม่)

ขันท้าวทั้งสี่ การบอกกล่าว และอัญเชิญสิ่งศักดิ์สิทธิ์มาร่วมพิธีมงคล ต่าง ๆ

ชาวล้านนาขอพร เพื่อสิริมงคลแก่ตัวเองตามความเชื่อ จากผีเจ้านายที่ตนนับถือ

ผีเจ้านาย ในร่างม้าขี่ กำลังฟ้อนรำถวายครู ในงานยกขันครู

ขันครู ที่เตรียมเข้าพิธี ในวันรุ่งขึ้น

พระสงฆ์ เทศนาธรรม ในคืนก่อนพิธียกขันครู

ประวัติย่อผู้วิจัย

ประวัติย่อผู้วิจัย

ชื่อ ชื่อสกุล	นายจิระวัฒน์ บุญล้ำ
วันเดือนปีเกิด	พฤษภาคม 9 เมษายน พ.ศ. 2524
สถานที่อยู่ปัจจุบัน	8/2 หมู่ 4 ตำบลป่าแดด อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ 50100
ตำแหน่งหน้าที่การงานปัจจุบัน	ธุรกิจส่วนตัว
สถานที่ทำงานปัจจุบัน	8/2 หมู่ 4 ตำบลป่าแดด อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ 50100

ประวัติการศึกษา

พ.ศ. 2536	การศึกษาระดับประถมศึกษา จากโรงเรียนอนุบาลสิงห์บุรี
พ.ศ. 2539	การศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น จากโรงเรียนสิงห์บุรี
พ.ศ. 2542	การศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย จากโรงเรียนจักรคำคณาธร ลำพูน
พ.ศ. 2546	การศึกษาระดับปริญญาตรี คุรุศาสตร์บัณฑิต สาขาวิชาการศึกษา เอก ดนตรีศึกษา คณะคุรุศาสตร์ จากมหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่
พ.ศ. 2551	การศึกษาระดับปริญญาโท สาขาวิชามนุษยดุริยางควิทยา คณะศิลปกรรมศาสตร์ จากมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ